

Informace o regionech, městech a obcích
Kód publikace: 421361-09

Ústí nad Labem, 30. září 2009
Č. j.: 47/2009 - 7110

POSTAVENÍ VENKOVA V ÚSTECKÉM KRAJI

Zpracoval: ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Ústí nad Labem.
Vedoucí oddělení: Ing. Monika Raušerová, tel.: 47 27 06 121, e-mail: monika.rauserova@czso.cz
Informační služby: E-mail: infoservisul@czso.cz

Kontaktní zaměstnanci: Ing. Tereza Košťáková, tel.: 47 27 06 137, e-mail: tereza.kostakova@czso.cz
Ing. Růžena Funková, tel. 47 27 06 172, e-mail: ruzena.funkova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další?
Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Ústeckém kraji naleznete také na Internetu: **www.ustinadlabem.czso.cz**

Autoři publikace děkují osloveným zaměstnancům výzkumných ústavů, vysokých škol, krajských úřadů, a dalších institucí za cenné náměty a připomínky, které využili jak při vymezení jednotlivých variant venkova, tak při zpracování samotné analýzy.

ISBN 978-80-250-1938-2

© Český statistický úřad, Ústí nad Labem, 2009

Úvod

Předkládaná publikace **Postavení venkova v Ústeckém kraji** navazuje na úvodní studii z roku 2007, kterou vydal Český statistický úřad Ústí nad Labem pod názvem **Rozvoj venkova v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2006** a na studii **Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006**, vydanou Českým statistickým úřadem v září 2007. Obě tyto předchozí publikace se zaměřily především na hledání vhodné varianty pro vymezení venkova a výběr ukazatelů pro hodnocení rozdílů mezi městským a venkovským prostorem. Jejich záměrem bylo vyvolat diskusi za účasti odborníků z řad uživatelů statistických dat, především z vysokých škol, vědeckých ústavů a dalších státních institucí. Do diskuse se zapojili i pracovníci krajských úřadů.

Cílem této publikace je ukázat, jaký je venkov v Ústeckém kraji, jaké je jeho postavení a význam a zda se při zvoleném vymezení jeví spíše jako homogenní nebo zda se od sebe jednotlivé oblasti venkova významně odlišují.

Pro zhodnocení postavení a významu venkovského prostoru¹ v rámci kraje bylo nutné zvolit vhodnou srovnávací základnu, s níž je možné venkov porovnávat. Vzhledem k tomu, že celé území Ústeckého kraje bylo (beze zbytku) rozděleno na městský a venkovský prostor a městské obce byly v podstatě vymezeny jako protipól venkovských obcí², jeví se takovýmto přirozeným objektem srovnání právě městský prostor.

Předkládaná publikace odpovídá na **základní otázky**:

1. Jak významnou roli v kraji zaujímá venkovský prostor, jaké jsou hlavní rozdíly mezi městským a venkovským prostorem kraje?
2. Existují uvnitř venkovského prostoru kraje významné regionální rozdíly?
3. Co je charakteristické pro zemědělství a lesnictví v kraji?
4. Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem?

Možnosti analýzy (a tím i její výsledky) jsou do značné míry **podmíněny dostupností dat za jednotlivé obce**. Venkovský prostor je pro účely této publikace vymezen (právě i z důvodu dostupnosti relevantních statistických dat) na úrovni obcí, a proto je pro hodnocení jednotlivých oblastí možné vycházet pouze z dat, která jsou pro agregace z obecní úrovně k dispozici. Existuje zde však jedna výjimka, a tou je zemědělství a lesnictví, které od života na venkově lze jen těžko oddělovat, ale za něž jsou statistická data dostupná jen na úrovni okresů (resp. správních obvodů obcí s rozšířenou působností u lesnictví). Není tudíž možné datově oddělit zemědělství v obcích městského prostoru od zemědělství v obcích venkovského prostoru. Nicméně, vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že většina zemědělské výroby je lokalizována právě ve venkovském prostoru, je možné i tuto kapitolu primárně chápat jako jednu ze základních charakteristik venkovského prostoru.

Referenčním obdobím této analýzy jsou roky 2001 až 2008, nicméně v některých případech nejsou data ani za celý tento časový úsek k dispozici. Datovým zdrojem významné části ukazatelů je Sčítání lidu, domů a bytů, které proběhlo již v roce 2001. Jeho výsledky nicméně není možné nahradit novějšími daty, neboť aktuálnější a podobně obsažný zdroj neexistuje. Vzhledem k faktu, že se jedná o první rozsáhlejší studii ČSÚ zabývající se venkovem v Ústeckém kraji, a také z důvodu omezeného množství srovnatelných časových řad (především za ekonomické a životní prostředí), je pozornost věnována prioritně analýze současného stavu a vývojové tendence jsou naznačeny jen v několika vybraných oblastech (populační vývoj, trh práce). Pro hlubší zachycení vývoje venkova se otevírá prostor po zpracování výsledků populačního a bytového cenzu v roce 2011.

¹ Přestože se nejedná o souvislé území, jsou pro zjednodušení venkovské obce v této publikaci označovány souhrnně jako „venkovský prostor“ a města jako „městský prostor“.

² Obec, která nebyla podle daných kritérií zařazena mezi venkovské obce, je automaticky považována za městskou.

Publikace je rozdělena do pěti částí:

ČÁST A – Vymezení venkova

Část A je věnována problematice vymezení venkova v obecné rovině, strategickým dokumentům na národní a regionální úrovni a konkrétním vymezením použitým v části B a části D této publikace.

ČÁST B – Venkov v Ústeckém kraji

Část B je z pohledu celé publikace stěžejní. Na základě zvoleného **specifického vymezení³ venkova** v Ústeckém kraji (vyplývající z části A) je zde postavení městského a venkovského prostoru prezentováno z pohledu všech základních oblastí života společnosti, k jejichž hodnocení má ČSÚ v současnosti dostupné statistické údaje. Venkovský prostor celého kraje je tam, kde je to účelné, dále rozdělen na menší oblasti – a to podle geografického (místního) vymezení, nikoliv administrativního (např. okresního). Jedná se o venkovské oblasti: **Děčínsko, Krušnohoří, Lounsko-Litoměřicko⁴** a **České středohoří**. V této části je důraz kladen především na prezentaci hodnot základních ukazatelů za venkovský a městský prostor. Doprovodný text stručně shrnuje hlavní zjištěné charakteristiky a rozdíly mezi oblastmi. Přestože se na území kraje díváme v této publikaci z pohledu venkova a měst, stále se jedná o tatáž území, která byla v posledních letech analyzována v několika jiných rozsáhlých publikacích Ústeckého kraje, a platí pro ně tudíž stejné historické příčiny a trendy vývoje, které byly v těchto analýzách mnohokrát zmiňovány. Nebylo by proto účelné zde tyto již obecně známé skutečnosti znovu uvádět. Naopak můžeme na ně navázat a zaměřit se tak na to, co ještě nebylo zkoumáno: venkovský a městský prostor Ústeckého kraje.

ČÁST C – Zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji

Stejně jako část B, i tato se věnuje výhradně Ústeckému kraji - zde z pohledu zemědělství a lesnictví. Její pojetí a struktura jsou odlišné od části B, neboť využití statistické údaje ze Strukturálního šetření v zemědělství 2007 (doplněné o data ze standardních statistických zjišťování) umožňují pouze pohled **do úrovně okresů (zemědělství) a do úrovně SO ORP (lesnictví)** a není tudíž možné údaje dále kvantifikovat za územní celky, jako je námi vymezený venkov v části B.

ČÁST D – Mezikrajské srovnání v rámci České republiky

Pro posouzení postavení venkova v Ústeckém kraji v celostátním kontextu byla do publikace zařazena samostatná část věnovaná mezikrajskému srovnání, kde byl venkov v zájmu srovnatelnosti jednotlivých krajů **vymezen jednotně pro všechny kraje** a tudíž odlišně od kritérií použitých v části B. Sídlní struktura Ústeckého kraje je však natolik specifická, že i při opticky velké změně v nastavení vymezovacích kritérií jsou si oba venkovské prostory (zkoumané v částech B a D) velmi podobné.

ČÁST E – Příloha

Tato poslední část je již spíše „technickou“ a pomocnou. Vedle **datové přílohové tabulky k části B** obsahuje **seznam všech obcí kraje** s jejich zařazením do městského či venkovského prostoru (jak pro část B, tak D, a dále **přehled statistických ukazatelů**, které má ČSÚ k dispozici až do úrovně obcí a lze z nich agregovat libovolná území).

Obdobná analýza byla zpracována i v ostatních krajích České republiky (s výjimkou Hlavního města Prahy). Na přípravě publikace pracovníci oddělení regionálních analýz a informačních služeb v jednotlivých krajích spolupracovali s partnerskými pracovišti v ústředí ČSÚ – Odborem statistiky zemědělství, lesnictví a životního prostředí a Odborem veřejných databází.

Vedle tištěné formy a CD-ROM naleznete naše publikace na internetových stránkách:

www.ustinadlabem.czso.cz

³ Resp. specificky nastavených kritérií pro potřeby Ústeckého kraje a to ve spolupráci s Krajským úřadem Ústeckého kraje a v návaznosti na Strategii rozvoje venkovských oblastí Ústeckého kraje.

⁴ Z důvodu dlouhého názvu je ve všech grafických prvcích této publikace pro označení této oblasti používána zkratka „Lou-Lit“.

Obsah

ČÁST A

A Vymezení venkova	7
A.1 Obecné poznatky k vymezení venkova	9
A.2 Vymezení venkova v národních dokumentech	10
A.3 Venkov a dokumenty na regionální úrovni.....	12
A.4 Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova	13
A.5 Vymezení použité v ČÁSTI D - <i>pro mezikrajské srovnání</i>	14
A.6 Vymezení použité v ČÁSTI B - <i>pro hodnocení Ústeckého kraje</i>	15

ČÁST B

B Městský a venkovský prostor v Ústeckém kraji	17
B.1 Základní vymezení území	25
Obce a jejich rozloha	25
Průměrná obec	26
Využívání půdy	27
B.2 Obyvatelstvo	29
Počet obyvatel a jejich věk.....	29
Narození, porodnost, plodnost.....	30
Potraty a potratovost.....	31
Zemřelí a úmrtnost.....	32
Migrace a přirozený přírůstek	33
Sňatky a rozvody	34
Vzdělanost, náboženství.....	35
B.3 Podnikání	37
Počty podniků	37
Struktura podnikatelského prostředí	38
Ekonomické změny.....	39
Počet zaměstnanců	40
Agropodnikání.....	41
Hotely, penzióny, kempy.....	42
B.4 Trh práce	45
Nezaměstnanost, nezaměstnaní a volná pracovní místa.....	45
Věk a vzdělání nezaměstnaných, délka nezaměstnanosti.....	46
Ekonomicky (ne)aktivní.....	47
Pracovní místa, dojíždka a vyjíždka za prací.....	48
B.5 Bydlení	49
Bytová výstavba.....	49
Kvalita bydlení	50
Průměrný byt a další charakteristiky kvality bydlení.....	51
B.6 Vybavenost, občanská společnost	53
Školy	53
Zdravotnictví	54
Infrastruktura a vybavenost obcí.....	55
Rekreace a volný čas.....	56
Občanská a politická participace.....	57

ČÁST C

C Zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji	59
C.1 Zemědělství	61
C.2 Lesnictví	83

ČÁST D

D Mezikrajské srovnání městského a venkovského prostoru	91
D.1 Území, sídelní struktura, dostupnost	103
D.2 Obyvatelstvo.....	109
D.3 Hospodářství	115
D.4 Trh práce.....	121
D.5 Bydlení, bytová výstavba.....	129
D.6 Občanská a technická vybavenost	135

ČÁST E

E Příloha	143
E.1 Přílohová tabulka k části B	145
E.2 Přehled obcí v Ústeckém kraji a jejich zařazení do venkovského a městského prostoru	153
E.3 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí.....	161
E.4 Seznam použité literatury a informačních zdrojů.....	163

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat pokud je uveden jejich zdroj s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „Postavení venkova v Ústeckém kraji“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i. d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Zkratka „p. b.“ vyjadřuje údaj v procentních bodech.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní.

ČÁST A

Vymezení venkova

A Vymezení venkova

A.1 Obecné poznatky k vymezení venkova

Problematika venkova vchází do popředí zájmu od chvíle, kdy došlo k prudkému růstu měst v důsledku průmyslového rozvoje. Součástí změn, které s sebou přináší industrializace a následná místa až živelná urbanizace, je i mnohem zřetelnější rozdíl mezi venkovem a městem. I přes to, že dichotomie pojmů „město“ a „venkov“ zde jasně existovala již od dob starověkých měst, až v období urbanizace se stává častým předmětem mnoha vědních oborů od sociologie přes geografii až po ekonomii či architekturu.

Cílem studií zmíněných vědních oborů není jen teoretické zkoumání těchto dvou odlišných prostředí, ale i praktické řešení logicky divergentního vývoje a často velmi značných sociálních, kulturních a ekonomických disparit mezi venkovem a městem. Studium těchto disparit i případnými snahami o jejich zmírnění se dnes zabývá značné množství institucí (veřejná správa, nadnárodní instituce, nevládní organizace i samotné obce).

Hned na počátku zkoumání venkova narážíme na zásadní a obtížně řešitelný problém: nalezení hranice mezi venkovem a městem. Navzdory zřetelnému vnímání odlišností neexistuje jasná hranice mezi tím, co je ještě město, a tím, co je již venkov; neexistuje totiž ani jednoznačná definice těchto dvou pojmů. Problémy při hledání hranice a definice venkova jsou znásobeny obrovskou variabilitou venkovského osídlení v území, kde se setkáváme s odlehlými osadami či dokonce samotami, klasickými vesnicemi či příměstskými obcemi, které jsou značně zasaženy suburbanizačními tendencemi. Samostatnou kategorií jsou malá městečka a městyse, které se často v mnoha ohledech daleko více podobají venkovu než městu. Charakter venkova je rozdílný i na úrovni jednotlivých regionů, kde se z mnoha důvodů (včetně historických) vyvinula často velmi odlišná venkovská osídlení se svým nezaměnitelným rázem. Například středočeský venkov je zcela odlišný od venkova slezského či jihomoravského.

K potížím při vymezení venkova přispívá i překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.

V současnosti neexistuje jednotná definice pojmu venkov. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD⁵, které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni lokální (tj. obce) je venkov definován jakožto sídla s hustotou menší než 150 obyvatel/km². Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony:

- **převážně venkovské**, kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
- **významně venkovské**, kde ve venkovských obcích žije 15–50 % obyvatel regionu
- **výrazně městské**, kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Tato definice však nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě osídlených venkovských oblastech a je někdy obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána spíše jako nástroj mezinárodního srovnání.

Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymezovány na základě:

- počtu obyvatel obce nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů (viz výše uvedená metodika OECD)
- statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu⁶

⁵ Tuto definici používá i Eurostat.

⁶ V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Existuje však mnoho měst i s mnohem nižším počtem obyvatel, která statut města získala v minulosti. Podle současného zákona o obcích mohou o statut města navíc požádat obce, které byly městem před datem 17. května 1954 bez ohledu na počet obyvatel. Zákon dále definuje pojem městys. Obce s tímto statutem lze těžko jednoznačně definovat jako venkovské nebo městské, svým významem se řadí mezi tyto dvě kategorie.

- charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)
- dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)
- věkového složení obyvatelstva
- přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva
- vzdělanostní struktury obyvatelstva
- míry nezaměstnanosti
- vyjížďky a dojížďky do zaměstnání
- zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- intenzity bytové výstavby
- dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů
- různých kombinací více kritérií

A.2 Vymezení venkova v národních dokumentech

Rozvoj venkova v České republice je zakotven ve strategickém dokumentu Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013 a realizuje se prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013, jehož nejnovější verze je z 28. listopadu 2008.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází jak z legislativy EU (Nařízení Rady č. 1698/2005), tak zákonů ČR, mezi něž patří:

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

NSPRV je určující pro celé území České republiky a pro vymezení venkova je zde využita metodika OECD, kam patří území všech krajů kromě Hl. města Prahy. Dále dokument zmiňuje pojem venkovské obce, za které považuje jednak obce s méně než 2 000 obyvateli a další blíže nespecifikované pojetí.

Cílem NSPRV je rozvoj venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení vlivů intenzivního zemědělského hospodaření.

Pro období 2007–2013 slouží v oblasti zemědělství a venkova dva fondy EU:

- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Územní působnost je pro celé území České republiky. Pro klasifikaci venkovských regionů používá EU metodiku OECD (viz kapitola A.1). Program dále pracuje s vymezením venkovského prostoru ČR na příměstský, mezilehlý a odlehlý.

Propojení aspektů odvětvových hledisek s územními je cílem regionální politiky obsažené ve Strategii regionálního rozvoje České republiky, která vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR jako základního vládního dokumentu na období 2007–2013. V podmínkách ČR se regionální politika uplatňuje z úrovně EU

vůči vybraným regionům NUTS 2, z úrovně ČR vůči vybraným státem podporovaným regionům (§4 zákona 248/2000 Sb.) a z úrovně krajů vůči vybraným regionům. Základními úrovněmi v regionálním rozvoji jsou zde:

- regiony soudržnosti (NUTS 2),
- kraje (NUTS 3) – vyšší územní samosprávné celky,
- okresy – regionální jednotky pro stanovení regionů se soustředěnou podporou státu,
- správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP),
- obce – obecní a městské úřady.

Vymezení venkova ani zde není jednoznačně stanoveno, zmiňuje se zde statistická hranice pro vymezení (obce do 2 000 obyvatel) a metodika OECD. Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) doplňuje tyto dvě kategorie ve Strategii regionálního rozvoje ČR o typologii podle polohy venkovských obcí a vymezuje tři typy venkovských oblastí:

- **příměstský venkov** – venkovské oblasti v zázemí velkých měst, jsou ovlivněny převážně suburbanizací a zaznamenávají výrazný nárůst své populace,
- **mezilehlý venkov** – průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center, ale s dobrým dopravním spojením, ve kterých se nachází rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí,
- **odlehlý venkov** – periferní venkovské oblasti, jsou řídce obydlené, izolované od spádových měst a hlavních dopravních sítí.

Program rozvoje venkova tyto kategorie blíže nespecifikuje a pouze konstatuje současnou neexistenci jednoznačně přijatého vymezení venkovského prostoru. Uvádí se, že je nutné využít pro jejich identifikaci územní jednotku nižší než jsou kraje nebo okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obcí s pověřeným obecním úřadem. Za nejvhodnější podrobnější úroveň se uvažují malé subregionální jednotky (cca 1 000–3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Pomocí takto definovaných jednotek lze vymezit souvislejší území tří typů:

- za příměstský venkov považovat venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezených urbanizovaných území (s více než 50 000 obyvateli),
- odlehlý venkov zahrnuje zejména tzv. periferijní území, tj. území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- mezilehlý prostor pak zahrnuje zbývající území ČR.

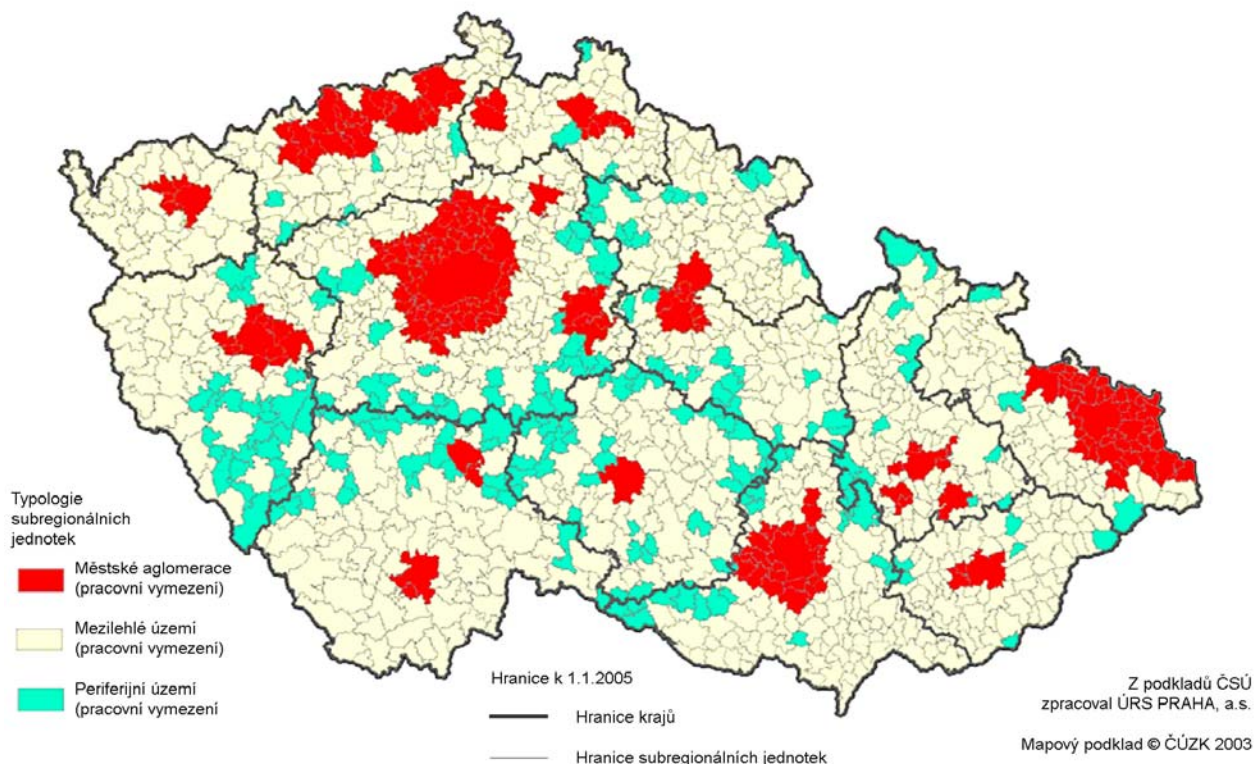
Dokument dále zmiňuje, že městské aglomerace a periferijní území byly vymezeny v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace (mapka s pracovní podobou těchto vymezení je uvedena na následující straně).

Dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013 obsahuje na konci povinné **Ex ante hodnocení** (Příloha č. 14), v němž zpracovatelé mimo jiné zmiňují velmi podrobnou analýzu hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí i potenciálu pro rozvoj, jejímž základem byly rozsáhlé statistické informace Eurostatu, Českého statistického úřadu, FADN, Ministerstva zemědělství (MZe), Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a další šetření. Připomínají, že z hlediska metodického by bylo užitečné **pro vymezení venkovského prostoru prezentovat vliv dvojího vymezení venkovských obcí podle dvou kritérií – počtu obyvatel a hustoty zalidnění**. Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je menší než 2 000 obyvatel a podle druhého kritéria obec, kde hustota obyvatel je menší než 150 obyvatel na km² (tato definice vychází z metodiky OECD). Dvourozměrné rozdělení četností obcí podle těchto kritérií dává informaci o počtu obcí splňujících obě kritéria a navrhuje, aby tyto obce byly zahrnuty do venkovských obcí s možností využívat programy rozvoje venkova.

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

(Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013, Mze ČR, Praha, listopad 2008 - mapa č. 5)

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

Autoři této publikace se snaží přispět k této problematice předkládaným materiálem, kde je venkovský prostor vymezen pro všechny kraje jednou variantou v části D (její výběr a popis viz část A - kapitola A.4 a A.5) pro potřeby srovnání venkovského a městského prostoru mezi kraji a v části B je použito vymezení vybrané jen pro území kraje, jak je podrobně popsáno v kapitole A.6.

Tématu venkova se dotýká i problematika **územního plánování**, která úzce souvisí s cíli regionální politiky a liší se pouze používanými nástroji, kterými jsou nástroje iniciační pro regionální politiku (dotace, podpory ve formě daňových úlev) a nástroje regulační, které převládají u územního plánování. Nový zákon o územním plánování zavedl novou kategorii **územně analytické podklady** (ÚAP) pro celé území ČR podle území správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jejich výstupem jsou jednak rozborů podmínek území pro udržitelný rozvoj a jednak souhrn problémů území k řešení.

A.3 Venkov a dokumenty na regionální úrovni

Nejen na úrovni národní, ale i regionální, se setkáme se strategickými dokumenty, jejichž primárním cílem je zabezpečit rozvoj venkovských oblastí, a nebo je tato snaha alespoň vedlejší (nepřímou) součástí jejich záměrů. Ani na této úrovni však není vymezení venkova jednotné.

V Ústeckém kraji stojí nad všemi rozvojovými dokumenty **Strategie udržitelného rozvoje Ústeckého kraje 2006-2020**, která téma venkova sice explicitně neřeší (ani jej nijak nevymezuje), ale většina jejích priorit a cílů se věnuje problémům, které trápí stejně tak Ústecký kraj jako celek, jako i venkov samotný. Jedná se například o rozvoj tradičních odvětví primárního sektoru jako je zemědělství a lesnictví, rozvoje malého a středního podnikání, cestovního ruchu či revitalizace obcí s důrazem na obnovu zastaralého bytového fondu a rekonstrukci kulturních a technických památek. Stejně tak se venkova dotýkají problémy zaměstnanosti a nezaměstnanosti, nevhodná vzdělanostní struktura, zdravotní stav obyvatel.

Zatímco Strategie udržitelného rozvoje kraje je spíše zastřešujícím dokumentem, který vymezuje dlouhodobé směřování kraje, mnohem konkrétnějším regionálním dokumentem je v této souvislosti **Program**

rozvoje Ústeckého kraje 2008–2013⁷. Je totiž již zaměřen jen na ty oblasti, které může krajský úřad ze své pozice sám přímo ovlivňovat. Ve vztahu k venkovu je nejdůležitější **Priorita 6 Podpora regionálního rozvoje**, která řeší i podporu rozvoje venkova, a to zejména prostřednictvím **Programu obnovy venkova** a také podporou vzniku a činnosti **místních akčních skupin**. Pro účely tohoto opatření je venkovská obec vymezena maximálním počtem obyvatel 2000.

Nejkonkrétnějším dokumentem na úrovni kraje, se z pohledu vymezení venkova jeví **v roce 2003** vypracovaná **Strategie rozvoje venkovských oblastí Ústeckého kraje**. Cílem sociálně-ekonomické analýzy, která je její součástí, bylo objektivně zjistit, jaká je situace ve venkovských oblastech kraje a jaké jsou hlavní příčiny, které nepříznivě ovlivňují jejich rozvoj. Venkov zde byl vymezen v souladu s metodickými postupy používanými v EU a s respektováním národních/regionálních rozvojových dokumentů s cílem sladit strategie tak, aby bylo v budoucnu možné využít podpory ze strukturálních fondů EU (především ERDF a ESF). Jako hlavní kritéria tak byla zvolena hustota zalidnění do 100 osob na 1 km² a velikost sídel do 2 000 obyvatel. Dalšími kritérii byl celkový rozsah a podíl zemědělské půdy, zaměstnanost v priméru a dojíždka za prací. Mimo venkovské oblasti zůstaly městské aglomerace a pánevní oblasti. O vymezení venkova ve Strategii rozvoje venkovských oblastí se částečně opírá i vymezení použité v části B této publikace.

V neposlední řadě je v souvislosti s regionálními dokumenty nutné zmínit **Regionální operační program NUTS II Severozápad pro období 2007–2013**⁸. Primárním cílem tohoto dokumentu je vymezit hlavní směry rozvoje regionu soudržnosti NUTS II Severozápad, který je tvořen Ústeckým a Karlovarským krajem, a vytvořit tak podmínky pro čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Problémy venkovského prostoru jsou řešeny **v prioritní ose 2 Integrovaná podpora místního rozvoje**, jejímž cílem je oživení a vyvážený rozvoj venkovských oblastí a jejich komunit prostřednictvím realizace cílených integrovaných projektů vycházejících z místní poptávky. Tato priorita má dvě oblasti podpory, kdy první z nich je zaměřena na přípravu projektů, informovanost a osvětu veřejnosti, a druhá je již zaměřena přímo na realizaci investic na venkově. Pro účely této priority jsou jako venkovské obce, a tedy příjemci podpory, vymezeny obce s počtem obyvatel od 500 do 4 999 obyvatel. Je to z toho důvodu, že podporu obcí do 499 obyvatel ze strukturálních fondů převzalo **Ministerstvo zemědělství ČR** a jejich **Program rozvoje venkova** (vztahuje se na území ČR a určuje politiku rozvoje venkova ČR v období 2007–2013).

A.4 Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova

Předkládaná publikace vychází z pilotní publikace **Rozvoj venkova v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2006** (kód publikace 13-42n2-08) a z publikace **Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006** (kód publikace e-1380-08). Cílem těchto publikací bylo mimo jiné nalézt nejhodnější metodu pro vymezení venkova v České republice pro účely srovnání pomocí statistických ukazatelů, a to jak pro mezikrajské srovnání, tak pro nejhodnější vymezení na úrovni daného kraje.

V první zmíněné publikaci bylo testováno šest různých variant vymezení venkovského prostoru, ve druhé publikaci k nim přibyla ještě jedna varianta založená na multikriteriálním vymezení venkova. Ta byla následně ještě rozšířena o vymezení přechodného prostoru mezi venkovem a městem, čímž vzniklo celkem 8 variant.

Každá z těchto variant má své nevýhody a výhody (blíže viz kapitola 4 publikace **Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006**) a **žádnou z nich nelze považovat za jedinou správnou**. I přes veškeré snahy o co nejlepší vymezení totiž vždy existují obce a území, jejichž zařazení mezi venkovský či městský prostor je sporné. Každé vymezení je svým způsobem účelové a není často vhodné pro odlišné účely. Toto omezení se týká i varianty vybrané pro mezikrajské srovnání v této publikaci (část D). Společná varianta nutně vykazuje určité nepřesnosti na lokální úrovni, které lze

⁷ Tento dokument byl Zastupitelstvem Ústeckého kraje schválen dne 30. dubna 2008 a navazuje na již schválenou Strategii udržitelného rozvoje Ústeckého kraje 2006–2020.

⁸ Schválený Evropskou komisí v listopadu 2007.

významněji redukovat pouze na hierarchicky nižší úrovni výběru. Proto předkládaná publikace pracuje i s vymezením venkova na krajské úrovni (část B), která mnohem více vyhovuje regionálním podmínkám či alespoň požadavkům krajských samospráv.

S ohledem na dostupnost statistických dat pro samotné vymezení i pro následnou analýzu vycházely všechny varianty z úrovně obcí. Za nižší územní jednotky jsou data dostupná pouze ze sčítání lidu, domů a bytů, které naposledy proběhlo v roce 2001. Nevýhodou využití úrovně obcí je například nemožnost oddělit některé odlehlejší části městských obcí s jednoznačně venkovským charakterem od městského prostoru a přiřadit je k prostoru venkovskému.

V celé publikaci je používán termín venkovský prostor, byť jde vlastně o určitou skupinu venkovských obcí. Nejde tedy ani tak o venkovské území jako spíše o množinu základních územně správních jednotek státu, které jsou v této publikaci posuzovány na základě dostupných statistických dat. Autoři jsou si vědomi, že pojem „venkovský prostor“ tím značně zjednodušují, a to především z důvodu jazykového a také proto, že venkovská sídla jsou svým způsobem neoddělitelná od své prostorové dimenze, tj. pevně svázána s územím, na kterém se nacházejí.

A.5 Vymezení použité v ČÁSTI D - pro mezikrajské srovnání

Postavení venkova Ústeckého kraje v porovnání s ostatními kraji České republiky je důležitou součástí komplexnějšího pohledu na venkov. K tomuto srovnání jsme využili poznatků získaných při tvorbě analýz o venkovu v rámci pracovní skupiny k přípravě analýz za poslední čtyři roky.

Pro mezikrajské srovnání v části D byla vybrána varianta vymezení venkova, která vychází z praktických zkušeností nabytých při testování zvolených variant.

Pro určení optimální varianty vymezení venkova v České republice byla v roce 2008 oslovena odborná veřejnost. Požádali jsme o vyjádření celkem 15 zástupců pracovišť výzkumných ústavů a vysokých škol, která se problematikou venkova na celostátní úrovni dlouhodobě zabývají. Mimo to byli osloveni zástupci regionálních institucí v jednotlivých krajích, s nimiž byla konzultována specifika vymezení venkova i v jejich krajích (v Ústeckém kraji tak došlo ke společnému vymezení venkova pro část B). Z této diskuse vyplynulo, že **v České republice neexistuje jednotný názor na vymezení venkova**, respektive venkovského a městského prostoru. Získaná stanoviska však přesto poskytla mnoho zajímavých poznatků, které byly dále využity při rozhodování o kritériích vymezení venkova na celostátní úrovni pro účely části D, kde bylo nutné rozhodnout se pouze pro jednu variantu. Poznatky z odborné diskuse byly dále využity v samotné analýze postavení venkova (části B a D). Vymezení venkova pro účely porovnání jednotlivých krajů a popsání základních vývojových tendencí na venkově (viz část D) je tedy provedeno pomocí následující definice (jedná se o modifikovanou variantu využitou v předešlých publikacích):

Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k číselným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007. **Podle tohoto vymezení spadalo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 91,8 % obcí, které představují 78,8 % výměry České republiky a v nichž žije 29,8 % obyvatel.**

Důvodů pro toto vymezení je několik. V české odborné literatuře se za venkovské obce zpravidla považují obce do 2 000 nebo (s ohledem na zákon o obcích) do 3 000 obyvatel. Tyto mezní hodnoty se také objevují v některých národních i regionálních programových dokumentech. Obce nad 3 000 obyvatel jsou zde považovány za jednoznačně městské, obce do 2 000 obyvatel za jednoznačně venkovské. Kritérium počtu obyvatel tedy zaručuje, že se do výběru nedostanou větší obce.

Ukazatel hustoty zalidnění je dalším základním kritériem používaným pro vymezování venkovských území, přestože je zásadně ovlivněn rozlohou obce a je vhodnější ho užít spíše pro vyšší územní jednotky; hraniční hodnota hustoty zalidnění 150 obyvatel/km² je ve shodě s definicí OECD. Kritérium hustoty zalidnění v tomto

vymezení částečně zjemňuje jinak ostrou hranici mezi venkovskými a městskými obcemi a je zde využito pro zařazení obcí s velikostí od 2 000 do 3 000 obyvatel. Je vhodné např. pro obce, které mají sice více než 2 000 obyvatel, ale této hodnoty dosáhly jen díky velkému počtu místních částí, které jsou samostatnými sídelními útvary a nemají městský charakter. Na druhou stranu toto kritérium pomůže nezahrnout mezi venkovské ty obce, které jsou hustě osídlené a obvykle se nacházejí v nějakém urbanizovaném či suburbanizovaném prostoru.

Kritérium sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo vyššího územního celku signalizuje jistý spádový význam lokálního charakteru, který nelze při hledání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem pominout. Nejedná se pouze o administrativní hledisko, v praxi bývá takováto obec skutečným místním jádrem ve vícero ohledech.

Mezi nevýhody společné varianty vymezení venkova patří především **vliv katastrální výměry na ukazatel hustoty zalidnění** (který toto kritérium v mnoha případech značně zkresluje) a mnohdy nezohledňuje architektonický ráz obce a další charakteristiky a funkce jednotlivých obcí. Pro mezikrajské srovnání se však tato metoda jeví jako dostatečně jednoduchá, jednoznačná a objektivní. Odlišný charakter obcí zařazených do venkovského prostoru na základě těchto jednoduchých kritérií navíc může zdůraznit rozdíly mezi jednotlivými regiony.

A.6 Vymezení použité v ČÁSTI B - pro hodnocení Ústeckého kraje

Jak již bylo řečeno výše, Krajský úřad Ústeckého kraje zpracoval v roce 2003 **Strategii rozvoje venkovských oblastí Ústeckého kraje**, která se již podle svého názvu věnovala rozvoji venkova v kraji a řešila jeho nejpalčivější problémy. Na základě této strategie a ve spolupráci s krajským úřadem Ústeckého kraje pak byl vymezen venkovský prostor (a jeho oblasti) pro účely této publikace ČSÚ. Předkládaná publikace tak může dále v praxi posloužit rozhodování na regionální úrovni a poskytnout představu o tom, jaké datové zdroje jsou pro tyto účely dostupné.

Vzhledem k tomu, že kritéria pro vymezení venkovského prostoru vycházela primárně ze Strategie rozvoje venkovských oblastí, představme nejprve koncept, jak byly venkovské oblasti definovány v tomto dokumentu. Venkovské oblasti zde byly vymezeny v souladu s metodickými postupy používanými v EU, při respektování kritérií definovaných v národních a regionálních strategických dokumentech. Jedním z primárních cílů tak byla snaha o soulad s politikami EU, aby bylo v budoucnu možné využívat podpory ze strukturálních fondů Evropské unie (především ERDF a ESF). Pro potřeby analýzy, jež byla součástí Strategie, byly vymezeny venkovské oblasti v širším pojetí na základě hustoty zalidnění (do 100 osob na 1 km²) a velikosti sídel do 2 000 obyvatel. K dalším kritériím, která byla brána v úvahu, patřily celkový rozsah a podíl zemědělské půdy, zaměstnanost v primárním sektoru a dojíždka za prací. Venkovský prostor ve Strategii tak zahrnoval celé území okresů Louny, Litoměřice, Děčín (bez města Děčín) a dále horské pásmo Krušných hor (na území okresů Chomutov, Most a Teplice) a jižní okraje pánevních okresů. **Mimo území venkovských oblastí (vymezených ve Strategii) tak zůstaly především městské aglomerace a pánevní oblasti.** Venkovská oblast kraje byla následně rozdělena na čtyři oblasti, v závislosti na podmínkách pro zemědělskou výrobu (dle výškové diferenciace a kvality půdního fondu):

- **Krušnohoří** – horské území s nízkým zalidněním, lesnaté oblasti s extenzivním zemědělstvím, potenciál pro celoroční formy cestovního ruchu;
- **Děčínsko** – území s atraktivními přírodními podmínkami a potenciálem pro cestovní ruch a rekreaci (CHKO, NP), převaha extenzivních forem zemědělství, menší města s dlouhodobou průmyslovou tradicí (textilní průmysl, sklářství, strojírenství);
- **Středochoří** – atraktivní území se zvýšeným režimem ochrany přírody, převážně individuální formy cestovního ruchu (chalupářství), převládá extenzivní zemědělství s tradiční specializovanou produkcí (ovocnářství, vinařství);
- **Lounsko a Litoměřicko** – území s příznivými podmínkami pro zemědělství, oblasti s nejvyšší produktivností

Ovšem vzhledem k tomu, že jedním ze záměrů autorů této publikace bylo rozdělit území celého kraje na venkovský a městský prostor (tj. co není venkovem, je automaticky chápáno jako město), a přístup Strategie rozvoje venkovských oblastí tuto podmínku nespĺňuje (vymezuje např. tzv. „nevenkovské“ obce a města jsou zcela mimo její záběr), **bylo nutné kritéria vymezení venkovského prostoru pro účely této publikace upravit:**

venkovskými obcemi jsou chápány všechny obce, které mají méně než 1 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 250 obyvatel/km² a obce do 2 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 100 obyvatel/km². Z důvodu vyloučení vlivu náhodných výkyvů v počtech obyvatel v jednotlivých letech byl pro konečné zařazení obce do venkovského (V) a městského (M) prostoru zohledněn průměr let 2001 až 2007.

Příslušnost obce k jednotlivým venkovským oblastem kraje (Krušnohoří, České středohoří, Děčínsko, Lounsko-Litoměřicko) byla zachována ze Strategie (vyplývá zejména z půdních a klimatických poměrů) a v případech, kdy nebyla obec Strategií považována za venkovskou obec, **bylo o jejím zařazení rozhodnuto pracovníky Krajského úřadu Ústeckého kraje na základě geografické polohy a místních znalostí.**

Vymezení venkova v této publikaci je nutné chápat jako rozdělení území **pro statistické a výzkumné účely** v rámci této publikace, nikoliv jako administrativně-oficiální vymezení, které by zakládalo práva či povinnosti jednotlivých obcí vyplývající z takového zařazení do venkovského a městského prostoru (například ve vztahu k Regionálnímu operačnímu programu či Programu rozvoje venkova).

ČÁST B

Venkov v Ústeckém kraji (podle specifického vymezení venkova)

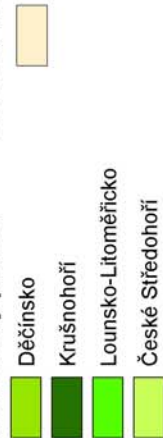
Venkovské obce jsou v této části chápány jako:

obce do 1 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 250 obyvatel na 1 km² a obce do 2 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 100 obyvatel na 1 km².

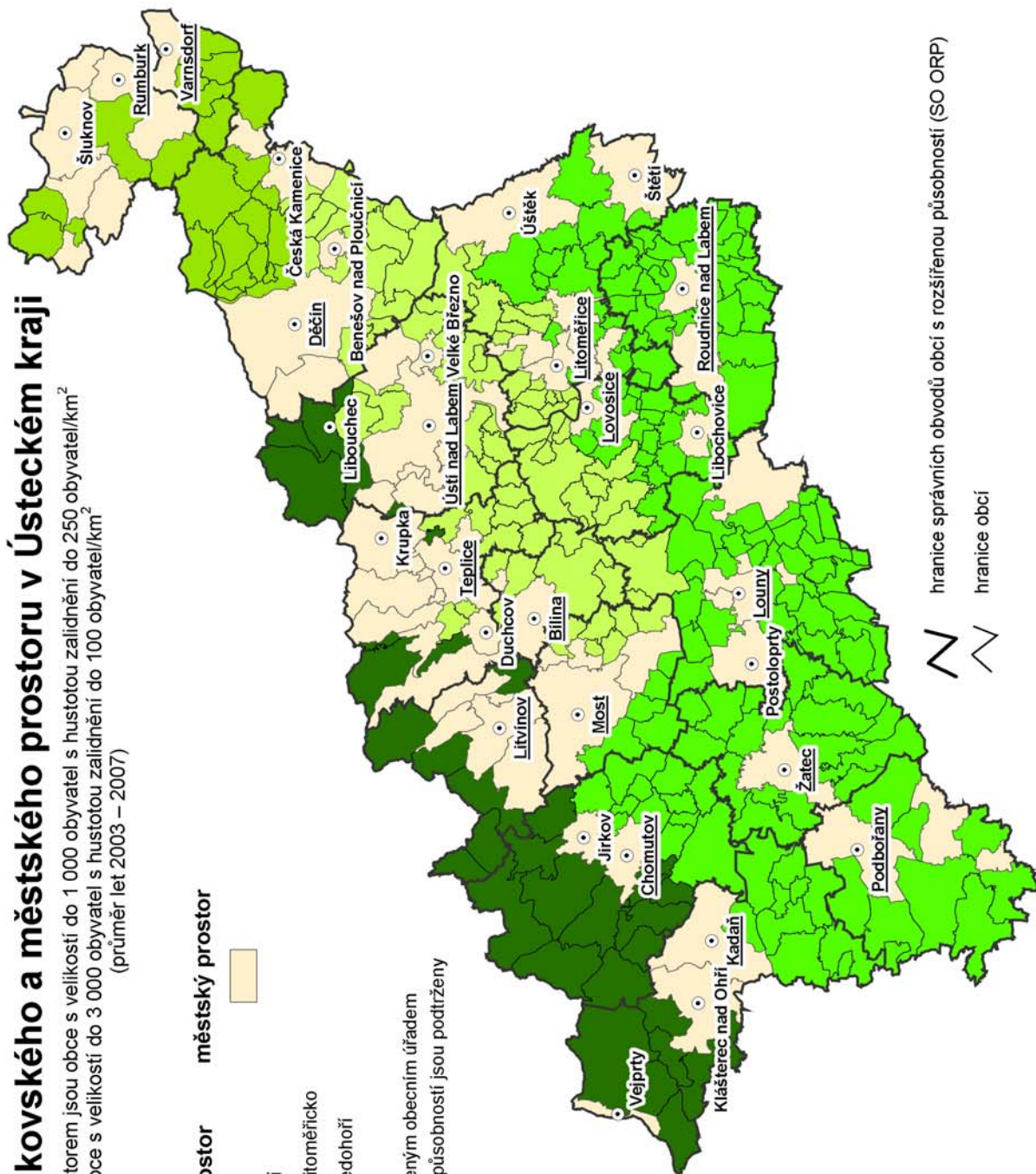
Vymezení venkovského a městského prostoru v Ústeckém kraji

Venkovským prostorem jsou obce s velikostí do 1 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 250 obyvatel/km² a obce s velikostí do 3 000 obyvatel s hustotou zalidnění do 100 obyvatel/km² (průměr let 2003 – 2007)

venkovský prostor městský prostor

- obec s pověřeným obecním úřadem
- obce s rozšířenou působností jsou podtrženy

 hranice správních obvodů s rozšířenou působností (SO ORP)
 hranice obcí

Hustota zalidnění v obcích Ústeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 156,7
v tom:
venkovský prostor = 40,1
městský prostor = 386,6

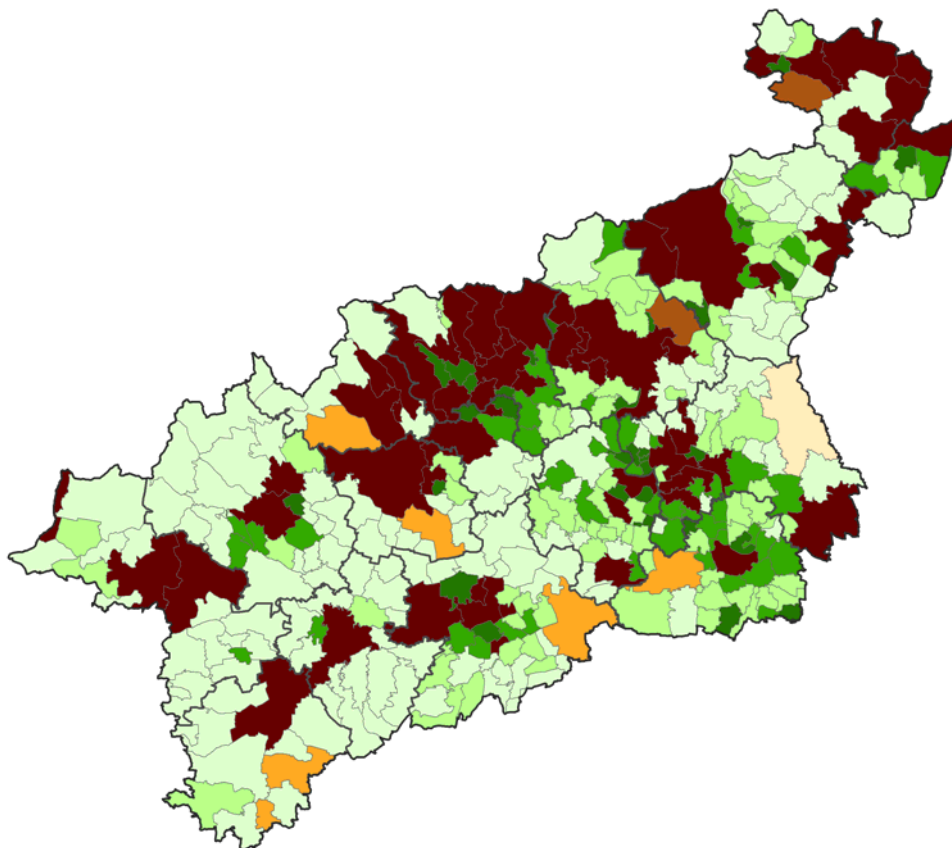
počet obyvatel na 1 km²

venkovský prostor

méně než 40,0
40,0 - 69,9
70,0 - 99,9
100,0 a více

městský prostor

méně než 40,0
40,0 - 69,9
70,0 - 99,9
100,0 a více

Změna počtu obyvatel v obcích Ústeckého kraje mezi roky 2000 a 2008

průměr kraje celkem = 1,9
v tom:
venkovský prostor = 10,2
městský prostor = 0,3

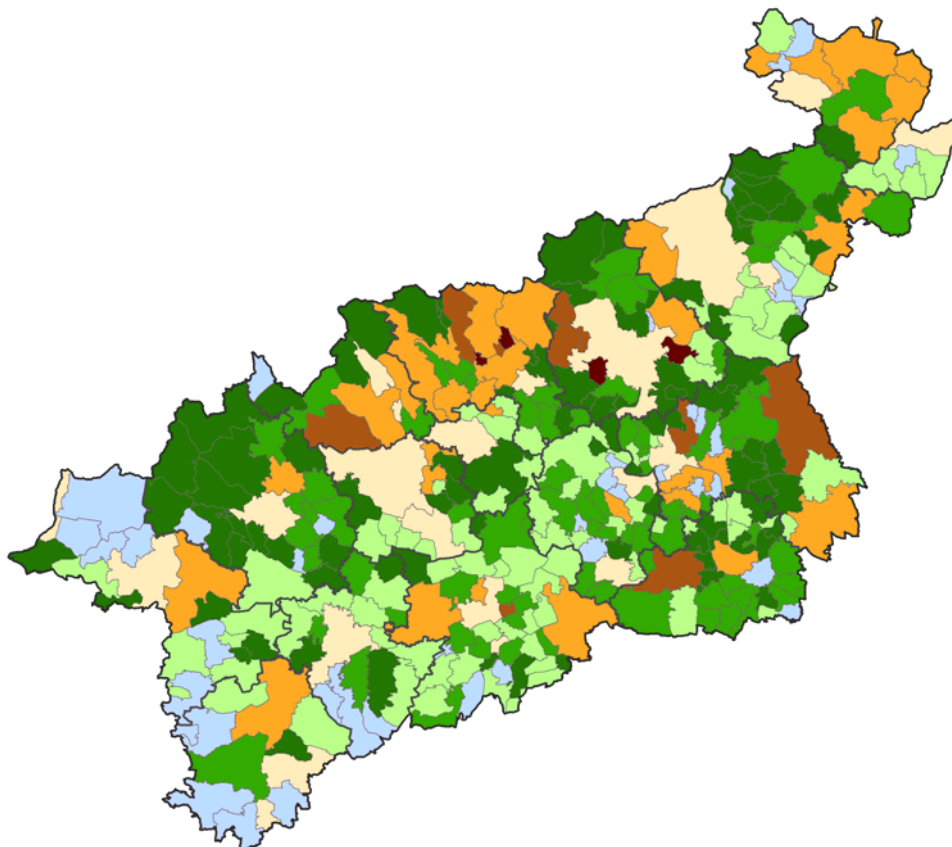
změna počtu obyvatel v %

venkovský prostor

- 0,0 7,5 15,0 +

městský prostor

- 0,0 7,5 15,0 +

Míra nezaměstnanosti v obcích Ústeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 10,3
v tom:
venkovský prostor = 11,0
městský prostor = 10,1

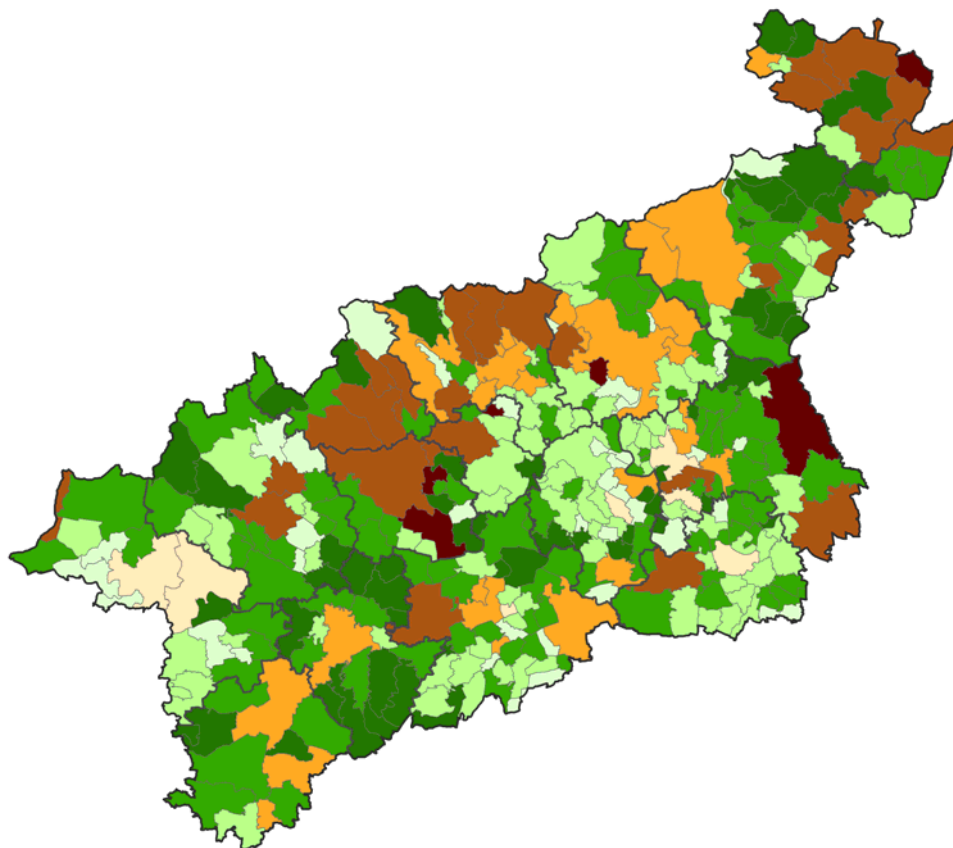
míra nezaměstnanosti v %

venkovský prostor

méně než 7,0
7,0 - 9,9
10,0 - 14,9
15,0 a více

městský prostor

méně než 7,0
7,0 - 9,9
10,0 - 14,9
15,0 a více

Index stáří v obcích Ústeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 87,6
v tom:
venkovský prostor = 84,0
městský prostor = 88,3

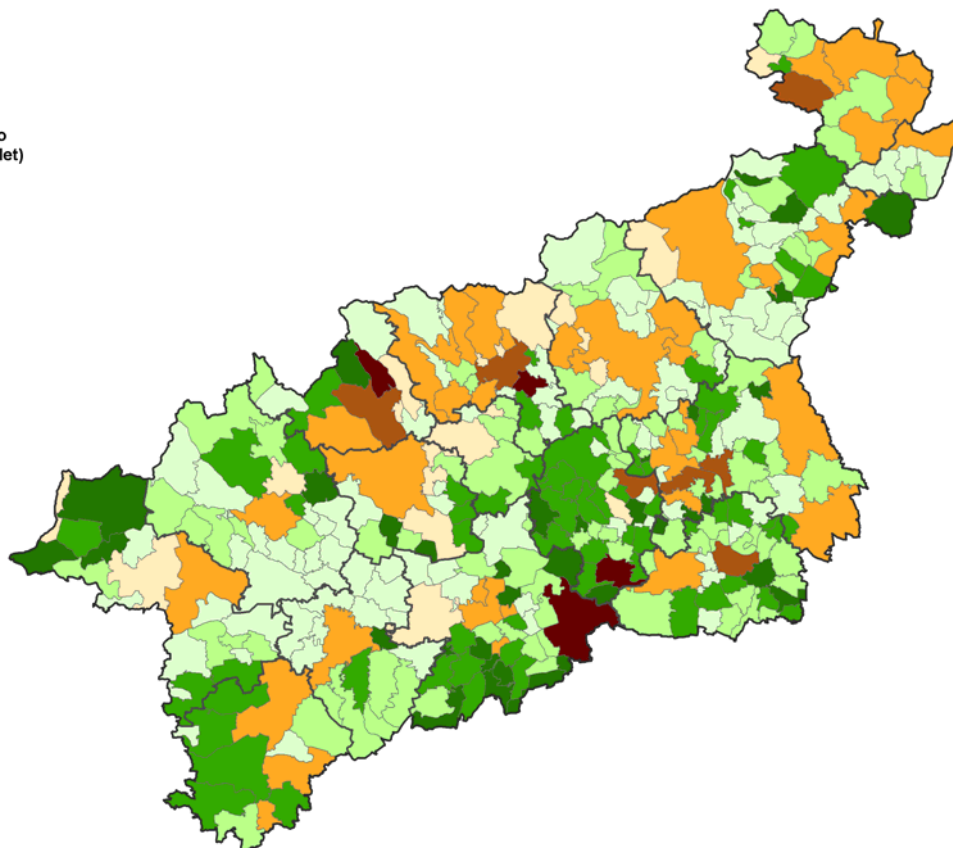
index stáří v % (obyvatelstvo
ve věku 65 a více let / 0 - 14 let)

venkovský prostor

méně než 75,0
75,0 - 99,9
100,0 - 124,9
125,0 a více

městský prostor

méně než 75,0
75,0 - 99,9
100,0 - 124,9
125,0 a více

Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Ústeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 51,8
v tom:
venkovský prostor = 56,1
městský prostor = 43,3

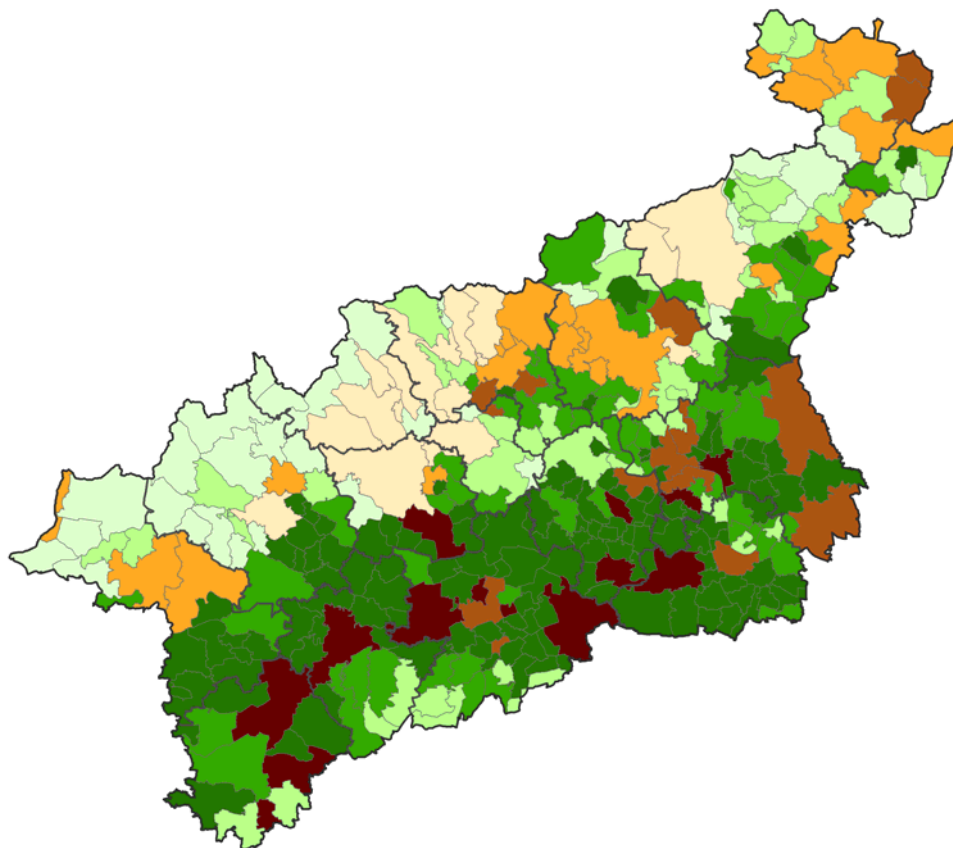
podíl zemědělské půdy v %

venkovský prostor

méně než 30,0
30,0 - 49,9
50,0 - 69,9
70,0 a více

městský prostor

méně než 30,0
30,0 - 49,9
50,0 - 69,9
70,0 a více

Dokončené byty v obcích Ústeckého kraje v letech 2001 až 2008

průměr kraje celkem = 1,3
v tom:
venkovský prostor = 2,3
městský prostor = 1,0

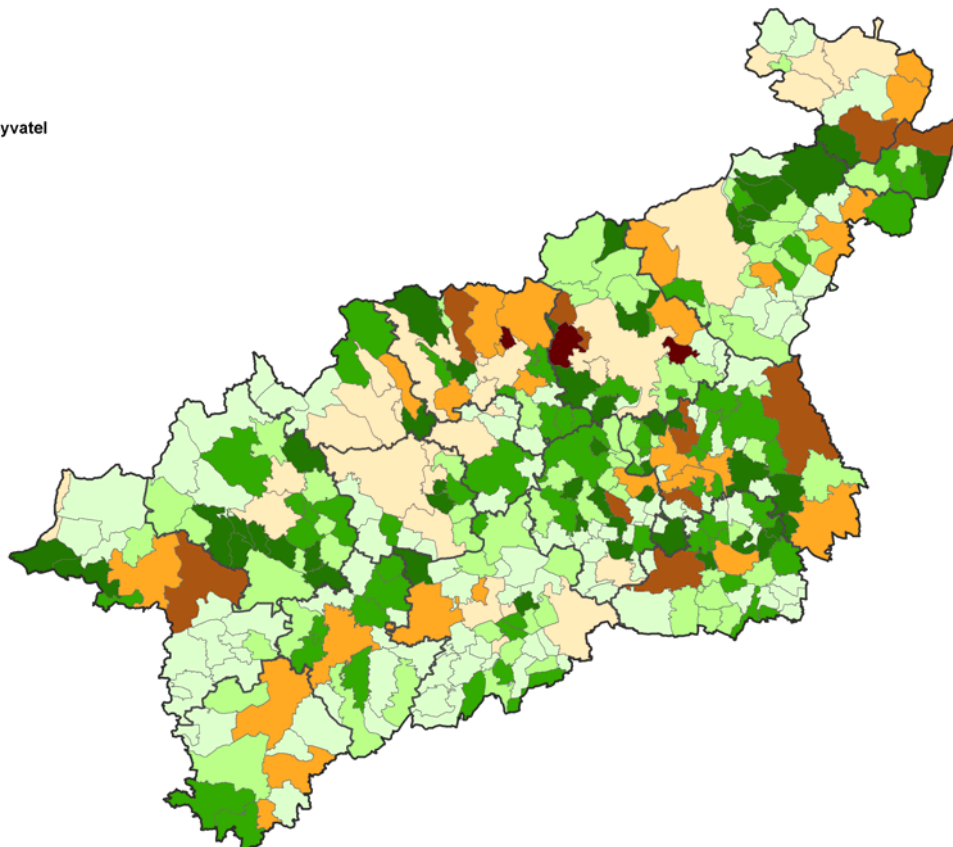
dokončené byty na 1 000 obyvatel
(roční průměr)

venkovský prostor

méně než 1,0
1,0 - 1,9
2,0 - 3,9
4,0 a více

městský prostor

méně než 1,0
1,0 - 1,9
2,0 - 3,9
4,0 a více

B Městský a venkovský prostor v Ústeckém kraji

Jak již bylo zmíněno v kapitole A.6, venkovský prostor v Ústeckém kraji byl pro účely této publikace vymezen na základě dvou kritérií: počtu obyvatel v obci a hustotou zalidnění. Hraniční hodnoty kritérií byly zvoleny ve spolupráci s Krajským úřadem Ústeckého kraje (a na základě Strategie rozvoje venkovských oblastí Ústeckého kraje). Již bylo také několikrát řečeno, že každé zvolené vymezení venkova má svá pro a proti. V případě Ústeckého kraje je však nutné poznamenat, že ani relativně velké změny v nastavení těchto kritérií nepřinášejí výrazné rozdíly ve vymezení tohoto prostoru (jedná se vždy nanejvýš o několik obcí, které se přesunou z venkovského do městského prostoru, nebo naopak) a tudíž ani celkové hodnoty jednotlivých ukazatelů za tyto prostory se dle různých vymezení příliš neliší.

Tato část B je stěžejní součástí celé publikace. V jednotlivých kapitolách je zde na městský a venkovský prostor nahlíženo z různých úhlů pohledu, v podstatě tak, jak nám to nejlépe umožňují dostupná statistická data. Tyto specializované kapitoly poskytují podrobnější pohled na rozdíly mezi městy a venkovem, stejně jako mezi jednotlivými venkovskými oblastmi Ústeckého kraje, zatímco v této souhrnné části se zaměřujeme hlavně na shrnutí poznatků o venkovském a městském prostoru (a venkovských oblastech), které ze studií jednotlivých oblastí života společnosti vyplývají (popsaných dostupnými statistickými ukazateli v jednotlivých kapitolách).

Městský prostor zaujímá 34 % rozlohy a 83 % obyvatel Ústeckého kraje, na **venkovský prostor** připadá zbytek. V případě městského prostoru se jedná především o pás měst (aglomeraci) v podhůří Krušných hor (mnoho původně malých obcí, které by mohly být považovány za venkov, především kvůli těžbě zanikly nebo se připojily k rychle rostoucím městům). Venkov se rozkládá ve zbytku kraje: na hřebenu Krušných hor, v oblasti rovinatého Poohří-Polabí, v Českém středohoří či v okolí Šluknovského výběžku. Vysoká hustota zalidnění měst a nízká v případě venkova vyplývá již ze samotné definice městského a venkovského prostoru. Na území měst se rozkládá více než polovina dobývacích prostorů v kraji, na druhou stranu je zde také třetina lesních pozemků kraje.

Městský prostor v posledních letech stárnuje výrazně rychleji než venkovský prostor (a je tak již jen mírně mladší). Města obecně převyšují venkov v ukazatelích, které jsou tradičně vnímány jako spíše negativní: rozvodovost, potratovost, podíl narozených mimo manželství apod. Pokud jde o migraci, v posledních letech výrazně získával venkov. Přestože venkov přirozenou měnou obyvatel vymíral, zatímco města nikoliv, díky migraci byl celkový přírůstek venkova výrazně kladný.

Ve venkovském prostoru je významnější drobné podnikání, do měst se naopak koncentrují velcí zaměstnavatelé. Města jsou obecně ekonomickými centry celého kraje, vzhledem k sídelní struktuře však nemá jedno centrum, ale je jím v podstatě celá podkrušnohorská aglomerace. V posledních letech byl nárůst podniků (jak malých podnikatelů tak obchodních firem) výrazně vyšší ve venkovském prostoru. Pokud jde o odvětvovou strukturu, i zde se oba prostory od sebe výrazně odlišují. Ve městech je výrazně silnější pozice služeb (přesto však i na venkově zaujímají více jak polovinu ekonomických subjektů), na venkově je oproti městům naopak silná pozice primárního sektoru. Pokud jde o cestovní ruch, tak z dostupných ukazatelů lze konstatovat, že je to spíše venkovský prostor, pro nějž je cestovní ruch v Ústeckém kraji významnější. Pokud jde o trh práce, který s ekonomickou situací úzce souvisí, lze říci, že na venkově je sice mírně vyšší nezaměstnanost než ve městech, nicméně vývoj nezaměstnanosti v obou prostorech je víceméně shodný a potvrzuje se tak předpoklad, že v porovnání s průměrem ČR je v Ústeckém kraji nezaměstnanost vysoká a zároveň zde neexistují výrazné regionální rozdíly. Jak bylo řečeno výše, města jsou centry ekonomického života a jako takové jsou také nejvýznamnějšími regiony z pohledu zaměstnanosti (pracovních míst).

Pokud jde o bydlení a vybavenost venkovských a městských obcí, je všeobecně známo, že mezi oblastmi existují výrazné rozdíly. V konečném důsledku jsou to právě tyto rozdíly, které dělají město městem a venkov venkovem. Na venkově je více rodinných domů, ve městech převažují domy bytové a s touto základní charakteristikou pak souvisí i ostatní odlišnosti v dalších kvalitativních charakteristikách bydlení. Z hlediska bytové výstavby posledních let je pak vývoj úzce spjat s migračními procesy – zjednodušeně řečeno, lidé se stěhují z měst na venkov a s tím souvisí i větší bytová výstavba na venkově. Venkovské obce jsou méně

vybavené jak občanskou, tak technickou infrastrukturou, na druhou stranu jsou výrazně aktivnější, pokud jde o občanskou participaci (zejména pokud zohledníme volební účast).

Jednotlivé kapitoly se však věnují nejen celkovému rozdílu mezi městy a venkovem, ale také jednotlivým venkovským oblastem, tak jak byly vymezeny Krajským úřadem Ústeckého kraje. Podívejme se tedy na jednotlivé z nich a shrňme v následujícím textu základní charakteristiky těchto regionů.

Nejmenší venkovskou oblastí kraje je **Děčínsko** se svými 24 obcemi a 6 % rozlohy území kraje (tzn. že je zhruba 5krát menší než největší z venkovských oblastí: Lounsko-Litoměřicko). Tato určitá nesrovnatelnost venkovských oblastí je pak důležitá nejen pro pochopení celkového významu oblastí pro kraj jako celek, ale také pro hodnocení skutečností na základě statistických ukazatelů, které mohou být obzvláště za menší území ovlivněny náhodnými výkyvy. Děčínsko je území s atraktivními přírodními podmínkami a potenciálem pro cestovní ruch a rekreaci. Zemědělství zde má spíše extenzivní charakter a oproti úrodnému Poohří-Polabí zde nemá takový význam (jeho reliéf je velmi členitý). Jedná se o oblast, jejíž obyvatelé dlouhodobě nacházeli uplatnění v textilním, sklářském a strojírenském průmyslu (v blízkých městech). Vzhledem k tomu, že v posledních letech se první dvě jmenovaná odvětví potýkají s nepříznivými podmínkami je i nezaměstnanost v této oblasti velmi vysoká. Navíc se jedná o periferní oblast, jež je jak mimo hlavní dopravní, tak i infrastrukturní síť. Je zde poměrně vysoká porodnost, úmrtnost i potratovost. Stejně jako ostatní příhraniční oblasti bylo Děčínsko silně zasaženo odsunem původního obyvatelstva před a po druhé světové válce a toto zpřetrhání tradic vedlo k tomu, že nelze Děčínsko chápat jako typický venkov v tradičním (a stereotypně vnímaném) slova smyslu - stejně jako ostatní venkovské oblasti Ústeckého kraje s výjimkou Lounska-Litoměřicka.

Další oblastí je **Krušnohoří**, horské území s nízkou hustotou zalidnění, s rozsáhlými lesnatými oblastmi a extenzivním zemědělstvím. Jedná se vesměs o pás obcí podél hranic s Německem, oblast, která nemá výraznou průmyslovou tradici (nicméně s hornickou minulostí), její obyvatelé se však podle mnoha ukazatelů jeví jako výrazně podnikatelsky aktivní (s vysokou mírou podnikatelské aktivity, počtu ekonomických subjektů na obyvatele i růstu tohoto ukazatele v posledních letech). Je to oblast, která je dlouhodobě nejmladší ze všech venkovských oblastí (což samozřejmě rovněž souvisí s poválečnou situací) a je to oblast s nejvýraznějším migračním přírůstkem mladých lidí v posledních letech.

České Středohoří (v textu i grafech dále většinou pouze jako Středohoří) je atraktivní území se zvýšeným režimem ochrany přírody (kvůli CHKO, stejně jako Děčínsko v NP), s převážně individuálními formami cestovního ruchu (chalupaření) a rovněž převládajícím extenzivním zemědělstvím (s tradičním ovocnářstvím a vinařstvím). Jedná se o oblast v blízkosti velkých měst, což znamená, že zde velkou roli hraje vyjížďka za prací: je zde relativně nižší nezaměstnanost, ale vysoký počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo. Tato poloha je významná také z pohledu migrace, neboť jsou to právě tyto obce v okolí měst, kam se lidé z měst stěhují a staví si zde nové domy.

Poslední venkovskou oblastí je **Lounsko-Litoměřicko** (v grafech zkráceno na Lou-Lit). Jedná se o rovinatou úrodnou oblast s nejvyšší produkcí zemědělství v kraji. Tato oblast je v pravém slova smyslu „tradiční“ zemědělskou venkovskou oblastí Ústeckého kraje. Velká část území již nepatřila do oblasti bývalých Sudet a nepostihla ji tudíž výměna obyvatel spojená s vývojem po druhé světové válce. Už z tohoto důvodu mělo Lounsko-Litoměřicko dlouhodobě nejstarší věkovou strukturou kraje. Význam vyjížďky za prací je zde také velmi významný, je zde relativně vysoká nezaměstnanost (vč. dlouhodobé). Pokud od venkova očekáváme nižší potratovost, rozvodovost, podíl narozených mimo manželství, vysoký význam zemědělství a například bydlení převážně v rodinných domech, pak Lounsko-Litoměřickou oblast lze považovat za takový tradiční venkov.

B.1 Základní vymezení území

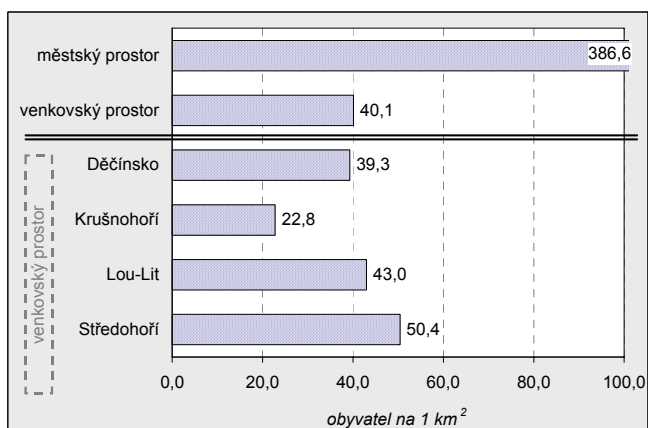
OBCE A JEJICH ROZLOHA

Venkovský prostor zaujímá přes **66 % rozlohy Ústeckého kraje**. Městský prostor je zhruba tak velký jako celková rozloha největší venkovské oblasti: Lounsko-Litoměřicka. Pokud budeme hodnotit význam venkova v jednotlivých okresech Ústeckého kraje podle rozlohy, kterou v nich venkov zaujímá, pak za nejvíce rurální lze (možná trochu překvapivě) považovat okres Chomutov, kde venkov zaujímá přes 81 % rozlohy, a dále tradiční zemědělské okresy Louny (75 %) a Litoměřice (73 %).

Nejmenší venkovskou oblastí kraje je Děčínsko se svými 24 obcemi a 6 % rozlohy území kraje (tzn. že je zhruba 5krát menší než Lounsko-Litoměřicko). Jednotlivé venkovské oblasti tak jsou nesrovnatelné nejen svou velikostí či geografickým profilem, ale i s ní související velikostní strukturou obcí a hustotou obyvatel. Například nejmenší obce (do 200 obyvatel) zaujímají přes 30 % území Krušnohoří, ale jen necelých 6 % počtu obyvatel, zatímco na Lounsko-Litoměřicku sice tyto obce nepředstavují ani 10 % rozlohy, ale podíl obyvatel mají téměř stejný. **Hustota zalidnění** Krušnohoří je tak pouze na polovině celkového průměru hodnoty venkova, což podtrhuje jeho horský charakter. Na druhou stranu dva regiony se zcela odlišným reliéfem a tím i charakterem osídlení, jako je Děčínsko a Lounsko-Litoměřicko, mají hustotu zalidnění téměř stejnou.

Hustota zalidnění venkova jako celku je téměř desetkrát menší, než je v městském prostoru. Pokud však budeme uvažovat pouze zastavěné plochy, pak je hustota na venkově zhruba jen 3krát až 4krát menší.

Hustota zalidnění

údaje jsou uváděny k 31. 12. 2008

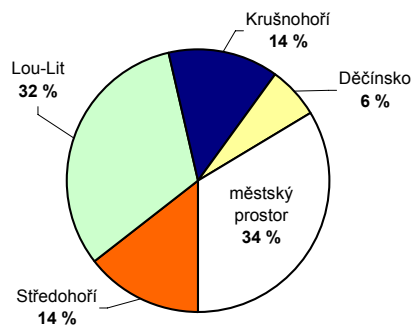
Část obce:

evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území. Pokud se obec nečlení na části, je pro potřeby statistiky považována za jednu část obce.

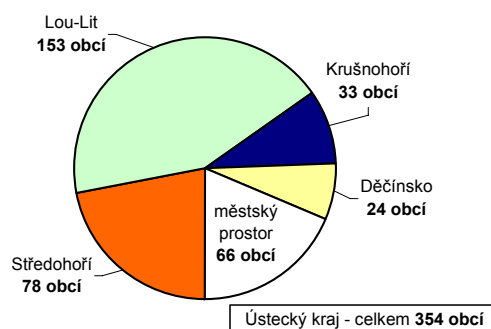
Hustota zalidnění:

počet obyvatel na 1 km²

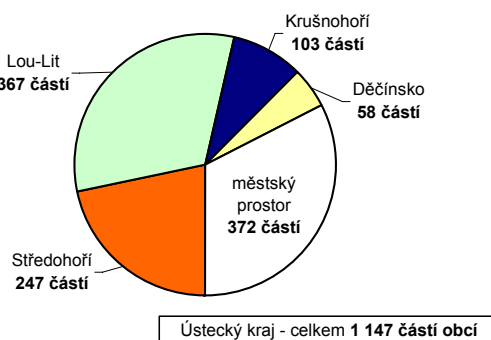
Rozloha k 31. 12. 2008

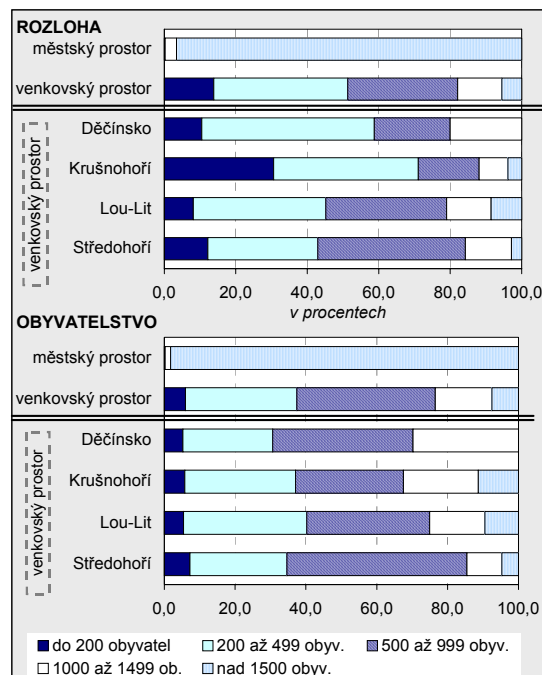
Počet obcí k 31. 12. 2008

Počet částí obcí k 31. 12. 2008

Rozloha a obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008 (v %)

PRŮMĚRNÁ OBEC

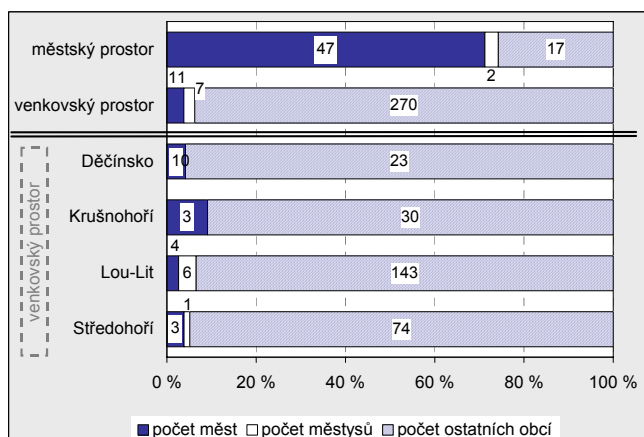
Rozloha průměrné venkovské obce je zhruba na 45 % průměrné městské obce, ale žije v ní jen něco málo přes 5 % počtu obyvatel průměrné městské obce.

Nejrozsáhlejší jsou venkovské obce Krušnohoří (přesahují průměrnou rozlohu 1 venkovské obce v kraji až o 79 %), naopak nejmenší jsou obce v Českém středohoří, které dosahují pouze 81 % venkovského průměru.

Zatímco podle průměrné rozlohy obce existují mezi venkovskými oblastmi velké rozdíly (rozpětí činí až 98 % průměru), z pohledu lidnatosti mají průměrné obce všech oblastí **zhruba stejný počet obyvatel** (rozdíl mezi maximem a minimem činí pouze 16 % průměru). Toto zjištění se však dalo předpokládat, neboť počet obyvatel byl hlavním vymežovacím kritériem venkova.

Počet částí obcí připadající na 1 obec potvrzuje různě intenzivní dlouhodobě probíhající **proces (de)integrace** obcí. Po roce 1990, kdy se dala obcím možnost nabýt opětovně samostatnosti, vzniklo mnoho staronových obcí například právě na Lounsku-Litoměřicku (zde je relativně malý počet částí obcí na 1 obec). Naopak v řídko osídleném pohraničí Krušných hor tento proces neprobíhal a počet obcí, který připadá na 1 obec je (stejně jako v Českém středohoří) poměrně vysoký.

Statut obce: města, městyse, ostatní obce k 31. 12. 2008

vše počítáno k 31. 12. 2008

Část obce:
viz předchozí

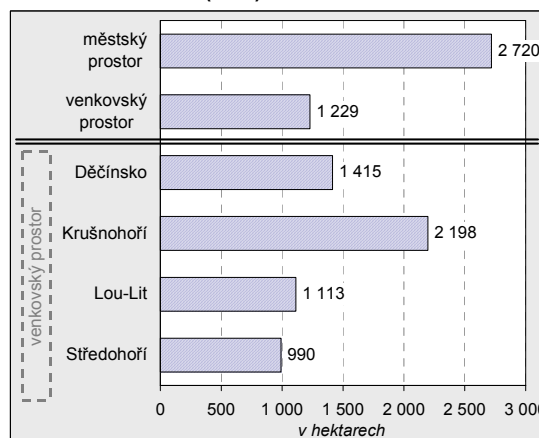
Základní sídelní jednotka:

část území obce s jednoznačnými územně technickými a urbanistickými podmínkami nebo spádové území seskupení objektů obytného nebo rekreačního charakteru

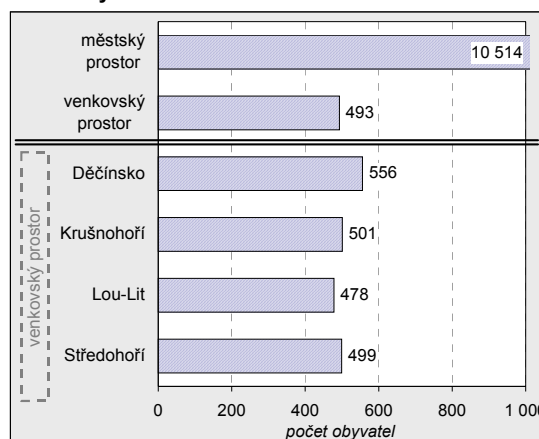
Statut města, městyse, ostatních obcí:

do roku 2006 platilo, že městem se může stát obec, která má alespoň 3 000 obyvatel a její návrh na získání statutu města projde příslušným legislativním procesem. Se schválením zákona 234/2006 Sb. však byla obnovena také tzv. historická města a městyse. Pokud obec měla statut města či městyse před rokem 1954, pak si o obnovení titulu města a městyse může zažádat a to bez ohledu na počet obyvatel.

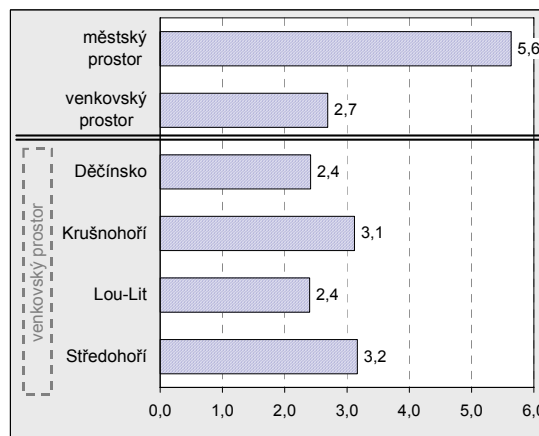
Rozloha na 1 obec (v ha)

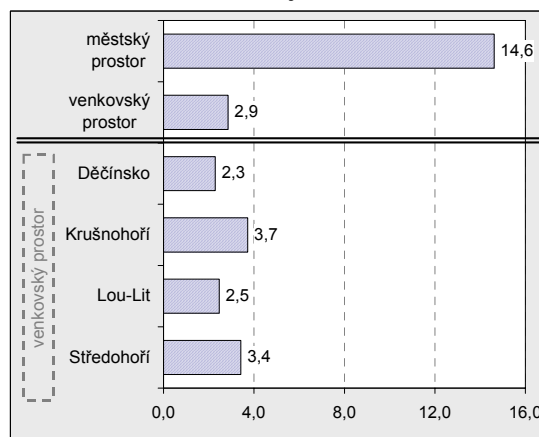
Počet obyvatel na 1 obec

Počet částí obce na 1 obec

Počet základních sídelních jednotek na 1 obec

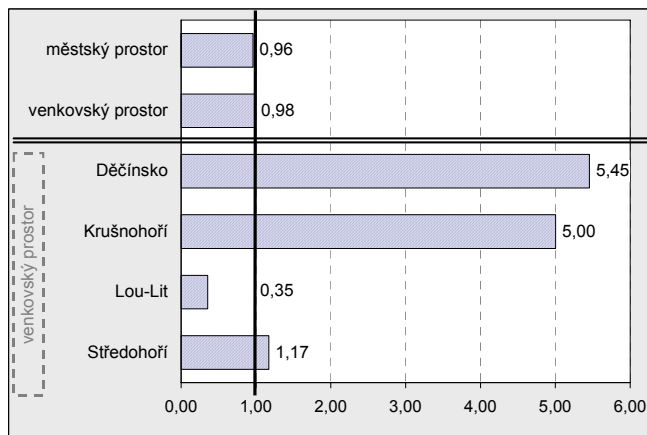

VYUŽÍVÁNÍ PŮDY

Vysoký podíl zemědělské a orné půdy na celkové rozloze je jednou ze základních charakteristik venkovských oblastí. Ani v městských obcích však není tento podíl zanedbatelný. Obzvláště v městském prostoru tradičně zemědělských okresů Loun a Litoměřic dosahují tyto plochy stejného podílu, jako v jejich venkovských oblastech. Zcela nejméně je orná, ale i zemědělské půdy v Krušnohoří a na Děčínsku, a to výrazně ve prospěch lesních ploch, které zaujímají více než 60 % jejich celkové rozlohy. Zcela ve stejném duchu, je nejméně **lesních ploch** v oblasti Lounska-Litoměřicka a také ve městech těchto okresů. Hlavně díky městům na úpatí Krušných hor je však celková lesnatost městského i venkovského prostoru v kraji velmi podobná.

Dobývací prostory v pánevních oblastech se z velké části rozkládají na území městského prostoru, o čemž vypovídá i více než dvojnásobný podíl dobývacích ploch ve městech než jaký je na venkově. I z tohoto důvodu je **ekologická stabilita krajiny** ve městech mírně horší, než na venkově. Nicméně vzhledem k tomu, že i orná půda je chápána jako nestabilní, výrazně to snižuje ekologickou stabilitu i některých venkovských oblastí, zejména Lou-Litu. Naopak Krušnohoří (i s relativně vysokým podílem dobývacích ploch) jsou s Děčínskem hodnoceny jako přírodě blízká krajina.

Koeficient ekologické stability krajiny

vše počítáno k 31. 12. 2008

Podíly zemědělské, orné, lesní půdy, dobývacích a využívaných ploch:

podíl na celkové rozloze oblasti

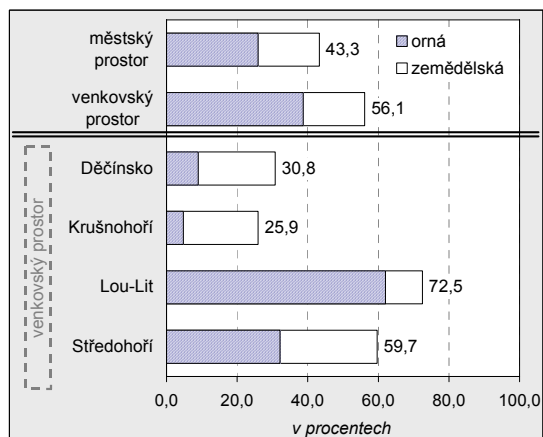
Zastavěné a jinak využívané plochy:

součet zastavěných ploch a nádvorí, železniční dráhy, dálnic, silnic, ostatních komunikací, ostatních dopravních ploch, sportovišť a rekreačních ploch, hřišťových a umových hájů, kulturních a osvětových ploch, manipulačních ploch a dobývacích prostorů

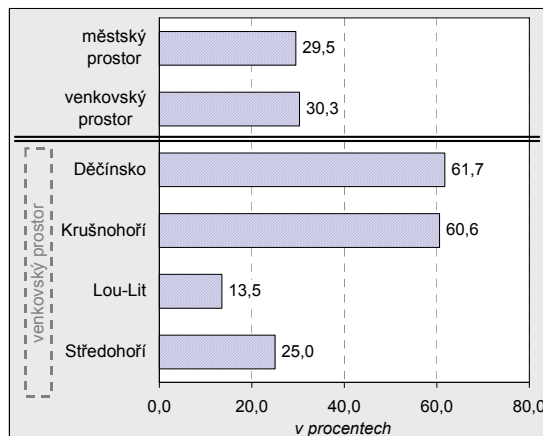
Koeficient ekologické stability krajiny:

poměr ploch stabilních (tj. chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty, lesní a vodní plochy) a nestabilních (tj. orná půda, zastavěné plochy a nádvorí, ostatní plochy) krajinnotvorných prvků v daném území. Území nadprůměrně využívané se zřetelným narušením přírodních struktur (0,10-0,30), území intenzivně využívané (0,31-1,00), celkem vyvážené území (1,00-2,99), přírodní a přírodě blízká krajina (nad 3,00).

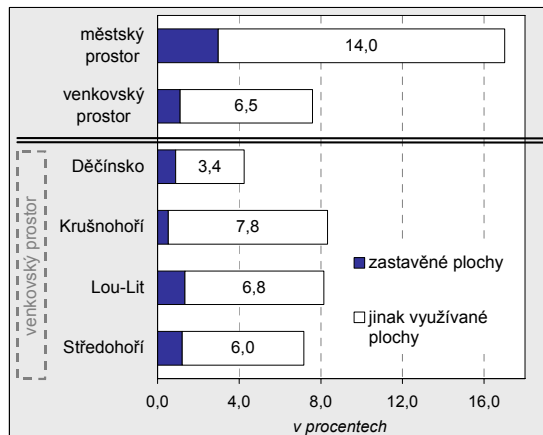
Podíl zemědělské a orné půdy (v %)

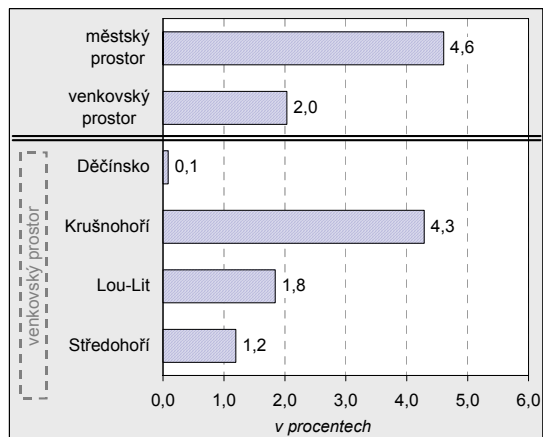
Podíl lesní půdy (v %)

Podíl zastavěných a jinak využívaných ploch (v %)

Podíl dobývacích ploch (v %)

B.2 Obyvatelstvo

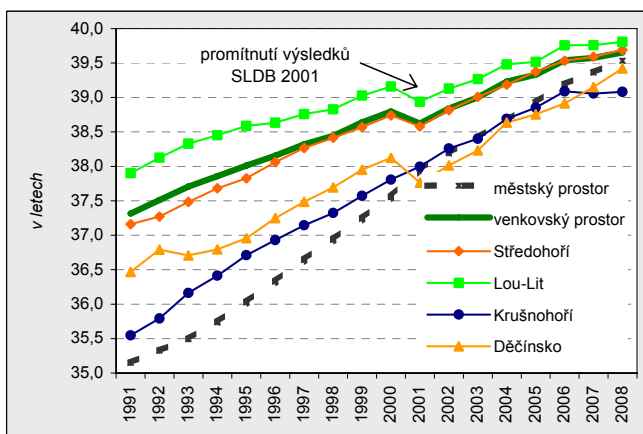
POČET OBYVATEL A JEJICH VĚK

Ve venkovských oblastech (66 % území kraje) žije 17 % obyvatel Ústeckého kraje. **Nejvíce urbanizované** jsou okresy Most, Teplice a Ústí nad Labem, kde je na venkově méně než 10 % obyvatel. Naopak v okresech Louny a Litoměřice venkov představuje více než třetinu obyvatel.

Zatímco ve městech dlouhodobě počet obyvatel spíše klesá (s výjimkou posledních 3 let v důsledku zahraniční migrace), **na venkově neustále pozvolna roste**. K největšímu nárůstu došlo v oblasti Děčínska (téměř o třetinu od roku 1991) a v Krušnohoří a Středohoří (o více než pětinu). Ve všech případech se jednalo o výhradně pozitivní vliv migrace (blíže viz následující podkapitoly).

Rozdíly v průměrném věku obyvatel jednotlivých oblastí venkova a měst nejsou velké. Přesto však určité rozdíly ve věkové struktuře obyvatel existují. Ve venkovském prostoru jako celku je například menší podíl nejstarší věkové skupiny (ve prospěch obyvatel v ekonomicky aktivním věku), nicméně i toto se bude postupně měnit, neboť věková skupina 50 až 64 let je početnější na venkově než ve městech (tj. generace těch, kteří se narodili po válce). Naopak skupina 15 až 29letých už je silnější ve městech. Tento **odlišný vývoj věkové struktury** populace je ovlivněn zejména odsunem německého obyvatelstva v pohraničních oblastech a zároveň následnou rychlou urbanizací regionu podpořenou rozvojem těžkého průmyslu ve městech. Časem se však tyto odlišné věkové struktury obyvatelstva sblíží (starší venkov stárne pomaleji než město) a průměrný věk obyvatel všech oblastí se k sobě neustále přibližuje.

Vývoj průměrného věku

údaje o počtu obyvatel, věkové struktuře i průměrném věku jsou uvedeny k 31. 12. 2008

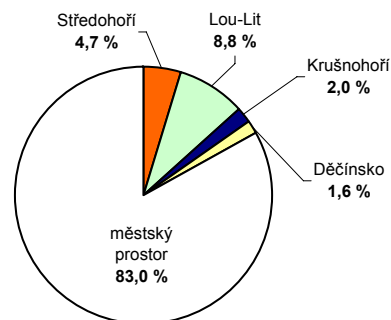
Počet obyvatel a průměrný věk:

údaje k 31. 12. daného roku

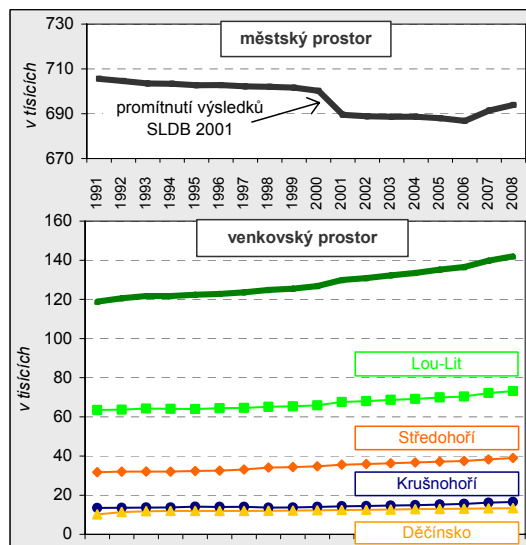
Průměrný věk:

podíl součtu dokončeného věku plus 0,5 roku jedinců dané populace a součtu jedinců populace

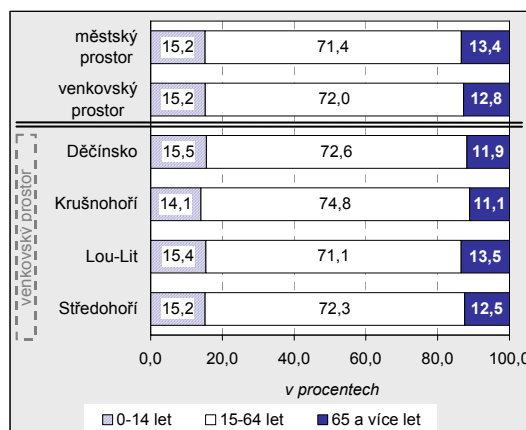
Počet obyvatel

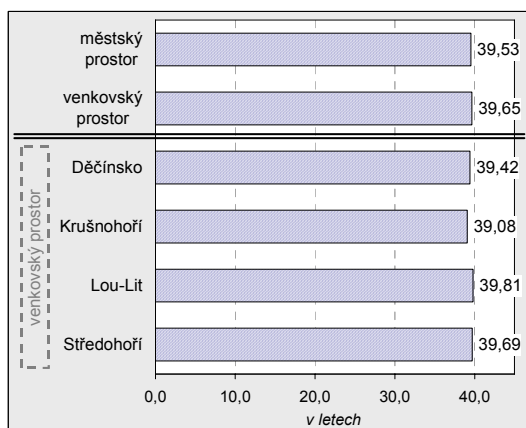
Vývoj počtu obyvatel

Věková struktura obyvatelstva

Průměrný věk

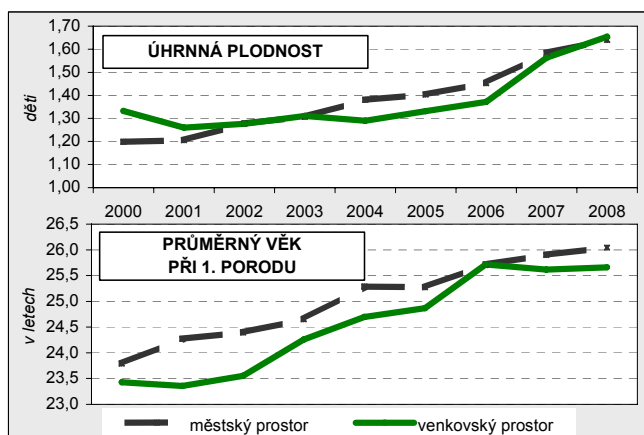
NAROZENÍ, PORODNOST, PLODNOST

Prostorové rozdělení počtu narozených dětí do městského a venkovského prostoru kopíruje rozložení obyvatelstva v Ústeckém kraji (téměř 85 % dětí se rodí ve městech).

O reprodukčním chování populace však více vypovídají poměrové ukazatele jako je **porodnost** a **plodnost**. Podle nich se v posledních letech relativně více dětí rodilo ve městech Ústeckého kraje než na venkově. Na venkově byly oba tyto ukazatele nižší, nicméně rozdíly nebyly velké a u plodnosti, která snižuje vliv odlišného složení obyvatelstva, byl rozdíl již téměř zanedbatelný. Navíc kopírují i velmi podobný vývoj: jak úhrnná plodnost, tak i průměrný věk při prvním porodu se vyvíjely téměř shodně, a tento trend se nijak nelišil od vývoje v celé České republice.

Na druhou stranu v tomto směru není venkov homogenním regionem a jednotlivé jeho oblasti se chovaly více či méně odlišně. Pokud budeme spolu s těmito mírami uvažovat například i **podíl narozených mimo manželství** (který je v Ústeckém kraji tradičně jedním z nejvyšších v celé republice), pak se z venkovských oblastí městům nejvíce podobá Děčínsko. U ostatních oblastí však již takové srovnání není jednoznačné. Například v oblasti Lounska-Litoměřicka je plodnost také relativně vysoká, ale reprodukční chování obyvatel se vcelku výrazně odlišuje od zbytku kraje jak z hlediska přístupu k manželství a dětem, tak i potratovosti (viz následující podkapitola).

Úhrnná plodnost, průměrný věk žen při 1. porodu

vše počítáno jako průměr let 2001 až 2008

Obecná míra porodnosti:

počet živě narozených na 1 000 obyvatel středního stavu

Obecná míra plodnosti:

počet živě narozených na 1 000 žen ve věku 15-49 let. Na rozdíl od porodnosti částečně eliminuje vliv odlišné věkové struktury v porovnávaných regionech.

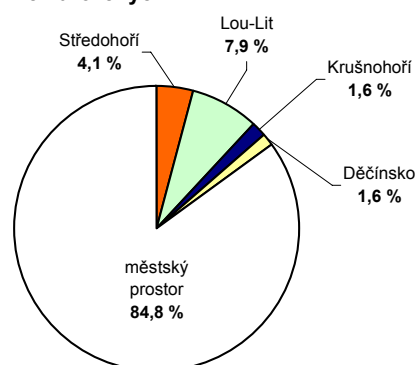
Podíl narozených mimo manželství:

podíl živě narozených mimo manželství na celkovém počtu živě narozených

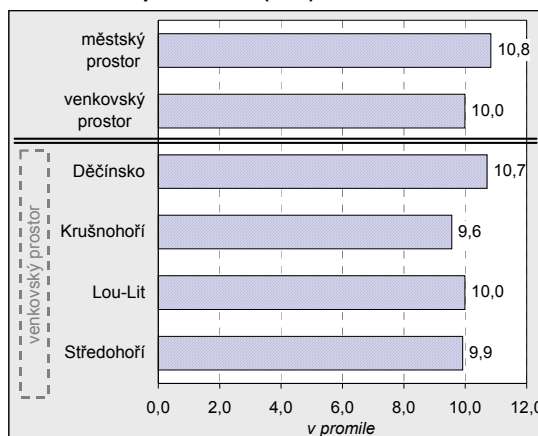
Úhrnná plodnost:

průměrný počet dětí narozených jedné ženě během jejího života za předpokladu, že by se obecná míra plodnosti podle věku během reprodukčního období ženy neměnila

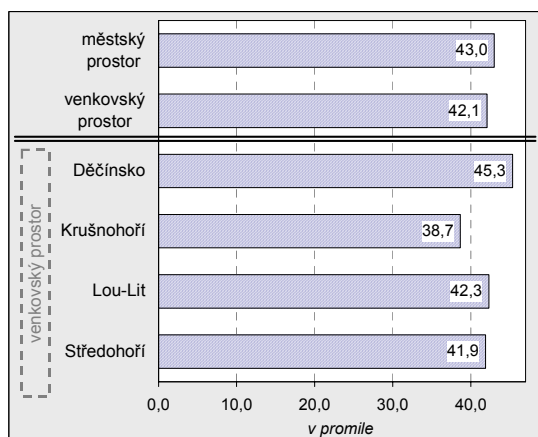
Počet živě narozených

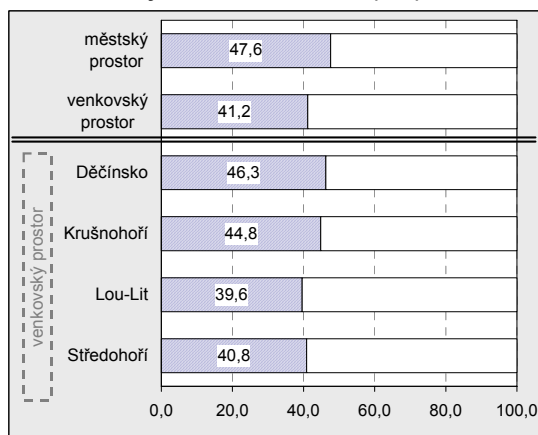
Obecná míra porodnosti (v ‰)

Obecná míra plodnosti (v ‰)

Podíl narozených mimo manželství (v %)

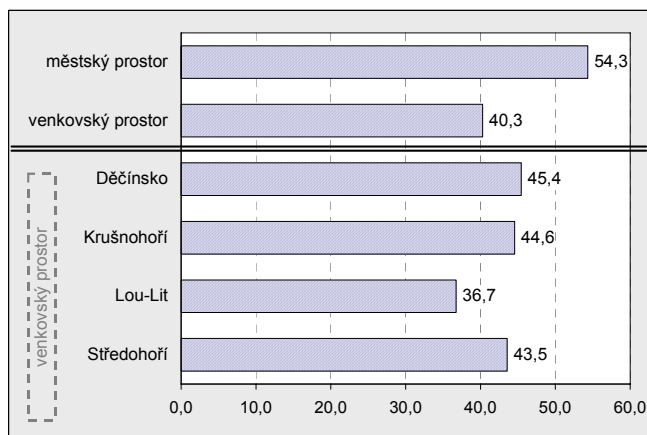
POTRATY A POTRATOVOST

Stejně tak jako ostatní demografické charakteristiky, i počty potratů jsou regionálně rozprostřené (mezi venkov a města) v zásadě v závislosti na počtu obyvatel. Mírně se však přece jen vychylují v neprospěch měst: na 83 % obyvatel kraje připadá více než 88 % potratů.

Ukazatele potratovosti řadí Ústecký kraj dlouhodobě mezi nejproblémovější kraje, a přestože jsou obecně **na venkově** (z různých důvodů) tyto charakteristiky **lepší** než ve městech, v Ústeckém kraji i venkovský prostor jako celek dosahuje v podstatě pouze průměrné potratovosti za celou Českou republiku. Výjimku představuje pouze lounsko-litoměřická oblast, která se v tomto směru od zbytku kraje výrazněji odlišuje (jeho vývoj nebyl po druhé světové válce tolik narušen odsunem původního obyvatelstva a navíc se svým charakterem nejvíce podobá venkovu, tak jak si jej většinou představujeme – s velkým významem zemědělství). Všechny ostatní venkovské oblasti překračují průměr celého venkovského prostoru. V některých oblastech, jako například ve Středohoří, svůj vliv sehrává například ta skutečnost, že jsou venkovským prostorem i ty obce, které jsou v podstatě satelity blízkých měst a obyvatelstvo v nich již žije spíše městským životem.

Pokud jde o dlouhodobý vývoj, města i venkovské oblasti kopírovaly celorepublikový **trend poklesu počtu potratů**, především umělých přerušeni těhotenství.

Potratový index

vše počítáno jako průměr let 2001 až 2008

Umělé přerušeni těhotenství:

legální ukončení těhotenství metodou miniinterrupce, kterou lze provést v raném stádiu těhotenství (tj. do 7. týdnu u prvoroďičky a do 8. týdnu u druhořodičky) a metodou jinou než miniinterrupcí do 12. týdne, u zdravotních důvodů do 24. týdne těhotenství

Hrubá míra potratovosti:

počet potratů na 1 000 obyvatel středního stavu

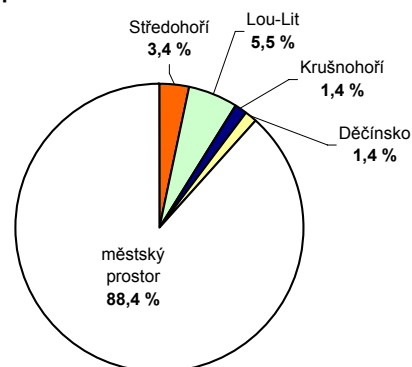
Obecná míra potratovosti:

počet potratů na 1 000 žen v reprodukčním věku (tj. 15 až 49 let)

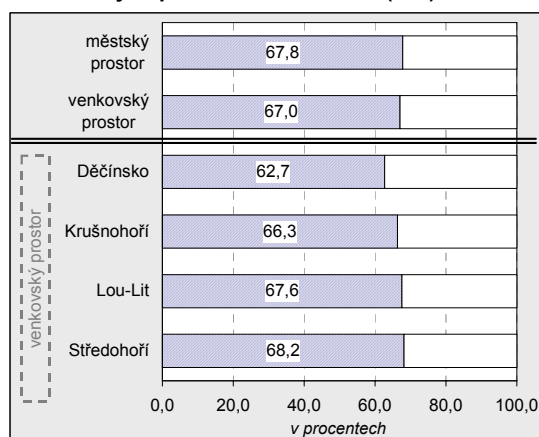
Potratový index:

počet potratů na 100 živě narozených

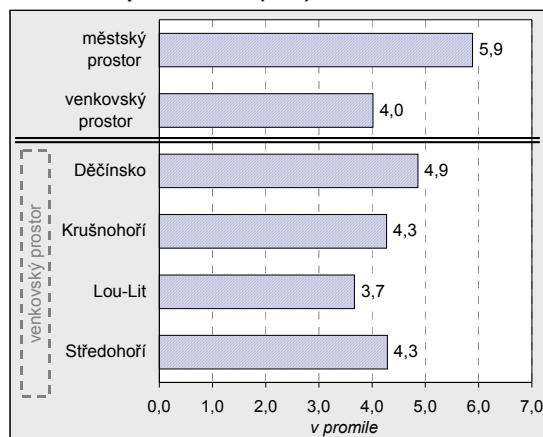
Počty potratů

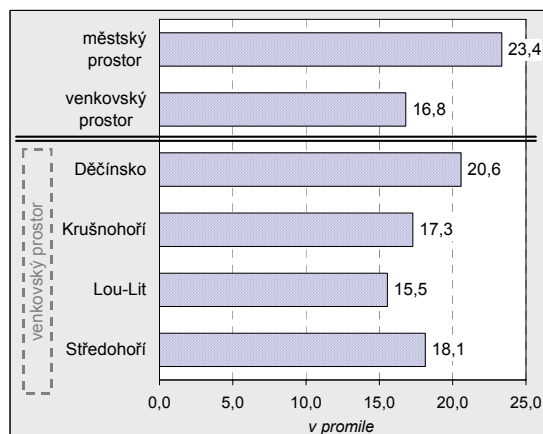
Podíl umělých přerušeni těhotenství (v %)

Hrubá míra potratovosti (v ‰)

Obecná míra potratovosti (v ‰)

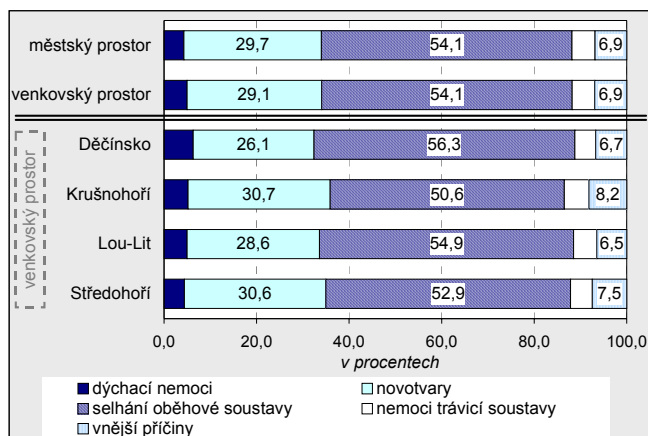

ZEMŘELÍ A ÚMRTNOST

Ve venkovském prostoru zemře téměř 17 % obyvatel Ústeckého kraje, což představuje zhruba stejný podíl, jakým se tyto oblasti podílí na celkovém počtu obyvatel. Už z toho lze usuzovat, že rozdíly v úmrtnosti mezi městy a venkovem nejsou nijak velké. Pokud budeme úmrtnost měřit **obecnou mírou úmrtnosti**, pak můžeme říci, že mírně vyšší je ve venkovském prostoru. Tento ukazatel nicméně může být výrazně ovlivněn věkovou strukturou populace. Z toho důvodu je vhodnější vliv věkové struktury eliminovat pomocí tzv. **standardizace**. I tyto výsledky však potvrzují, že úmrtnost je na venkově mírně vyšší a zároveň, že rozdíly mezi městy a venkovem jsou skutečně velmi malé (stejně tak existují jen velmi malé rozdíly ve struktuře příčin smrti: v obou regionech tradičně nejvíce lidí umírá na selhání oběhové soustavy a novotvary). Vliv věkové struktury na hodnoty obecné úmrtnosti je výrazný, a zcela opačný, v Krušnohoří (relativně mladá věková struktura obyvatel) a v oblasti Lounska-Litoměřicka (starší věková struktura).

Ústecký kraj patří mezi kraje s dlouhodobě vyšší úmrtností a z pohledu venkova a měst je nutné konstatovat, že ve všech oblastech je úmrtnost vyšší než je republikový průměr. Nejlépe na tom je oblast Lounska-Litoměřicka (kde je úmrtnost o 14 % nad průměrem ČR) a naopak nejhorší byla v posledních letech situace na Děčínsku (o 36 % vyšší úmrtnost než v ČR). Od zbytku kraje se Děčínsko lišilo také vyšším podílem úmrtí na dýchací nemoci a selhání oběhu.

Zemřelí podle příčin smrti (v %)

vše počítáno jako průměr let 2001 až 2008

Obecná míra úmrtnosti:

počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu

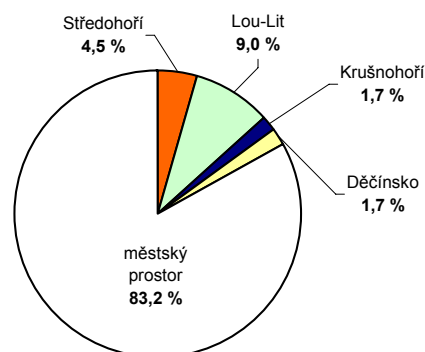
Standardizovaná míra úmrtnosti:

hypotetická míra úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel), která vylučuje vliv odlišné věkové struktury v jednotlivých regionech. Ukazatel byl vypočten tzv. nepřímou standardizací (jako standard byla použita obecná míra úmrtnosti v České republice v roce 2008).

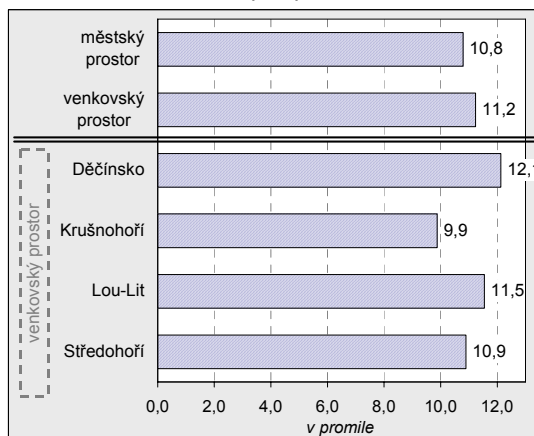
Podíl odvoděných:

podíl odvoděných na celkovém počtu obyvatel zjištěných při Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001

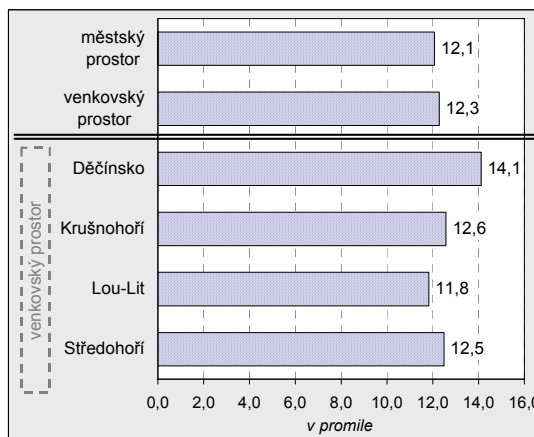
Počet zemřelých

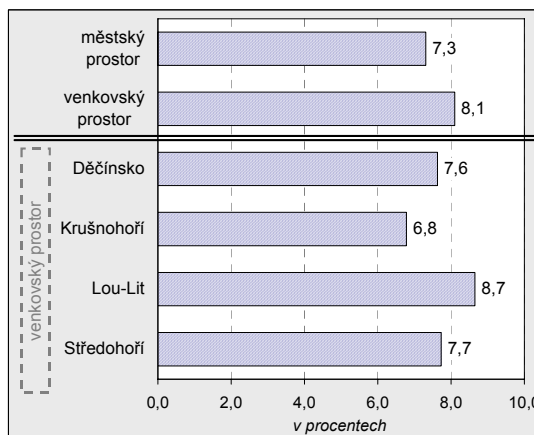
Obecná míra úmrtnosti (v ‰)

Standardizovaná míra úmrtnosti (v ‰)

Podíl odvoděných (v %)

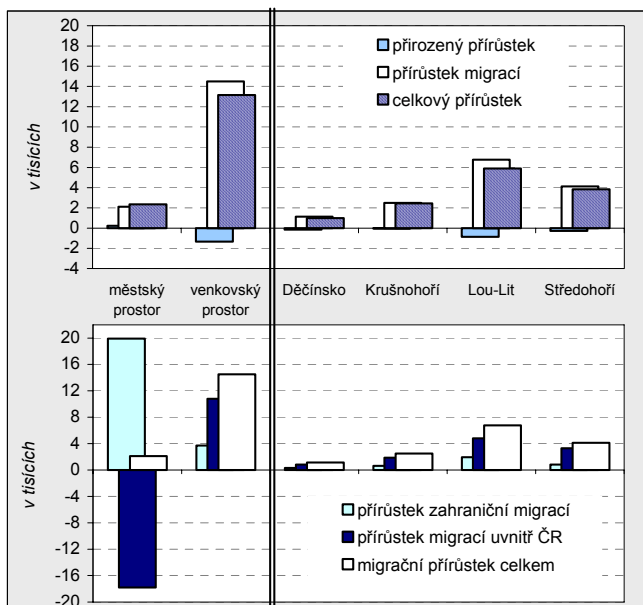
MIGRACE A PŘIROZENÝ PŘÍRŮSTEK

Na rozdíl od ostatních demografických charakteristik, celkový přírůstek obyvatel je vychýlen výrazně ve prospěch venkova, a to hlavně z důvodu velmi výrazného migračního přírůstku: na území venkovského prostoru připadá až 87 % migračního přírůstku celého Ústeckého kraje. Naopak pokud jde o **přirozený přírůstek**, byl na rozdíl od městského prostoru ve všech oblastech venkova negativní (tzn. v letech 2001 až 2008 se zde narodilo méně dětí než kolik lidí zemřelo).

V městském i venkovském prostoru Ústeckého kraje byl tedy **migrační přírůstek kladný** (více lidí se přistěhovalo než vystěhovalo). A to přesto, že ve městech docházelo k výraznému odlivu obyvatel jinam v rámci ČR. Tento odliv však byl zcela kompenzován zahraniční imigrací. Venkov naopak získával obyvatele migrací jak z ČR tak i ze zahraničí (zahraniční migrace zde hraje menší úlohu). Z pohledu mladých lidí, ve věku zakládání rodiny (20-40 let), je patrné, že města mladé lidi „ztrácela“, zatímco venkov je „získával“. Je však také nutno dodat, že v této věkové skupině i Ústecký kraj jako celek obyvatele dlouhodobě ztrácí (saldo stěhování mladých lidí je výrazně záporné).

Migrací získalo nejvíce obyvatel Lounsko-Litoměřicko, ale jedná se o největší oblast venkova, takže toto zjištění není nijak překvapivé. Relativně největší význam měla migrace pro Krušnohoří (a to i z pohledu mladých lidí), naopak nejmenší (přesto však stále výrazně kladné) pro oblast Děčína.

Migrační a přirozený přírůstek

migrační i přirozený přírůstek jsou počítány jako průměr let 2001 až 2008, podíl rodáků je k 1. 3. 2001 podle výsledků SLDB 2001

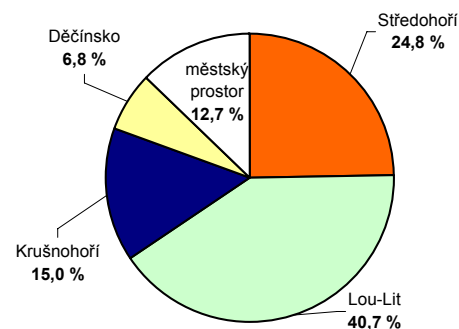
Migrační přírůstek (a přírůstek 20-40letých):

počítán jako průměr let 2001 až 2008

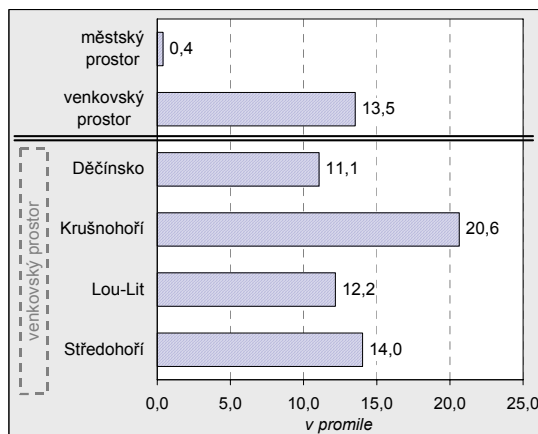
Podíl rodáků:

podíl obyvatel, kteří v době sčítání lidu uvedli, že bydlí ve stejné obci jako při narození (tj. v bydlišti matky při jejich narození)

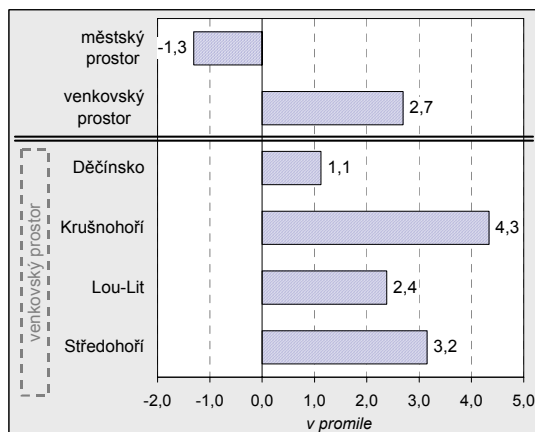
Přírůstek migrací

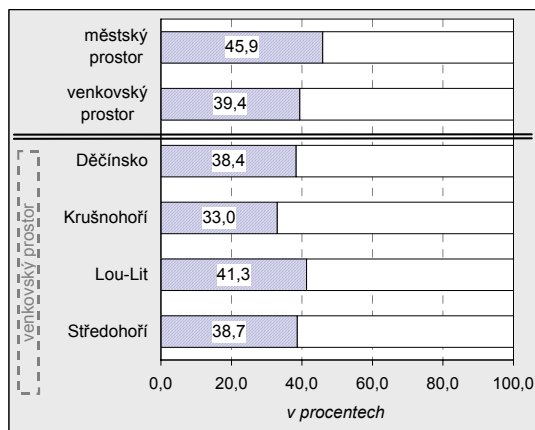
Migrační přírůstek (v ‰)

Migrační přírůstek 20-40letých (v ‰)

Podíl rodáků (v ‰)

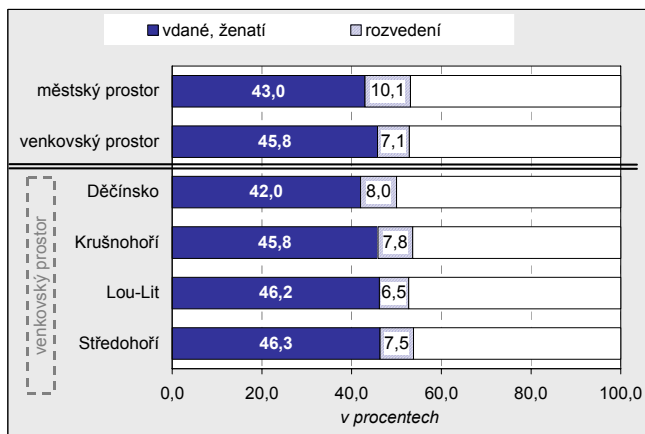

SŇATKY A ROZVODY

Obě demografické charakteristiky, jak sňatky, tak rozvody, jsou v zásadě opět regionálně rozprostřeny mezi města a venkov podle rozložení obyvatelstva mezi oba prostory. Již na první pohled je zde však patrné určité vychýlení počtu rozvodů směrem k městskému prostoru.

Míra sňatečnosti je ve městech i na venkově více méně stejná. Rozdíl 0,2 p. b. může být způsoben odlišnou věkovou strukturou v obou regionech (města mají mírně vyšší podíl obyvatel ve věku 20 až 34 let), způsobem evidence sňatků (tj. podle bydliště ženicha), ale také sociální situací. Na této úrovni zkoumání ukazatele však není možné říci, zda některý z těchto faktorů je určující. V případě **míry rozvodovosti** je již situace jiná. Z údajů posledních let je patrná výrazně vyšší rozvodovost ve městech (a to o více než 44 %). Je těžké odhadovat všechny příčiny tohoto rozdílu, ale jako jedno z hlavních vysvětlení se nabízí menší anonymita malých obcí oproti městům. Navíc tato větší rozvodovost ve městech je patrně dlouhodobá, neboť i údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 prokazují, že na venkově žije výrazně méně rozvedených než ve městech. Z pohledu jednotlivých venkovských oblastí je rozvodovost nejnižší v oblasti Lounska-Litoměřicka, což zapadá do celkové představy o tomto regionu jako regionu s dlouhodobě nejpříznivějšími demografickými charakteristikami (tj. regionu, který oproti ostatním oblastem v kraji nebyl tolik zasažen předválečnými a poválečnými odsuny původních obyvatel).

Podíl vdaných, ženatých a rozvedených (v %)

s výjimkou podílů vdaných, ženatých a rozvedených je vše počítáno jako průměr let 2001 až 2008

Obecná míra sňatečnosti:

počet sňatků na 1 000 obyvatel středního stavu

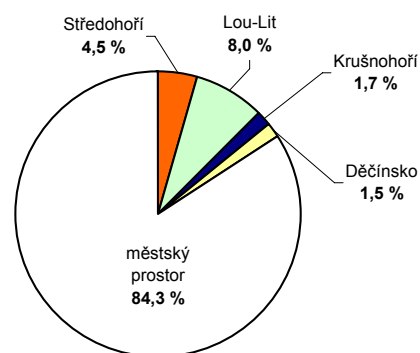
Obecná míra rozvodovosti:

počet rozvodů na 1 000 obyvatel středního stavu

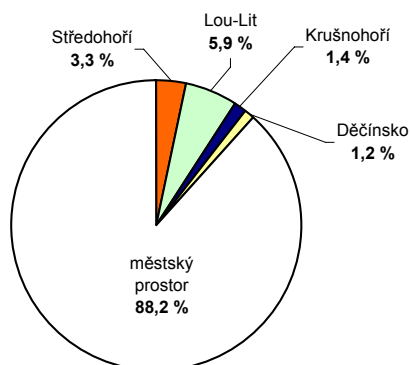
Podíl vdaných a ženatých a podíl rozvedených:

podíl na celkovém počtu obyvatel zjištěných při Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001

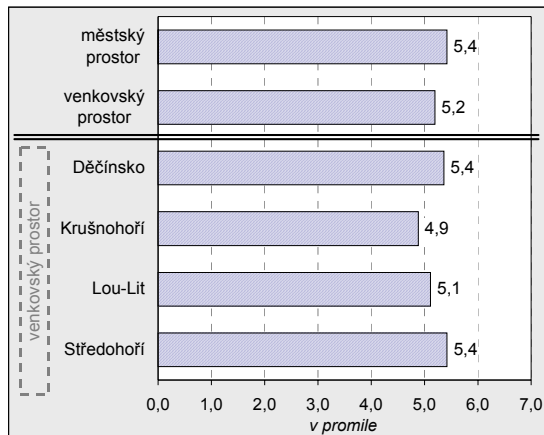
Počet sňatků

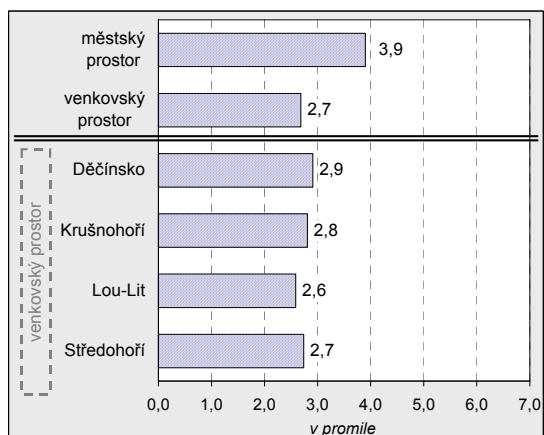
Počet rozvodů

Obecná míra sňatečnosti (v ‰)

Obecná míra rozvodovosti (v ‰)

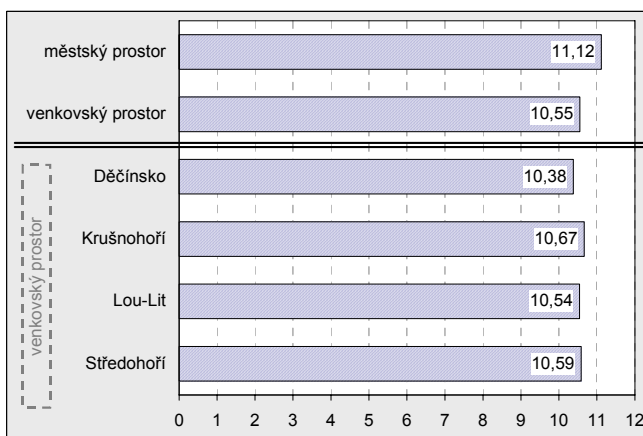

VZDĚLANOST, NÁBOŽENSTVÍ

Vzdělanost a náboženství jsou dalšími dvěma charakteristikami, které jsou jednak významné z pohledu rozdílů mezi venkovem a městy a jednak jsou na této úrovni dostupné (byť jen jednou za 10 let). Důležitá je samozřejmě i jejich vzájemná vazba, nicméně v této podkapitole se na této úrovni dostupnosti dat podíváme na každou z nich zvlášť. Ústecký kraj má z pohledu vzdělanosti dlouhodobě jedno z nejméně příznivých složení populace. Má relativně vysoký podíl obyvatel s **pouze základním vzděláním nebo bez vzdělání** a nízký **podíl vysokoškoláků**. Totéž se potvrzuje i v případě rozdělení kraje na města a venkov. Je tedy zcela evidentní, že tato nepříznivá skladba obyvatel jde napříč oběma prostory v porovnání s charakterově stejnými prostory České republiky. Na druhou stranu, pokud porovnáme venkov a město, přece jen je výrazně lepší situace ve městech. Podíl vysokoškoláky vzdělaných je zde dvakrát vyšší než na venkově a nízkovzdělaných je o téměř 5 p. b. méně (na venkově je výrazně vyšší podíl se středním vzděláním bez maturity, ve městech s maturitou). Tento rozdíl mezi městy a venkovem potvrzuje například i jeden z mnoha možných indexů vzdělanosti.

Pokud jde o **podíl věřících**, i v Ústeckém kraji platí, že relativně více věřících je na venkově. Rozdíl však není příliš výrazný. Z pohledu jednotlivých venkovských oblastí je nejvíce věřících v tradiční zemědělské oblasti Lounsko-Litoměřicka (každý pátý obyvatel je věřící), zatímco například v Krušnohoří je to až každý sedmý.

Index vzdělanosti (průměrný počet let vzdělání)

vše počítáno z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001

Podíl obyvatel s nejvýše základním vzděláním:

podíl obyvatel se základní školou (vč. neukončeno) a bez vzdělání na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 a více let

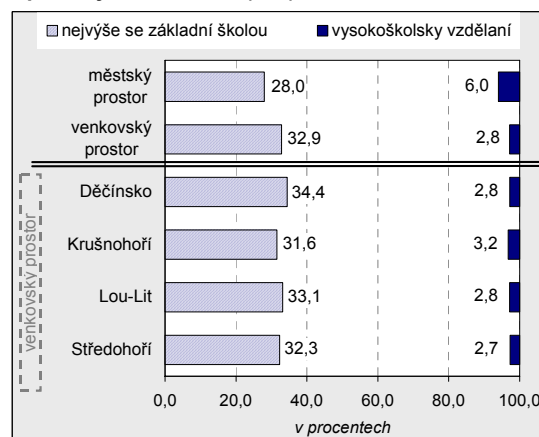
Index vzdělanosti:

průměrný počet let strávených formálním vzděláním (bez vzdělání - 0 let; ZŠ a neukončeno - 8 let; SOU bez maturity - 11 let; SS s maturitou 13 let; nástavba - 15 let; VŠ - 18 let)

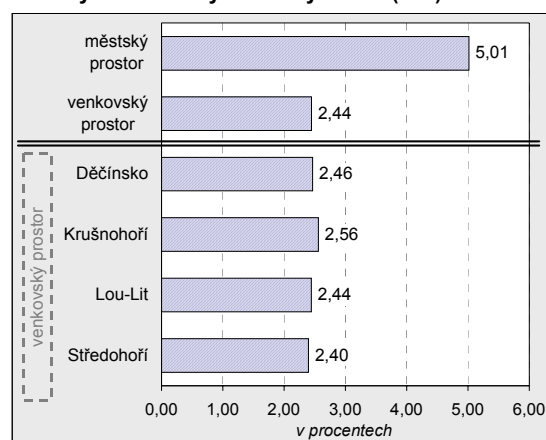
Podíl věřících:

podíl věřících na celkovém počtu obyvatel, u nichž bylo vyznání zjištěno

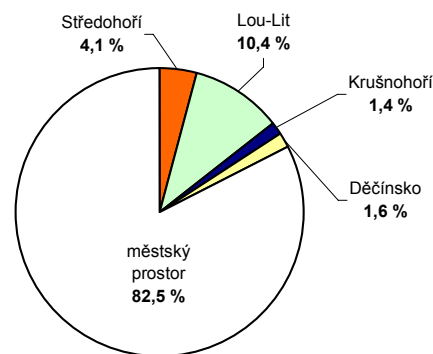
Podíl obyvatel nejvýše se základní školou a podíl vysokoškoláků (v %)

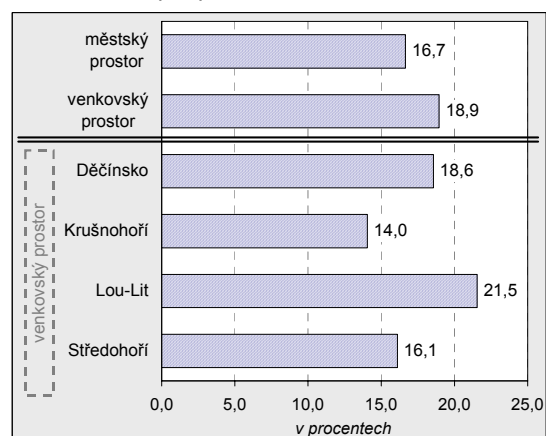
Podíl vysokoškoláky vzdělaných žen (v %)

Počet věřících

Podíl věřících (v %)

B.3 Podnikání

POČTY PODNIKŮ

Je všeobecně přijímaným faktem, že města jsou centry ekonomického života. Jejich ekonomickou převahu potvrzují i dostupné statistické ukazatele, ale na úvod je přece jen nutné přiznat, že pro hodnocení hospodářského života na venkově a ve městech výrazně narážíme na **nedostatek relevantních údajů**. K dispozici jsou v podstatě pouze počty ekonomických subjektů a jejich struktura podle odvětví, právní formy a počtu zaměstnanců (nikoliv však jejich výkonnost či jejich role na trhu práce). Navíc většinu těchto subjektů (přes 78 %) tvoří drobní podnikatelé bez zaměstnanců, u nichž z tohoto zdroje nelze zjistit, zda je pro ně toto podnikání hlavním zdrojem obživy, či zda se jedná jen o doplněk k jinému zaměstnání. I tak nám však tyto údaje něco prozrazují o podnikatelské aktivitě obyvatel⁹. Na ekonomický prostor venkova připadá zhruba 17 % všech ekonomických subjektů Ústeckého kraje. Ekonomický význam měst je tak patrný, nicméně v relativním vyjádření na obyvatele se projevuje mírná převaha venkovského prostoru. To lze přisuzovat především právě relativně vyššímu počtu drobných podnikatelů: jednak je zde větší počet drobných zemědělců, ale také je zde větší potřeba podnikatelské aktivity, vzhledem k menšímu počtu pracovních příležitostí. Naopak do měst se koncentrují obchodní společnosti, jež jsou hlavním zdrojem pracovních (zaměstnaneckých) příležitostí. Z venkovského prostoru je relativně nejvíce ekonomických subjektů v Krušnohoří, což lze vysvětlit jednak blízkostí hranic, a částečně také větší vzdáleností od velkých ekonomických center kraje.

údaje z Registru ekonomických subjektů (ekonomické subjekty celkem a ekonomické subjekty aktivní) jsou uvedeny k 31. 12. 2008

Ekonomické subjekty:

ekonomické subjekty, které mají na daném území (obci) registrováno své sídlo (bez ohledu na tom, kde působí)

Aktivní ekonomické subjekty:

ekonomický subjekt, který podle informací ze statistických zjišťování nebo administrativních zdrojů vykazuje ekonomickou aktivitu. Běžně jsou v publikacích ČSÚ označovány za tzv. "statistické jednotky typu podnik"

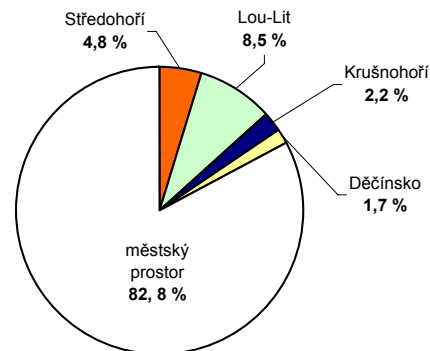
Podnikatelé:

součet fyzických osob podnikajících na základě živnostenského zákona (zapsaných i nezapsaných v obchodním rejstříku), samostatně hospodařících rolníků (zapsaných i nezapsaných v obchodním rejstříku), fyzické osoby podnikající dle jiných zákonů než živnostenského zákona a zákona o zemědělství (zapsaných i nezapsaných v obchodním rejstříku), zemědělských podnikatelů (zapsaných i nezapsaných v obchodním rejstříku)

Obchodní společnosti:

součet společností s ručením omezeným, komanditních společností, veřejných obchodních společností a akciových společností

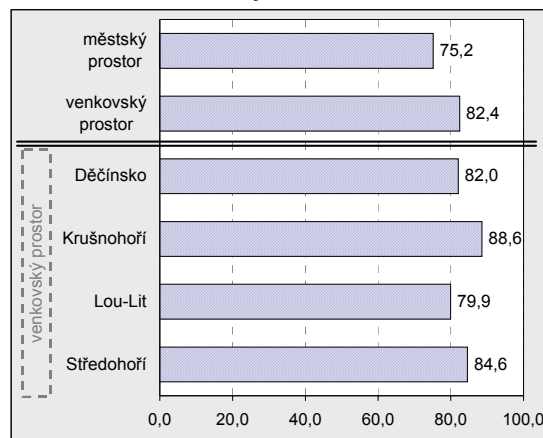
Počet ekonomických subjektů

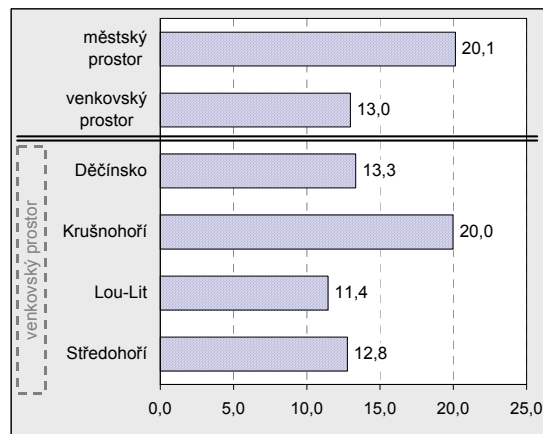
Ekonomické subjekty na 1 000 obyvatel

Podnikatelé na 1 000 obyvatel

Obchodní společnosti na 1 000 obyvatel

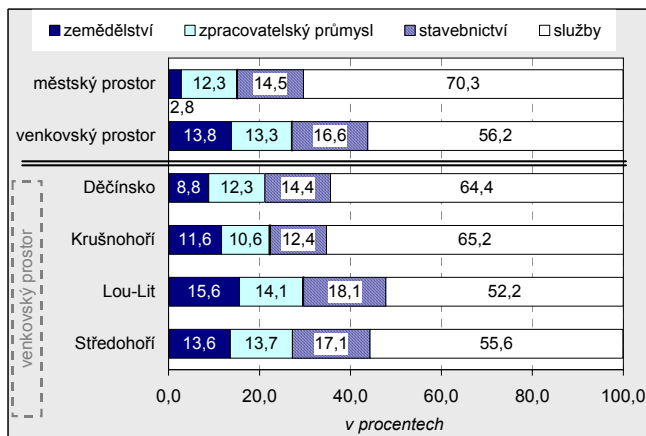

⁹ Pod termínem „podnikatelská aktivita“ jsou většinou chápáni jen ti, kdo mají podnikání jako hlavní zdroj své obživy (bliže viz následující kapitola – údaje dostupné z výsledků SLDB 2001), nicméně i pouze doplněk k hlavnímu zaměstnání je podnikáním.

STRUKTURA PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ

Převaha měst, pokud jde o podniky se zaměstnanci, resp. **koncentrace podniků se zaměstnanci do měst**, je patrná už ze samotného porovnání podílu měst na celkovém počtu ekonomických subjektů a na počtu malých a středních či dokonce velkých podniků¹⁰. Z těchto dat sice nelze vyčíst, kde mají tyto podniky své provozovny a kde ve skutečnosti vytvářejí pracovní místa (zda ve městech nebo na venkově), nicméně i z jiných datových zdrojů je jasné, že je to městský prostor, kde dochází k největší koncentraci ekonomických činností, a tím i pracovních míst (viz podkapitola Počty zaměstnanců a kapitola B.4 Trh práce). **Malé a střední podniky**, které jsou díky své pružnosti a absorpční schopnosti důležité pro sociálně-ekonomickou stabilitu regionu, hrají zcela nejvýraznější roli v Krušnohoří a naopak relativně nejmenší v oblasti Lounska-Litoměřicka. S relativně menším počtem pracovních příležitostí na venkově je zcela v souladu také zjištění, že **více podnikatelsky aktivní jsou lidé na venkově**. Pokud se na strukturu ekonomiky měst a venkova podíváme z pohledu odvětvové struktury, už na první pohled je patrná odlišnost hlavně v sektoru služeb a zemědělství. Pro města je typický vysoký význam služeb, pro venkov zase relativně vyšší podíl zemědělství. V tradičně zemědělských oblastech Lounska-Litoměřicka dosahuje tento podíl více než jedné šestiny všech subjektů.

Odvětvová struktura (v %)

údaje z Registru ekonomických subjektů (počty podniků) jsou uvedeny k 31. 12. 2008, intenzita podnikatelské aktivity k 1. 3. 2001 (SLDB 2001)

Malé a střední podniky:

ekonomické subjekty, které mají 1 až 249 zaměstnanců

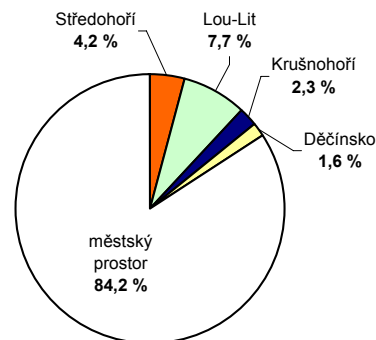
Velké podniky:

ekonomické subjekty, které mají 250 a více zaměstnanců

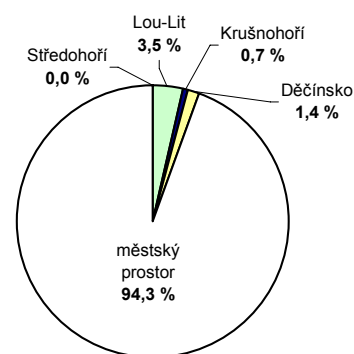
Intenzita podnikatelské aktivity:

podíl osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem zjištěných podle výsledků Sčítání lidu, domu a bytů k 1. 3. 2001

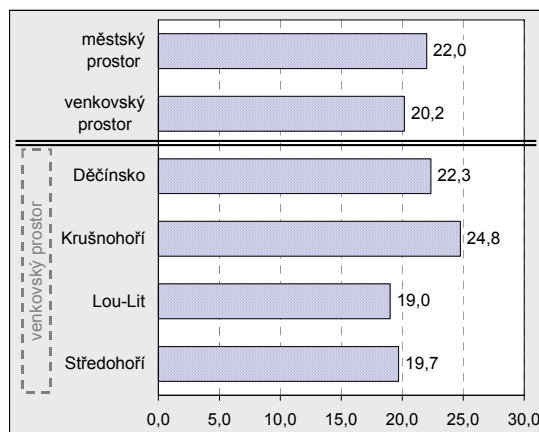
Počet malých a středních podniků

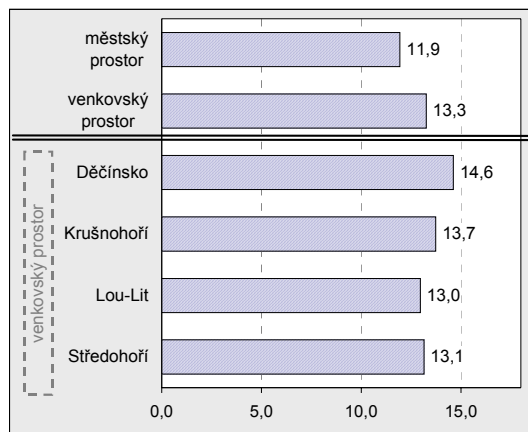
Počet velkých podniků

Počet malých a středních podniků na 1 000 obyvatel

Intenzita podnikatelské aktivity

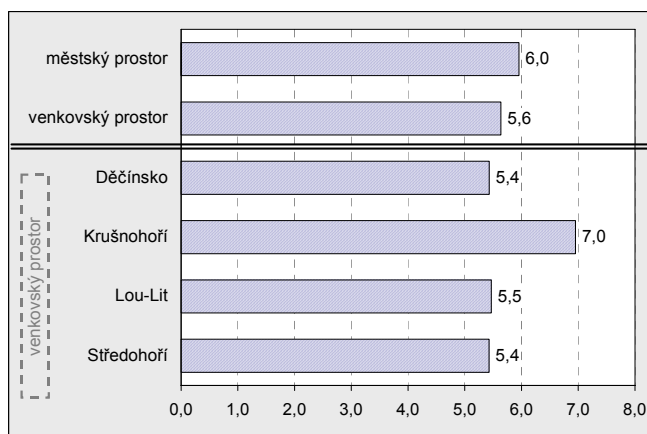
¹⁰ Tento zdroj dat ovšem vypovídá pouze o tom, kde má podnik své sídlo, nikoliv o tom, kde je podnik skutečně ekonomicky činný. A zatímco u malých a středních podniků lze ještě částečně předpokládat, že tam, kde mají své sídlo, je také skutečně jejich provozovna, v případě velkých podniků takový předpoklad již nelze využít.

EKONOMICKÉ ZMĚNY

Při hodnocení dynamiky ekonomických změn ve venkovském a městském prostoru jsme stejně jako v případě předchozích hodnocení ekonomického prostředí **odkázání pouze na data z Registru ekonomických subjektů**. Období let 2001 až 2008 bylo jak ve městech, tak na venkově spojeno s poměrně rychlým růstem počtu ekonomických subjektů, přičemž na venkově byl růst výrazně rychlejší. **Počet podnikatelů** rostl na venkově více než dvakrát rychleji než ve městech a i v případě nových registrací obchodních společností venkov výrazně převyšoval města (**počet obchodních společností** se sídlem ve venkovském prostoru vzrostl o téměř 60 %). Vedle již zmíněného vlivu menšího množství pracovních příležitostí na venkově je patrné možné jako jednu z dalších příčin spatřovat i v relativně větší nasycenosti ekonomického prostředí ve městech oproti venkovu. Ekonomický růst, který v této době zažívala celá Česká republika i Ústecký kraj se tak mohl promítnout i do ekonomického oživení venkovského prostoru.

Pokud se na města a venkov podíváme **z pohledu celkových změn na podnikové úrovni**, je patrné, že i přes rychlejší růst počtu subjektů byly změny intenzivnější ve městech. Ovšem rozdíly mezi oběma prostory nebyly příliš velké. Zcela nejdramatičtější změny ve struktuře ekonomiky z tohoto pohledu probíhaly v Krušnohoří, naopak relativně nejmenší změny proběhly na Lounsku-Litoměřicku, kde nejpomalejší růst podnikatelských subjektů vedl k relativně nízkému růstu celkového počtu subjektů (v porovnání se zbytkem venkova) a to přesto, že i zde byl růst počtu obchodních společností poměrně vysoký.

Intenzita změn na mikroúrovni

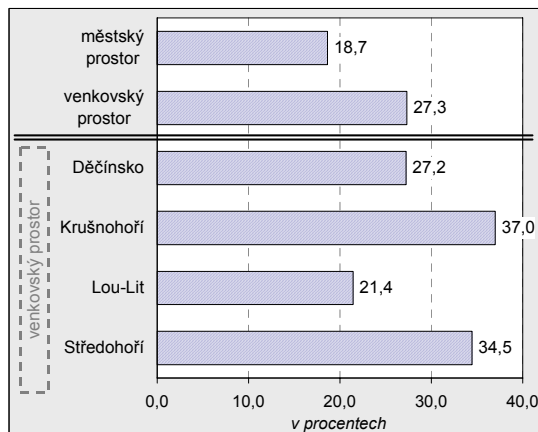
změny počtu ekonomických subjektů jsou počítány v období 31. 12. 2000 až 31. 12. 2008

Intenzita změn na mikroúrovni:

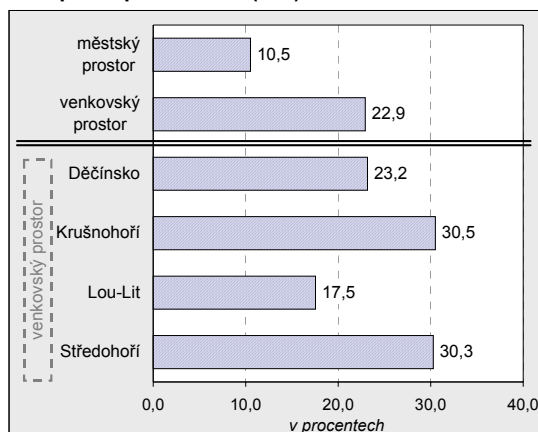
podíl součtu vzniklých a zaniklých ekonomických subjektů na celkovém počtu ekonomických subjektů

metodika, zdroje či bližší popis ostatních ukazatelů - viz předchozí podkapitoly

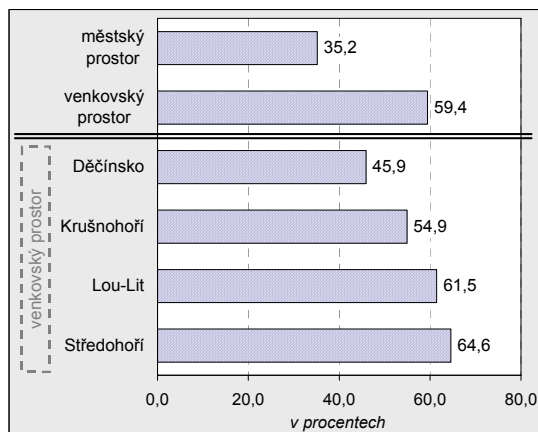
Růst počtu ekonomických subjektů (v %)

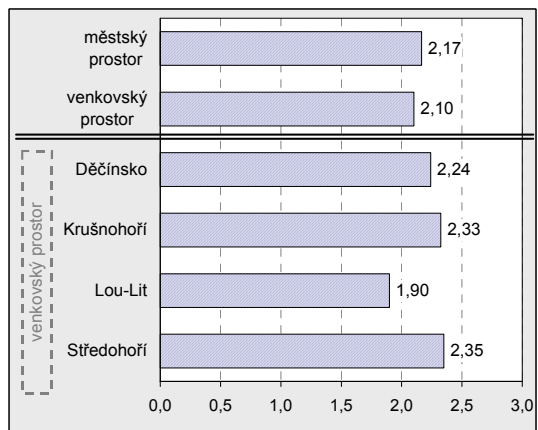
Růst počtu podnikatelů (v %)

Růst počtu obchodních společností (v %)

Počet nově vzniklých subjektů na 1 zaniklý

POČET ZAMĚŠTNANCŮ

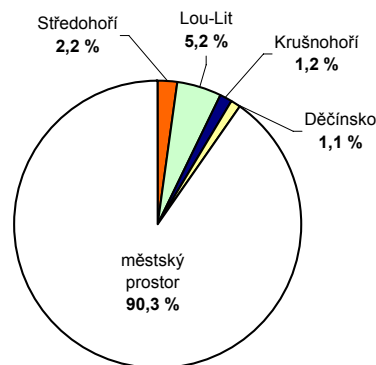
Většinu zaměstnaneckých pracovních míst vytvářejí podniky v městském prostoru. To potvrzuje již několikrát zmiňovaný fakt, že ekonomický život se koncentruje především do měst. Zcela nejméně je těchto pracovních příležitostí v oblasti Českého středohoří, naopak z venkovského prostředí je na tom nejlépe Děčínsko. Tento rozdíl je dán jednak blízkostí velkých ekonomických center v případě Středohoří a naopak jistou izolovaností Šluknovského výběžku. Pokud jde o vývoj počtu zaměstnanců v jednotlivých oblastech, je velmi zajímavé, že městský i venkovský prostor rostly v podstatě srovnatelně (zatímco u ostatních krajů ČR byl vždy rychlejší růst ve městech). Tento vyrovnaný vývoj je možné dát do souvislosti s růstem počtu pracovních míst v nových průmyslových zónách, které jsou většinou na území venkovských obcí a které začaly být od roku 2001 masivně podporovány investičními pobídkami. O tomto vysvětlení svědčí například i to, že k největšímu nárůstu pracovních míst došlo na Lounsko-Litoměřicku, kde je mimo jiné nová průmyslová zóna Triangl, a také ve Středohoří, které zasahuje do oblastí Mostecka a Bíliny s dalšími průmyslovými zónami.

údaje o zaměstnancích jsou k 1. 12. 2007 a 1. 12. 2001. Data jsou přebírána z vyhlášek Ministerstva financí České republiky o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (460/2002 Sb., 283/2003 Sb., 477/2004 Sb., 328/2005 Sb., 426/2006 Sb., 392/2007 Sb., 316/2008 Sb.). Nejedná se tedy o zdroj dat primárně určený pro statistické účely. Ovšem vzhledem k tomu, že v současné době nejsou na úrovni obcí dostupná žádná data, která by v tomto směru zachycovala aktuální vývoj na trhu práce uvnitř kraje, požádal nás Krajský úřad Ústeckého kraje o zpracování těchto dat ve stejném duchu jako všechny ostatní (standardní) statistické zdroje dat. Rozhodli jsme se proto tyto údaje pro účely analýzy rozdílu mezi městy a venkovem v rámci kraje využít, přestože jsme si vědomi metodické odlišnosti od ostatních publikovaných statistik trhu práce. Tyto údaje je nutné chápat pouze v rámci daného metodického vymezení a jako nástroj kvantifikace rozdílu mezi městy a venkovem, nikoliv jako kvantifikaci jevů samotných.

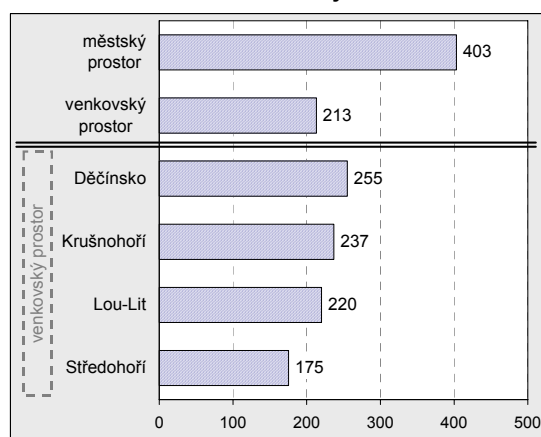
Zaměstnanci:

počet zaměstnanců podle místa výkonu práce, které je uvedeno v pracovní smlouvě zaměstnance. Podkladem pro vyhlášky je povinná příloha č. 1 k tiskopisu Vyúčtování daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků za zdaňovací období, kterou odevzdává každý zaměstnavatel finančnímu úřadu. Místem výkonu práce je místo v obci uvedené v pracovní smlouvě zaměstnance. Je-li v pracovní smlouvě uvedeno jako místo výkonu práce území více obcí, nebo jde-li o zaměstnance na základě dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr nebo zaměstnance ve smyslu § 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, bez pracovního vztahu, použije se pro účely vyplnění přehledu jako místo výkonu práce, bydliště nebo sídlo plátce daně (zaměstnavatele), popřípadě plátcovy pokladny. Při souběhu příjmů od téhož zaměstnavatele na základě pracovní smlouvy a jiných příjmů (např. odměny členů statutárních a dalších orgánů právnické osoby) se zaměstnanec zařadí podle místa výkonu práce v pracovní smlouvě. Při souběhu dvou a více pracovních smluv u téhož zaměstnavatele se zaměstnanec zařadí na základě pracovní smlouvy s převažujícím úvazkem nebo převažující výší příjmů. V pokynech pro vyplnění Přílohy č. 1 je rovněž uvedeno, že se jedná o počet zaměstnanců podle mzdových listů evidovaných k 1. prosinci vykazovaného zdaňovacího období, kteří mají příjmy podle § 6 zákona č. 586/1992 Sb., zákona o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Do tohoto počtu se nezahrnují zaměstnanci, kteří jsou příslušníky ve služebním poměru např. podle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 13/1993 Sb., Celní zákon, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

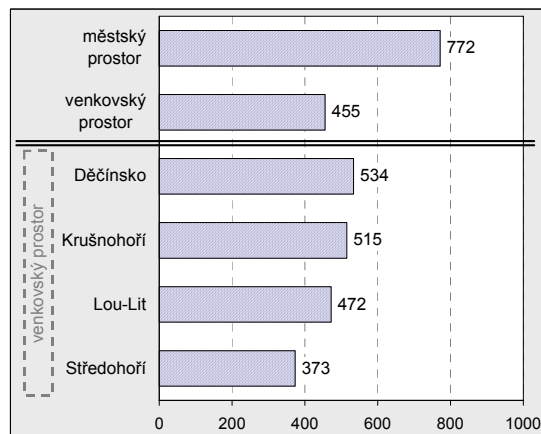
Počet zaměstnanců v roce 2007

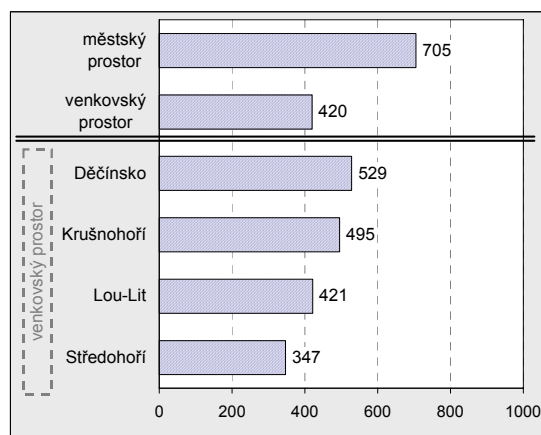
Počet zaměstnanců na 1 000 obyvatel v roce 2007

Počet zaměstnanců na 1 000 ekonomicky aktivních v roce 2007

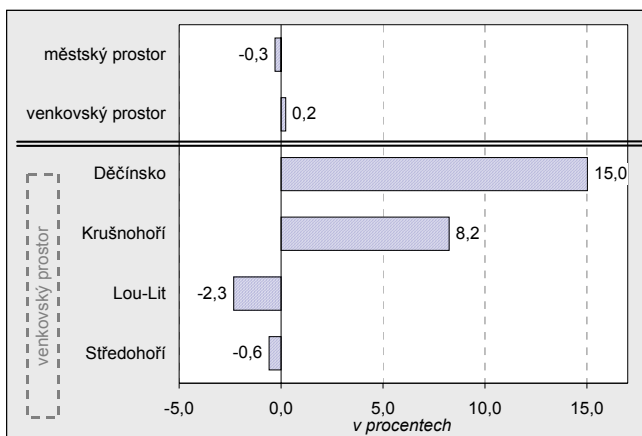
Počet zaměstnanců na 1 000 ekonomicky aktivních v roce 2001

AGROPODNIKÁNÍ

Když se řekne „venkov“, většina z nás si vybaví zemědělství či něco, co se zemědělskou výrobou více či méně souvisí. Jak je patrné z předchozích podkapitol, venkov dnes není jen o zemědělství a většina lidí zde stejně jako ve městech pracuje ve službách. Přesto je ale zemědělství výrazným odlišujícím prvkem mezi městy a venkovem a je nutné se mu zde blíže věnovat. Bohužel **i zde narážíme na omezené datové možnosti** a v podstatě jsme odkázáni pouze na údaje z Registru ekonomických subjektů. Zemědělství se blíže věnuje také celá část C této publikace, která se datově opírá o strukturální šetření v zemědělství a jiná standardní statistická šetření, nicméně tyto výstupy neumožňují oddělený pohled na města a venkov (jsou regionálně členěna nejnižše do úrovně okresů). Z dostupných dat je patrné, že většina subjektů, které se věnují zemědělství, má své sídlo ve venkovském prostoru. Pokud však **přidáme i zpracovatelský sektor**, který je na primární navázán, již převažují města. Ovšem v případě drobných zemědělců, většina z nich je na venkově a v relativním vyjádření je jich zde téměř šestkrát více. Nejvíce jich je v tradičních zemědělských oblastech Lounska-Litoměřicka, zatímco relativně málo jich sídlí na Děčínsku a v Krušnohoří, kde jsou podmínky pro tradiční zemědělství mnohem méně příznivé.

Růst/pokles počtu zemědělců mezi lety 2001 a 2008 (v %)

všechny údaje jsou z Registru ekonomických subjektů k 31. 12. 2008 (růst/pokles počítán z dat mezi 31. 12. 2000 a 31. 12. 2008), ukazatele (s výjimkou růstu/poklesu) jsou počítány z aktivních subjektů (statistických jednotek typu podnik - blíže viz podkapitola Počty podniků a zaměstnanců)

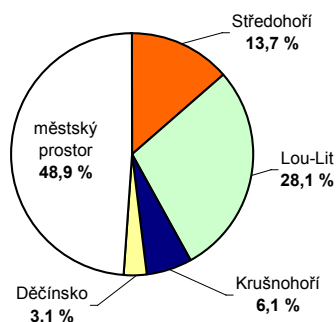
Zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor:

OKEČ 15-22: výroba potravinářských výrobků a nápojů, výroba tabákových výrobků, výroba textilií a textilních výrobků, výroba oděvů, zpracování a barvení kožešin, činění a úprava usní, výroba brašnářských a sedlářských výrobků a obuvi, zpracování dřeva, výroba dřevařských, korkových, proutěných a slamených výrobků (kromě nábytku), výroba vlákny a papíru, vydavatelství, tisk

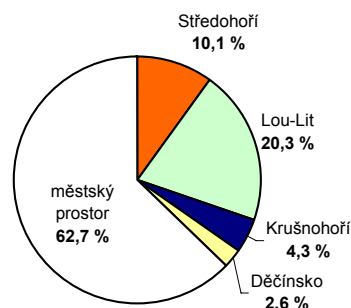
Zemědělci:

ekonomické subjekty s právní formou samostatně hospodařící rolník (zapsaný i nezapsaný v obchodním rejstříku) nebo zemědělský podnikatel (zapsaný i nezapsaný v obchodním rejstříku)

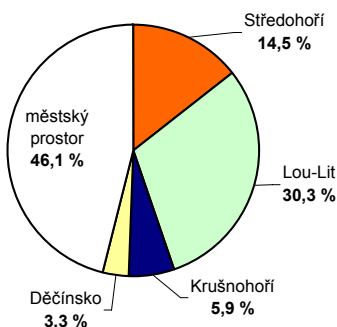
Počet podniků v odvětví zemědělství a lesnictví (primární sektor)

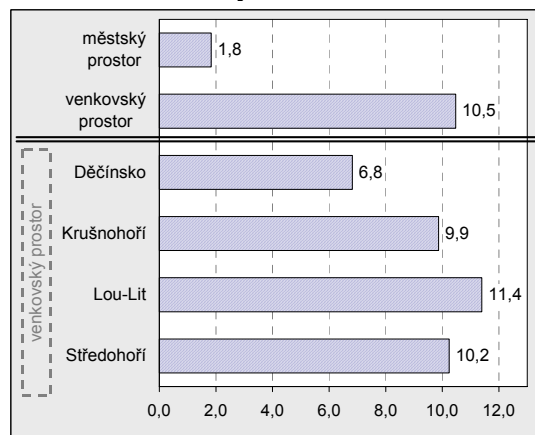
Počet podniků v odvětví zemědělství a lesnictví a na něj napojený zpracovatelský průmysl

Počet zemědělců

Zemědělci na 1 000 obyvatel

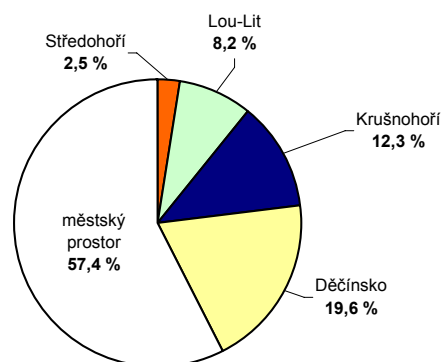

HOTELY, PENZIONY, KEMPY

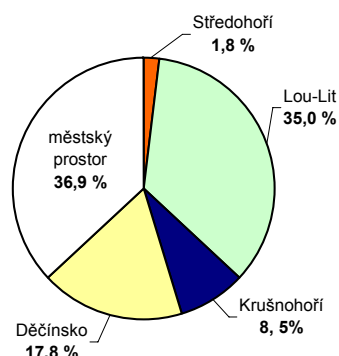
Cestovní ruch je nedílnou součástí ekonomického prostředí. Navíc je na něj v posledních letech kladen velký důraz a jsou s ním spojovány naděje na rozvoj a prosperitu v oblastech, které jsou z různých důvodů tzv. odříznuté od světa (téměř každý rozvojově strategický dokument se podporou tohoto ekonomického odvětví zabývá). Při hodnocení rozdílů mezi městy a venkovem jsme však bohužel opět limitováni omezenými datovými možnostmi. K dispozici jsou v podstatě pouze údaje o kapacitách ubytovacích zařízení (údaje o návštěvnosti jsou z důvodu ochrany individuálních dat respondentů nedostupné). Na druhou stranu, vzhledem k tomu, že kapacity ubytovacích zařízení by v dlouhodobém pohledu měly kopírovat skutečný zájem turistů o daný region, zachycují i tyto údaje, byť nepřímo, atraktivitu jednotlivých lokalit (podobně jako například počet bytů určených k rekreaci, které naleznete v kapitole B.6 a její podkapitole Rekreace a volný čas). Pro obohacení pohledu i o potenciál cestovního ruchu v jednotlivých oblastech jsme proto využili výsledků studie Ústavu územního rozvoje Brno, který měřil potenciál cestovního ruchu v obcích ČR.

Lůžkové kapacity hotelů a penzionů se sice tradičně koncentrují spíše do měst, a je tomu tak i v Ústeckém kraji, nicméně pokud se podíváme na celkové počty lůžek (tj. i v ostatních ubytovacích zařízeních), rozdíly mezi oběma oblastmi se víceméně stírají. Zcela jiný pohled na kapacity ubytovacích zařízení ve městech a na venkově dostaneme při vztážení počtu lůžek k počtu obyvatel nebo na 1 km². Ovšem oba tyto ukazatele jsou ovlivněny značně odlišnou rozlohou a počtem obyvatel jednotlivých prostorů: na venkově je obyvatel méně, což vede k vyšší hodnotě ukazatele na venkově a naopak rozloha měst je mnohem menší než venkova, což vede také k vyšší hodnotě ukazatele za města. Stejně tak je tomu v případě **míst pro stany a karavany**. Mezi jednotlivými venkovskými oblastmi ovšem samozřejmě existují výrazné rozdíly. Zcela výsadní postavení z tohoto pohledu má oblast Děčína, na jejímž území se rozkládá Národní park České Švýcarsko a CHKO Lužické hory. Jedná se o tradiční turistickou oblast a kapacity ubytovacích zařízení v porovnání s ostatními oblastmi tomu odpovídají. Nicméně i pozice Krušnohoří se jeví jako velmi výrazná. Pokud jde o **potenciál cestovního ruchu**, pozice městského prostoru (díky velkému významu potenciálu plynoucímu z kulturních příležitostí) je výrazně lepší než pozice venkova, nicméně v případě potenciálu přírodního subsystému jsou oba prostory víceméně vyrovnané. Největší potenciál cestovního ruchu mají právě v oblasti Děčína, značný je také potenciál obcí v blízkosti Litoměřic a nezanedbatelná je pozice Krušnohoří.

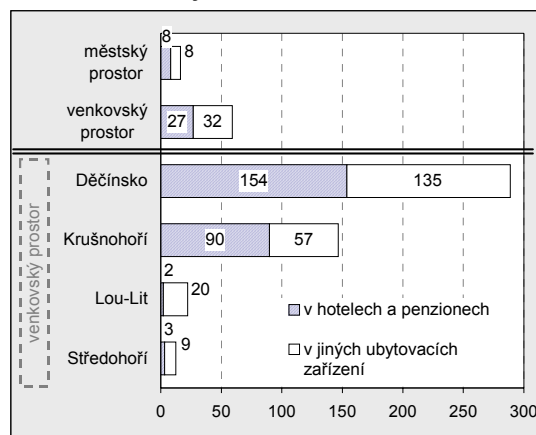
Počet lůžek v ubytovacích zařízeních

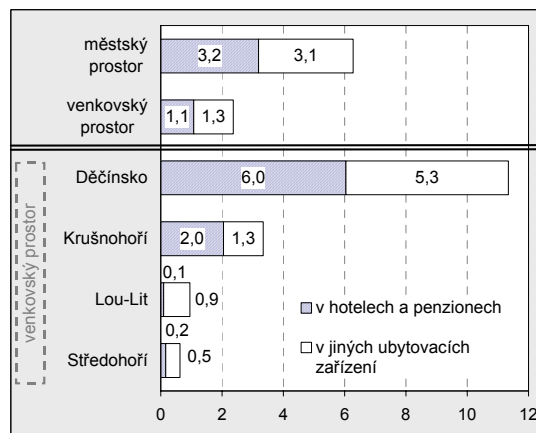
Počet míst pro stany

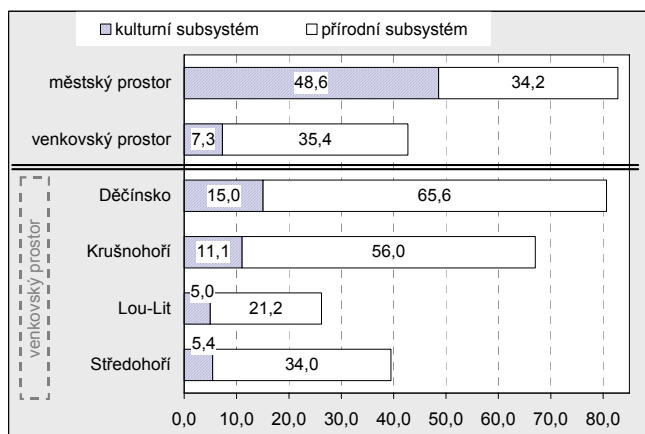
Lůžka na 1 000 obyvatel

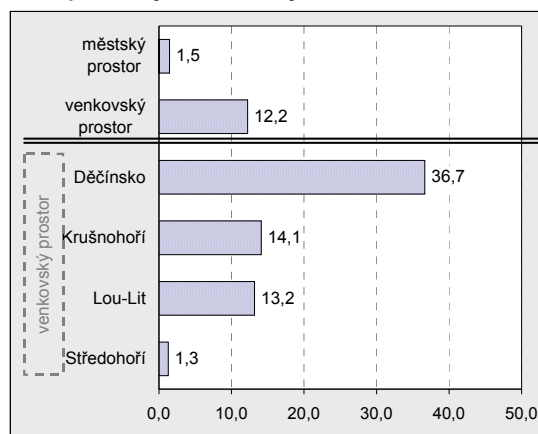
Lůžka na 1 km²

Potenciál cestovního ruchu (na 1 km²)

Místa pro stany na 1 000 obyvatel

údaje o kapacitách hromadných ubytovacích zařízení (lůžkách a místech pro stany) jsou uvedeny k 31. 12. 2008, údaje o potenciálu cestovního ruchu jsou z roku 2001

Ubytovací zařízení:

jedná se o **hromadná ubytovací zařízení** - zařízení s minimálně pěti pokoji nebo deseti lůžky sloužící pro účely cestovního ruchu, tj. poskytující přechodné ubytování hostům (včetně dětí) za účelem dovolené, zájezdu, lázeňské péče, služební cesty, školení, kursu, kongresu, symposia, pobytu dětí ve škole v přírodě, v letních a zimních táborech apod.

Lůžka na 1 000 obyvatel:

podíl počtu lůžek a počtu obyvatel (středního stavu)

Potenciál cestovního ruchu:

v roce 2001 zpracoval **Ústav územního rozvoje Brno** na základě požadavku Ministerstva pro místní rozvoj studii zaměřenou na potenciál cestovního ruchu na území České republiky do úrovně obcí, ve kterém jsou zhodnoceny územní podmínky a předpoklady pro další možný rozvoj cestovního ruchu. Aktivitu cestovního ruchu skladebně vstupují do dvou subsystémů – přírodního, který zahrnuje aktivity založené na aktivní turistice, rekreaci, poznávání přírody apod., a kulturního, zahrnujícího např. cesty za kulturním poznáním či zábavními akcemi.

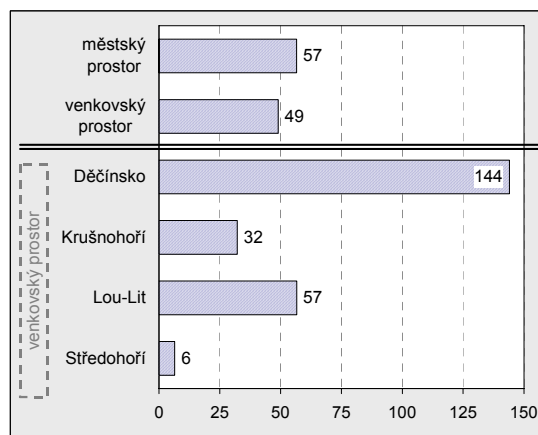
Přírodní subsystém:

přírodní pozoruhodnosti, vhodnost krajiny pro pěší turistiku, cykloturistiku, sjezdové zimní sporty, lyžařskou turistiku, rekreaci u vody, rekreaci typu lesy/hory, venkovskou turistiku, vodní turistiku, horolezectví, závěsné létání, sportovní myslivost, sportovní rybolov a pozorování vodních ptáků

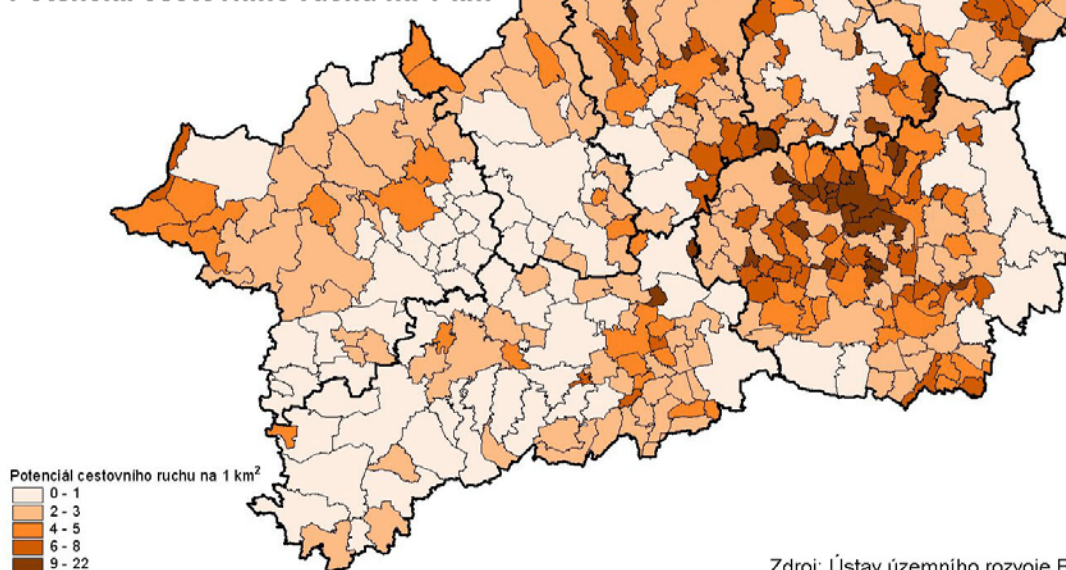
Kulturní subsystém:

kulturně historické památky a soubory, skanzeny a muzea, lázeňská funkce, kongresy a konference, kulturní, sportovní a církevní akce, veletrhy a tematické trhy, místní produkty, možnost příhraničních nákupních a zábavních činností, tzv. příhraniční specifika

Místa pro stany na 100 km²

Potenciál cestovního ruchu na 1 km²

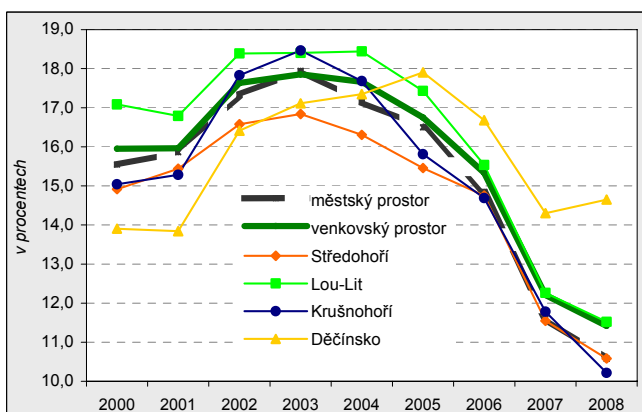
Zdroj: Ústav územního rozvoje Brno, výpočet ČSÚ

B.4 Trh práce

NEZAMĚSTNANOST, NEZAMĚSTNANÍ A VOLNÁ PRACOVNÍ MÍSTA

Ve sledovaném období let 2000 až 2008 došlo v celé České republice i v Ústeckém kraji k relativně dramatickému **vývoji nezaměstnanosti**. V kraji nezaměstnanost kulminovala v roce 2003 (ještě v důsledku hospodářského zpomalení na konci 90. let) a od té doby s hospodářským oživením dramaticky klesala až do poloviny roku 2008. Prakticky stejně se vyvíjela nezaměstnanost i v městském a venkovském prostoru. Dokonce ani rozdíly mezi městy a venkovem nejsou příliš významné: nezaměstnanost ve venkovském prostoru je jen mírně vyšší, než ve městech. I z tohoto pohledu se tak potvrzují **relativně nízké vnitrokrajské rozdíly** v míře nezaměstnanosti v Ústeckém kraji. Významnější rozdíly mezi městy a venkovem se projevují až v případě volných pracovních míst na trhu práce – ve prospěch měst. Pokud jde o rozdíly mezi jednotlivými oblastmi venkova, většina ukazatelů potvrzuje nejhorší situaci v oblasti Děčínska. Nezaměstnanost se zde z mnoha důvodů drží dlouhodobě relativně vysoko a počet pracovních míst je nejnižší.

Míra nezaměstnanosti- celkem v letech 2000 a 2008 (v %)

údaje jsou k 31. 12. 2008 (v případě míry nezaměstnanosti v časové řadě let 2000 až 2008 se jedná vždy o údaje k 31. 12. daného roku), zdrojová data jsou přebírána z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, výpočty ČSÚ

Nezaměstnaní:

dosažitelní neumístění uchazeči o zaměstnání, kteří jsou evidováni na úřadech práce - tzn. uchazeči, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání

Míra nezaměstnanosti:

podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání v roce 2008 (krát 100) a počtu ekonomicky aktivních zjištěných při Sčítání lidu, domů a bytů 1. 3. 2001 (na úrovni obcí jsou údaje o ekonomicky aktivních dostupné pouze ze SLDB 2001)

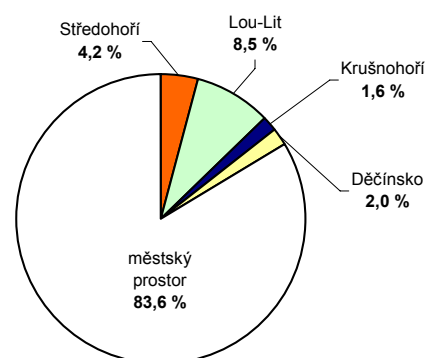
Míra nezaměstnanosti - celkem:

podíl počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání (krát 100) a počtu ekonomicky aktivních zjištěných při Sčítání lidu, domů a bytů 1. 3. 2001, jedná se o metodiku výpočtu používanou před 1. 7. 2004, z důvodu nedostupnosti údajů o počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání před rokem 2005 byla pro zachycení dlouhodobého vývoje zvolena původní (stará) metodika

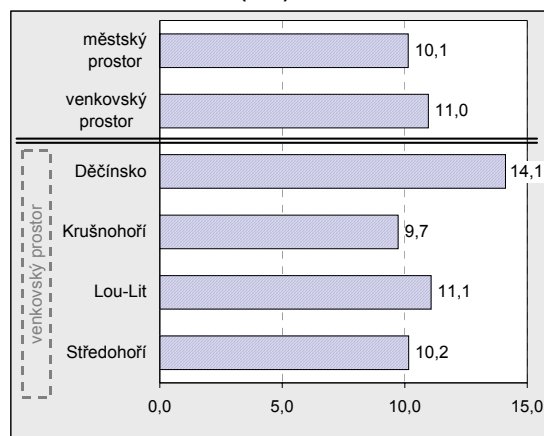
Počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo:

podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst evidovaných na úřadech práce

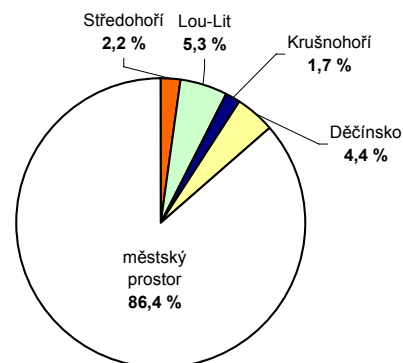
Počet nezaměstnaných

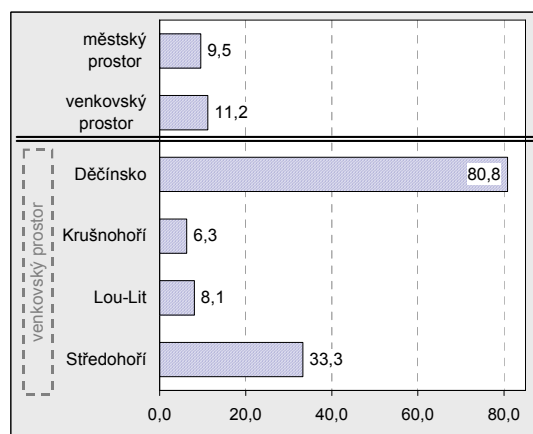
Míra nezaměstnanosti (v %)

Počet volných pracovních míst

Počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo

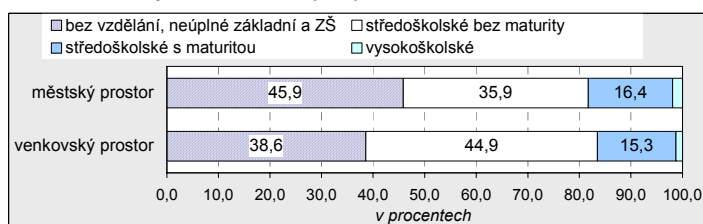

VĚK A VZDĚLÁNÍ NEZAMĚŠTNANÝCH, DÉLKA NEZAMĚŠTNANOSTI

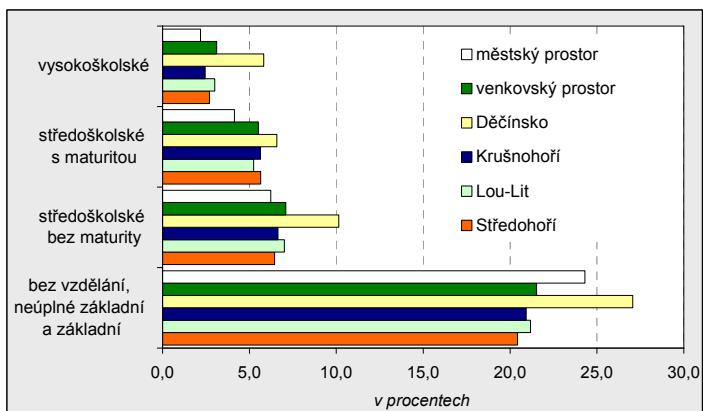
Přestože úroveň nezaměstnanosti je ve městech mírně nižší než na venkově, podrobnější údaje o nezaměstnaných naznačují spíše větší (resp. dlouhodobější) problémy ve městech. **Průměrná délka nezaměstnanosti** je na venkově 1 rok a 7 měsíců, zatímco ve městech je ještě o pět měsíců delší. Téměř 40 % nezaměstnaných ve městech je bez práce déle než rok, zatímco na venkově je to třetina. Navíc mezi těmi, kdo jsou dlouhodobě nezaměstnaní je ve městech mnohem více těch, kdo jsou bez práce už několik let a jejich návrat do pracovního procesu je velmi obtížný.

Města se potýkají s částečně jinými problémy, než venkov. Nezaměstnanost (obzvláště ta dlouhodobá) je ve městech zvýšená „dědictvím“ minulých let: koncentrace původně pracovních sil pro těžký průmysl a těžbu do měst (typické pro Mostecko či Bílinu) a mimo to hraje patrně významnou roli i větší nebezpečí sociálního vyloučení, sociálních distorzí a sociálně-patologických jevů ve městech spíše než na venkově. Navíc je zde z pohledu kvalifikace (vzdělání) méně příznivá struktura. Naopak na venkově, kde působí výše zmíněné faktory méně, se negativně projevují menší možnosti pracovního uplatnění či problémy dojíždění.

Nezaměstnaní podle vzdělání (v %)

Specifická míra nezaměstnanosti podle vzdělání (v %)

údaje jsou k 31. 12. 2008, zdrojová data jsou přebírána z Ministerstva práce a sociálních věcí, výpočty ČSÚ

Dlouhodobá nezaměstnanost:

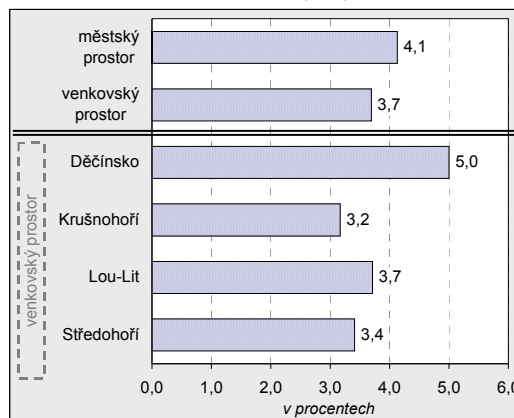
podíl uchazečů o zaměstnání s délkou nezaměstnanosti delší než 12 měsíců (krát 100) a celkového počtu uchazečů o zaměstnání

Specifická míra nezaměstnanosti:

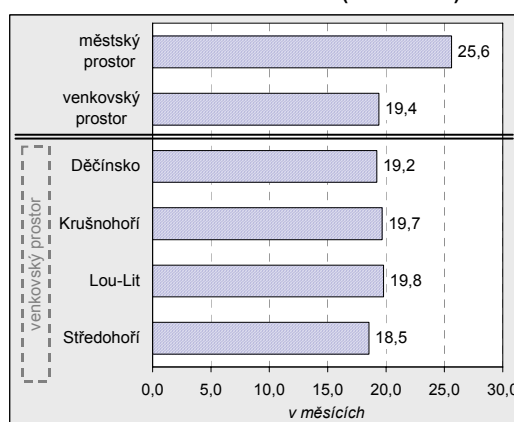
podíl nezaměstnaných s daným vzděláním (krát 100) a počtu ekonomicky aktivních s daným vzděláním (podle výsledků SLDB 2001)

metodika či bližší popis ostatních ukazatelů viz předchozí podkapitola

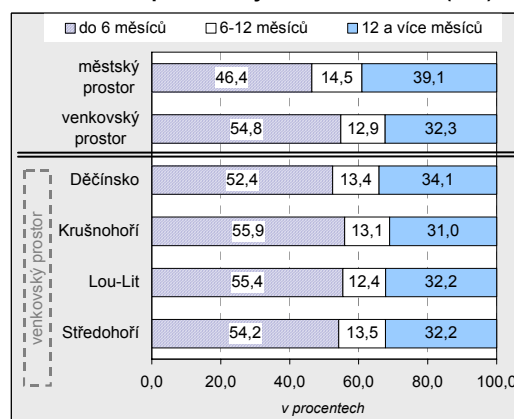
Dlouhodobá nezaměstnanost (v %)

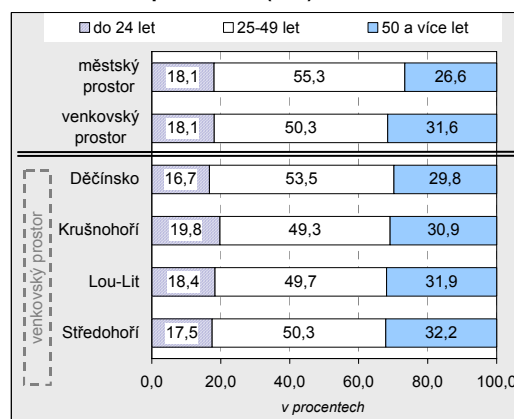
Průměrná délka nezaměstnanosti (v měsících)

Nezaměstnaní podle délky nezaměstnanosti (v %)

Nezaměstnaní podle věku (v %)

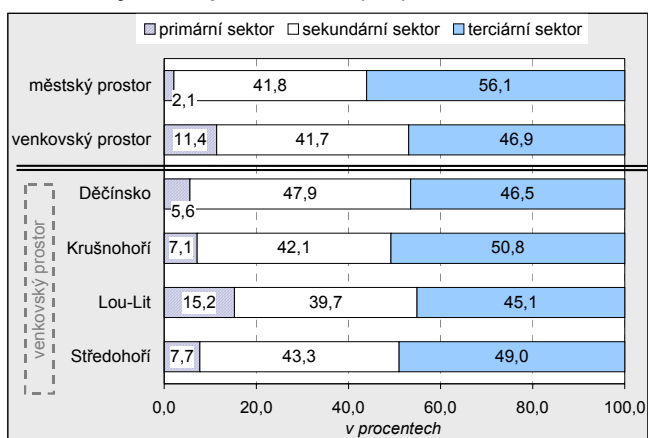

EKONOMICKY (NE)AKTIVNÍ

Obyvatelé měst i venkova jsou jako celek zhruba stejně ekonomicky aktivní. Ani mezi oblastmi neexistují příliš velké rozdíly. Nicméně pokud se podíváme na ekonomickou aktivitu obyvatel **v jednotlivých věkových skupinách**, přece jen se některé významnější odlišnosti projeví. Mladí lidé (ve věku 15 až 24 let) jsou na venkově výrazně aktivnější než mladí lidé ve městech. Naopak starší lidé jsou ve městech aktivnější, než stejně staří lidé na venkově. Jinými slovy, lidé na venkově jsou ekonomicky aktivní dříve než ve městech, ale také jsou dříve ekonomicky neaktivní.

Pokud jde o odlišnosti **v odvětvové struktuře zaměstnanosti**, projevují se zde zcela očekávatelné rozdíly v zastoupení primárního sektoru (na venkově je relativní význam zemědělství až pětikrát větší než ve městech) a naopak sektor služeb je z pohledu trhu práce významnější ve městech. Přesto však je nutné zdůraznit, že i na venkově je sektor služeb nejvýznamnějším zaměstnavatelem. Z jednotlivých oblastí venkova se vyjímá například Krušnohoří, kde více než polovina ekonomicky aktivních působí v terciárním sektoru a také Lounsko-Litoměřicko, kde je podle očekávání významný podíl primárního sektoru.

Ekonomicky aktivní podle sektorů (v %)

údaje jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 1. 3. 2001

Ekonomicky aktivní:

všechny osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a jsou zde rovněž zahrnuti pracující důchodci, pracující studenti a učni, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnaní

Míra ekonomické aktivity:

podíl počtu ekonomicky aktivních ve věku 15 až 64 let (krát 100) a celkového počtu obyvatel v této věkové skupině. Velmi často je tato míra počítána ve věkové skupině 15 a více let, ale vzhledem k vysokému počtu ekonomicky neaktivních ve starších věkových skupinách jsme pro zachycení ekonomické aktivity zvolili tuto omezenou věkovou skupinu.

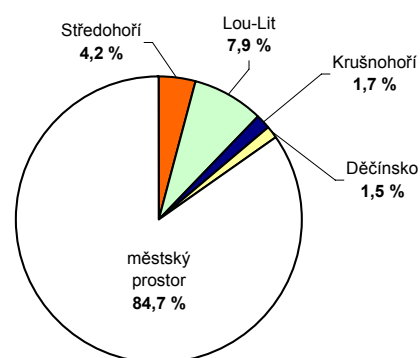
Netržní služby:

jedná se o odvětví L - veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; M - vzdělávání; N - zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti; O - ostatní veřejné, sociální a osobní služby

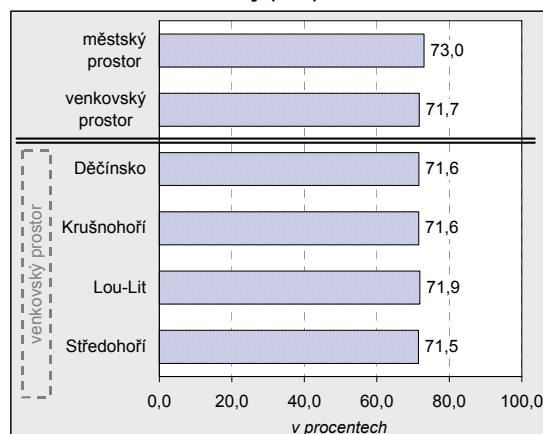
Tržní služby:

jedná se o odvětví G - obchod; H - ubytování a stravování; I - doprava, skladování, spoje; J - finanční zprostředkování; K - činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu

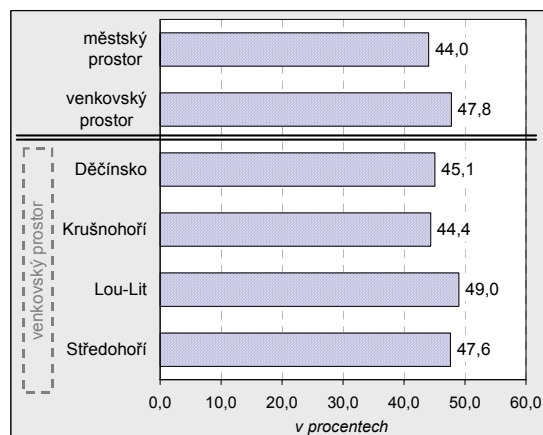
Počet ekonomicky aktivních

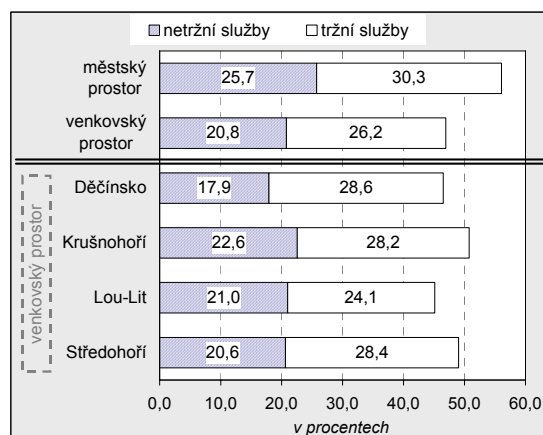
Míra ekonomické aktivity (v %)

Podíl důchodců na ekonomicky neaktivních (v %)

Podíl ekonomicky aktivních na tržních a netržních službách (v %)

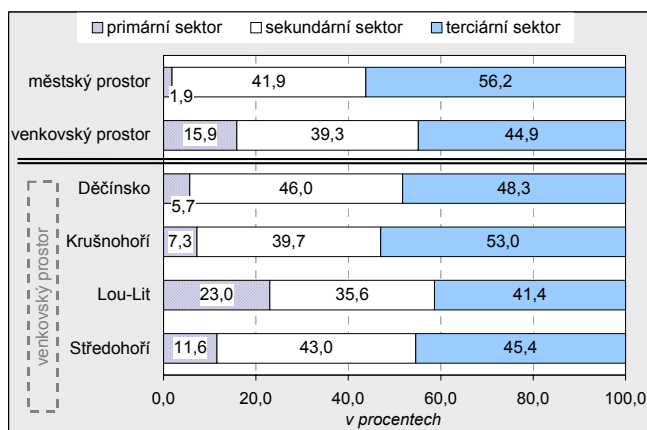

PRACOVNÍ MÍSTA, DOJÍŽDKA A VYJÍŽDKA ZA PRACÍ

Krátkodobá migrace – dojíždka a vyjíždka za prací – je pro mnohé přístupy, které se zabývají vymezením venkovského a městského prostoru, určujícím faktorem. Města jsou většinou centry hospodářského života a s tím souvisí i větší koncentrace pracovních míst a tedy dojíždka zaměstnaných ze spádových oblastí měst (z venkova). I v případě Ústeckého kraje tomu tak je. Zatímco města mají mírně kladné saldo dojíždky, venkov ho má výrazně záporné. Zcela nejméně pracovních míst připadá na zaměstnané v oblasti Středohoří a Lounska-Litoměřicka, což je způsobeno jednak **relativní blízkostí velkých měst**, která na sebe stáhnou ekonomické aktivity regionu, a také značnou migrací původně městského obyvatelstva do obcí v okolí těchto měst. Naopak v případě Děčínska a hlavně Krušnohoří svědčí relativně více pracovních míst na zaměstnané o určité izolovanosti oblastí od větších ekonomických center. V těchto dvou příhraničních regionech je také nejvyšší podíl zaměstnaných v zahraničí, nicméně na celkové zaměstnanosti se jedná pouze o velmi malý vliv.

Pokud se na pracovní místa podíváme **z pohledu odvětvové struktury** (obdobně jako na ekonomicky aktivní v předchozí podkapitole), je patrné, že vlivem dojíždky sice došlo k určitým změnám významu jednotlivých sektorů, jejich relativní význam však zůstal ve všech oblastech zachován.

Pracovní místa podle sektorů (v %)

údaje jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 1. 3. 2001

Pracovní místa:

obsazená pracovní místa: k počtu obyvatel trvale bydlících v dané obci (vč. cizinců), kteří v ní zároveň pracují, se připočítávají ti, kteří bydlí mimo toto území, ale pracují v něm a naopak se odečítají ti, kteří za prací dojíždějí do jiné obce

Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných:

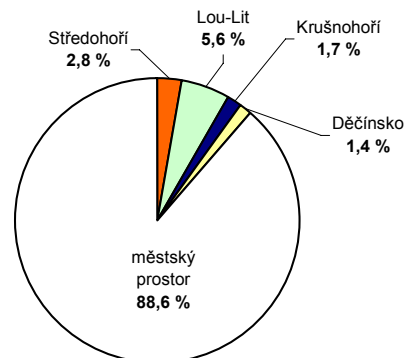
podíl počtu pracovních míst (krát 1 000) a počtu zaměstnaných. Hodnoty přes 1 000 znamenají, že v území je "převis" pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných bydlících v dané obci (jinými slovy saldo dojíždky za prací je v tomto případě kladné).

Intenzita dojíždky a vyjíždky za prací:

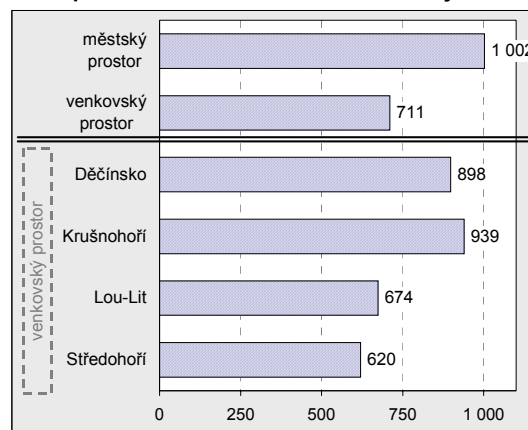
podíl součtu dojíždějících a vyjíždějících za prací (krát 1 000) na celkovém počtu zaměstnaných. Měří intenzitu tzv. krátkodobé migrace za prací.

metodika či bližší popis ostatních ukazatelů viz předchozí podkapitoly

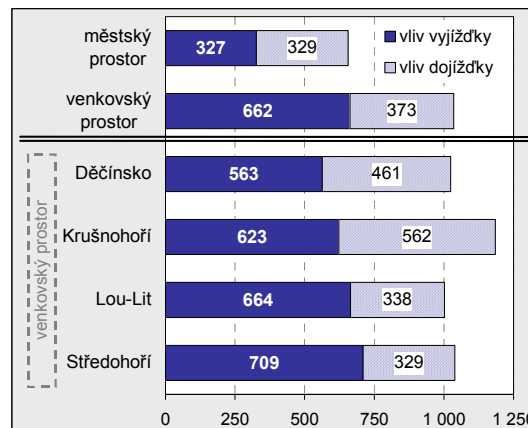
Počet pracovních míst

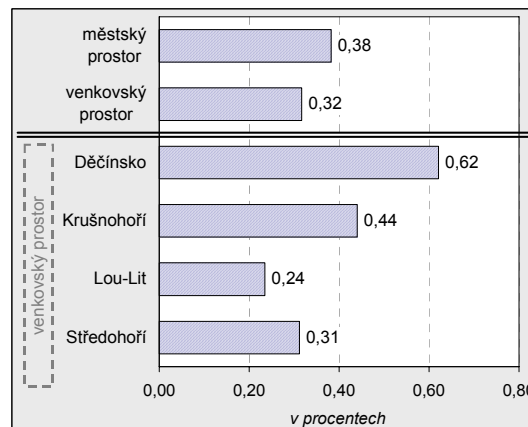
Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných

Intenzita dojíždky a vyjíždky za prací

Podíl vyjíždějících do ciziny za prací (v %)

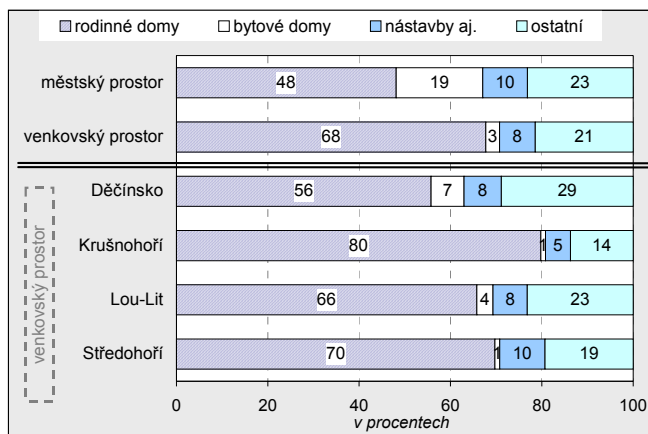

B.5 Bydlení

BYTOVÁ VÝSTAVBA

Bytová výstavba a kvalita bydlení jsou těmi z charakteristik venkovského a městského prostoru, které lze zařadit mezi možná kritéria vymezení (chápání) venkova, protože už ze své podstaty se mezi oběma prostory odlišují. Pokud jde o bytovou výstavbu, venkov v posledních letech zažívá relativně **vyšší příliv nových obyvatel** z měst a s tím je samozřejmě spojena i potřeba bydlení (převážně v rodinných domech). Téměř 30 % všech nových bytů v kraji bylo postaveno právě na venkově (který, připomeňme, představuje zhruba 17 % obyvatel kraje). Intenzita bytové výstavby tak byla na venkově zhruba dvakrát větší než ve městech (u rodinných domů až třikrát vyšší). Z tohoto pohledu se nejvíce bytů stavělo (v relativním vyjádření) v Krušnohoří a na Děčínsku. Díky tomu, že je na venkově podíl nových bytů v rodinných domech výrazně vyšší než ve městech, je rovněž výrazně vyšší průměrná plocha dokončených bytů. Na druhou stranu po rozlišení jednotlivých kategorií bytů je zřejmé, že jak v případě bytů v rodinných domech, tak v bytových domech, jsou ve městech stavěny větší byty než na venkově.

Struktura dokončených bytů (v %)

údaje jsou průměrem let 2001 až 2008

Dokončené byty na 1 000 obyvatel:

podíl dokončených bytů (krát 1 000) a počtu obyvatel středního stavu

Nástavby aj.:

zahrnuje dokončené byty v nástavbách, přístavbách a vestavbách v rodinných i bytových domech

Ostatní:

zahrnuje dokončené byty v domech s pečovatelskou službou, nebytových objektech a adaptovaných nebytových prostorech

Obytná plocha:

podlahová plocha obytných místností, tj. místností, které jsou přímo osvětlené a přímo větrané o podlahové ploše alespoň 8 m², kterou lze přímo či nepřímo vytápět a je určena k celoročnímu bydlení

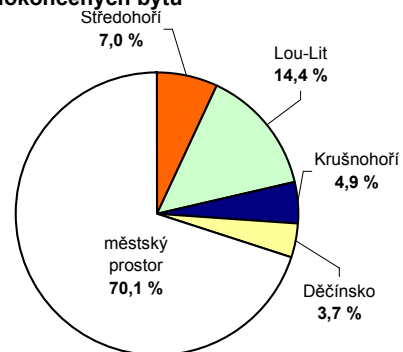
Průměrná obytná/ celková plocha bytů:

podíl součtu obytných/celkových ploch dokončených bytů a počtu dokončených bytů v rodinných či bytových domech

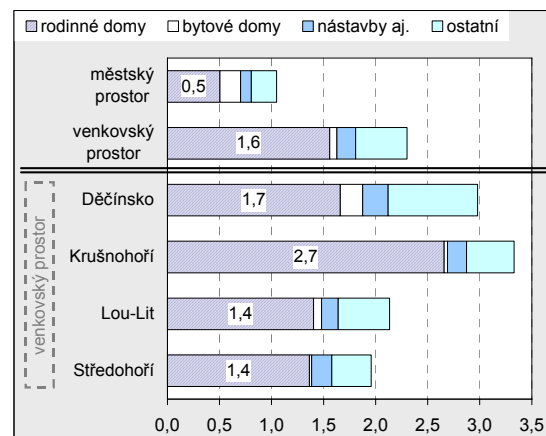
Průměrná hodnota bytu:

podíl součtu hodnot dokončených bytů a počtu dokončených bytů

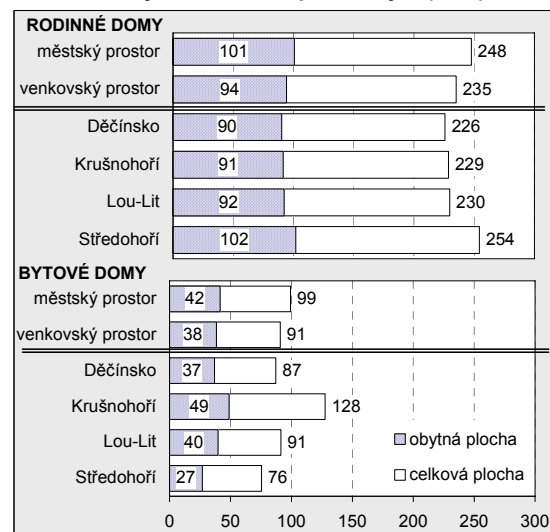
Počet dokončených bytů

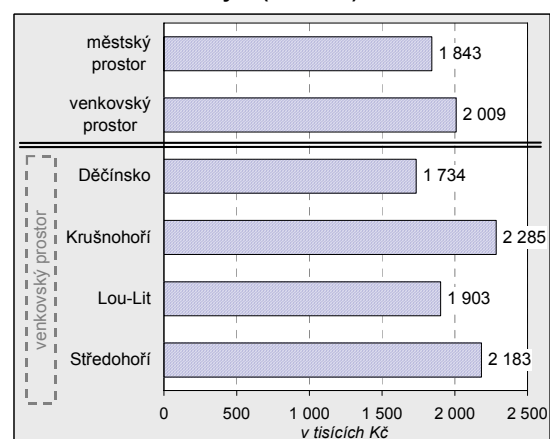
Dokončené byty na 1 000 obyvatel

Průměrná obytná a celková plocha bytů (v m²)

Průměrná hodnota bytu (v tis. Kč)

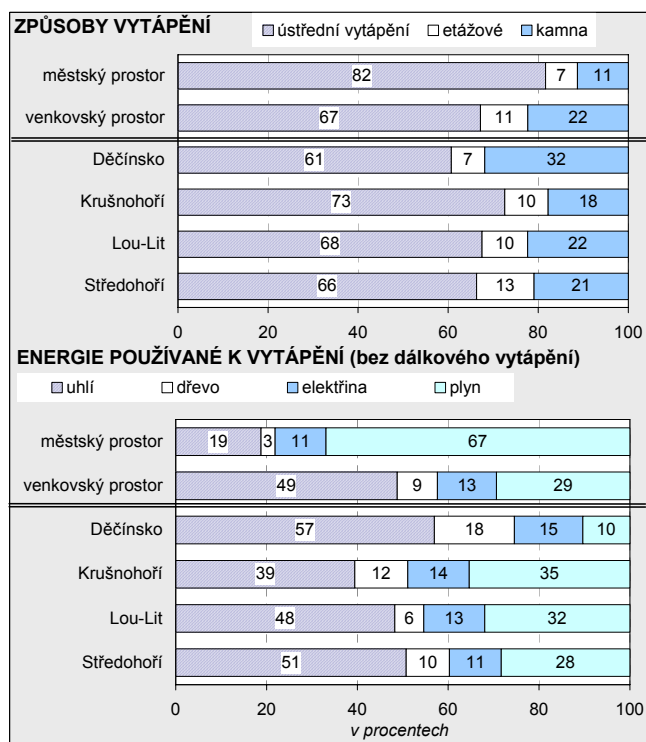
KVALITA BYDLENÍ

Pro venkovský prostor Ústeckého kraje je typické, že je v něm relativně více bytů než ve městech. Jedním z hlavních důvodů jsou takzvané přechodně obydlené byty, mezi něž jsou započítány i **chaty a chalupy**, tedy objekty využívané k rekreaci, nikoliv k trvalému bydlení. Například v turisticky oblíbených regionech, jako je České Švýcarsko v oblasti Děčínska, tvoří tyto byty více než čtvrtinu všech bytů. Existují zde i obce, kde je trvale obydlených bytů méně, než chalup a chat (např. Janov či Kytlice).

Výrazně odlišná je i struktura bytů ve městech a na venkově podle toho, zda jsou **v bytových nebo rodinných domech**. Zatímco ve městech je téměř polovina bytů v panelových domech, na venkově dosahuje tento podíl pouze 5 %. Naopak na venkově jsou čtyři pětiny bytů v rodinných domech, zatímco ve městech je to jen jedna pětina.

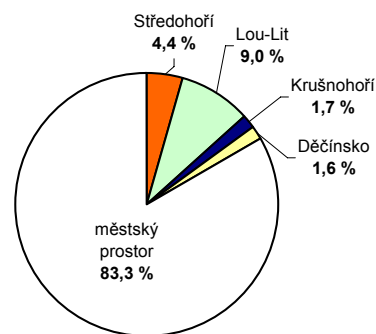
S tím úzce souvisí i zcela odlišná struktura vytápění (výrazně nižší podíl ústředního vytápění na venkově) i používané energie (na venkově výrazně ve prospěch uhlí) a v neposlední řadě i **odlišné úrovni technické vybavenosti bytů** (značně nižší podíl bytů připojených na plyn a kanalizaci). Z venkovských oblastí v této souvislosti nejvíce vystupuje Děčínsko, které je podle těchto ukazatelů technicky nejméně vybavené, což je dáno jednak polohou u hranic v oblasti Šluknovského výběžku a také velmi členitým reliéfem krajiny.

Způsoby vytápění a používané energie (v %)

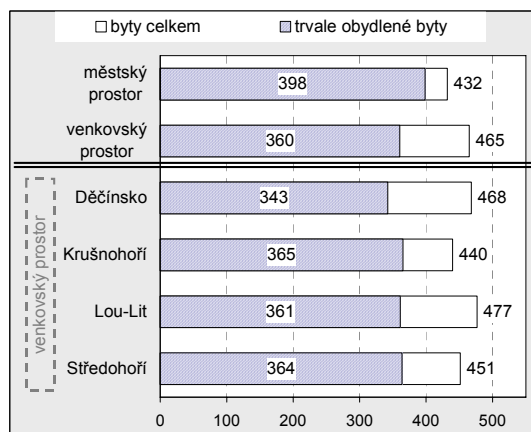

metodické vysvětlivky viz str. 52

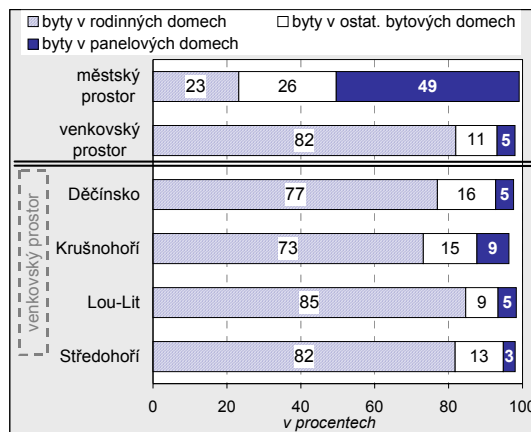
Celkový počet bytů

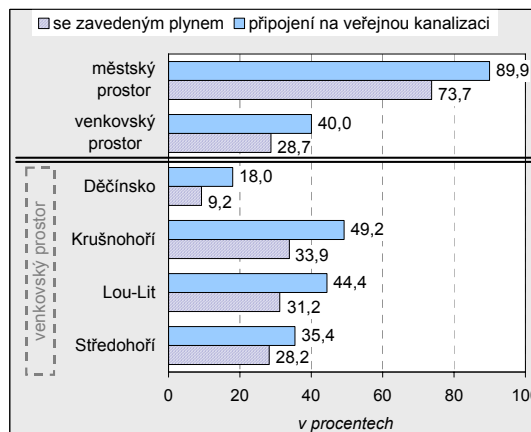
Počet bytů na 1 000 obyvatel

Podíl bytů v rodinných, bytových a panelových domech (v %)

Plynfikace a kanalizace (v %)

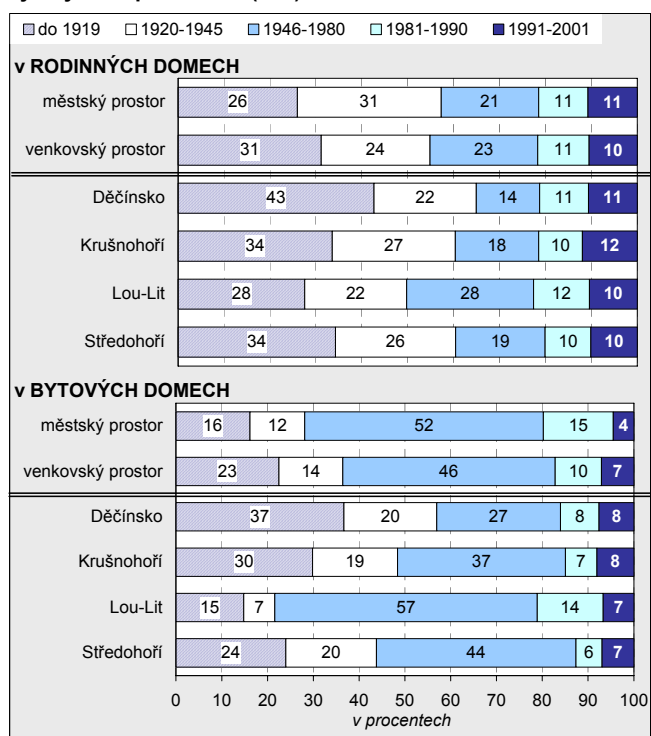
PRŮMĚRNÝ BYT A DALŠÍ CHARAKTERISTIKY KVALITY BYDLENÍ

Vedle počtu, struktury a vybavenosti bytů jsou z výsledků Sčítání lidu dostupné i další charakteristiky bytového fondu, které také odhalují určité odlišnosti mezi městy a venkovem. Například na venkově žije v jednom bytu v průměru více lidí, než ve městech. Rozdíl sice není příliš velký, nicméně vystihuje skutečnost, že na venkově žijí početnější domácnosti.

Současně je však na venkově také větší **průměrná plocha bytů** než ve městech (díky výrazně vyššímu podílu bytů v rodinných domech), takže v konečném důsledku je obytná plocha připadající na jednu osobu v podstatě téměř stejná jak ve městě, tak na venkově. K výraznějším odlišnostem dochází pouze u bytů v rodinných domech, kde je přece jen obytná plocha na osobu vyšší až o 15 %.

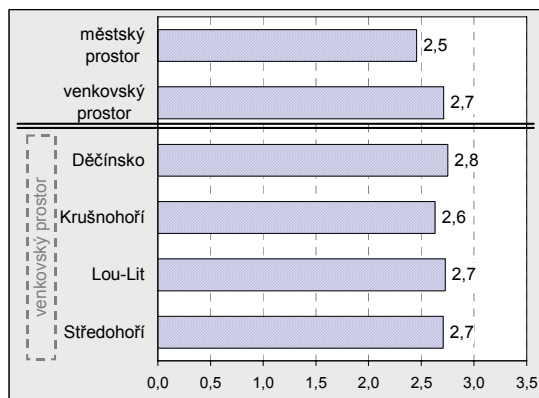
Pokud se na byty v městském a venkovském prostoru podíváme **z pohledu stáří**, zjistíme, že výrazně starší je bytový fond na venkově. Tento průměr za celý venkovský prostor je však značně snižován velkým podílem nového bytového fondu na Lounsku-Litoměřicku, zatímco ve všech ostatních oblastech venkova je průměrné stáří bytů výrazně vyšší. To je dáno především odlišným osudem těchto oblastí v poválečném období, kdy byl po odsunech původního obyvatelstva relativní dostatek domů a bytů a nebyla zde taková potřeba stavět byty nové.

Bytový fond podle stáří (v %)

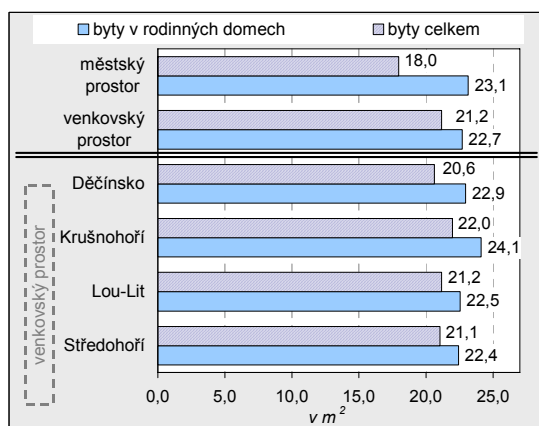

metodické vysvětlivky viz str. 52

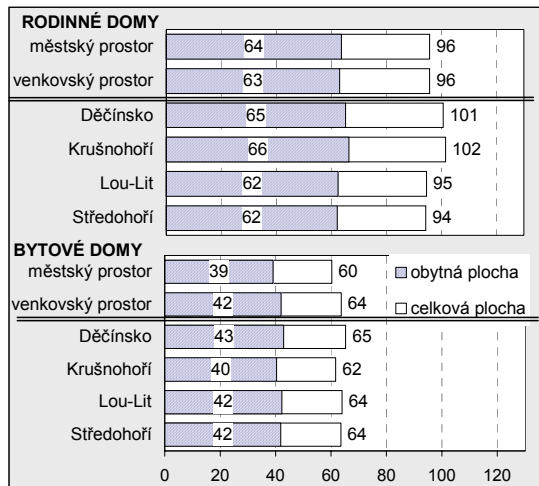
Počet osob na 1 byt

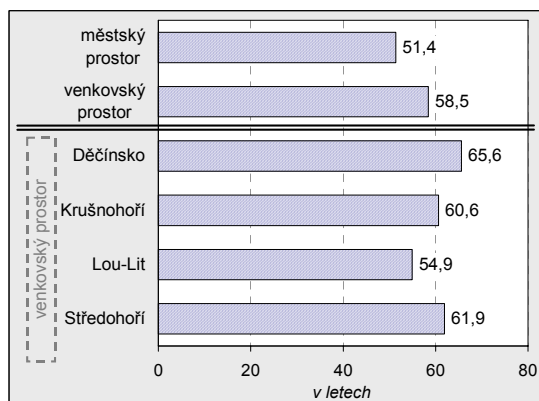
Obytná plocha na 1 osobu (v m²)

Průměrná obytná a celková plocha 1 bytu (v m²)

Průměrné stáří bytů - odhad (v letech)

údaje použité v podkapitole KVALITA BYDLENÍ a PRŮMĚRNÝ BYT A DALŠÍ CHARAKTERISTIKY KVALITY BYDLENÍ jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 1. 3. 2001. Z důvodu většího rozsahu metodických vysvětlivek jsou jednotlivé poznámky uvedeny zde (na samostatné straně), a nikoliv přímo v daných podkapitolách.

Celkový počet bytů:

součet trvale obydlených a neobydlených bytů (podle definice SLDB 2001)

Trvale obydlený byt:

byt, ve kterém má alespoň jedna osoba trvalý nebo dlouhodobý pobyt

Neobydlený byt:

byt, ve kterém nebyla hlášena žádná osoba k trvalému nebo dlouhodobému pobytu (jedná se především o byty obydlené přechodně, byty určené k rekreaci a byty nezpůsobilé k bydlení)

Počet bytů na 1 000 obyvatel:

podíl celkového počtu bytů (krát 1 000) a počtu obyvatel zjištěných k 1. 3. 2001 v rámci SLDB 2001

Podíl bytů v rodinných, bytových a panelových bytech:

podíl počtu bytů v rodinných, bytových či panelových bytech (krát 100) a celkového počtu bytů

Plynofikace a kanalizace:

podíl počtu trvale obydlených bytů se zavedením plynu do bytu či s přípojkou na kanalizační síť (krát 100) a počtu trvale obydlených bytů

Způsoby vytápění a druhy energie:

charakteristiky zjištěné u trvale obydlených bytů, u nichž bylo vytápění zjištěno. Jedná se o údaje za byty bez dálkového vytápění

Ústřední vytápění:

vytápění se zdrojem tepla umístěným mimo byt nebo v místnosti k tomu určené (vč. sklepa v rodinném domě s jedním bytem) nebo jiné elektrické či plynové vytápění. Jedná se buď o dálkové topení, blokovou kotelnu nebo kotelnu v domě.

Počet osob na 1 byt:

podíl počtu osob v trvale obydlených bytech a počtu trvale obydlených bytů

Obytná plocha na 1 osobu:

podíl součtu obytných ploch a součtu osob bydlících v trvale obydlených bytech

Obytná plocha:

podlahová plocha obytných místností a část plochy kuchyně, která přesahuje 12 m². V případě bytu, který se skládá z jediné místnosti - obytné kuchyně, tvoří obytnou plochu bytu plocha celé této místnosti.

Průměrná obytná/celková plocha 1 bytu:

podíl součtu obytných/celkových ploch trvale obydlených bytů, u nichž byla zjištěna rozloha (resp. počet pokojů), a počtu těchto bytů

Průměrné stáří bytu - odhad:

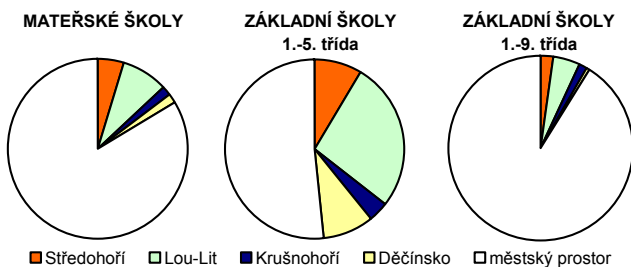
při SLDB 2001 bylo zjišťováno stáří domů, nikoliv bytů. V oblastech, kde převládají rodinné domy s 1 bytem (venkov) je možné průměrné stáří domů chápat téměř totožně s průměrným stářím bytů. V oblastech s převládajícími byty v bytových domech (města) je však situace odlišná a tuto "aproximaci" nelze použít. Novější (mladší) bytové domy mají totiž větší počet bytů a průměrné stáří domů je tak výrazněji vychýleno ve prospěch starších domů. Průměrné stáří bytů tak bylo sice odhadnuto na základě průměrného stáří domů, ovšem jako vážený průměr průměrného stáří domů v dané obci, kde vahami byly počty trvale obydlených bytů v dané obci na celkovém počtu trvale obydlených bytů v dané oblasti.

B.6 Vybavenost, občanská společnost

ŠKOLY

Další oblastí, v níž lze potenciálně očekávat značné rozdíly mezi městským a venkovským prostorem, je vybavenost obcí občanskou i technickou infrastrukturou. Do této oblasti samozřejmě patří i školství, resp. přítomnost školských zařízení přímo v obci (nejaktuálnější dostupné ukazatele ovšem bohužel nepostihují například dojížďku dětí a žáků do mateřských a základních škol v jiných obcích, o níž se lze domnívat, že je obzvláště mezi městy a venkovem také velmi významná). **Mateřské školy** jsou v necelé polovině venkovských obcí a ve všech městech. Pokud jde o **základní školy**, je podíl venkovských obcí se školou ještě nižší. S výjimkou Děčína je však ve všech venkovských oblastech relativně stejný. Pouze ve třech městech Ústeckého kraje (podle používaného vymezení) není žádná základní škola. Na jednu třídu připadá ve venkovském prostoru méně dětí než ve městech, nicméně rozdíly nejsou příliš velké. Větší rozdíly se ukazují mezi jednotlivými oblastmi venkova – například v Krušnohoří jsou třídy základních škol o více než čtvrtinu menší, než na Děčínku. V mateřských školách takové rozdíly mezi oblastmi nejsou. Zajímavým ukazatelem je také počet obsazených míst v mateřských školách na počtu dětí v relevantním věku. Ukazuje se, že na venkově na jedno takové místo připadá mírně více dětí než ve městech.

Počet mateřských a základních škol

údaje jsou uvedeny za školní rok 2006/2007 (tj. k 30. 9. 2006), data jsou přebírána z Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV)

Obce se základní školou:

obce, v nichž se vyskytuje alespoň jedna základní škola, bez ohledu na to, zda má pouze 1. až 5. třídu nebo 1. až 9. třídu

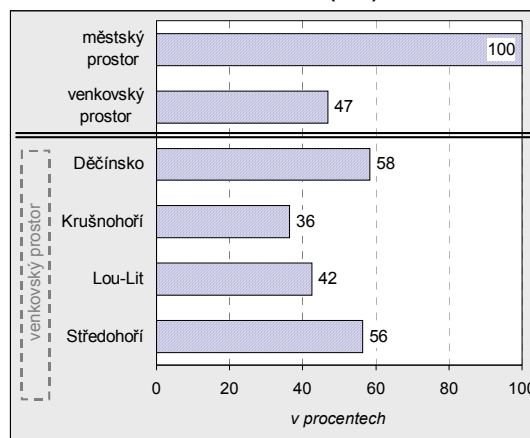
Průměrný počet žáků/dětí v 1 třídě:

podíl počtu žáků (základní školy s 1.-9. třídou) či dětí (mateřské školy) a počtu tříd v těchto školách

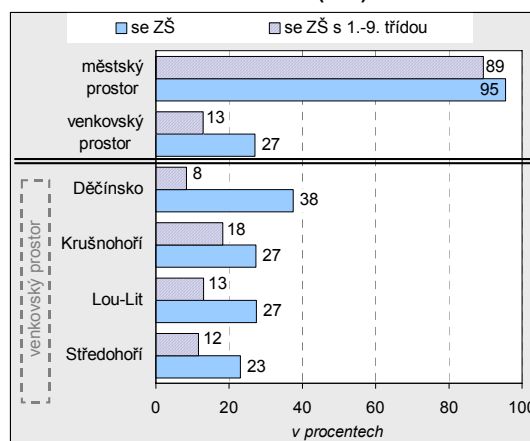
Počet dětí na 1 obsazené místo v mateřské škole:

kvantifikuje, kolik dětí v regionu připadá na 1 obsazené místo v mateřské škole (tzn. na 1 zapsané dítě v mateřské škole). Děti ve věku 3 až 6 let jsou generací dětí, které mohou navštěvovat školku ve sledovaném roce, zatímco děti od 0 do 3 let jsou děti, které budou do školky potenciálně chodit za tři roky (za předpokladu, že se jejich počet nezmění migrací či z jiného důvodu a nezmění se ani počet obsazených míst). Počet obsazených míst (zapsaných dětí) však není totéž, co možná kapacita mateřských škol, neboť údaje o obsazenosti nejsou k dispozici. Ukazatel je ovlivněn jednak dojížďkou dětí do školky z jednoho regionu do druhého, jednak ochotou/potřebou rodičů dětí do školky posílat a rovněž kapacitou mateřských škol.

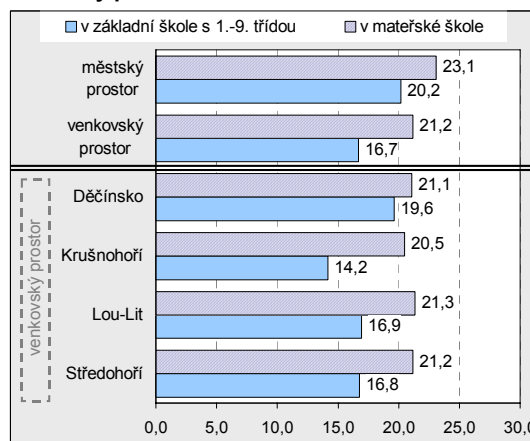
Podíl obcí s mateřskou školou (v %)

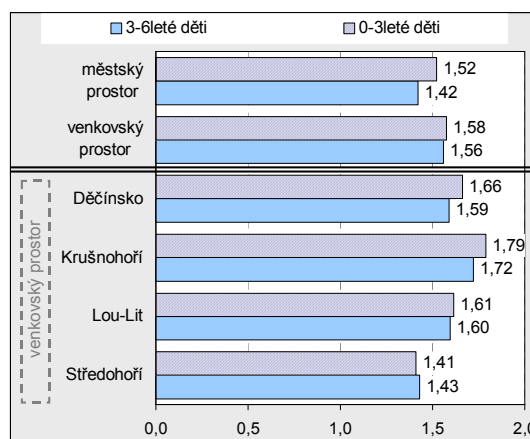
Podíl obcí se základní školou (v %)

Průměrný počet žáků/dětí v 1 třídě

Počet dětí na 1 obsazené místo v mateřské škole

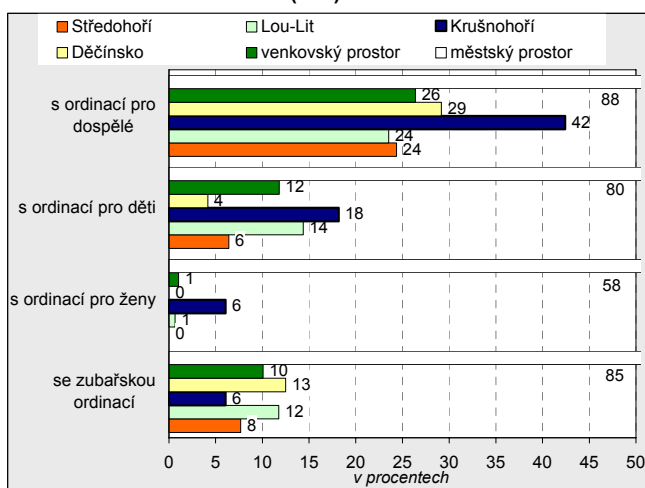

ZDRAVOTNICTVÍ

Stejně jako v případě škol, i ve zdravotnictví samozřejmě platí, že města jsou více vybavena zařízeními zdravotnické péče než venkovské obce. Ovšem i zde (a to ještě více než v případě školství) je nutné upozornit na to, že v mnohých případech obyvatelé venkovských obcí **dojíždí za zdravotní péčí do měst**. Obzvláště je to patrné v obcích v blízkosti měst, které jsou v tomto přirozenými centry zdravotnických služeb, zatímco naopak v oblastech vzdálených od měst, je přítomnost zdravotní ordinace přímo v obci významnější a tedy častější. Z dostupných dat však nelze tyto jevy vysledovat. Lze však předpokládat, že do jisté míry se projevuje i tento vliv, neboť například v Krušnohoří je **ordinace praktického lékaře** ve více než 42 % ordinací, tedy výrazně vyšší než v ostatních oblastech. Při hodnocení vybavenosti obcí obecně také nesmíme zapomínat na to, že jednotlivé venkovské oblasti byly vymezeny na základě geografických specifik, nikoliv podle funkčních, dojíždkových či jiných regionů, takže jednotlivé venkovské oblasti nevytváří jeden kompaktní region z pohledu těchto ukazatelů. Proto je lepší tyto ukazatele sledovat spíše jen na úrovni měst a venkova a údaje za jednotlivé oblasti chápat pouze jako doplňkové.

Na jednu ordinaci samozřejmě připadá více obyvatel ve městech než na venkově (nicméně tento ukazatel neodhaluje skutečný počet pacientů v těchto ordinacích). Zajímavá je také skutečnost, že pouze 10 % kapacit v domech s pečovatelskou službou je na venkově.

Podíl obcí s ordinací lékaře (v %)

údaje jsou za rok 2007, data jsou převzata z podkladů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR, údaje o domech s pečovatelskou službou byly došetřovány ČSÚ

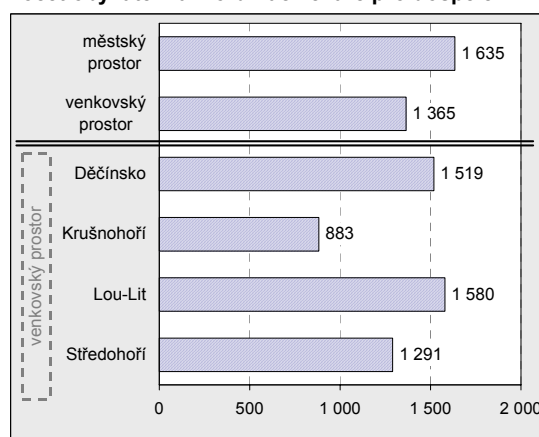
Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro dospělé:

podíl počtu obyvatel starších 18 let a počtu samostatných ordinací praktického lékaře pro dospělé

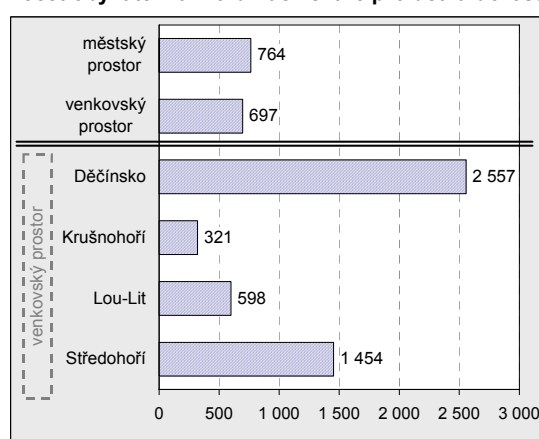
Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro děti a dorost:

podíl počtu obyvatel mladších 18 let a počtu samostatných ordinací praktického lékaře pro děti a dorost

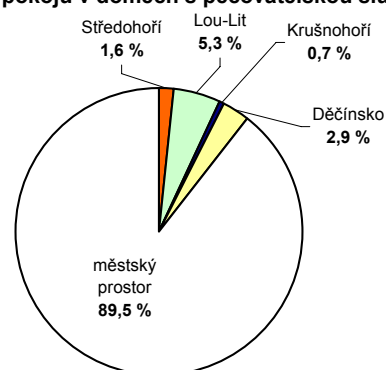
Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro dospělé

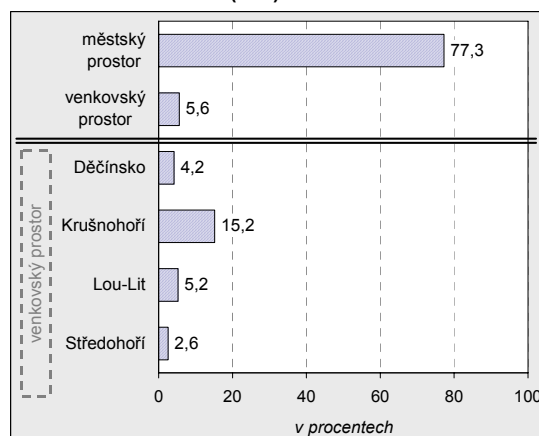
Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro děti a dorost

Počet pokojů v domech s pečovatelskou službou

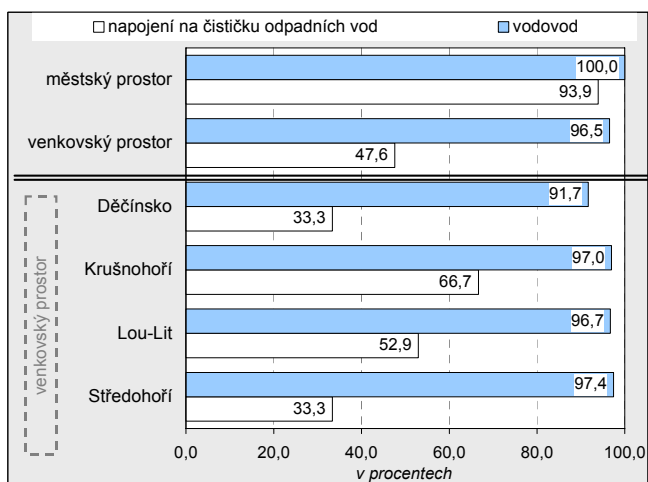
Podíl obcí s lékárnou (v %)

INFRASTRUKTURA A VYBAVENOST OBCÍ

Pokud jde o infrastrukturu venkovských obcí, je přirozené, že oproti městům jsou výrazně méně vybaveny. To je dáno především menší koncentrací obyvatel a nelze ji hodnotit primárně jako negativní jev. Rozdíly mezi jednotlivými venkovskými oblastmi jsou pak **dány hlavně polohou v rámci ČR, odlišným charakterem osídlení, reliéfem krajiny a ekonomickým významem v minulosti**. Například na Děčínsku není plynofikováno ani 30 % obcí, zatímco v dobře přístupné a rovinnaté oblasti Lounska-Litoměřicka je to přes 60 %. Přesto i v případě veřejného vodovodu a kanalizace, kde se již nejedná o napojení na „celostátní“ infrastrukturní síť (jako plynofikace), ale spíše o lokální síť, je Děčínsko nejméně vybaveno. Zde může svou roli sehrávat i již zmíněný rekreační charakter oblasti. Pokud jde o zpracovanou územně plánovací dokumentaci, je patrné, že se zcela vymyká opět oblast Děčínska.

Podíl obcí s vodovodem a čističkou odpadních vod (v %)

s výjimkou údajů o územně plánovací dokumentaci jsou data uvedena za rok 2006; územně plánovací dokumentace je uváděna za rok 2007

Plynofikované obce:

obce, jejichž alespoň jedna část je napojena na plynové potrubí, kterým se přivádí plyn z centrálního zdroje

Obce s poštou:

obce, v nichž je buď pošta (zajišťuje komplexní služby a má vlastní poštovní směrovací číslo) nebo poštovní středisko, poštovna či podací pošta (zajišťuje pouze vybrané služby a nemá vlastní směrovací číslo)

Obce s vlakovou zastávkou:

obce, v nichž je stanice nebo zastávka vlaků. Železniční stanice je hospodářskou jednotkou, v níž dochází k nakládce a vykládce zboží a nástupu a výstupu cestujících.

Pokrytí územně plánovací dokumentací:

podíl rozlohy obcí se schválenou územně plánovací dokumentací (krát 100) a celkové rozlohy oblastí.

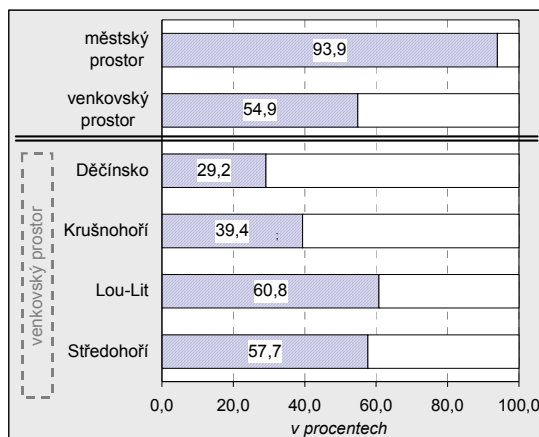
Obce s vodovodem:

obce, jejichž alespoň jedna část je napojena na veřejný vodovod, kterým se přivádí pitná voda do obydlí občanů (ev. podniků) z centrálního zdroje

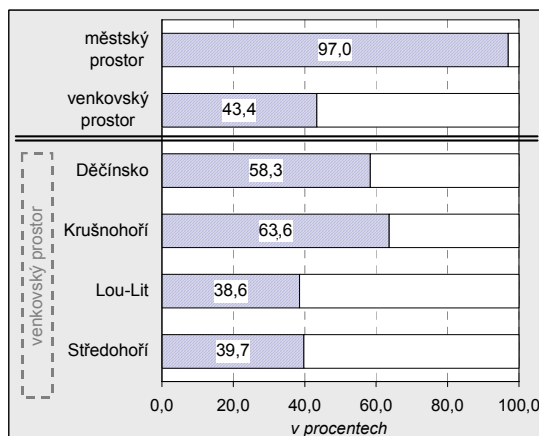
Obce s kanalizací napojenou na čističku odpadních vod:

obce, jejichž alespoň jedna část je napojena na funkční splaškovou kanalizaci, která je ukončena čističkou odpadních vod (biologickou, mechanickou či jinou). Uvedena je i v případě zkušební provozu.

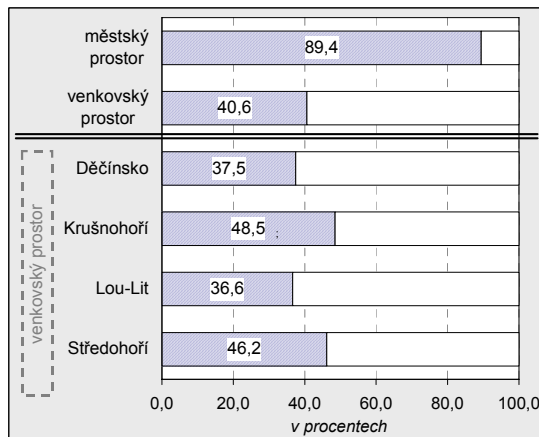
Podíl plynofikovaných obcí (v %)

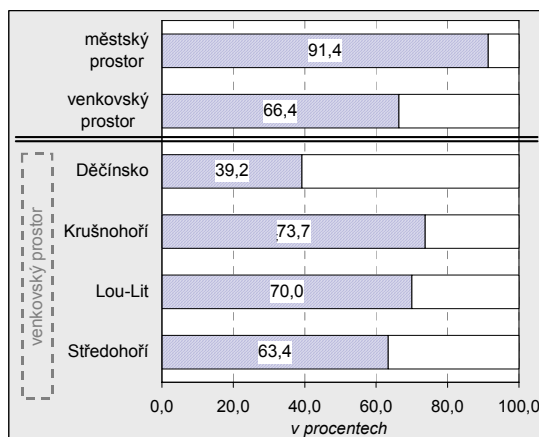
Podíl obcí s poštou (v %)

Podíl obcí s vlakovou zastávkou (v %)

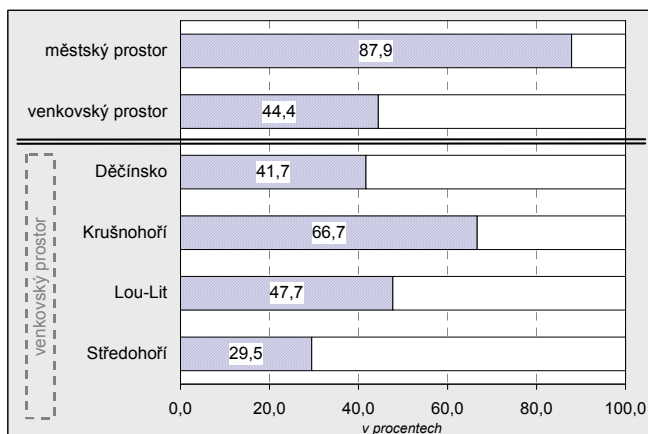
Pokrytí území územně plánovací dokumentací (v %)

REKREACE A VOLNÝ ČAS

Není žádným překvapením, že venkovský prostor je oblastí, kam lidé jezdí trávit svůj volný čas v přírodě. Téměř tři čtvrtiny všech bytů, které jsou používány k rekreaci (tj. **chaty a chalupy**, které nejsou trvale obydlené) se nachází ve venkovském prostoru Ústeckého kraje. Výrazně největší podíl těchto objektů na celkovém počtu bytů je v turisticky oblíbené oblasti Děčínska (České Švýcarsko, Lužické hory), kde jsou i obce, v nichž je více chat a chalup než trvale obydlených bytů. Z venkovských oblastí je relativně nejméně bytů k rekreaci v Krušnohoří, což lze vysvětlit mimo jiné v minulosti negativní pověstí spojenou se zhoršenou kvalitou životního prostředí. Jiný ukazatel volného času, který bývá často řazen mezi ukazatele vybavenosti obcí, je existence **veřejné knihovny** v obci. Není nezajímavé, že ve více než 70 % venkovských obcích kraje mohou obyvatelé využívat knihovnu přímo v obci. Pokud jde o **hřiště** či **tělocvičnu**, jsou venkovské obce již méně vybaveny, ale to je nižší koncentrací obyvatel vcelku pochopitelné. Z pohledu těchto ukazatelů jsou relativně méně vybaveny obce Středohoří, naopak nejvíce obce Krušnohoří.

Podíl obcí s hřištěm (v %)

údaje o bytech k rekreaci jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, ostatní údaje jsou prezentovány za rok 2006

Byty k rekreaci

jedná se o neobydlené byty sloužící k rekreaci, více k bytům viz kapitola B.5 Bydlení

Obce s knihovnou:

obce s veřejnou knihovnou a jejími pobočkami

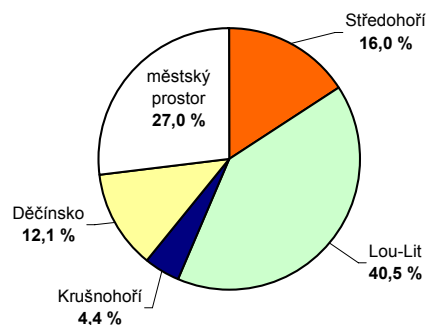
Obce s tělocvičnou:

obce s tělocvičnou včetně školních tělocvičen s veřejným přístupem. Jedná se o tělocvičné sály, zásadně bez plochy pro diváky (bez hlediště). Předmětem šetření jsou i přetlakové haly (bez ploch pro diváky). Nesledují se minitělocvičny, tj. místnosti obytného domu, které jsou trvale vyčleněné pro neorganizovanou tělovýchovu obyvatel.

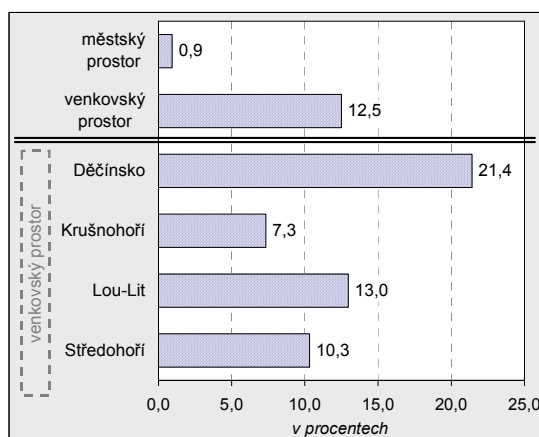
Obce s hřištěm:

obce s hřištěm, které má provozovatele nebo správce. Jedná se o hrací plochu se zázemím. Na hřiště může navazovat výškově neupravená plocha pro diváky. Předmětem šetření jsou i otevřené tělovýchovné plochy, které jsou vybudované v rámci bytové a občanské zástavby o výměře větší než 100 m².

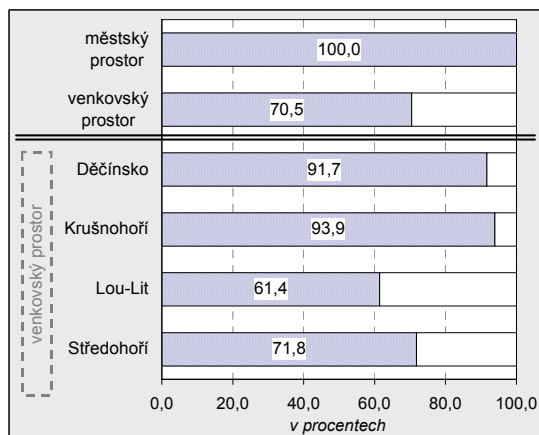
Počet bytů k rekreaci

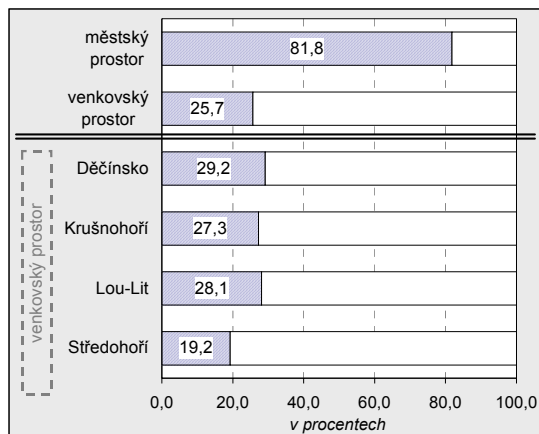
Podíl bytů k rekreaci na celkovém počtu bytů (v %)

Podíl obcí s knihovnou (v %)

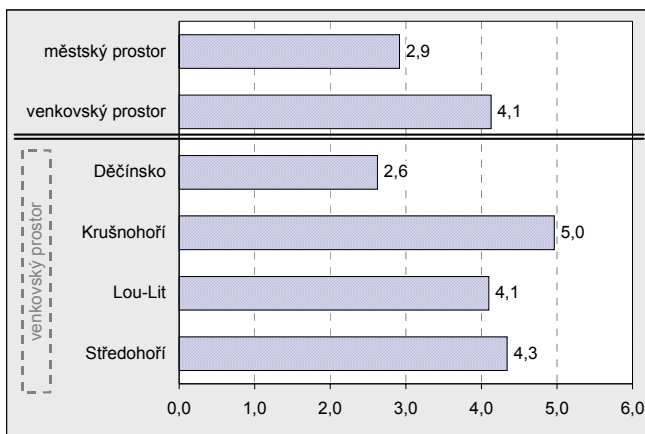
Podíl obcí s tělocvičnou (v %)

OBČANSKÁ A POLITICKÁ PARTICIPACE

Úroveň občanské a politické participace občanů je jedním z významných kritérií měření vyspělosti občanské společnosti. Na námi posuzované (podrobné) regionální úrovni sice tato měřítka a zjištěné rozdíly mezi regiony částečně pozbývají svého významu, přesto však o jednotlivých oblastech prozrazují určitá specifika. Je například zcela evidentní, že **volební účast** je dlouhodobě na venkově vyšší, než ve městech. Jako příčiny tohoto rozdílu se nabízí jednak menší anonymita na venkově a v případě voleb do obecních zastupitelství patrně také větší pocit sounáležitosti se svou obcí (právě u obecních voleb jsou rozdíly ve volební účasti mezi městy a venkovem nejmarkantnější). Naopak mezi jednotlivými venkovskými oblastmi velké rozdíly ve volební účasti neexistují a venkov se z tohoto pohledu jeví jako homogenní. Zjednodušeně by sice bylo možné říci, že dlouhodobě je volební účast nejvyšší v Krušnohoří, ale rozdíly jsou skutečně relativně malé (v řádu procentních bodů) a nepřesahují rozdíl mezi městy a celým venkovským prostorem. Další možností, jak měřit participaci obyvatel v občanské společnosti z dostupných datových zdrojů, je **počet neziskových organizací**. Je patrné, že v přepočtu na obyvatele je více těchto subjektů na venkově. Na druhou stranu struktura těchto subjektů je ve městě i na venkově odlišná (na venkově například ve prospěch církevních organizací a honebních společenstev).

Neziskové organizace na 1 000 obyvatel

údaje o volební účasti jsou vypočítány ke dni daných voleb, data o neziskových organizacích jsou z Registru ekonomických subjektů k 31. 12. 2008

Účast ve volbách:

podíl počtu vydaných obálek a zapsaných voličích ve voličských seznamech

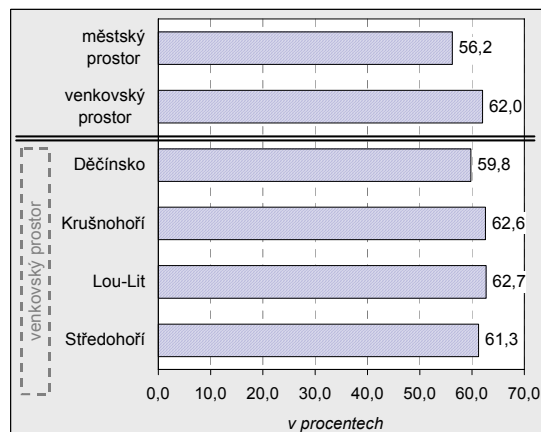
Neziskové organizace:

aktivní ekonomické subjekty s právní formou - nadace, nadační fond, obecně prospěšná společnost, sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.), církevní organizace, organizační jednotka sdružení, honební společenstvo (blíže k aktivním ekonomickým subjektům viz kapitola B.3 Podnikání)

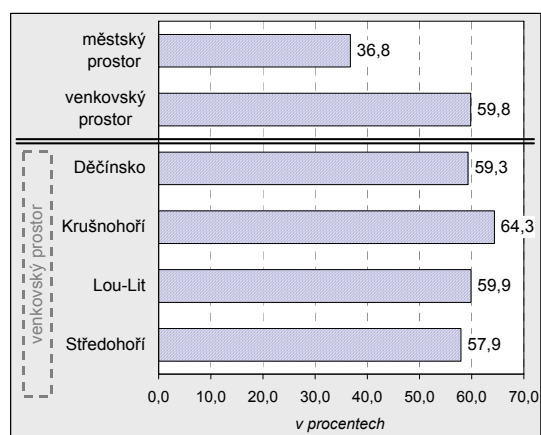
Neziskové organizace na 1 000 obyvatel:

podíl součtu neziskových organizací (krát 1 000) a počtu obyvatel k 31. 12. daného roku

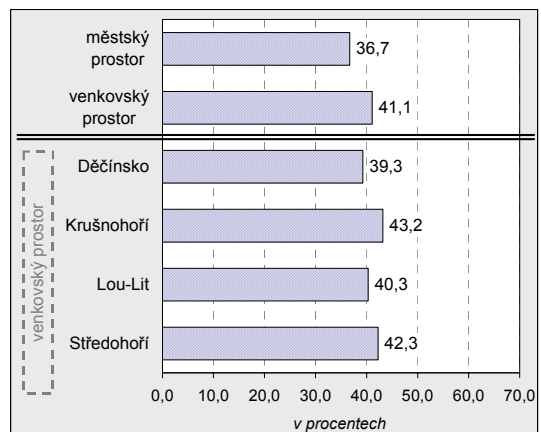
Účast ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2006 (v %)

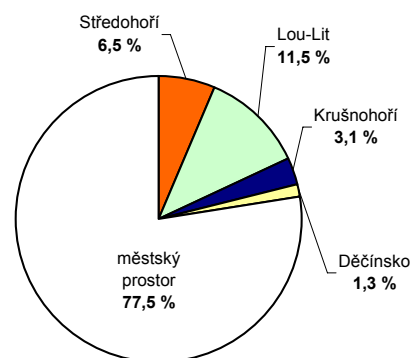
Účast ve volbách do obecních zastupitelství v roce 2006 (v %)

Účast ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008 (v %)

Počet neziskových organizací

ČÁST C

Zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji

Územní členění použité v této části:

- *pro zemědělství – okresní, neboť se jedná o nejnižší možné územní členění statistiky zemědělství*
- *pro lesnictví – okresní a do správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP)*

C Zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji

C.1 Zemědělství

Zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji se v roce 2007 podílelo na hrubé přidané hodnotě 1,4 % a v porovnání s celostátním průměrem je tak podíl primárního sektoru na HPH o 1 p. b. nižší. V mezikrajském srovnání obsazuje v pomyslném žebříčku spolu s Libereckým krajem nejnižší příčku (po Hl. m. Praze 0,2 %). Naproti tomu nejvyšší umístění patří kraji Vysočina se 7 % na HPH.

Z hlediska zaměstnanosti se podíl tohoto odvětví postupně snižuje. Jestliže tvořili v roce 2000 zaměstnaní v zemědělství a lesnictví podle výběrového šetření pracovních sil 4,4 % ze všech zaměstnaných v kraji, v roce 2007 byl tento podíl pouze 2,6 %. Oproti republikovému průměru je tento podíl o 1 p. b. nižší. Podrobnější údaje o pracovnících ve vybraném segmentu zemědělských subjektů poskytuje strukturální šetření v zemědělství, jehož výsledky jsou součástí této kapitoly.

Strukturální šetření v zemědělství (plošné zjišťování Agrocensus 2000 a výběrová zjišťování FSS 2003, 2005 a 2007) proběhla ve všech členských státech EU. Do zjišťování se zahrnují zemědělské podniky, jejichž zemědělsky využitá půda činí nejméně jeden hektar. V případě, že tyto hodnoty nedosahují, zařadí se zpravodajské jednotky do šetření pouze za předpokladu, že produkují určitou část na prodej nebo splňují některou fyzickou prahovou hodnotu. Počínaje rokem 2000 byly stanoveny prahové hodnoty¹¹ pro zařazení zemědělských podniků mezi zpravodajské jednotky.

Tab. C.1.1 Počty hospodařících subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Subjekty (podniky)				Obhospodařovaná zemědělská půda		z toho orná půda	
	celkem	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	z celku vlastnictví (%)		celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)
			fyzické osoby	právnícké osoby				
Česká republika	39 396	100,0	92,5	7,5	3 518 073	100,0	2 567 311	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	308	0,8	82,5	17,5	30 281	0,9	18 261	0,7
Středočeský	4 455	11,3	91,1	8,9	547 398	15,6	480 914	18,7
Jihočeský	4 025	10,2	90,9	9,1	422 650	12,0	261 094	10,2
Plzeňský	2 214	5,6	91,4	8,6	313 195	8,9	206 952	8,1
Karlovarský	507	1,3	85,4	14,6	99 544	2,8	40 610	1,6
Ústecký	1 837	4,7	91,1	8,9	209 576	6,0	150 267	5,9
Liberecký	1 472	3,7	92,9	7,1	91 129	2,6	37 750	1,5
Královéhradecký	2 434	6,2	91,8	8,2	234 714	6,7	170 210	6,6
Pardubický	2 315	5,9	92,2	7,8	228 925	6,5	177 388	6,9
Vysočina	3 863	9,8	92,4	7,6	373 301	10,6	291 716	11,4
Jihomoravský	8 165	20,7	94,9	5,1	362 937	10,3	325 243	12,7
Olomoucký	1 885	4,8	90,1	9,9	241 154	6,9	180 271	7,0
Zlínský	3 024	7,7	95,1	4,9	149 889	4,3	96 279	3,8
Moravskoslezský	2 892	7,3	94,3	5,7	213 379	6,1	130 355	5,1

Zjišťování se týkají jak právnických, tak fyzických osob. Všechny podniky právnických osob a podniky fyzických osob mající SGM¹² ≥ 600 tisíc Kč podléhají plošnému zjišťování. Ostatní zpravodajské jednotky

¹¹ výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo pronajaté, nebo plocha od 1 500 m² intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), nebo 1 000 m² vinic, nebo 300 m² skleníků a pařenišť, nebo chov alespoň 1 kusu skotu, nebo 2 kusy prasat, nebo 4 kusy ovcí a koz, nebo 50 kusů drůbeže, nebo 100 kusů králíků, nebo kozešinových zvířat.

¹² SGM (Standard Gross Margin, Standardní příspěvek na úhradu) vyjadřuje ekonomický přínos jednotky produkce rostlinné a živočišné výroby. Je stanoven na 1 ha každé plodiny rostlinné výroby a jeden kus jednotlivých kategorií zvířat. Jeho hodnota odpovídá standardní hodnotě produkce z 1 ha dané plodiny, nebo 1 kusu dané kategorie zvířat po odpočtu specifických (variabilních) nákladů na produkci této výroby. Standardní příspěvky na úhradu jsou stanoveny v jednotlivých zemích EU pro všechny plodiny a kategorie zvířat podle reálných podmínek dané země a jsou pravidelně aktualizovány. Standardní příspěvky ČR zpracovává Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE), od 1. 7. 2008 Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI).

z řad fyzických osob jsou do výběru zařazeny na základě stratifikovaného oblastního výběru¹³. Získané údaje jsou dopočteny na základní soubor (zemědělství ČR) podle sídla podniku. Poskytují tak základní informace o velikosti, struktuře a vývoji zemědělských podniků, jejich vybavenosti, způsobu hospodaření – konvenční, ekologické hospodaření, výrobní orientaci a v neposlední řadě také o nezemědělských činnostech.

Ze Strukturálního šetření FSS 2007 vyplynulo, že v Ústeckém kraji působí 4,7 % z celkového počtu aktivně hospodařících zemědělských subjektů v České republice. Nejvíce podniků se zemědělskou produkcí bylo v okresech Litoměřice a Louny, naopak nejméně v okrese Most. Stejně jako na celorepublikové úrovni (více než 12krát) i na Ústecku převyšují hospodařící fyzické osoby mnohonásobně (více než 10krát) počet právnických osob. Na rozdíl od většiny krajů však obhospodařují srovnatelnou výměru zemědělské půdy s právnickými osobami (více než 100 tis. ha).

Na celostátní výměře obhospodařované zemědělské i orné půdy se subjekty Ústeckého kraje podílejí zhruba šesti procenty. Je třeba vést v patrnosti, že podniky sídlící v kraji mohou hospodařit i na půdě ležící mimo kraj a naproti tomu v kraji mohou mít půdu i podniky sídlící mimo kraj¹⁴. V další části této kapitoly je pod pojmem podíl (průměr apod.) Ústeckého kraje míněn podíl (průměr) podniků se sídlem v Ústeckém kraji.

Výměra obhospodařované zemědělské půdy v kraji se od roku 2000 snížila o necelých tisíc ha, ale výměra orné půdy klesla o více než 5,7 tis. ha, což se projevilo ve snížení procenta zornění o 2,4 (p. b.) na 71,1 %. Obdobný trend je i na celostátní úrovni, nejvyšší pokles byl kromě Hl. m. Prahy (o 17,4 p. b.) zaznamenán na Liberecku (o 7,9 p. b.), naproti tomu minimální pokles (necelé 1 %) vykazují v krajích Jihomoravském, Vysočině a Pardubickém. Nejnižší procento zornění v celé republice je v okresech Ústí nad Labem (8,9 %) a Děčín (13,1 %).

Ústecký kraj je jedním z mála krajů, kde se aktivně hospodařící zemědělci orientují převážně na rostlinnou výrobu a jedním ze dvou, kde to platí pro fyzické i právnické osoby.

Tab C.1.2 Převažující zaměření hospodařících subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob				
	celkem	v tom zaměření (%)				celkem	v tom zaměření (%)			
		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.
Česká republika	35 454	41,5	29,7	28,0	0,1	2 940	32,4	23,2	43,6	0,5
v tom kraje:										
Hl. město Praha	254	62,2	29,9	6,7	-	54	46,3	29,6	24,1	-
Středočeský	4 055	45,8	23,2	30,5	0,1	398	41,2	17,6	40,5	-
Jihočeský	3 659	24,1	43,2	31,6	0,3	366	16,9	35,5	46,2	1,1
Plzeňský	2 023	26,2	37,7	34,9	0,2	191	18,3	19,9	61,3	0,5
Karlovarský	433	15,5	54,7	27,7	0,2	74	32,4	36,5	31,1	-
Ústecký	1 674	56,9	29,0	12,9	0,2	163	53,4	23,9	22,7	-
Liberecký	1 367	27,1	47,9	24,1	0,1	105	20,0	35,2	44,8	-
Královéhradecký	2 235	36,0	38,6	24,8	0,1	199	25,1	29,1	44,2	1,0
Pardubický	2 134	22,8	54,2	22,4	-	181	26,5	26,5	47,0	-
Vysočina	3 568	24,6	22,0	52,2	0,0	294	17,0	16,0	66,0	1,0
Jihomoravský	6 750	76,8	6,9	16,1	-	415	57,3	12,3	29,4	0,2
Olomoucký	1 699	38,6	29,5	31,5	0,1	186	31,2	17,7	51,1	-
Zlínský	2 875	33,9	43,3	21,8	0,0	149	28,2	33,6	38,3	-
Moravskoslezský	2 727	33,6	29,2	36,8	0,1	165	29,7	23,0	44,2	1,8

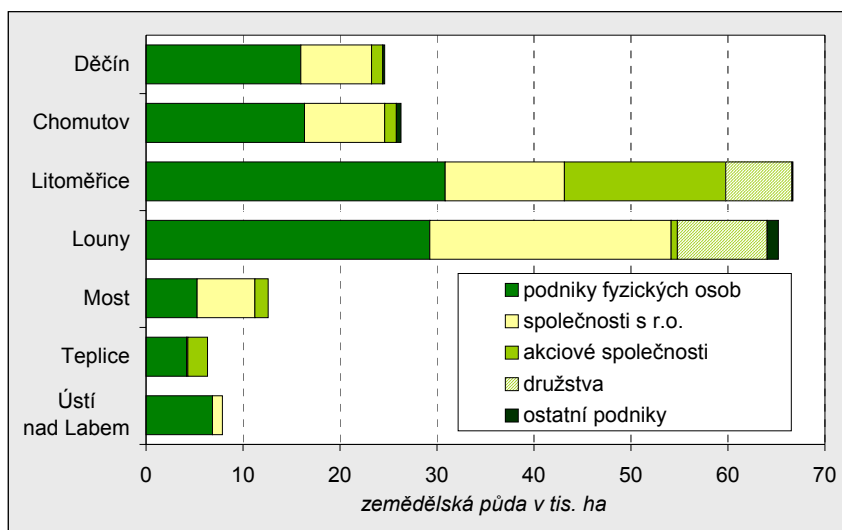
¹³ Podrobnější informace o tvorbě výběrových souborů a metodice dopočtu jsou součástí publikace ČSÚ 2126-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, str. 10–11.

¹⁴ Podrobné metodické vysvětlivky jsou součástí publikace ČSÚ 2129-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007 podle územního členění, str. 1–12.

Jak již bylo výše řečeno, v Ústeckém kraji, jako jediném v ČR, je obhospodařovaná zemědělská půda rozdělena téměř rovnoměrně mezi fyzické a právnické osoby (51,8 resp. 48,2 %).

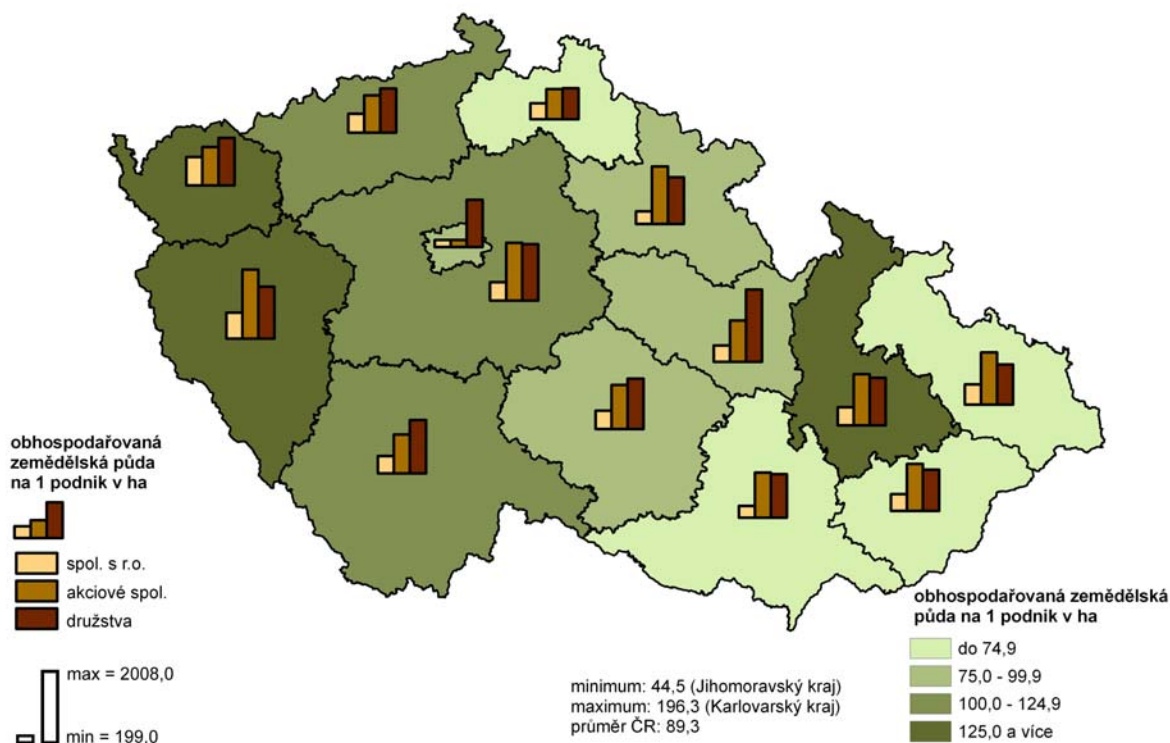
Zemědělskou půdu Ústeckého kraje obhospodařují téměř ze dvou třetin subjekty, nacházejících se v úrodné oblasti Polabí a Poohří, tzn. v okresech Litoměřice a Louny (více než 31 % každý). Podíl obhospodařované orné půdy dosahuje u obou dokonce 39 % a celkově tak představuje více než tři čtvrtiny orné půdy kraje. Z ostatních okresů kraje obhospodařující zhruba po 12 % zemědělské půdy okresy Děčín a Chomutov. Na zbývajících téměř 13 % zemědělské půdy hospodaří podniky okresů Most (6 %), Teplice a Ústí nad Labem (3,0 resp. 3,8 %). Nejnižší podíl orné půdy kraje je obděláván v okresech s nejnižším stupněm zornění v republice, a to na Děčínsku (2,1 %) a Ústecku (0,5 %).

Graf C.1 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

Z pohledu právních forem subjektů hospodaří ve 4 okresech kraje (Děčín, Chomutov, Teplice a Ústí nad Labem) na většinovém podílu zemědělské půdy fyzické osoby. Z uvedeného grafu je patrné, že ve zbývajících okresech jsou to právnické osoby. Rozhodující podíl zemědělské půdy u právnických osob obhospodařují téměř ve všech okresech kraje společnosti s ručením omezeným, výjimkou jsou pouze okresy Litoměřice a Teplice, kde se jedná o akciové společnosti.

Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007

Z následující tabulky je patrné, že zemědělci hospodaří jak na půdě vlastní, tak na půdě pronajaté od jiných vlastníků. V celorepublikovém úhrnu tvoří pronajatá půda, zemědělská i orná, více než 80 %. Hodnota tohoto ukazatele je v Ústeckém kraji třetí nejvyšší (po Hl. m. Praze a kraji Karlovarském). Nejvíce zemědělské i orné půdy si pronajímají zemědělci ve Zlínském kraji (89 resp. 94 %).

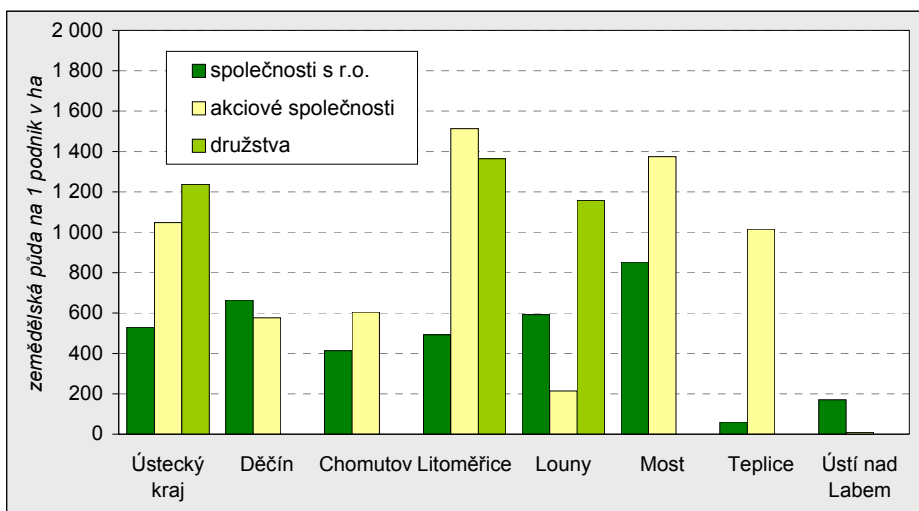
Tab. C.1.3 Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami v okresech Ústeckého kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná zemědělská půda (ha)						Obhospodařovaná orná půda (ha)			
	celkem	v tom podle druhu vlastnictví				z celku podle vlastnictví půdy (%)		celkem	z toho podle vlastnictví půdy (%)	
		podniky fyzických osob		podniky právnických osob		vlastní	najatá od jiných		vlastní	najatá od jiných
		celkem	na 1 podnik	celkem	na 1 podnik					
Ústecký kraj	209 577	108 651	64,9	100 926	619,2	25,0	75,0	150 267	21,4	78,6
v tom okresy:										
Děčín	24 597	15 951	57,0	8 646	411,7	36,0	64,0	3 226	27,4	72,6
Chomutov	26 280	16 333	86,4	9 947	432,5	32,2	67,8	16 706	22,2	77,8
Litoměřice	66 700	30 837	52,7	35 863	797,0	19,3	80,7	58 438	18,8	81,2
Louny	65 197	29 253	73,3	35 944	665,6	19,0	81,0	58 516	19,3	80,7
Most	12 596	5 256	146,0	7 340	917,5	34,2	65,8	7 833	40,4	59,6
Teplice	6 329	4 178	42,2	2 151	537,8	36,8	63,2	4 851	31,3	68,7
Ústí nad Labem	7 878	6 843	79,6	1 035	129,4	39,4	60,6	698	74,7	25,3

V Ústeckém kraji je nejrozšířenější hospodaření na najaté půdě v okresech s tradičním zaměřením na zemědělství - Litoměřice a Louny.

Graf C.2 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle právních forem v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007 (v ha)

tak právnických osob jsou na Mostecku, kde jako v jediném okrese hospodaří podniky právnických osob na větší výměře než je celorepublikový průměr. Celkově je krajská hodnota téměř o 27 % pod republikovou úrovní. S výjimkou Děčína, Lounska a Ústecka jsou v ostatních okresech kraje akciové společnosti největšími podniky z hlediska průměrné výměry obhospodařované zemědělské půdy. Na Děčínsku a Ústecku se jedná o společnosti s ručením omezeným a na Lounsku o družstva.

Mezi velikostí zemědělských podniků fyzických a právnických osob jsou značné rozdíly. Na 1 farmu fyzických osob v Ústeckém kraji připadá 64,9 ha zemědělské půdy, tento průměr více než dvojnásobně převyšuje republikovou úroveň (v ČR činila 28,4 ha). Tato pomyslná hranice je překročena rovněž ve všech okresech kraje. Největší podniky, jak fyzických,

Do celkového počtu pracovníků v zemědělství se ve strukturálním šetření započítávají u subjektů ve vlastnictví fyzických osob nejen hospodáři a pravidelně pracující zaměstnanci, ale i pomáhající členové rodiny bez ohledu na to, zda na farmě pracují pravidelně či jen příležitostně. V podnicích právnických osob byli započítáni pravidelně pracující zaměstnanci i pracující majitelé. Z celkového počtu 192 tisíc pracovníků v zemědělství (bez sezónních) jich bylo nejvíce sečteno v kraji Jihomoravském, Středočeském a na Vysočině.

Zemědělské podniky Ústeckého kraje zaměstnávají jeden z nejnižších počtů pracovníků v republice, podílem dle věkové struktury se řadí ke krajům, kde je republikový údaj překračován v nižších věkových kategoriích a naopak v nejvyšší věkové kategorii patří ke krajům s nižším podílem. Pozitivním jevem je i to, že v porovnání s rokem 2005 se o 1,2 p. b. zvýšil podíl pracovníků v nejmladší věkové kategorii a zároveň poklesl podíl ve střední (-0,9 p. b.) a nepatrně i v nejstarší věkové kategorii.

Tab. C.1.4 Pracovníci v zemědělství podle věku v krajích ČR k 30. 9. 2007^{*)}

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl (%) osob ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25-44 let	45-64 let	65 a více let			
Česká republika	191 939	5,9	34,0	52,3	7,8	133 957	26,3	19,2
v tom kraje:								
Hl. město Praha	1 223	4,1	35,2	52,2	8,6	941	32,2	19,4
Středočeský	23 633	5,3	34,2	53,2	7,3	18 052	30,3	26,6
Jihočeský	19 169	5,9	33,4	52,9	7,8	13 880	30,5	18,8
Plzeňský	11 854	4,6	33,0	56,5	5,9	9 326	33,6	22,2
Karlovarský	2 224	7,1	35,2	51,7	6,0	1 691	58,9	24,0
Ústecký	8 008	6,1	35,0	52,4	6,4	5 911	35,5	25,4
Liberecký	5 483	6,7	35,4	48,5	9,4	3 520	25,9	10,7
Královéhradecký	13 005	5,6	33,5	53,0	7,8	9 365	25,1	18,2
Pardubický	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
Vysočina	22 830	6,1	35,1	51,0	7,7	16 181	23,1	18,0
Jihomoravský	33 882	5,9	32,2	51,9	10,0	19 560	18,6	16,6
Olomoucký	12 721	5,9	35,3	54,1	4,8	9 517	25,3	18,9
Zlínský	11 659	6,5	32,9	50,2	10,4	7 297	20,5	13,2
Moravskoslezský	12 870	7,0	34,6	50,5	7,9	8 694	24,5	15,0

^{*)} bez sezónních pracovníků

Podle počtu odpracovaných hodin v období od října 2006 do září 2007 byli pracovníci přepočtení na plně zaměstnané (1 800 hodin za rok). Přepočtený počet pracovníků v zemědělství je celostátně o 30 % nižší než počet pracovníků ve fyzických osobách. Příčinou je nejen sezónnost zemědělských prací, ale i struktura pracujících na rodinných farmách, kde je velmi rozšířená výpomoc dalších členů rodiny farmáře.

Ve všech okresech kraje jsou nejpočetnější kategorií pracovníci ve věku 45 - 64 let. Ve většině okresů (s výjimkou okresu Most) platí obdobný trend jako v celém kraji, kdy podíl pracovníků v nejmladší věkové kategorii v porovnání s rokem 2005 vzrostl v rozmezí 0,8 (Litoměřice) až 1,9 p. b. (Děčín), ke stagnaci došlo v okrese Teplice. V nejstarší věkové kategorii už nebyl vývoj tak jednoznačný, ve 3 okresech kraje dochází v poklesu (Litoměřice, Louny a Teplice, kde byl nejvyšší), v ostatních okresech se tento podíl zvýšil, a to v rozpětí od 1,4 p. b. (Chomutov) do 3,5 p. b. (Most), v okrese Děčín počet pracovníků této kategorie stagnoval.

Po přepočtu na plně zaměstnané se počet pracovníků v zemědělství v kraji snížil o 26,2 %, porovnání s rokem 2005 ukazuje na nárůst sezónních pracovníků a rodinných příslušníků o 9,3 p. b. Nejvyšší podíl pracovníků na kratší pracovní úvazky zaměstnávají zemědělské podniky na Děčínsku (po přepočtu pouze zhruba 60 % plně zaměstnaných), což potvrzuje i vysoce nadprůměrný podíl pracovníků s počtem odpracovaných hodin do 450 hodin za rok. Zaměstnaní na plnou pracovní dobu byli nejvíce zastoupeni na Mostecku.

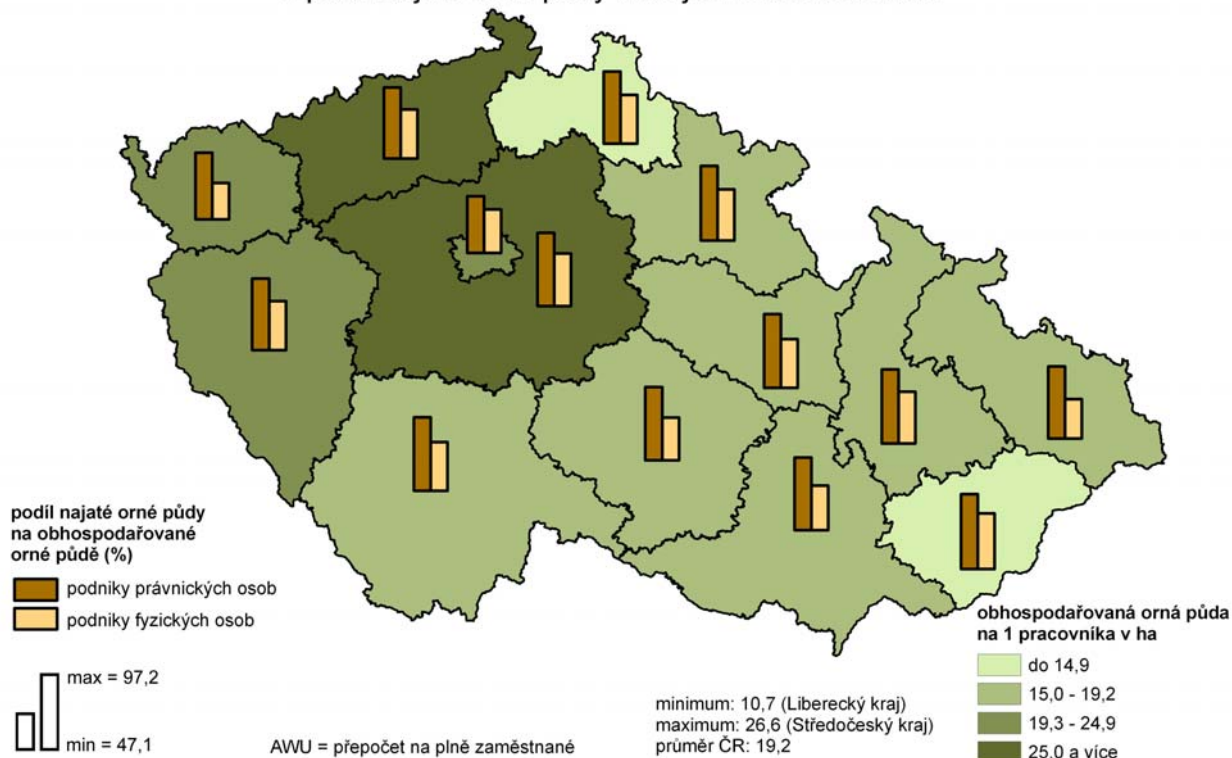
Tab. C.1.5 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl osob (%) ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Ústecký kraj	8 008	6,1	35,0	52,4	6,4	5 911	35,5	25,4
v tom okresy:								
Děčín	973	9,0	36,2	46,8	8,0	586	42,0	5,5
Chomutov	880	5,6	39,1	49,4	5,9	699	37,6	23,9
Litoměřice	3 256	5,8	34,1	53,7	6,4	2 399	27,8	24,4
Louny	2 141	5,9	33,9	54,6	5,6	1 643	39,7	35,6
Most	234	6,8	39,7	45,3	8,1	201	62,7	39,0
Teplice	286	3,1	32,9	58,0	5,9	218	29,0	22,3
Ústí nad Labem	239	6,3	36,4	47,3	10,0	166	47,5	4,2

V zájmu srovnatelnosti byla do tab. C.1.4 a C.1.5 zařazena i plocha obhospodařované půdy na 1 přepočteného pracovníka. Z porovnání s celostátními údaji vyplývá, že v kraji připadá na 1 plně zaměstnaného pracovníka zhruba o třetinu více jak zemědělské, tak i orné půdy, což do určité míry souvisí s převahou orientace podniků na rostlinnou výrobu, která je náročnější na pracovní sílu. Krajský údaj o počtu obhospodařované půdy na 1 AWU je druhý nejvyšší v České republice.

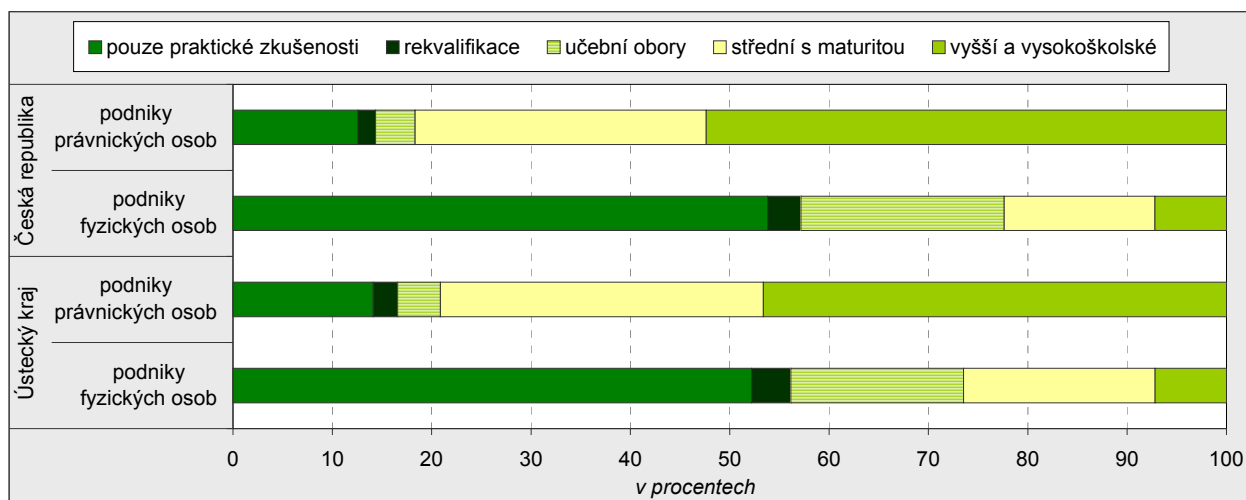
Obhospodařovaná plocha orné půdy na 1 pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007

Součástí strukturálního šetření FSS 2007 bylo i zjišťování úrovně **zemědělského vzdělání vedoucích pracovníků**. Značné rozdíly jsou ve všech krajích mezi úrovní vzdělání v podnicích fyzických a právnických osob. Zatímco celostátně převažuje u vedoucích pracovníků v podnicích právnických osob vysokoškolské vzdělání (52,4 %) a na dalším místě je střední vzdělání s maturitou (29,3 %), převažují v podnicích fyzických osob praktické zkušenosti (53,8 %) a následuje vyučení v oboru (20,5 %). Obecně je mezi vedoucími pracovníky právnických osob vyšší úroveň vzdělání v moravských krajích, v podnicích fyzických osob

v Karlovarském, Středočeském a Olomouckém kraji. Úroveň vzdělání vedoucích pracovníků v zemědělském sektoru Ústeckého kraje a porovnání s úrovní v celé ČR nejlépe vystihuje následující graf.

Graf C.3 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle právních forem v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

Ze strukturálního šetření v zemědělství též vyplynulo, že v roce 2007 u dvou třetin podniků fyzických osob činila **spotřeba domácnosti hospodáře** méně než polovinu konečné produkce farmy, více se na spotřebu vlastní domácnosti orientovaly podniky fyzických osob v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji. Na Ústecku vykazuje vyšší spotřebu vlastní produkce pouze 17,1 % subjektů a je třetí nejnižší v rámci republiky (po Hl. m. Praze a Karlovarském kraji).

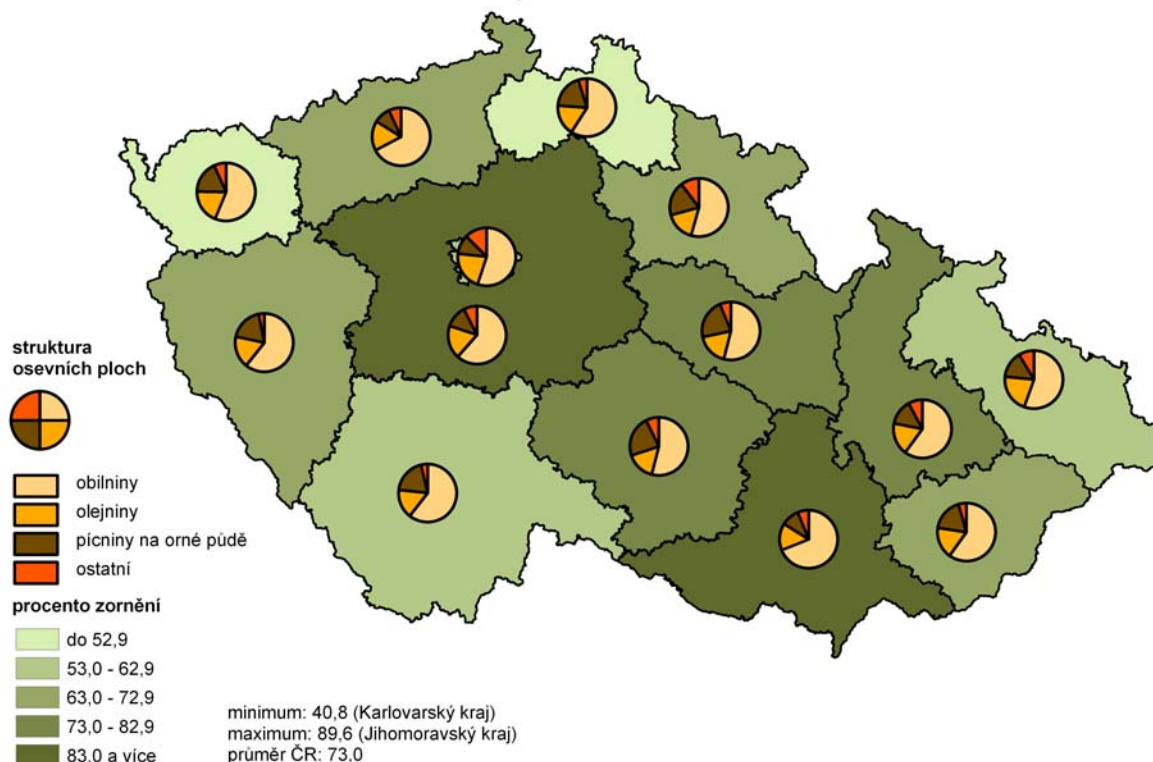
Tab. C.1.6 Podniky fyzických a právnických osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob				Podniky právnických osob			
	celkem	z toho se spotřebou domácnosti hospodáře menší než 50 % konečné produkce		z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %		celkem	z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %	
		celkem	v %	celkem	v %		celkem	v %
Česká republika	36 455	24 221	66,4	30 260	83,0	2 941	2 529	86,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	254	230	90,6	192	75,6	54	41	75,9
Středočeský	4 057	2 996	73,8	3 173	78,2	398	326	81,9
Jihočeský	3 659	2 673	73,1	3 141	85,8	366	330	90,2
Plzeňský	2 023	1 675	82,8	1 443	71,3	191	163	85,3
Karlovarský	433	372	85,9	385	88,9	74	68	91,9
Ústecký	1 674	1 387	82,9	1 300	77,7	163	137	84,0
Liberecký	1 367	923	67,5	1 215	88,9	105	85	81,0
Královéhradecký	2 235	1 668	74,6	1 856	83,0	199	163	81,9
Pardubický	2 134	1 468	68,8	1 725	80,8	181	158	87,3
Vysočina	3 569	2 216	62,1	3 197	89,6	294	270	91,8
Jihomoravský	7 749	4 208	54,3	6 380	82,3	416	353	84,9
Olomoucký	1 699	1 269	74,7	1 387	81,6	186	160	86,0
Zlínský	2 875	1 648	57,3	2 582	89,8	149	137	91,9
Moravskoslezský	2 727	1 490	54,6	2 285	83,8	165	138	83,6

Více než polovina celkových tržeb pocházejících z **přímého prodeje produkce** byla celostátně zjištěna u 17 % podniků fyzických osob a 14 % podniků právnických osob. Častěji se na přímý prodej orientují podniky fyzických osob v Plzeňském kraji a v Hl. m. Praze, podniky právnických osob v Hl. m. Praze, Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji. Na Ústecku uplatňuje přímý prodej více než poloviny své produkce 22,3 % fyzických osob a řadí se na třetí místo po výše zmíněných krajích. U podniků právnických osob činí tento podíl pouze 16 % a pohybuje se zhruba uprostřed v porovnání s ostatními krajemi.

Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch
v krajích ČR v roce 2007

Územní rozdíly v rostlinné produkci souvisejí s rozdílnou strukturou **osevních ploch**. Přesto, že jsou obiloviny dominantní skupinou plodin ve všech krajích České republiky, pohyboval se v roce 2007 jejich podíl na obhospodařované orné půdě od 54 % u zemědělských podniků se sídlem v Pardubickém kraji a na Vysočině až po 69 % v Jihomoravském kraji (průměr ČR byl 60,2 %). Postupně se zvyšoval podíl osevních ploch olejnin až na 17,2 % v celé republice. Nejnižší podíl měly olejnin na obhospodařované orné půdě v Jihomoravském kraji (15 %), nejvyšší podíl byl zjištěn v Moravskoslezském kraji (21 %). Větší územní rozdíly jsou v zastoupení pícnin na orné půdě (od 9 % v Ústeckém kraji po 23 % v kraji Vysočina při celostátním průměru 16 %).

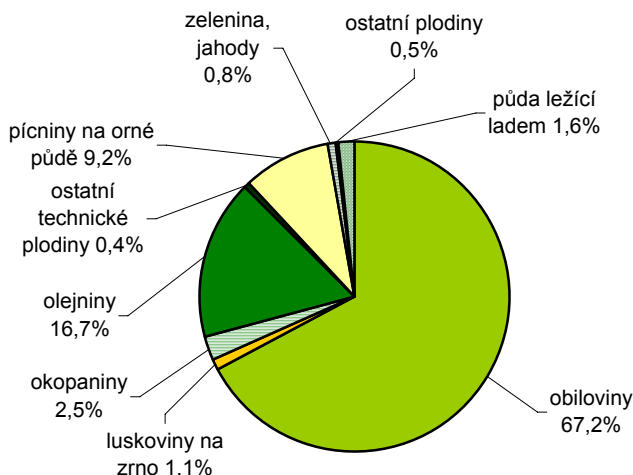
Tab C.1.7 Využití orné půdy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obiloviny celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Brambory celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Cukrovka technická (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Olejnin (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)
Česká republika	1 544 496	100,0	32 655	100,0	54 065	100,0	442 228	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	10 061	0,7	32	0,1	548	1,0	3 952	0,9
Středočeský	296 548	19,2	7 463	22,9	15 273	28,2	88 950	20,1
Jihočeský	158 123	10,2	3 789	11,6	0	0,0	42 067	9,5
Plzeňský	125 447	8,1	1 270	3,9	0	0,0	36 920	8,3
Karlovarský	22 811	1,5	94	0,3	-	-	7 747	1,8
Ústecký	100 974	6,5	732	2,2	2 968	5,5	25 133	5,7
Liberecký	22 268	1,4	236	0,7	404	0,7	6 520	1,5
Královéhradecký	92 641	6,0	1 442	4,4	9 164	16,9	27 899	6,3
Pardubický	95 761	6,2	1 416	4,3	2 995	5,5	31 288	7,1
Vysočina	157 510	10,2	11 779	36,1	262	0,5	46 366	10,5
Jihomoravský	224 054	14,5	2 225	6,8	5 891	10,9	48 604	11,0
Olomoucký	108 321	7,0	682	2,1	9 027	16,7	32 426	7,3
Zlínský	57 766	3,7	295	0,9	1 067	2,0	16 709	3,8
Moravskoslezský	72 210	4,7	1 200	3,7	6 467	12,0	27 647	6,3

Z hlediska podílu na celostátní výměře orné půdy lze za hlavní producenty obilovin a olejnin považovat podniky ve Středočeském a Jihomoravském kraji, brambor a píce na orné půdě v kraji Vysočina a technické cukrovky ve Středočeském, Královéhradeckém a Olomouckém kraji.

Graf C.4 Využití obhospodařované orné půdy v Ústeckém kraji v roce 2007

Aktivně hospodařící zemědělci se sídlem v Ústeckém kraji využívali v roce 2007 5,9 % celostátní výměry orné půdy, tento podíl byl o 0,1 p. b. nižší než podíl na výměře zemědělské půdy. Ve struktuře plodin na obhospodařované orné půdě Ústeckého kraje převažují, stejně jako v celé republice, obiloviny, jejich podíl je druhý nejvyšší (67,2 %) po kraji Jihomoravském. Proti republikovému průměru je v kraji podstatně nižší podíl ploch brambor (0,5 %) a píce na orné půdě (9,2 %), který je zároveň nejnižší v mezikrajském srovnání. Naproti tomu plochy slunečnice

zaujímají ve struktuře orné půdy kraje 2,1 % a jsou více než 2,3krát vyšší než republikový průměr. Vzhledem k dobrým půdně klimatickým podmínkám se nachází na Ústecku 12,1 % ploch zeleniny, což znamená 3. nejvyšší podíl na úhrnu republiky (po Středočeském a Jihomoravském kraji), a to i přesto, že ve struktuře kraje zaujímají tyto plochy pouze 0,8 % obhospodařované orné půdy.

Podíl **půdy ležící ladem** dosahuje v kraji 1,6 % a v porovnání s celostátním průměrem je více než 2,6krát vyšší (kraj 1,6 %, ČR 0,6 %) a je třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání po Hl. m. Praze a kraji Karlovarském (4,0 resp. 4,8 %).

V Ústeckém kraji obhospodařují téměř 78 % orné půdy zemědělci v okresech na jihu kraje, v rovinaté, úrodné části Polabí a Poohří - Litoměřice a Louny. Na zbývajícím území kraje je vysoký podíl oblastí horského typu a oblastí se specifickým omezením, z toho vyplývá i nízký podíl obhospodařované orné půdy v těchto zbývajících 5 okresech kraje.

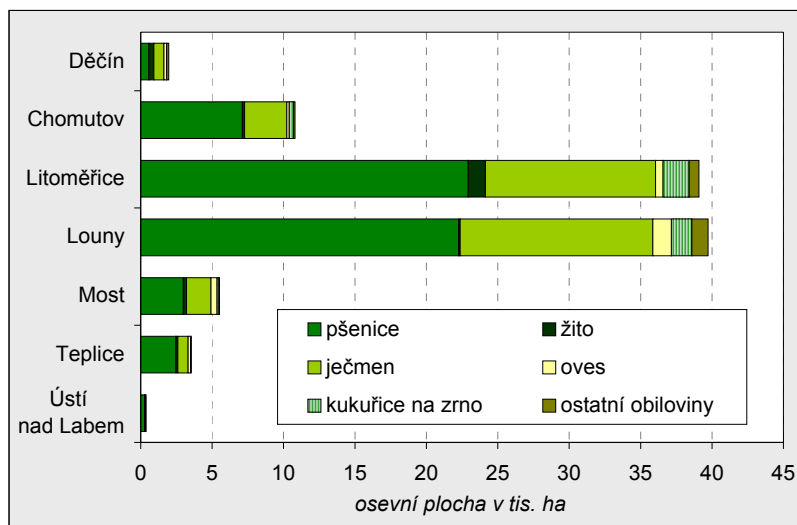
Tab. C.1.8 Využití orné půdy v okresech Ústeckého kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejnin	píce na orné půdě	bez sklizně
			pšenice	ječmen						
Ústecký kraj	150 267	67,2	39,0	21,0	1,1	0,5	2,0	16,7	9,2	1,6
v tom okresy:										
Děčín	3 226	60,8	17,8	22,1	1,3	0,2	-	8,8	25,2	0,8
Chomutov	16 706	64,7	42,6	17,7	2,1	0,1	-	20,5	7,3	3,7
Litoměřice	58 438	66,9	39,2	20,4	1,6	1,0	3,4	13,0	11,4	0,7
Louny	58 516	67,9	38,0	23,1	0,5	0,2	1,7	19,7	7,2	1,8
Most	7 833	70,4	38,1	21,9	0,9	0,0	0,3	18,2	7,9	0,0
Teplice	4 851	72,5	50,9	14,9	-	0,2	-	16,4	5,4	5,4
Ústí nad Labem	698	52,0	38,0	7,5	1,7	2,9	-	9,7	1,1	3,6

Rozdílný charakter přírodních a klimatických podmínek spolu s dalšími faktory (kvalita půdy, svažitost terénu, apod.) vedou k rozdílným ve využití půdy v jednotlivých okresech kraje. Proto se v následujícím textu budeme věnovat jednotlivým okresům samostatně.

Graf C.5 Osevní plochy obilovin v okresech Ústeckého kraje v roce 2007

V okrese **Děčín**, kde hospodaří zemědělci na druhé nejnížší výměře orné půdy v kraji, je i ve struktuře pěstovaných plodin druhý nejnížší podíl obilných polí, krajský průměr mírně překračují plochy luskovin. Pícniny na orné půdě se pěstují na čtvrtině ploch orné půdy (2,7krát převyšuje průměr kraje), což do určité míry souvisí jak s vysokým podílem chovu skotu (téměř 27 %), tak i chovu ovcí a beranů (více než 30 %), obojí je po Litoměřicku druhé nejvyšší v kraji.

Ve struktuře pěstovaných plodin **okresu Chomutov** má vysoké zastoupení pšenice (2. nejvyšší

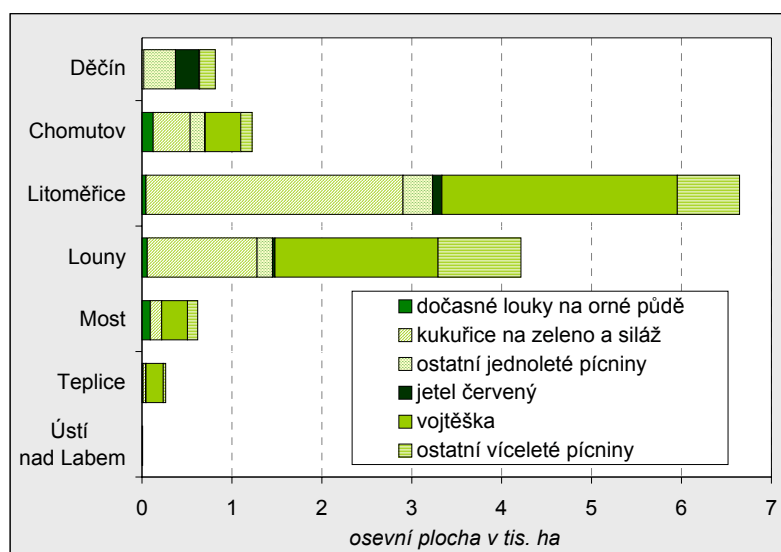
v kraji), nadprůměrné jsou rovněž plochy luskovin, z technických plodin je na téměř 68 % ploch pěstována řepka a její podíl zaujímá zhruba šestinu ploch řepky v kraji.

V **okrese Litoměřice** jsou na více než dvou třetinách ploch pěstovány obiloviny, v nich má nejvyšší zastoupení pšenice a ječmen, ale rovněž významné je postavení žita, jehož plochy se na krajské výměře podílejí 56 %. Prakticky dvě třetiny ploch cukrovky v kraji se rovněž nacházejí na litoměřickém okrese, přestože ve struktuře osevních ploch okresu zaujímají jen zhruba 3 %. Nejrozšířenější olejninou v okrese je řepka (53 % plochy). Mezi jednoletými pícninami na okrese má dominantní postavení kukuřice na zeleno a siláž (více než 88 %), na plochách kraje se podílí 61 %. U víceletých pícnin převažuje vojtěška (téměř 77 %) a na celkové krajské výměře vojtěšky se podílí více než 49 %. Velmi významné v rámci kraje je zelinářství (více než 78 %) a pěstování kořeninových a léčivých rostlin (více než 93 % příslušné výměry kraje).

Zemědělci **okresu Louny** obhospodařují absolutně nejvyšší výměru orné půdy v kraji a zároveň mají nejvyšší plochy obilných polí, opět s převahou pšenic a ječmene, významný je rovněž podíl ova, který se pěstuje na více než 46 % plochy kraje. Absolutní prvenství v kraji (49 % ploch) mají zemědělci okresu v pěstování řepky. Nejpěstovanější jednoletou pícninou na okrese, stejně jako v celokrajském měřítku, je kukuřice na zeleno a siláž, a víceletou pak vojtěška.

Podíl pěstovaných obilovin ve struktuře orné půdy **okresu Most** zaujímá v pomyslném žebříčku 2. místo v kraji, nadprůměrné jsou rovněž plochy olejnin.

Graf C.6 Osevní plochy pícnin na orné půdě v okresech Ústeckého kraje v roce 2007

Okres Teplice má třetí nejmenší výměru obhospodařované orné půdy v kraji a na té jsou z více než 72 % pěstovány obiloviny (nejvyšší podíl v kraji), na zbývajících plochách jsou pěstovány zejména olejnin

(převážně řepka) a pícniny na orné půdě (zejména vojtěška). Ve struktuře ploch je v meziokresním srovnání nejvyšší podíl orné půdy ležící ladem (5,4 %) a je tvořena téměř z 56 % půdou s dotacemi¹⁵.

Zemědělské subjekty v **okrese Ústí nad Labem** obhospodařují vůbec nejnižší výměru orné půdy v kraji a ve struktuře pěstovaných plodin mají zároveň nejnižší podíl obilovin, na více než třetině ploch jsou pěstovány technické plodiny, z toho převažují ostatní technické plodiny včetně lnu přadného.

Meziroční změny ve struktuře osevních ploch jsou poměrně výrazné a odrážejí nejen situaci na trhu se zemědělskými komoditami, ale i změny v dotační politice státu a Evropské unie. Významný je i vliv omezování živočišné výroby spojený s nižšími požadavky na produkci krmiv pro chovaná hospodářská zvířata.

Od roku 2000 se v kraji výrazně snížily osevní plochy brambor a pícnin na orné půdě, postupně klesly rovněž plochy technické cukrovky. K neustálému snižování dochází rovněž i u významné plodiny Ústeckého kraje, a to chmele. Více než 55 % ploch plodících chmelnic České republiky se nachází právě zde, a to na lounském a částečně litoměřickém okrese. K nárůstu osevních ploch téměř o 39 % došlo u olejnin. Největší výkyvy jsou po roce 2000 patrné u výměry obilovin. Po postupném snižování, až na necelých 86 % v roce 2003 v porovnání s rokem 2000, následovalo meziroční zvýšení na nejvyšší hodnotu od roku 1994. Úroveň roku 2003 představovala nejnižší výměru obilovin od roku 1968.

Tab. C.1.9 Osevní plochy v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	tis. ha								
Obiloviny celkem	102,8	100,3	96,2	88,1	107,1	107,0	103,4	104,7	105,1
Luskoviny na zrno	1,0	1,0	1,3	1,4	1,5	2,3	2,0	1,9	1,1
Brambory celkem	3,9	3,1	1,1	1,0	0,9	1,0	0,7	0,8	0,7
Cukrovka technická	4,6	5,6	4,5	4,7	3,9	3,7	3,2	3,0	2,5
Olejniny	21,4	22,6	23,8	31,4	18,7	21,0	24,0	26,6	29,1
Pícniny na orné půdě	37,1	33,5	20,8	17,0	18,3	17,9	16,0	14,6	14,7
Chmelnice	6,5	6,5	6,5	6,5	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
z toho plodící	3,5	3,4	3,3	3,3	3,2	3,2	3,0	3,0	2,9

Významné meziroční rozdíly v hektarových výnosech jsou do značné míry ovlivněny klimatickými podmínkami v jednotlivých letech. Nejméně příznivým rokem byl v Ústeckém kraji pro rostlinnou výrobu rok 2000.

Tab. C.1.10 Hektarové výnosy v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2008

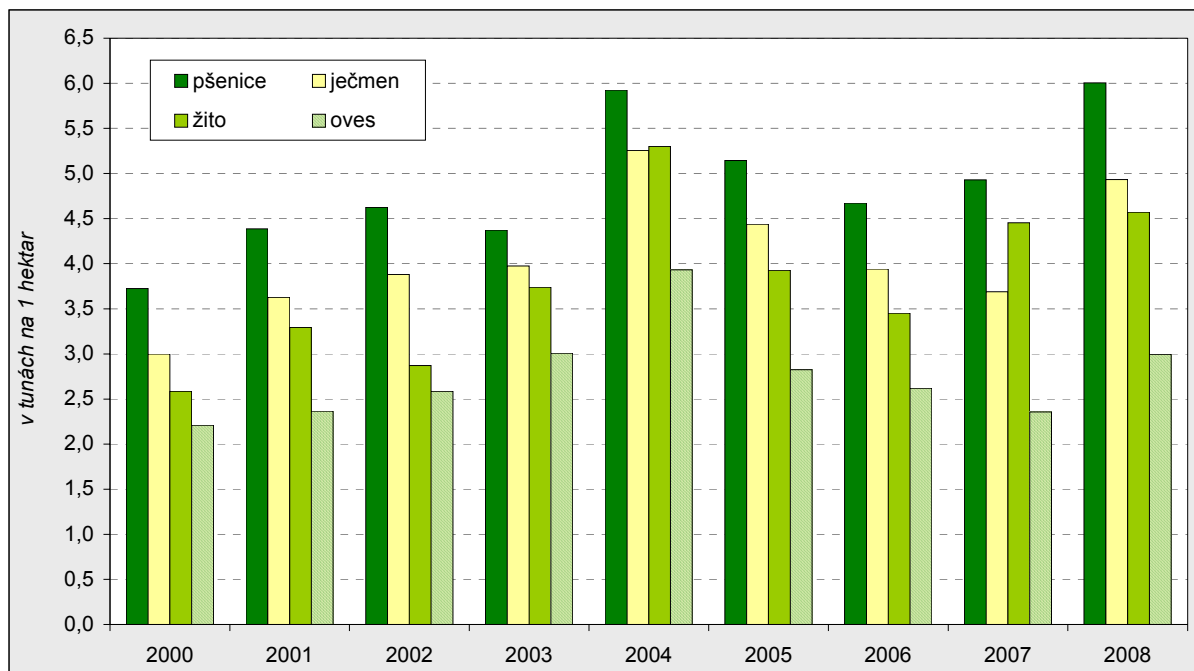
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	t/ha								
Obiloviny celkem	3,48	4,09	4,34	4,20	5,68	4,86	4,40	4,52	5,61
Luskoviny na zrno	2,03	2,89	2,10	1,96	3,51	2,64	2,76	2,16	2,32
Brambory celkem	14,16	14,96	19,64	16,60	22,21	26,58	20,93	23,38	22,35
Cukrovka technická	38,66	44,15	49,17	44,84	50,02	53,02	51,21	53,22	56,94
Olejniny	1,70	2,05	1,83	1,49	1,93	2,12	2,28	2,35	2,42
Pícniny na orné půdě (v hodnotě sena)	4,12	4,37	6,02	5,25	6,27	6,42	6,27	6,49	6,47
Chmel	0,74	1,01	1,05	0,85	1,01	1,31	0,98	1,02	1,21

Dlouhodobě nejvýnosnější obilovinou je pšenice, jejíž hektarové výnosy se v kraji pohybovaly od 3,7 t/ha v roce 2000 po 6,0 t/ha v roce 2008. Pro ostatní obiloviny byl nejpříznivějším rokem rok 2004.

¹⁵ *Orná půda ladem bez dotací* je půda, která v rámci systému střídání plodin není v daném vegetačním období využívána k účelům produkce. Není udržována v dobrém zemědělském a environmentálním stavu a podnik u ní nemá nárok na finanční podporu.

Orná půda ladem s dotacemi je půda, která v rámci systému střídání plodin není v daném vegetačním období využívána k účelům produkce. Je udržována v dobrém zemědělském a environmentálním stavu a podnik u ní má právo na finanční podporu. Orná půda ladem s dotacemi zahrnuje půdu ladem bez jakékoli vegetace (úhor), půdu s přirozenou vegetací, kterou lze využít jako krmivo nebo zaorat, půdu osetou výlučně pro produkci zeleného hnojení (zelený úhor) a půda zařazená do dotačního titulu biopásy.

Graf C.7 Hektarové výnosy obilovin v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2008 (v t/ha)

Sklizeň rostlinných produktů přímo závisí na velikosti produkčních ploch a hektarových výnosech. Nejvyšší produkce obilovin tak byla v kraji dosažena v roce 2004, kdy byly jednak nejvyšší pěstební plochy a zároveň i nejvyšší dosažený výnos z hektaru. Naproti tomu, ani vysoké výnosy nemohly zabezpečit vysokou sklizeň u plodin, kde došlo ve sledovaném období k podstatnému poklesu ploch, jako tomu bylo u cukrovky a píce na orné půdě, jak je patrné z porovnání uvedených tabulek. Sklizeň chmele dosáhla svého rekordu v roce 2005, a to zásluhou nejvyššího dosaženého výnosu z hektaru plodících chmelnic ve sledovaném období.

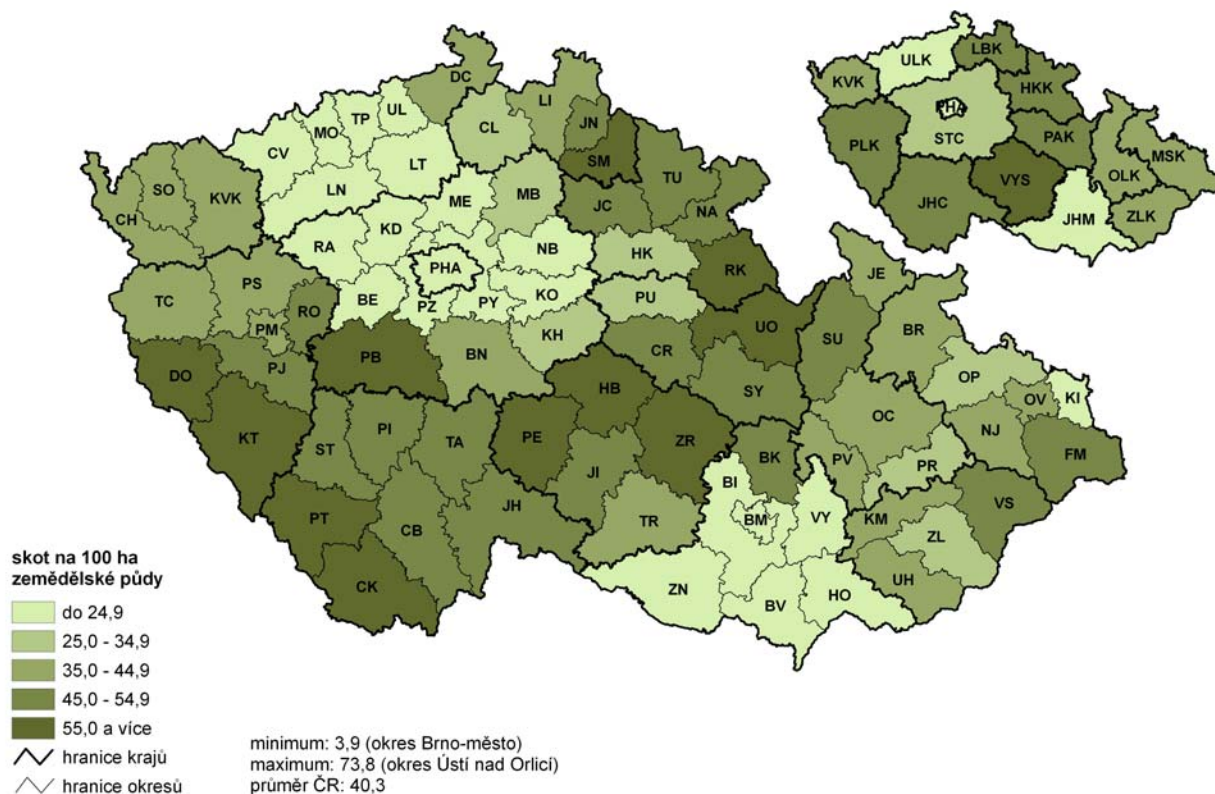
Tab. C.1.11 Sklizeň v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	356,0	406,9	417,7	370,6	608,4	522,9	455,3	476,2	592,7
Luskoviny na zrno	2,1	2,8	2,7	2,7	5,3	6,2	5,6	4,2	2,6
Brambory celkem	55,1	46,3	22,4	17,0	21,1	26,9	15,3	19,0	16,1
Cukrovka technická	175,9	245,9	219,0	208,8	196,9	194,3	163,5	157,0	144,7
Olejní	35,6	44,4	43,6	46,7	36,0	44,5	54,6	62,5	70,6
Píce na orné půdě (v hodnotě sena)	148,2	145,0	125,4	88,0	114,5	110,2	99,9	91,0	91,8
Chmel	2,6	3,5	3,5	2,8	3,3	4,1	2,9	3,0	3,6

Prodej rostlinných výrobků nekoresponduje u všech plodin s objemem vypěstované produkce. Část plodin slouží ke krmným účelům přímo u producenta. Jde nejen o pícniny na orné půdě a krmné okopaniny, ale i o část obilovin, zejména o ječmen a oves. Projevuje se též skladování vybraných produktů u pěstitelů a jejich prodej až v dalším roce. Z celkové produkce obilovin jsou k prodeji určeny cca tři čtvrtiny, ovesa jen polovina. Téměř 95 % produkce obilovin určené k prodeji nakoupily v roce 2007 obchodní a zpracovatelské organizace. Necelé 1 % prodaných obilovin bylo přímo vyvezeno do zahraničí.

Počty hospodářských zvířat zahrnují užitková zvířata ve vlastnictví či v držení zpravodajských jednotek ke konci září 2007. Největším chovatelem skotu je Jihočeský kraj a Vysočina, vysokou intenzitou chovu se k nim řadí i Pardubický a Plzeňský kraj. K největším chovatelům prasat a drůbeže patří Středočeský a Jihomoravský kraj. Nejvyšší intenzitu chovu prasat má však kraj Vysočina. Nejvíce ovcí a beranů se chová v Jihočeském a Zlínském kraji, koz a kozlů v Jihočeském a Ústeckém kraji. Nejvyšší stavy koní byly zjištěny v Jihočeském a Středočeském kraji. Chovy králíků jsou nejvíce rozšířeny v Jihomoravském a Středočeském kraji.

Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007

U koní je třeba vzít v úvahu, že mezi zpravodajské jednotky nemuseli být zařazeni všichni jejich chovatelé, protože pro koně nebyla stanovena prahová hodnota, což znamená, že subjekty nepřekračující jiné prahové hodnoty nebyly mezi zpravodajské jednotky zařazeny.

Tab C.1.12 Stavby hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007

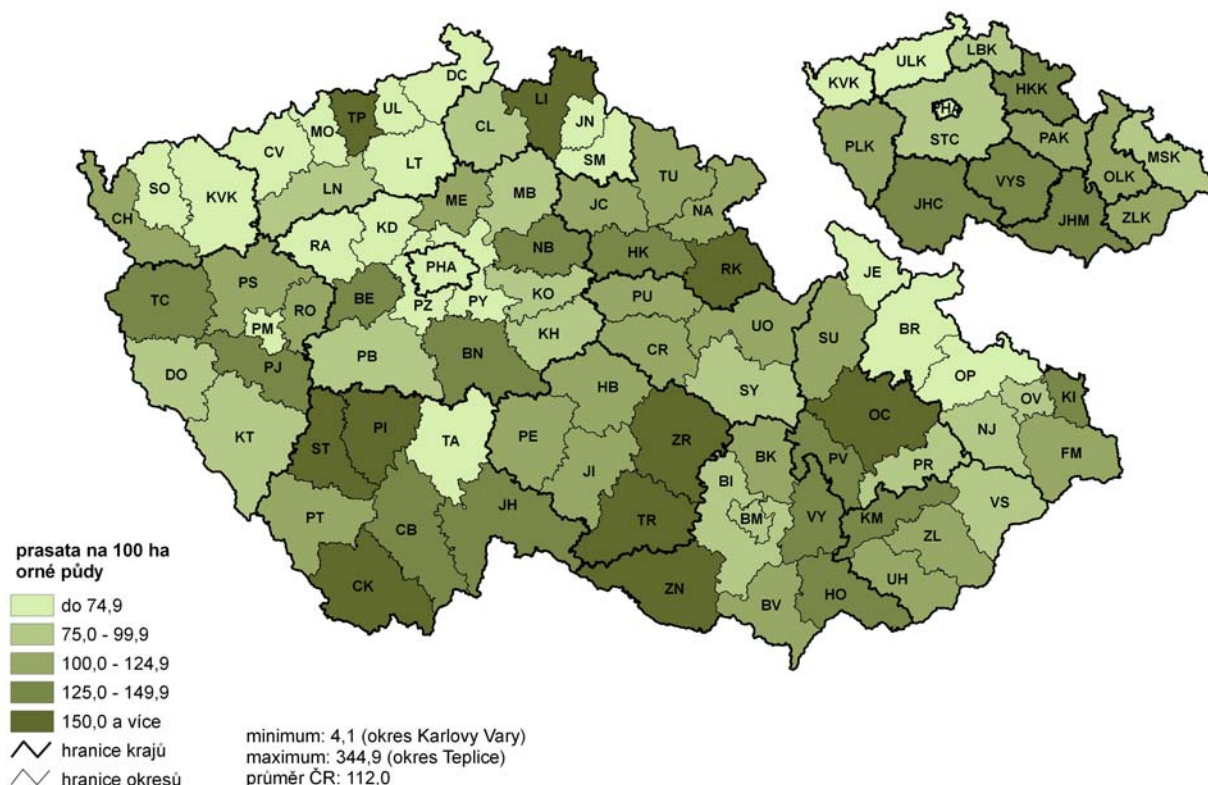
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Skot celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Prasata celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Drůbež celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Intenzita chovu	
							skotu na 100 ha zem. půdy	prasat na 100 ha orné půdy
Česká republika	1 419 007	100,0	2 875 874	100,0	29 303 202	100,0	40,3	112,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	6 484	0,5	7 011	0,2	766 339	2,6	21,4	38,4
Středočeský	154 705	10,9	438 629	15,3	5 327 811	18,2	28,3	91,2
Jihočeský	218 354	15,4	352 520	12,3	4 318 784	14,7	51,7	135,0
Plzeňský	160 725	11,3	217 500	7,6	2 572 819	8,8	51,3	105,1
Karlovarský	36 521	2,6	27 317	0,9	233 167	0,8	36,7	67,3
Ústecký	41 226	2,9	109 445	3,8	2 001 811	6,8	19,7	72,8
Liberecký	42 444	3,0	36 748	1,3	118 417	0,4	46,6	97,3
Královéhradecký	109 632	7,7	216 898	7,5	1 941 527	6,6	46,7	127,4
Pardubický	120 755	8,5	181 855	6,3	2 327 479	7,9	52,7	102,5
Vysočina	215 604	15,2	410 722	14,3	852 072	2,9	57,8	140,8
Jihomoravský	74 615	5,3	439 430	15,3	5 457 667	18,6	20,6	135,1
Olomoucký	96 071	6,8	218 653	7,6	448 048	1,5	39,8	121,3
Zlínský	58 787	4,1	118 498	4,1	1 577 450	5,4	39,2	123,1
Moravskoslezský	83 083	5,9	100 647	3,5	1 359 813	4,6	38,9	77,2

Stavy skotu se v kraji oproti šetření v roce 2005 jen mírně snížily, což by mohlo naznačovat zastavení poklesu, který probíhal po celá 90. léta a pokračoval i po roce 2000. Počet zvířat je zhruba čtvrtinový v porovnání se stavy před 20 lety, obdobný trend je rovněž u krav. Přírůstek skotu oproti roku 2005 se týká

zemědělských chovatelů v okresech Děčín, Chomutov a Litoměřice, stavy krav se zvýšily pouze na Děčínsku.

Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007

Ve **stavech prasat** jsou z dlouhodobějšího hlediska patrné větší výkyvy v závislosti na poptávce po vepřovém mase a na cenách vstupů (především obilí a tím i krmných směsí), trendem je však obdobně jako u skotu pokles. V Ústeckém kraji se stavy snížily zhruba na polovinu proti úrovni před 20 lety. Oproti roku 2005 však dochází k mírnému růstu, zhruba o 6 %. Navýšení bylo zaznamenáno v okresech Děčín, Louny, Teplice a o více než polovinu v okrese Most.

Tab. C.1.13 Hospodářská zvířata v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

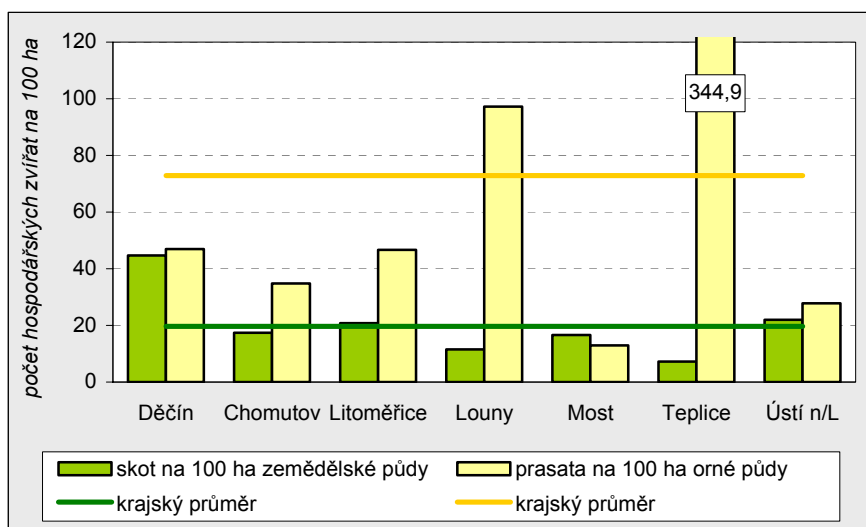
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

v kusech

	Skot	z toho krávy	Prasata	Ovce a berani	Kozy a kozli	Koně	Drůbež
Ústecký kraj	41 226	15 786	109 445	11 702	1 743	1 489	2 001 811
v tom okrese:							
Děčín	11 004	4 876	1 515	3 547	359	408	241 466
Chomutov	4 573	1 826	5 819	1 543	753	224	249 713
Litoměřice	13 864	4 636	27 286	3 587	72	338	753 698
Louny	7 507	2 664	56 886	617	145	93	347 122
Most	2 091	813	1 014	1 283	166	70	400 898
Teplice	458	234	16 733	235	69	108	1 329
Ústí nad Labem	1 731	736	194	889	178	249	7 585

Od roku 2001 se v kraji zvyšují **počty ovcí a beranů**. Nejpočetnější stavy jsou v okresech Děčín a Litoměřice, ale k největšímu navýšení oproti roku 2005 došlo v okrese Louny, kde se jejich počet více než ztrojnásobil. K nárůstu stavů došlo rovněž v **chovu koní** (téměř o 8 %), a to téměř ve všech v okresech s výjimkou Děčína a Ústí nad Labem. Téměř o třetinu se v kraji zvýšily **stavy drůbeže**, z toho nejvíce na Děčínsku a Ústecku. Zajímavostí, která vyplynula pro Ústecký kraj ze strukturálního šetření, jež věnovalo pozornost rovněž netradičním chovům, je více než čtvrtinový podíl na **chovech pštrosů** v republice.

Graf C.8 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v okresech Ústeckého kraje

U všech kategorií zvířat, vztahujících se k **zemědělské půdě**, jsou nad průměrem kraje (s výjimkou Litoměřic u krav) okresy, které mají celkově nízkou výměru zemědělské půdy a jsou zařazeny do méně příznivých oblastí s převážně pastevním chovem skotu a ovcí. Okres Děčín má vůbec nejvyšší intenzitu chovu skotu, krav i ovcí v kraji. V ústeckém okrese se na 100 hektarech zemědělské půdy chová nejvíce koní, chov ovcí je druhý nejvyšší, stejně jako skot a krávy. Výrazně

nadprůměrná je rovněž intenzita chovů ovcí v okrese Most. U zemědělských okresů jako jsou Louny a Litoměřice, je koncentrace chovů ovlivněna jednak vysokou výměrou zemědělské půdy v porovnání s ostatními okresy a v případě Loun rovněž méně početnými chovy skotu a zejména pak ovcí i koní.

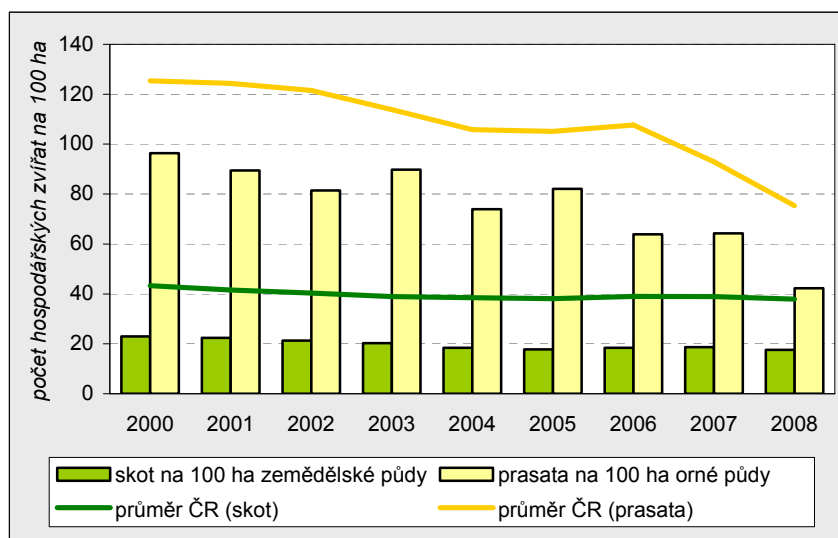
Krajskou úroveň **intenzity chovu** hospodářských zvířat **na orné půdě** výrazně převyšuje u drůbeže okres Děčín, kde absolutní počty drůbeže jsou sice třetí nejnižší v kraji, ale nacházejí se na pouhých 2 % orné půdy kraje, obdobná situace je i v okrese Most. Zatímco litoměřický okres, který má nejpočetnější stavy drůbeže, se svou intenzitou řadí až na čtvrtou příčku v kraji. Obdobně je to v teplickém okrese u chovu prasat (vč. prasnic), početní stavy jsou třetí nejvyšší v kraji (s velkým odstupem za okresy Louny a Litoměřice), ale plocha produkční půdy není v porovnání s těmito okresy ani desetinná.

Při porovnání výše uvedených dat ze strukturálního šetření a následujících dat z běžných statistických šetření s roční periodicitou je třeba vzít v úvahu rozdílný termín zjišťování (FSS k 30. září a ostatní k 1. dubnu, resp. 1. březnu).

Intenzita chovu skotu se v Ústeckém kraji od roku 2000 postupně snižuje, v porovnání s celorepublikovou úrovní je však tento pokles téměř o 11 p. b. vyšší a intenzita chovu tak dosahuje necelých 77 % úrovně výchozího roku.

U chovu prasat v kraji kolísá intenzita v jednotlivých letech výrazněji než v rámci ČR. V roce 2008 dosahoval počet chovaných kusů na 100 ha orné půdy necelých 44 % výchozího roku. V porovnání s republikovým průměrem je tento pokles (stejně jako u skotu) opět nižší (o 16 p. b.).

Graf C.9 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v Ústeckém kraji v letech 2000 až 2008

Stavy skotu poklesy od roku 2002 zhruba o 18 %, snížení u krav (-13 %) se týká pouze dojných typů, na rozdíl od krav bez tržní produkce mléka (masných plemen), které se postupně zvyšují. O více než polovinu poklesly celkové stavy prasat, pokles u prasnic byl ještě výraznější (-69 %). K významnému snížení došlo i u drůbeže (vč. slepic), a to zhruba o 38 %. Rostoucí trend v kraji zaznamenávají stáda ovcí a beranů, jejich počty se za sledované období zvýšily téměř o dvě třetiny. Projevuje se zde uplatňování státní podpory restrukturalizace s rozšiřováním pastevně chovaných ovcí v oblastech s horšími podmínkami.

Tab. C.1.14 Stavy hospodářských zvířat v Ústeckého kraji v letech 2002 až 2009^{*)}

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	kusy							
Skot celkem	47 795	45 462	44 453	39 652	39 016	39 996	41 303	39 149
z toho krávy	18 203	17 087	16 799	16 436	15 991	16 174	16 164	15 840
Prasata celkem	141 396	128 693	144 221	116 604	130 496	98 656	100 918	66 706
z toho prasnice	11 774	11 193	11 418	9 434	10 826	7 476	7 257	3 645
Ovce a berani	6 355	7 404	8 421	10 379	10 386	10 488	11 366	10 497
Drůbež	1 827 879	1 728 353	2 041 441	1 530 870	2 574 304	1 093 402	1 277 324	1 126 888
z toho slepice	315 238	593 671	826 284	635 894	812 166	318 256	432 011	309 665

^{*)} do roku 2003 k 1. 3., od roku 2004 k 1. 4.

Živočišná výroba zaznamenala většinou dlouhodobější pokles produkce. Jednou z příčin jsou odbytové potíže a s tím související pokles stavů skotu (u krav snižování dojných plemen), prasat i slepic, což se odráží jak v kolísání produkce masa, tak i mléka. Pozitivní vývoj je naproti tomu v užitkovosti hospodářských zvířat, jak je patrné z následující tabulky.

Tab. C.1.15 Živočišná výroba v Ústeckém kraji v letech 2001 až 2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Výroba masa v jatečné hmotnosti (t)								
hovězí vč. telecího	6 085	6 246	6 032	3 223	2 466	2 588	2 682	2 694
vepřové	17 473	17 078	18 185	15 813	12 593	13 754	14 910	15 380
Výroba mléka (tis. litrů)	63 224	76 748	71 204	69 433	71 072	66 554	63 564	65 658
Průměrná roční dojivost 1 krávy (litry)	5 406	5 586	5 636	5 947	6 217	6 205	6 507	6 516
Snáška vajec								
celkem (tis. kusů)	153 102	122 537	161 186	204 288	173 489	202 697	109 549	112 600
na 1 slepici (ks)	281	300	296	304	311	309	304	307
Úhyn z počtu narozených (%)								
telata	.	10,8	10,6	9,5	9,0	9,2	8,0	8,4
selata	9,5	10,2	10,6	11,5	12,0	13,3	12,0	10,9

Strukturální šetření v zemědělství zjišťovalo též počty **zemědělských strojů a zařízení** ve vlastnictví zpravodajských jednotek (včetně finančního leasingu).

V porovnání s rokem 2005 měli zemědělci v roce 2007 celostátně o 3,7 % traktorů méně, více ubývaly starší stroje s nižším výkonem, zatímco počet nejvýkonnějších traktorů (100 kW a více) se zvýšil o 7,6 %. Počet traktorů se v Ústeckém kraji snížil o 5,1 %, výrazně rychleji (téměř o 30 %) v porovnání s průměrem ČR (o necelých 7 %) klesla vybavenost strojů s nejnižším výkonem, nižší přírůstek (o necelých 6 %) však byl u nejvýkonnějších traktorů. Negativním jevem Ústeckého kraje je druhý nejnižší podíl (13,3 %) počtu traktorů mladších 10ti let (po Plzeňsku 13,1 %), republikový průměr je o 2,4 p. b. vyšší než krajský.

Tab C.1.16 Zemědělské stroje ve vlastnictví podniků v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Traktory celkem	z toho starší než 10 let (%)	Skřízecí mlátičky	z toho starší než 10 let (%)	Samojízdné skřízecí rezačky	z toho starší než 10 let (%)	Výměra orné půdy (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 skřízecí mlátičku
Česká republika	83 813	84,3	10 442	78,1	1 998	79,1	30,6	147,9
v tom kraje:								
Hl. město Praha	593	64,9	89	65,2	5	80,0	30,8	113,0
Středočeský	12 138	82,1	1 831	72,8	280	76,8	39,6	162,0
Jihočeský	9 995	85,5	1 253	80,9	203	71,9	26,1	126,2
Plzeňský	6 948	86,9	830	81,1	192	85,4	29,8	151,1
Karlovarský	1 158	85,0	93	92,5	40	92,5	35,1	245,3
Ústecký	4 443	86,7	618	81,7	105	89,5	33,8	163,4
Liberecký	2 615	86,1	261	85,4	93	88,2	14,4	85,3
Královéhradecký	6 139	83,1	637	74,9	150	77,3	27,7	145,4
Pardubický	5 735	85,9	627	70,2	162	69,1	30,9	152,7
Vysočina	10 354	86,4	1 555	84,8	284	77,1	28,2	101,3
Jihomoravský	10 081	83,1	1 087	77,7	152	86,8	32,3	206,1
Olomoucký	4 950	84,3	662	79,6	141	83,7	36,4	163,6
Zlínský	3 854	82,4	321	72,0	80	66,3	25,0	180,0
Moravskoslezský	4 809	81,9	578	74,0	111	82,0	27,1	124,9

Do úrovně okresů byly ze strukturálního šetření publikovány pouze počty hlavních zemědělských strojů. V největším detailu byly zjišťovány údaje o traktorech, kterých nejvíce používají zemědělci v tradičně zemědělských okresech Louny a Litoměřice, dohromady mají téměř ¾ všech strojů v kraji. Litoměřický okres je jedním ze tří okresů (Teplice a Ústí nad Labem) s poklesem počtu traktorů od roku 2005. Prvenství litoměřického okresu v podílu traktorů ve dvou nejnižších výkonnostních kategoriích (a to i přes zhruba patnáctiprocentní pokles proti roku 2005) pravděpodobně souvisí s nejvyšším počtem drobných zemědělců, kteří hospodaří na nižší výměře půdy. Zároveň zde však byl v porovnání s rokem 2005 i nejvyšší nárůst počtu traktorů s výkonem 100 kW a vyšším.

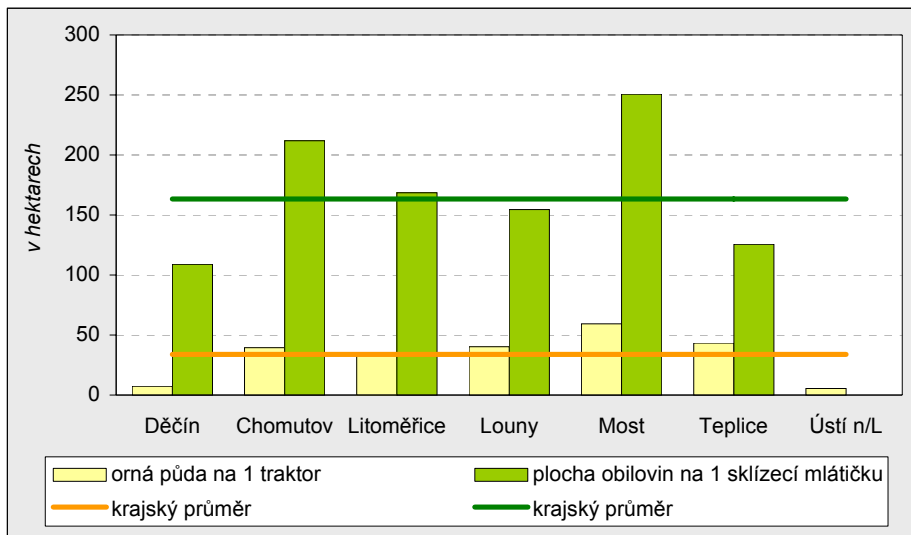
Tab. C.1.17 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Traktory kolové a pásové						Skřízecí mlátičky	Skřízeče brambor	Orná půda (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 skřízecí mlátičku
	celkem	v tom s výkonem (%)								
		do 20 kW	21 - 39 kW	40 - 59 kW	60 - 99 kW	100 kW a více				
Ústecký kraj	4 443	4,6	10,8	34,8	32,3	17,6	618	237	33,8	163,4
v tom okresy:										
Děčín	438	2,5	8,7	28,5	45,7	14,8	18	.	7,4	108,9
Chomutov	424	6,1	8,5	30,4	35,1	19,8	51	12	39,4	211,8
Litoměřice	1 753	6,9	13,6	32,6	29,7	17,2	232	148	33,3	168,5
Louny	1 454	2,5	9,3	40,5	29,4	18,3	257	59	40,2	154,6
Most	132	.	.	37,1	31,8	22,7	22	.	59,3	250,7
Teplice	112	.	9,8	33,0	36,6	18,8	28	.	43,3	125,6
Ústí nad Labem	128	.	9,4	33,6	41,4	10,9	.	.	5,5	x

V období mezi jednotlivými šetřeními se snížil téměř ve všech okresech (s výjimkou Litoměřicka +5 %) počet skřízecích mlátiček, a to od téměř 4 % na Lounsku až po zhruba třetinu na Teplicku. Výrazný pokles (více než 21 % v kraji) byl v souvislosti se snižováním ploch pěstovaných brambor rovněž u skřízečů brambor, a to ve všech třech okresech s produkcí brambor.

Graf C.10 Zemědělské stroje v okresech Ústeckého kraje k 30. 9. 2007

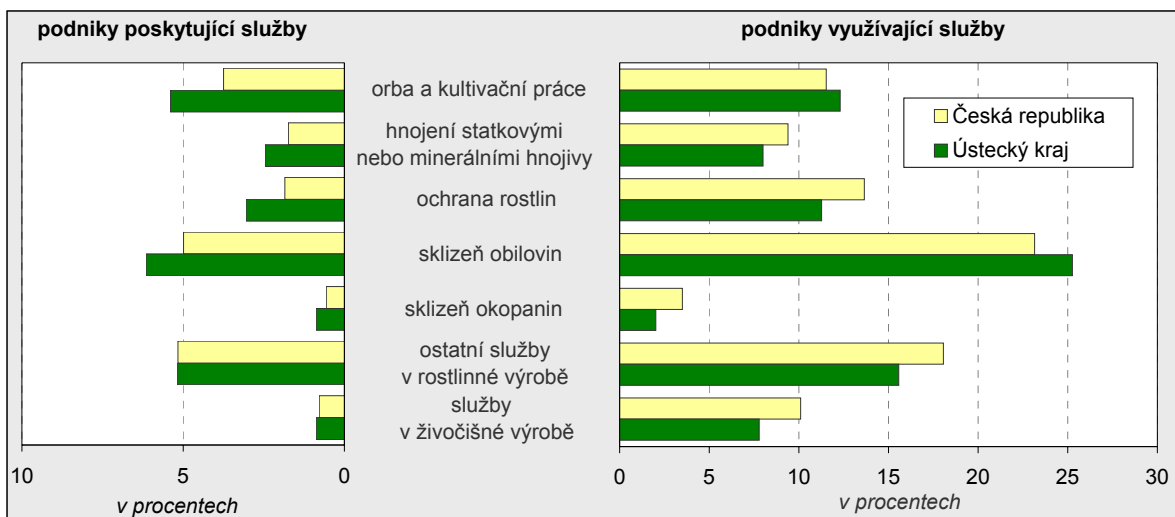
Z poměru vyjádřeném výměrou obhospodařované půdy a počtem traktorů by vyplývalo, že nejintenzivnější využívání traktorů i sklízecích mlátiček mají zemědělci v mosteckém okrese. Je však potřeba vzít v úvahu, že posuzujeme pouze stroje ve vlastnictví příslušné zemědělské jednotky. Řada podniků si však pro práce na svém hospodářství stroje najímá. V roce 2007 tak obhospodařo-

valo půdu s jedním i více najatými traktory celkem 85 zemědělců, jednalo se převážně o stroje ve střední a vyšší výkonnostní kategorii. Obdobná situace byla rovněž u sklizně obilovin, kdy pronájem mlátičky využívalo 70 podniků v kraji.

Tento fakt dokládají rovněž doplňující informace, které byly součástí strukturálního šetření v zemědělství 2007, kde podniky uváděly **druh zemědělských prací a služeb, které jednotka poskytovala či využívala.**

Z níže uvedeného grafu vyplývá, že podniky zemědělské služby častěji využívají, než je poskytují, přitom v kraji je podíl poskytovatelů téměř u všech uvedených druhů služeb nad celostátním průměrem, s výjimkou ostatních služeb v rostlinné výrobě, kde je podíl shodný. Nejčastěji **poskytovanou službou** je sklizeň obilovin (více než 6 %). Z pohledu právnických forem je patrný značný rozdíl, zatímco podíl nabízených služeb od právnických osob se v rostlinné výrobě pohybuje v rozmezí od 6 do 17 %, u fyzických osob dosahuje pouze 2 až 5 %, s výjimkou okopanin, kde se tento podíl, vzhledem k obhospodařované výměře, pohybuje u obou zhruba okolo 1 %.

Graf C.11 Zemědělské podniky poskytující a využívající zemědělské služby v Ústeckém kraji v roce 2007

Podíl podniků, které v kraji **využívají zemědělské služby**, je s výjimkou orby a sklizně obilovin nižší než celostátní průměr. Více než čtvrtina podniků Ústeckého kraje využívá nabídky poskytovatelů služeb pro sklizeň obilovin, u fyzických osob se jedná o 25 % subjektů a u právnických dosahuje hodnoty 29 %. Jedná se tak o nejvyužívanější službu v kraji.

Produkce zemědělského odvětví ve finančním vyjádření navazuje v regionálním členění na metodiku souhrnného zemědělského účtu. Jde o hodnotové vyjádření finální produkce, která opouští zemědělské odvětví (částka v základních cenách, kterou výrobce obdrží od kupujícího plus dotace minus daně na výrobek). Časová řada je k dispozici od roku 2003, přičemž za poslední rok jsou publikovány předběžné údaje a definitivní data jsou k dispozici až v následujícím roce. Pro meziroční srovnání se používají stále ceny roku 2000, pro porovnání struktury běžné ceny daného roku¹⁶.

U produkce zemědělského odvětví je patrná variabilita mezi jednotlivými roky, která je zejména u rostlinné výroby značně ovlivňovaná klimatickými podmínkami daného roku, což je zejména v Ústeckém kraji, jenž je jedním z mála krajů, převážně orientovaných na rostlinnou výrobu, zvláště určující.

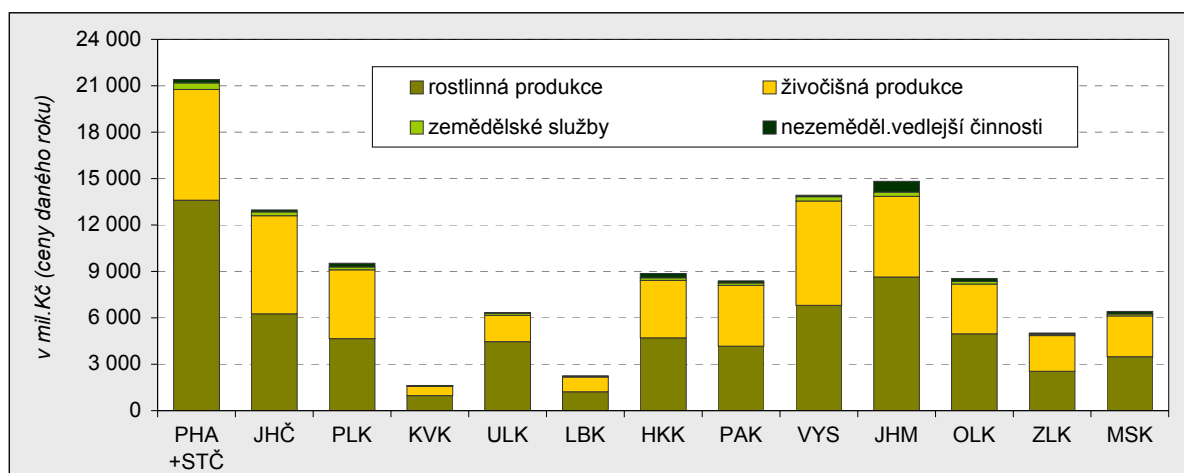
Tab. C.1.18 Produkce zemědělského odvětví v Ústeckém kraji v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách roku 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Produkce zemědělského odvětví celkem	5 486,7	6 247,8	5 775,8	5 898,3	5 378,1	98,0
v tom:						
rostlinná produkce	3 116,3	3 969,9	3 687,9	3 280,8	3 518,5	112,9
živočišná produkce	2 180,7	2 066,8	1 870,6	2 388,6	1 748,6	80,2
produkce zemědělských služeb	70,6	67,1	54,7	70,7	67,6	95,8
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	119,1	144,0	162,6	158,1	43,4	36,4

V mezikrajském srovnání se **Ústecký kraj** umístil celkovou produkcí na 4. nejnižší příčce po Karlovarském, Libereckém a Zlínském kraji. Výsledky rostlinné výroby se řadí mezi průměrné kraje, kdežto živočišná výroba je třetí nejnižší v republice.

Graf C.12 Produkce zemědělského odvětví v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj)

Na celkové produkci zemědělského odvětví České republiky se kraj v roce 2007 podílel více než 5 %, z pohledu struktury produkce je patrné výše zmíněné zaměření kraje převážně rostlinnou výrobou.

Tab. C.1.19 Produkce zemědělského odvětví v Ústeckém kraji za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Ústecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylna od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Produkce zemědělského odvětví celkem	6 338,9	100,0	120 076,7	100,0	5,3	0,0
v tom:						
rostlinná produkce	4 457,6	70,3	66 460,8	55,3	6,7	15,0
živočišná produkce	1 708,2	26,9	48 985,3	40,8	3,5	-13,8
produkce zemědělských služeb	125,2	2,0	2 327,0	1,9	5,4	0,0
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	48,0	0,8	2 303,6	1,9	2,1	-1,2

¹⁶ Podrobnější metodické vysvětlivky jsou součástí publikace 2128-08 Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích - definitivní výsledky za rok 2006 a semidefinitivní výsledky roku 2007, vydané ČSÚ v listopadu 2008.

Rostlinná produkce v Ústeckém kraji byla nejvyšší v roce 2004, a to zejména zásluhou rekordní sklizně obilovin. V posledním sledovaném roce byla produkce vyšší proti výchozímu roku, za produkci roku 2004 však zaostávala zhruba o 451 mil. Kč.

Tab. C.1.20 Rostlinná produkce Ústeckého kraje v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Rostlinná produkce celkem	3 116,3	3 969,9	3 687,9	3 280,8	3 518,5	112,9
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	1 172,5	1 876,9	1 612,8	1 414,7	1 545,9	131,8
z toho:						
pšenice a špalda	714,6	1 277,2	1 005,8	909,3	1 002,8	140,3
žito a ozimé směsky	17,8	42,1	34,2	15,6	24,2	136,0
ječmen	362,2	442,5	459,1	388,8	378,9	104,6
oves a letní směsky	21,6	20,7	14,9	14,3	16,5	76,6
kukuřice na zrno	45,1	76,8	79,3	71,9	104,5	231,6
technické plodiny	1 091,9	1 061,9	1 169,6	994,8	1 064,4	97,5
z toho:						
olejnin (včetně osiva)	473,9	362,2	393,3	419,4	444,7	93,8
luskoviny (včetně osiva)	12,0	22,6	25,8	23,2	17,4	144,6
cukrová řepa	202,4	190,8	188,3	158,4	152,2	75,2
chmel	370,0	434,6	549,8	387,9	404,2	109,2
krmné plodiny	267,7	386,6	389,2	376,0	355,3	132,7
zelenina a zahradnické výr.	335,4	374,1	273,0	300,6	331,8	98,9
brambory (včetně sadby)	75,3	88,4	114,3	64,5	82,2	109,2
ovoce	146,8	151,2	118,3	118,2	121,7	82,9
víno	19,1	11,5	8,5	7,2	16,1	84,0
ostatní rostlinné výrobky	7,5	19,4	2,2	4,8	1,0	13,9

Při pohledu na vyjádření produkce v reálných cenách roku je patrné, že v roce 2007 došlo k meziročnímu navýšení produkce jednak vyšším objemem sklizně plodin, ale zejména vlivem navýšení cen jednotlivých komodit, ke kterému v tomto roce došlo.

Tab. C.1.21 Rostlinná produkce Ústeckého kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Ústecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Rostlinná produkce celkem	4 457,6	100,0	66 460,8	100,0	6,7	0,0
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	2 112,6	47,4	30 612,2	46,1	6,9	1,3
z toho:						
pšenice a špalda	1 351,6	30,3	16 824,8	25,3	8,0	5,0
žito a ozimé směsky	38,7	0,9	741,6	1,1	5,2	-0,2
ječmen	536,9	12,0	8 076,6	12,2	6,6	-0,1
oves a letní směsky	23,7	0,5	569,8	0,9	4,2	-0,3
kukuřice na zrno	136,8	3,1	3 717,0	5,6	3,7	-2,5
technické plodiny	1 272,5	28,5	14 517,9	21,8	8,8	6,7
z toho:						
olejnin (včetně osiva)	595,0	13,3	10 157,5	15,3	5,9	-1,9
luskoviny (včetně osiva)	20,8	0,5	323,3	0,5	6,4	0,0
cukrová řepa	134,0	3,0	2 466,1	3,7	5,4	-0,7
chmel	474,2	10,6	878,3	1,3	54,0	9,3
krmné plodiny	391,4	8,8	8 784,7	13,2	4,5	-4,4
zelenina a zahradnické výr.	411,0	9,2	4 619,8	7,0	8,9	2,3
brambory (včetně sadby)	103,1	2,3	4 429,2	6,7	2,3	-4,4
ovoce	147,7	3,3	1 605,8	2,4	9,2	0,9
víno	18,2	0,4	1 310,7	2,0	1,4	-1,6
ostatní rostlinné výrobky	1,1	0,0	580,5	0,9	0,2	-0,8

Ve struktuře rostlinné produkce má Ústecký kraj v porovnání s republikovým průměrem vyšší zastoupení obilovin (zejména pak pšenice), technických plodin především zásluhou nadpoloviční celorepublikové produkce chmele a dále rovněž zeleniny a ovoce.

Živočišná produkce je dlouhodobě poznamenána odbytovými potížemi a v důsledku toho se snižuje jak produkce masa, tak i mléka. V Ústeckém kraji je ve sledovaném období nejvýraznější pokles u skotu.

Tab. C.1.22 Živočišná produkce Ústeckého kraje v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Živočišná produkce celkem	2 180,7	2 066,8	1 870,6	2 388,6	1 748,6	80,2
v tom:						
zvířata	1 396,5	1 223,5	1 019,2	1 500,1	1 070,7	76,7
z toho:						
skot	349,8	185,8	146,7	180,1	175,2	50,1
prasata	694,9	611,6	506,4	616,8	524,5	75,5
drůbež	340,9	415,9	355,2	689,8	362,9	106,5
živočišné výrobky	784,2	843,3	851,4	888,6	677,9	86,4
z toho: mléko	507,6	493,0	519,0	490,5	468,4	92,3

Porovnáním struktury živočišné výroby Ústeckého kraje a republikového úhrnu vidíme vyšší podíl u hodnoty prodaných prasat a drůbeže, zatímco u ostatních komodit jsou hodnoty podprůměrné.

Tab. C.1.23 Živočišná produkce Ústeckého kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Ústecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylna od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Živočišná produkce celkem	1 708,2	100,0	48 985,3	100,0	3,5	0,0
v tom:						
zvířata	1 028,7	60,2	25 715,1	52,5	4,0	7,7
z toho:						
skot	229,7	13,4	7 808,6	15,9	2,9	-2,5
prasata	421,0	24,6	11 367,7	23,2	3,7	1,4
drůbež	367,8	21,5	6 348,7	13,0	5,8	8,6
živočišné výrobky	679,5	39,8	23 270,2	47,5	2,9	-7,7
z toho: mléko	500,3	29,3	21 122,5	43,1	2,4	-13,8

Podíl zemědělství Ústeckého kraje na celkové produkci České republiky se v porovnání s úrovní roku 2003 snížil o 0,31 p. b. na 5,3 %, z toho produkce rostlinné výroby poklesla o 0,26 p. b. na 6,7 %, zatímco produkce živočišné výroby se snížila o 0,80 p. b. na 3,5 %. Rozhodující je zda váha jednotlivých odvětví, vzhledem k tomu, že produkce živočišné výroby je objemově více než 2,6krát nižší než produkce rostlinné výroby, neznamenalo její snížení výraznější propad podílu kraje na celkové produkci republiky.

Data o produkci zemědělského odvětví v hodnotovém vyjádření za rok 2008 budou k dispozici až ve 4. čtvrtletí t. r.¹⁷⁾.

¹⁷⁾ data nevyjdou v samostatné tištěné publikaci, ale budou 30. listopadu 2009 zveřejněna na internetových stránkách ČSÚ v dokumentu w-2128-09 **Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích - definitivní výsledky za rok 2007 a semidefinitivní výsledky roku 2008**

C.2 Lesnictví

Součástí tématické oblasti zemědělství je rovněž lesní hospodářství. Data pro tuto subkapitolu jsou čerpána z lesních hospodářských plánů a plocha lesů je zde zastoupena porostní plochou¹⁸, která zaujímá zhruba 98 % celkové výměry lesní půdy.

Význam lesa je nezastupitelný a stále stoupá. Je nenahraditelným krajinnotvorným prvkem i zdrojem přírodní obnovitelné suroviny. Všechny vlivy, jak přírodní, tak způsobené člověkem, mají většinou dlouhodobý dopad a odstranění následků chybných zásahů či opatření je dlouhodobé.

Tab. C.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina			
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 975 065	1 941 582	576 808	627 548	30 963	26 052	1 397 012	1 369 695
v tom kraje:										
Hl. město Praha	4 641	4 704	1 726	1 611	2 857	3 062	58	30	533	409
Středočeský	297 099	300 078	217 295	213 668	77 020	83 145	2 784	3 265	116 688	113 995
Jihočeský	367 041	370 798	321 051	320 042	41 773	47 039	4 217	3 717	206 572	207 467
Plzeňský	292 264	293 996	257 131	252 980	32 403	38 817	2 730	2 200	171 038	167 189
Karlovarský	138 716	139 619	116 606	116 302	20 010	22 179	2 099	1 139	97 828	97 567
Ústecký	155 209	156 642	90 575	88 556	62 044	65 447	2 590	2 639	59 244	57 437
Liberecký	135 364	135 329	109 103	106 592	24 147	27 622	2 115	1 115	70 928	69 175
Královéhradecký	143 958	144 306	111 645	110 474	29 868	32 617	2 445	1 215	88 200	86 584
Pardubický	130 080	130 527	106 087	105 104	22 104	23 844	1 889	1 579	75 430	74 596
Vysočina	208 703	202 655	187 273	179 891	18 951	20 649	2 478	2 115	153 807	149 036
Jihomoravský	191 286	196 852	98 111	97 608	90 990	97 371	2 185	1 873	53 656	52 439
Olomoucký	175 733	178 946	126 419	126 242	47 099	50 959	2 215	1 745	107 612	107 093
Zlínský	154 320	154 421	90 027	87 549	62 861	65 252	1 432	1 620	69 635	68 185
Moravskoslezský	188 423	186 308	142 016	134 963	44 682	49 545	1 726	1 800	125 842	118 521

Lesní porosty se na území České republiky rozkládají zhruba na třetině celkové výměry půdy, na této ploše se více než 14 % podílí kraj Jihočeský a více než 11 % kraje Středočeský a Plzeňský. Podíl Ústeckého kraje dosahuje hodnoty 6 % a pohybuje se zhruba ve středu podílu zbývajících krajů, s výjimkou Hl. m. Prahy, kde je podíl lesů na republikové výměře pouze 0,2 %.

Průměrná lesnatost (podíl lesů na celkové výměře území) Ústeckého kraje je zhruba 30 % a je o více než 3 p. b. pod celorepublikovým průměrem. Nižší podíl lesů než na Ústecku je pouze na území Prahy, ve Středočeském, Pardubickém a Jihomoravském kraji.

Tab. C.2.2 Lesy v okresech Ústeckého kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk		z listnatých bříza	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Ústecký kraj	155 209	156 642	90 575	88 556	62 044	65 447	2 590	2 639	59 244	57 437	16 957	16 270
v tom okresy:												
Děčín	44 366	44 388	33 214	32 206	10 700	11 891	451	291	23 558	22 927	2 733	2 463
Chomutov	33 750	33 935	21 233	21 211	11 606	11 810	912	914	16 068	16 028	4 817	4 833
Litoměřice	16 286	16 528	7 779	7 310	8 192	8 943	316	274	2 489	2 138	896	860
Louny	17 054	17 045	11 043	10 972	5 843	5 900	168	173	4 816	4 752	753	747
Most	15 082	15 039	6 554	6 647	8 255	8 010	273	382	4 935	5 029	3 032	2 713
Teplice	16 434	17 239	7 322	7 084	8 796	9 664	315	490	5 269	4 728	2 718	2 803
Ústí nad Labem	12 238	12 469	3 431	3 125	8 653	9 229	155	115	2 109	1 834	2 007	1 851

¹⁸ plocha využívaná přímo k lesní produkci, skutečně zalesněná nebo jen dočasně odlesněná s úmyslem opětovné obnovy lesního porostu, bez cest, průseků, skládek apod.

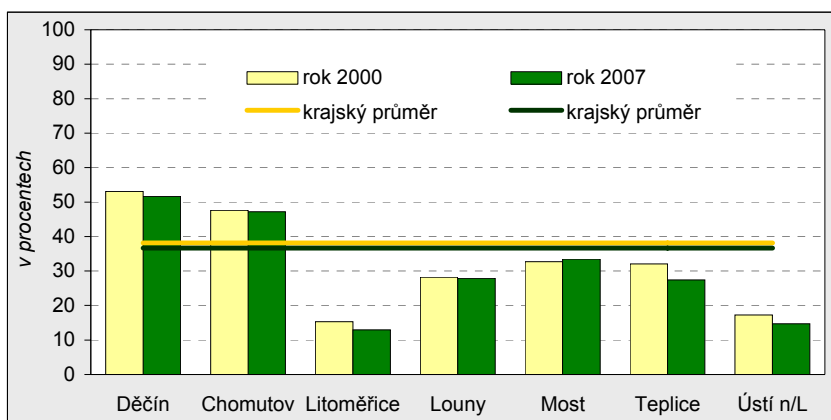
V druhovém složení lesů Ústeckého kraje mírně převládají jehličnaté lesy nad listnatými, v mezikrajském srovnání je tento podíl třetí nejnižší po Praze a Jihomoravském kraji.

Rozložení lesních pozemků v rámci Ústeckého kraje je rozdílné, nejvyšší výměra je v okresech Děčín a Chomutov. Z pohledu jednotlivých okresů dosahuje nejvyšší lesnatost právě Děčínsko, kde lesy pokrývají téměř polovinu území, více než 36% z celkové výměry okresu zauímají lesy na Teplicku a Chomutovsku. Naproti tomu nejnižší podíl lesů mají okresy v nížinných oblastech kraje, na Litoměřicku a Lounsku.

Mírně převládající podíl jehličnatých dřevin nad listnatými v krajském úhrnu je zásluhou třech okresů, kde je podíl jehličnanů dominantní (Děčínsko - 72,6 %, Lounsko - 64,4 % a Chomutovsko - 62,5 %), v ostatních okresech převažují listnáče. Struktura **jehličnatých dřevin** v kraji se liší podle fyzicko-geografických podmínek. Ve vyšších a vlhčích polohách v oblastech Krušných hor, Labských pískovců a Šluknovska je dominantní smrk, zatímco na sušších stanovištích v nižších polohách Pooohří-Polabí, tzn. na Litoměřicku a Lounsku, má významnější postavení borovice.

V porovnání s rokem 2000 zastoupení jehličnatých dřevin pokleslo ve všech okresech kraje (s výjimkou okresu Most), z toho nejvýznamněji na Litoměřicku a Teplicku (o 3,5 p. b.).

Graf C.13 Podíl smrku na celkové výměře lesa v okresech Ústeckého kraje v letech 2000 a 2007 (v %)

Na celkové porostní ploše lesa daného okresu zauímá smrk nejvýznačnější postavení na Děčínsku a Chomutovsku, kde zároveň překračuje krajský průměr. Třetí nejvyšší podíl smrků na lesních porostech má okres Most, kde jako v jediném okrese došlo v porovnání s rokem 2000 k mírnému navýšení (o 0,7 p. b.).

Převahu **listnatých dřevin** na porostní ploše lesů v kraji mají okresy Litoměřice, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Kromě

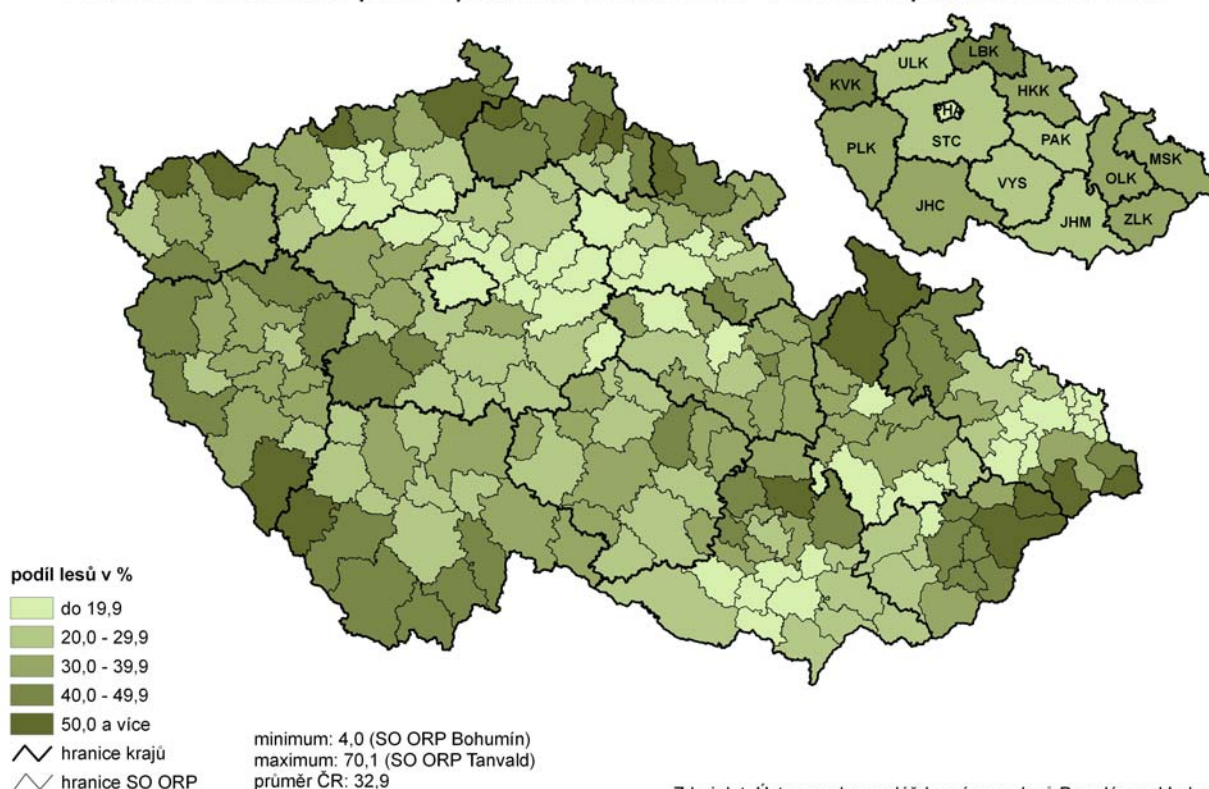
Litoměřicka se jedná o pánevní oblasti, kde výsadba listnatých dřevin plní mimo jiné funkci zpevňující dřeviny. V rámci kraje zauímá téměř čtvrtinu ploch listnáčů bříza a převládá v okresech Chomutov, Most a Teplice. Nejrozšířenější listnatou dřevinou v okrese Děčín je buk, na Litoměřicku, Lounsku a Ústecku převládá dub.

Od roku 2000 se podíl listnatých dřevin zvýšil ve všech okresech kraje (s výjimkou Mostu), z toho nejvýznamněji na Litoměřicku (o 3,8 p. b.) a Ústecku (o 3,3 p. b.).

Údaje o stavu lesů, které byly převzaty z Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů v Brandýse nad Labem, jsou v **členění do správních obvodů ORP** veřejně k dispozici od roku 2003.

Nejvyšší podíl porostní plochy lesů se nachází ve správních obvodech Děčín a Chomutov. V devíti správních obvodech převažují **jehličnaté dřeviny** nad listnatými. Nejvyšší podíl jehličnanů se nachází na Rumbursku (pokrývají více než 85 % plochy lesů) a je tvořen zhruba z 83 % smrkem. Dominantní postavení má smrk ještě v dalších 9 správních obvodech, zejména pak ve vyšších polohách jako na Varnsdorfsku, Litvínovsku, Kadaňsku a Chomutovsku. Naproti tomu v nížinných oblastech Litoměřicka, Lounska, Mostecky a Roudnicka má nejvýznamnější postavení borovice. Na Roudnicku zauímá dokonce 93% podíl na ploše jehličnanů správního obvodu.

Podíl lesů na celkové ploše správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Listnaté dřeviny mají převahu celkem v 7 správních obvodech, z toho 70ti procentní hranici překračují na Lovosicku, Mostecku a Ústecku. V krajském úhrnu převažuje bříza (téměř 25 %), prioritní postavení má ještě na Chomutovsku, Kadaňsku, Litvínovsku a Teplicku. Při pohledu na jednotlivá území správních obvodů je ve většině převažujícím listnáčem dub (v celkem 7 SO ORP), přestože v kraji jako celku zaujímá nižší podíl (23 %) než výše jmenovaná bříza. Na Děčínsku, Rumbursku a Varnsdorfsku převažuje buk. Poměrně rozšířenou listnatou dřevinou na Mostecku a Roudnicku je jasan a javor.

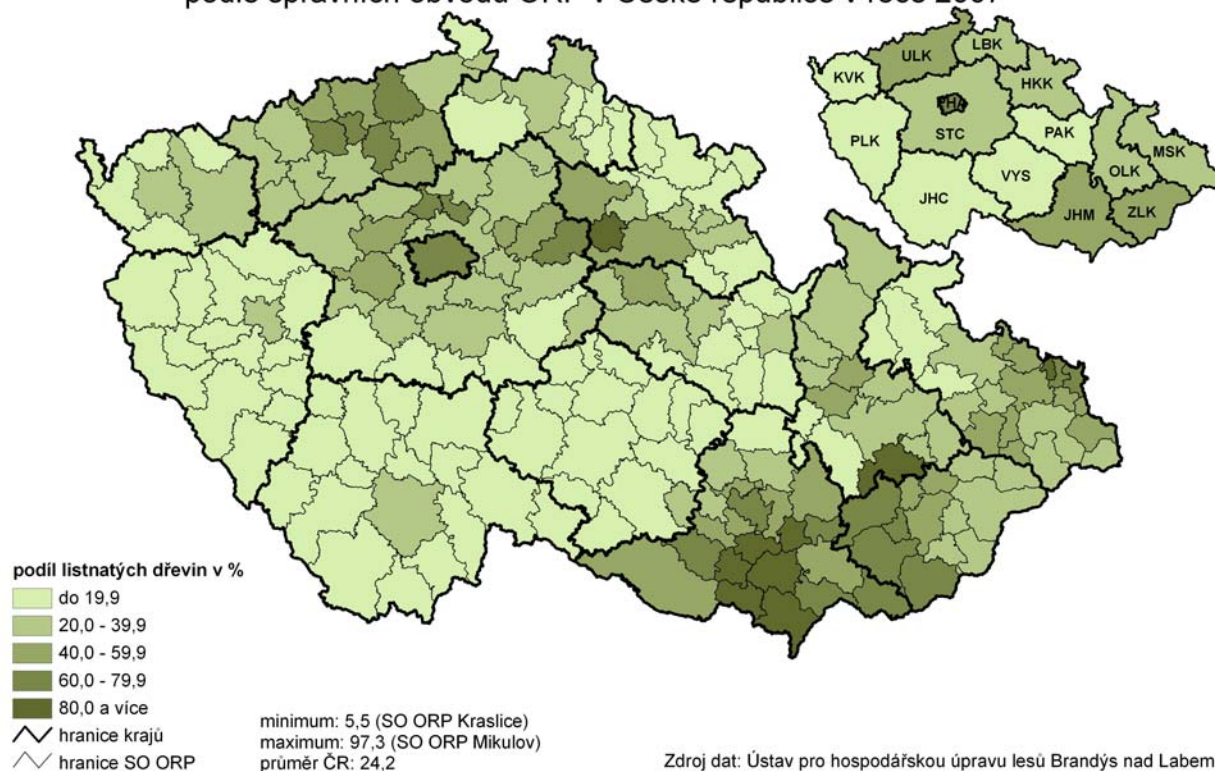
Tab. C.2.3 Lesy ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Ústeckého kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrk		z listnatých bříza	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2003	2007	2003	2007
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Ústecký kraj	156 221	156 642	90 558	88 556	62 822	65 447	2 840	2 639	58 850	57 437	16 787	16 270
v tom SO ORP:												
Bílina	2 394	2 444	841	756	1 532	1 658	20	29	623	537	321	310
Děčín	28 348	28 382	20 108	19 278	7 977	8 889	263	215	12 792	12 261	2 047	1 900
Chomutov	19 163	19 163	11 475	11 475	7 233	7 233	455	455	8 543	8 543	3 226	3 226
Kadaň	14 728	14 772	9 769	9 737	4 501	4 576	458	459	7 504	7 486	1 599	1 607
Litoměřice	9 292	9 442	5 522	5 263	3 571	4 008	199	171	1 925	1 710	532	505
Litvínov	13 497	13 498	6 340	6 340	6 796	6 797	360	360	4 988	4 988	2 501	2 501
Louny	5 955	5 952	3 720	3 675	2 196	2 232	40	44	1 291	1 258	236	231
Lovosice	3 908	3 935	937	782	2 913	3 114	58	40	522	398	263	263
Most	1 530	1 541	318	306	1 188	1 213	24	23	48	42	221	212
Podbořany	6 816	6 860	4 476	4 495	2 261	2 280	80	84	2 193	2 203	346	347
Roudnice nad Labem	3 086	3 151	1 309	1 265	1 716	1 822	61	63	46	30	97	91
Rumburk	12 196	12 171	10 449	10 360	1 589	1 756	158	55	8 590	8 558	492	384
Teplice	14 786	14 795	6 448	6 328	7 876	8 006	462	461	4 292	4 191	2 533	2 494
Ústí nad Labem	12 468	12 469	3 388	3 125	8 952	9 229	128	115	2 026	1 834	2 010	1 851
Varnsdorf	3 822	3 834	2 657	2 568	1 134	1 246	30	20	2 176	2 108	195	179
Žatec	4 234	4 234	2 802	2 802	1 387	1 387	45	45	1 291	1 291	169	169

Podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů
podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

V kraji se v průměru ročně obnovují téměř 2 % ploch lesa (okolo 2,7 tis. ha), když nejvyšší podíly holin¹⁹ se nacházejí na Kadaňsku, Teplicku, Litvínovsku a Chomutovsku, ty v úhrnu představují téměř 66 % všech nově zalesňovaných ploch.

Podle převažující funkce se lesy dělí do tří kategorií. Největší plochy zaujímají **hospodářské lesy**, které představují v republikovém úhrnu více než ¾ ploch, nejvyšší podíl této kategorie se nachází na Vysočině (téměř 93 %), v Ústeckém kraji dosahoval tento podíl v roce 2007 pouze 54,6 % a byl druhý nejnižší (pokud z porovnání vynecháme Hl. m Prahu, která má specifické postavení) v mezikrajském srovnání (po Karlovarském kraji 52,6 %). V porovnání s výchozím rokem 2000 se v Ústeckém kraji podíl lesů s hospodářskou funkcí postupně snižoval a nyní je o 18,4 p. b. pod touto úrovní, v republikovém srovnání je tento pokles absolutně nejvyšší. V uplynulém období se navýšil podíl **lesů zvláštního určení** (zejména v pánevních oblastech kraje), které v současnosti zaujímají zhruba 40 % lesních porostů a jejich podíl se zvýšil o více než 20 p. b.. Nejrozšířenější subkategorii jsou lesy se zvýšenou funkcí ochrannou (půdoochrannou, vodochrannou, klimatickou, případně krajínovornou), které se rozkládají na téměř 57 % ploch v kraji této kategorie lesa. Druhý nejvyšší podíl (téměř 22 %) tvoří území národních parků, národních přírodních rezervací, CHKO a přírodních památek.

Do třetí kategorie lesa, která plní **funkci ochrannou** je v Ústeckém kraji zařazeno zhruba 6 % celkových ploch, z 94 % se jedná o mimořádně nepříznivá stanoviště (prudké svahy, strže, odvaly, výsypky apod.), zbývajících 550 ha ploch je zařazeno do skupiny vysokohorských lesů.

¹⁹ holiny = půda krátkodobě nebo dočasně odlesněná při obnově lesa

Tab. C.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007				
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 981 885	1 957 301	89 422	70 545	511 529	567 336	67 224	49 586	99 118	97 491
v tom kraje:												
Hl. město Praha	4 641	4 704	91	69	92	402	4 458	4 233	92	402	-	-
Středočeský	297 099	300 078	195 083	217 981	9 544	8 673	92 471	73 424	9 544	8 673	8 796	3 639
Jihočeský	367 041	370 798	280 087	292 652	8 245	5 666	78 708	72 481	8 122	5 528	28 147	26 987
Plzeňský	292 264	293 996	235 860	239 667	16 980	3 827	39 423	50 503	11 151	3 547	24 241	29 835
Karlovarský	138 716	139 619	86 626	73 397	6 500	4 224	45 590	61 998	6 141	3 226	326	131
Ústecký	155 209	156 642	113 365	85 563	12 438	9 093	29 406	61 986	11 888	8 543	468	6 372
Liberecký	135 364	135 329	93 220	85 335	5 691	11 523	36 454	38 471	3 744	5 837	7 014	7 852
Královéhradecký	143 958	144 306	101 585	97 160	13 751	12 182	28 621	34 964	6 812	5 457	15 432	12 962
Pardubický	130 080	130 527	115 590	115 827	2 298	2 144	12 191	12 556	1 540	1 597	734	871
Vysočina	208 703	202 655	193 059	187 761	1 835	1 260	13 809	13 634	1 835	1 260	2 889	774
Jihomoravský	191 286	196 852	131 165	130 743	3 405	3 845	56 716	62 264	3 405	3 845	7 851	6 015
Olomoucký	175 733	178 946	137 842	136 329	5 930	5 527	31 961	37 090	2 011	1 255	1 255	1 052
Zlínský	154 320	154 421	136 231	136 799	316	101	17 773	17 521	316	101	479	253
Moravskoslezský	188 423	186 308	162 080	158 020	2 397	2 079	23 946	26 210	624	313	1 484	747

Rozdělení funkčnosti lesa z pohledu jednotlivých **okresů** je rozdílné. U většiny převažují lesy hospodářské, jejich podíl se pohybuje v rozmezí 53 % na Chomutovsku a Ústecku až po 90 % na Lounsku.

Pouze v Mosteckém a Teplickém okrese jsou převažující kategorií lesy zvláštního určení (75,5 %, resp. 83 %). V této kategorii jsou téměř ve všech okresech nejrozšířenější lesy se zvýšenou funkcí ochrannou, kromě Děčínska a Litoměřicka, kde převládají území národních parků, národních přírodních rezervací, CHKO a přírodních památek. Na Teplicku zauímají zhruba třetinu ploch lesů zvláštního určení ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod a jsou zde druhou nejrozšířenější subkategorií.

Podíl lesů s ochrannou funkcí se pohybuje od 1,4 % na Mostecku po více než 8 % podíl na Děčínsku, Chomutovsku a Ústecku.

Tab. C.2.5 Lesy v okresech Ústeckého kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

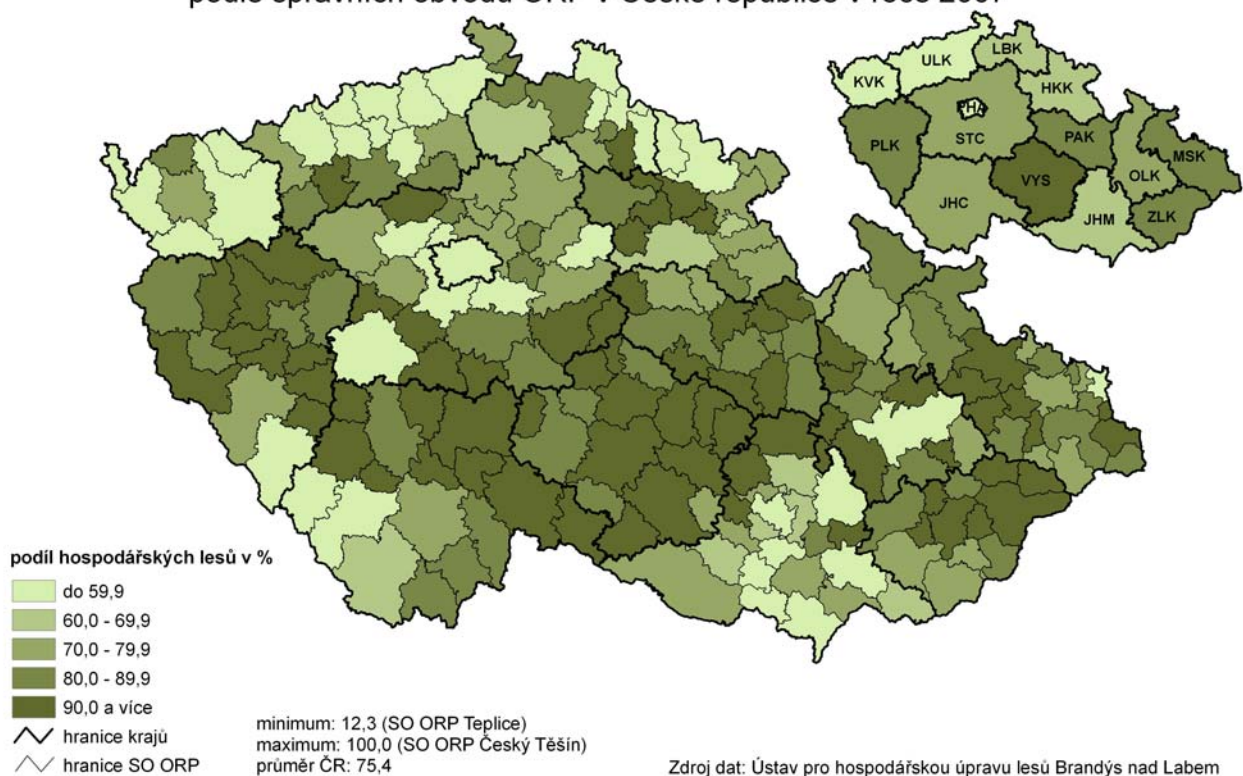
	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007				
Ústecký kraj	155 209	156 642	113 365	85 563	12 438	9 093	29 406	61 986	11 888	8 543	468	6 372
v tom okresy:												
Děčín	44 366	44 388	34 534	28 282	7 508	3 741	2 324	12 364	7 508	3 741	203	6 165
Chomutov	33 750	33 935	18 592	18 089	2 609	2 770	12 549	13 076	2 059	2 221	110	154
Litoměřice	16 286	16 528	13 792	11 239	436	458	2 059	4 831	436	458	100	27
Louny	17 054	17 045	15 353	15 387	425	368	1 275	1 291	425	368	34	10
Most	15 082	15 039	6 233	3 464	239	218	8 610	11 358	239	218	16	16
Teplice	16 434	17 239	15 130	2 486	262	453	1 041	14 300	262	453	-	-
Ústí nad Labem	12 238	12 469	9 731	6 617	959	1 085	1 548	4 767	959	1 085	4	-

Ve sledovaném období let 2000 až 2007 se téměř ve všech okresech (s výjimkou Lounska) více či méně snížil podíl hospodářských lesů (o 1,8 p. b. na Chomutovsku až po téměř 78 p. b. na Teplicku), a to ve prospěch lesů zvláštního určení, zejména pro lesy se zvýšenou funkcí ochrannou. Výjimkou je Litoměřicko, kde téměř 19krát vzrostl podíl ploch území v kategorii 1. zóny CHKO, přírodních rezervací

či přírodních památek a lesy této kategorie zde jako v jediném okrese v kraji představují více jak polovinu plochy lesů zvláštního určení na území okresu.

Z pohledu **správních obvodů** dosahují podíly hospodářských lesů nejvyšších hodnot v úrodných oblastech Poohří - Polabí a ve Šluknovském výběžku, celkem v 10 správních obvodech kraje přesahují více než polovinu z celkové výměry lesa příslušného obvodu. Více než 96 % ploch zauímají na Žatecku. Nejnížší jsou naopak v pánevních obvodech Teplicka a Litvínovska. Oproti úrovni roku 2003 se plochy s hospodářskou funkcí lesa snížily o více než polovinu na Bílinsku a zhruba o třetinu na Lovosicku, v obou případech ve prospěch lesů zvláštního určení (výrazný nárůst území CHKO, přírodních rezervací a přírodních památek).

Podíl hospodářských lesů na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Lesy zvláštního určení mají dominantní postavení ještě v dalších 4 správních obvodech, zejména v oblastech Severočeské hnědouhelné pánve (na Chomutovsku, Litvínovsku, Mostecku a Teplicku). Lesy se zvýšenou funkcí ochrannou mají většinový podíl celkem v 8 správních obvodech kraje, na více než 80 % se rozkládají na Chomutovsku a Podbořansku, 70 - 77 % na Litvínovsku, Lounsku, Mostecku, Ústecku a Žatecku, 60 % zauímají na Teplicku. Největší plocha národních parků, národních přírodních rezervací, CHKO a přírodních památek se rozkládá na Děčínsku (více než 5,1 tis.ha, tzn. 53,7 %), nejvyšší podíl na ploše lesů zvláštního určení však dosahuje ve správních obvodech Šluknovského výběžku na Rumbursku (95 %) a Varnsdorfsku (76 %), v obou případech došlo během čtyř let k velmi významnému nárůstu (90 resp. 76 p. b.). K výraznému zvýšení došlo rovněž na Lovosicku (dříve 7,1 %, nyní 74,1 %) a Bílinsku (z 1,3 % na 60,1 %).

Území lesů s ochrannou funkcí se nachází téměř ve všech správních obvodech (s výjimkou Žatecka) a jejich podíl na porostní ploše lesů se pohybuje od 0,2 % na Roudnicku až po téměř 12 % na Děčínsku, jedná se vesměs o území s mimořádně nepříznivými stanovišti, pouze 550 ha (45 %) na Kadaňsku je zařazeno do skupiny vysokohorských lesů.

Tab. C.2.6 Lesy ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Ústeckého kraje podle kategorií a subkategorií

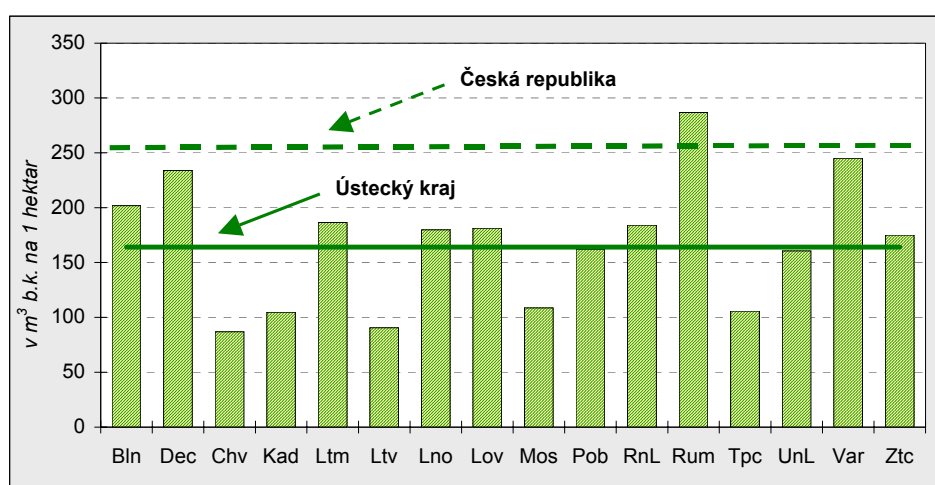
Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		2003	2007	2003	2007
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Ústecký kraj	156 221	156 642	97 197	85 563	12 885	9 093	46 140	61 986	12 335	8 543	468	6 372
v tom SO ORP:												
Bílina	2 394	2 444	1 960	659	11	65	423	1 719	11	65	-	-
Děčín	28 348	28 382	20 895	15 465	5 912	3 349	1 542	9 569	5 912	3 349	203	4 122
Chomutov	19 163	19 163	6 999	6 999	1 545	1 545	10 619	10 619	1 545	1 545	110	110
Kadaň	14 728	14 772	10 426	11 089	1 165	1 226	3 137	2 457	615	676	-	43
Litoměřice	9 292	9 442	8 227	6 885	104	215	961	2 342	104	215	54	0
Litvínov	13 497	13 498	2 872	2 873	104	104	10 520	10 520	104	104	16	16
Louny	5 955	5 952	5 241	5 263	154	118	560	571	154	118	34	10
Lovosice	3 908	3 935	2 983	1 705	317	235	608	1 996	317	235	35	27
Most	1 530	1 541	698	591	121	113	711	837	121	113	-	-
Podbořany	6 816	6 860	5 984	6 043	251	251	582	566	251	251	-	-
Roudnice nad Labem	3 086	3 151	2 332	2 649	15	7	739	494	15	7	11	-
Rumburk	12 196	12 171	10 397	9 646	1 561	347	238	2 178	1 561	347	-	1 979
Teplice	14 786	14 795	2 660	1 826	414	389	11 712	12 580	414	389	-	-
Ústí nad Labem	12 468	12 469	8 201	6 617	1 176	1 085	3 090	4 767	1 176	1 085	4	-
Varnsdorf	3 822	3 834	3 243	3 171	35	45	544	618	35	45	-	65
Žatec	4 234	4 234	4 080	4 080	-	-	154	154	-	-	-	-

Celková **zásoba dřeva**, vyjádřená objemem hroubí²⁰ dosahovala v roce 2007 v Ústeckém kraji 25,7 milionu m³ dřeva bez kůry (b. k.) s více než čtvrtinovým podílem ve správním obvodu Děčín. Na celkové zásobě dřeva v kraji se podílí z více než dvou třetin hroubí z jehličnatých dřevin, tento podíl je zhruba o 17 p. b. nižší než republikový průměr. Z pohledu jednotlivých správních obvodů je nejvyšší podíl jehličnatého hroubí na Rumbursku (91,6 %) a naopak nejnižší na Lovosicku (28,7 %). Převažující podíl hroubí z listnatých dřevin se nachází vedle Lovosicka ještě v dalších šesti správních obvodech (Bílina, Litvínov, Most, Roudnice nad Labem, Teplice a Ústí nad Labem). Kromě Lovosicka a Roudnicka se jedná o pánevní oblasti, kde listnaté dřeviny plní mimo jiné funkci zpevňující dřeviny.

Graf C.14 Průměrná zásoba dřeva na území SO ORP k 31. 12. 2007

V přepočtu na 1 hektar lesa jsou největší zásoby dřeva v lesích Šluknovského výběžku, na Děčínsku a Bílinsku. Krajský průměr překračuje celkem devět správních obvodů, celorepublikový průměr, který je o 95 m³ dřeva na hektar lesa vyšší než průměr Ústeckého kraje, přesahují pouze na Rumbursku. Nejnižší zásoby hroubí na jeden hektar se vyskytují

²⁰ objem hroubí – objem části stromu, tj. kmene a větví od řezné plochy pařezu po stanovenou tloušťku měřenou s kůrou (7cm)

v oblasti Severočeské hnědouhelné pánve a Krušných hor, kde docházelo k největší výsadbě lesa jednak z důvodů těžebních a jednak v důsledku obnovy porostů zničených emisemi. Z toho vyplývá, že v těchto oblastech se nacházejí i nejmladší porosty v kraji s průměrným stářím 41 (Kadaňsko) až 55 let (Mostecko). V ostatních správních obvodech jsou stromy v průměru starší než 60 let. V Ústeckém kraji dosahuje průměrné stáří lesů 56 let a je o 8 let mladší než celorepublikový průměr.

ČÁST D

Mezikrajské srovnání

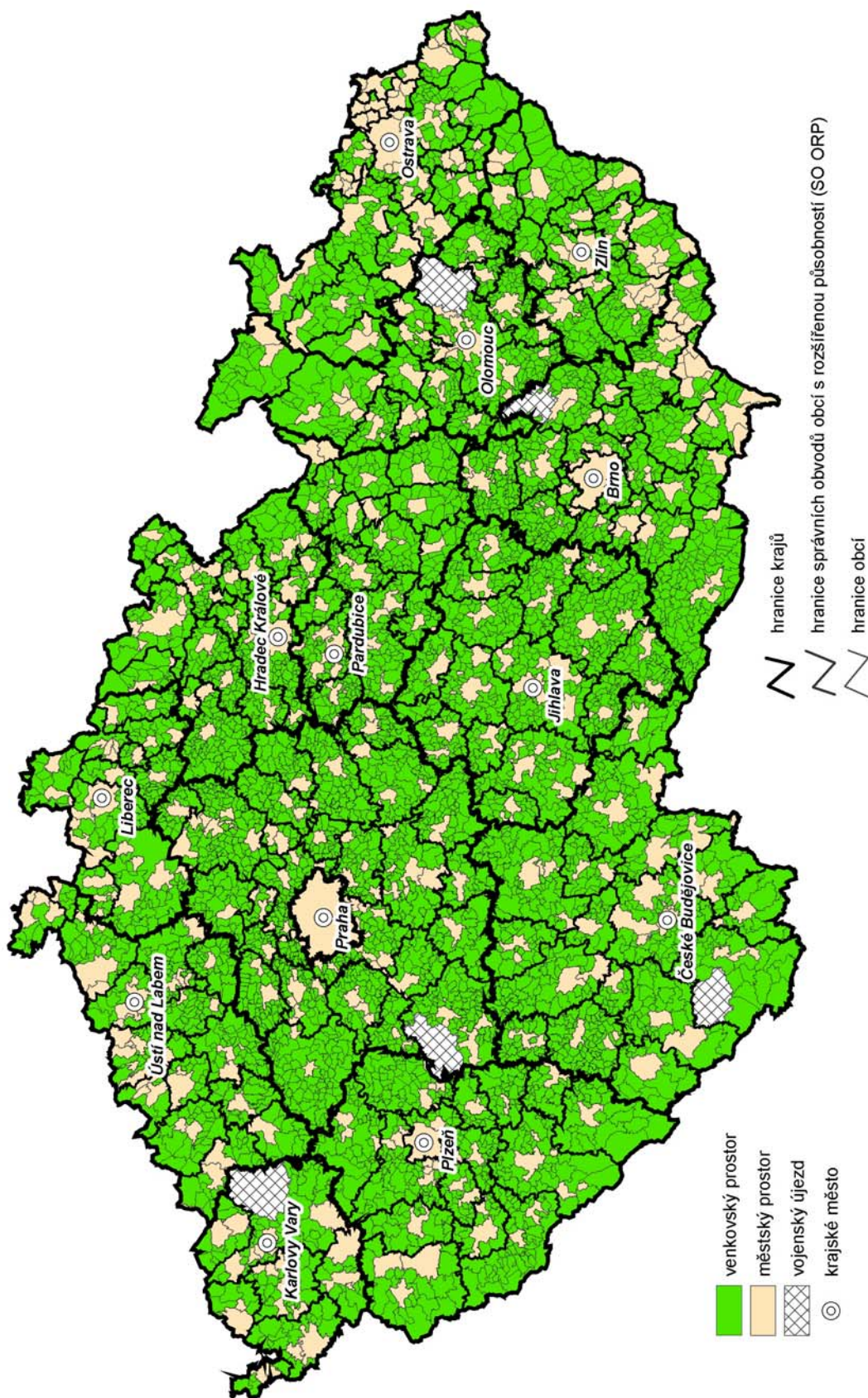
(podle jednotného vymezení venkova)

Venkovské obce jsou v této části chápány jako:

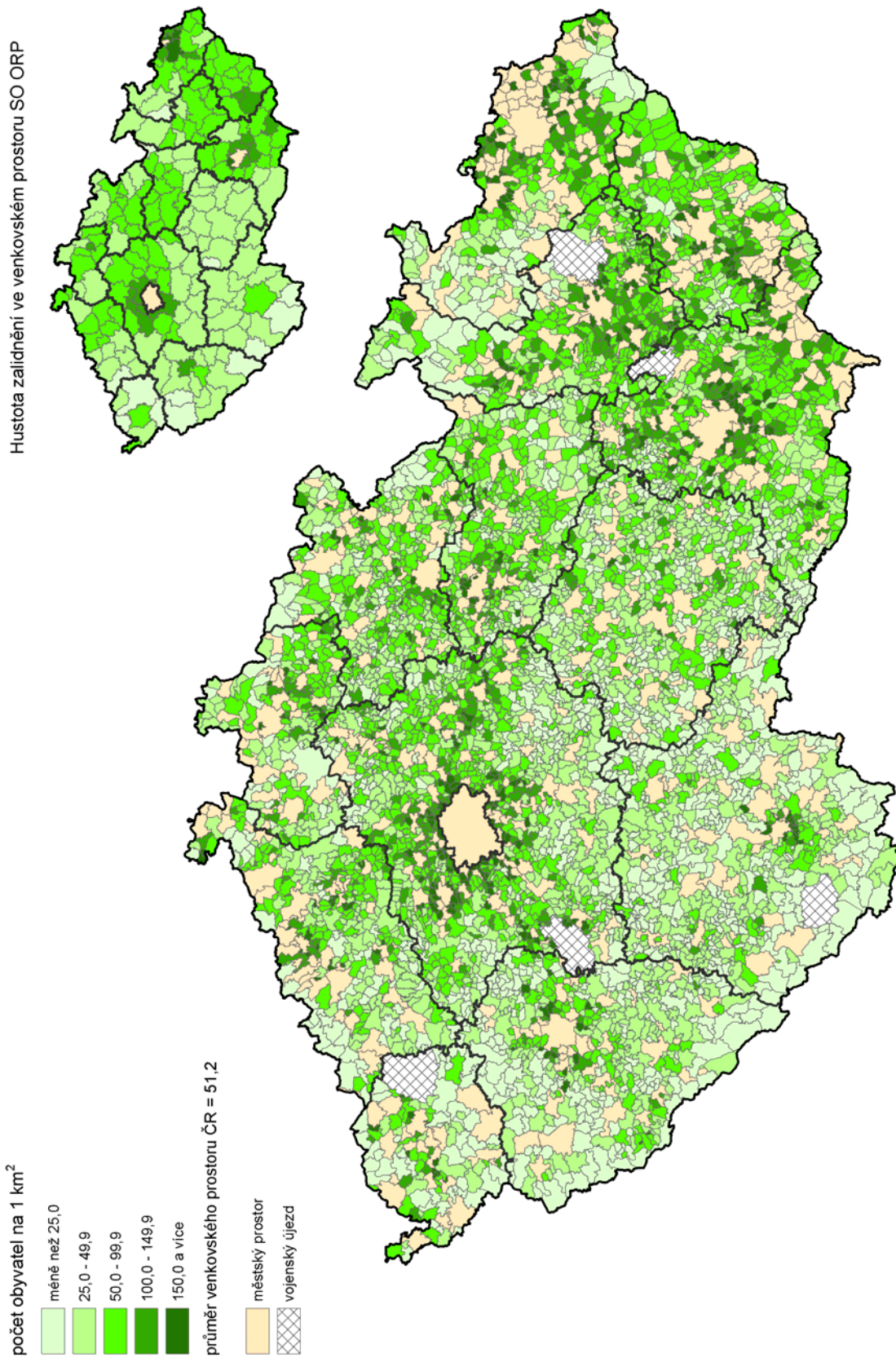
*obce do 2 000 obyvatel a dále obce do 3 000 obyvatel
s hustotou zalidnění do 150 obyvatel na 1 km² (které nejsou
sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností).*

Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice

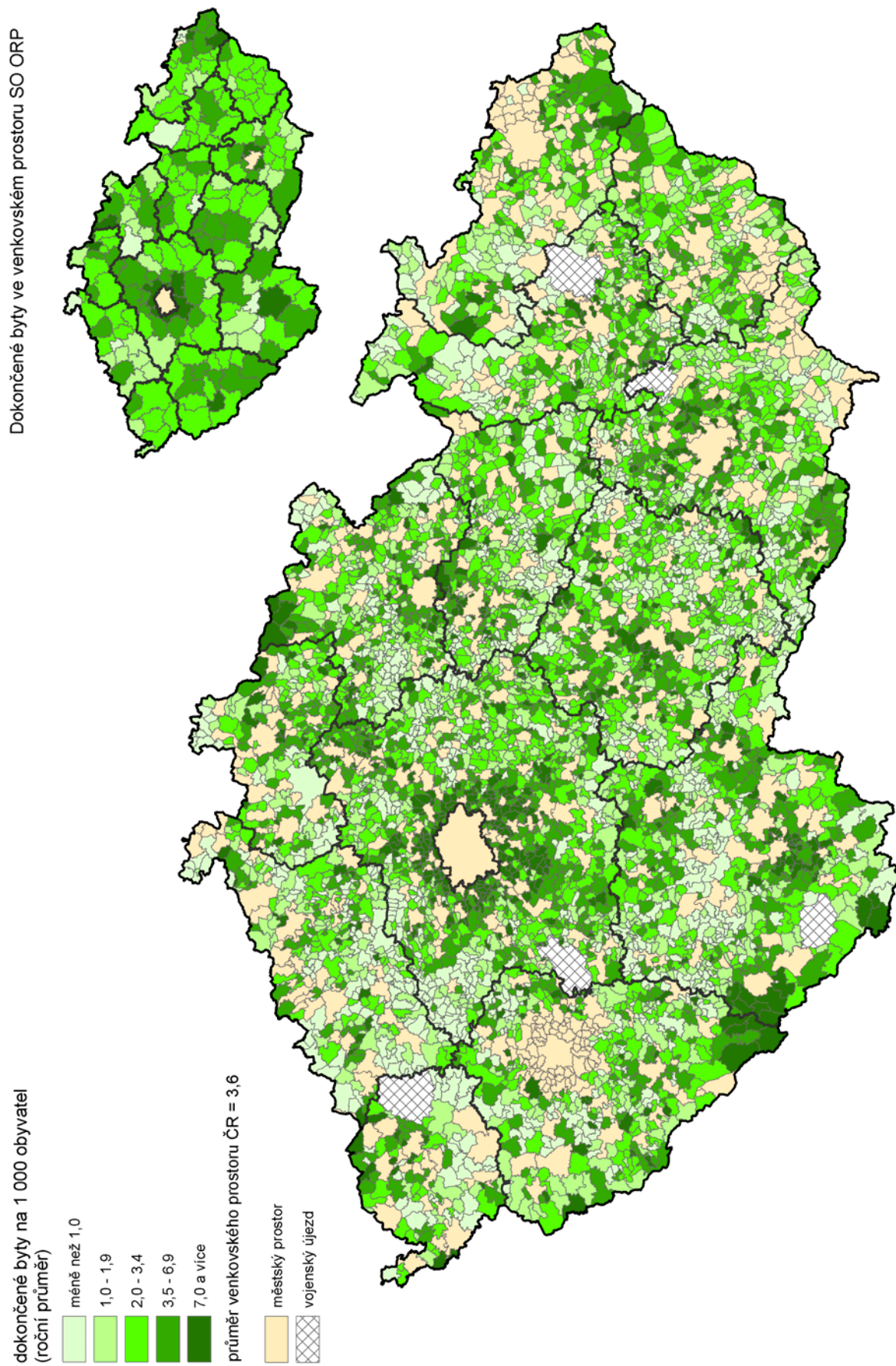
Venkovským prostorem jsou obce s velikostí do 2 000 obyvatel a obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km²

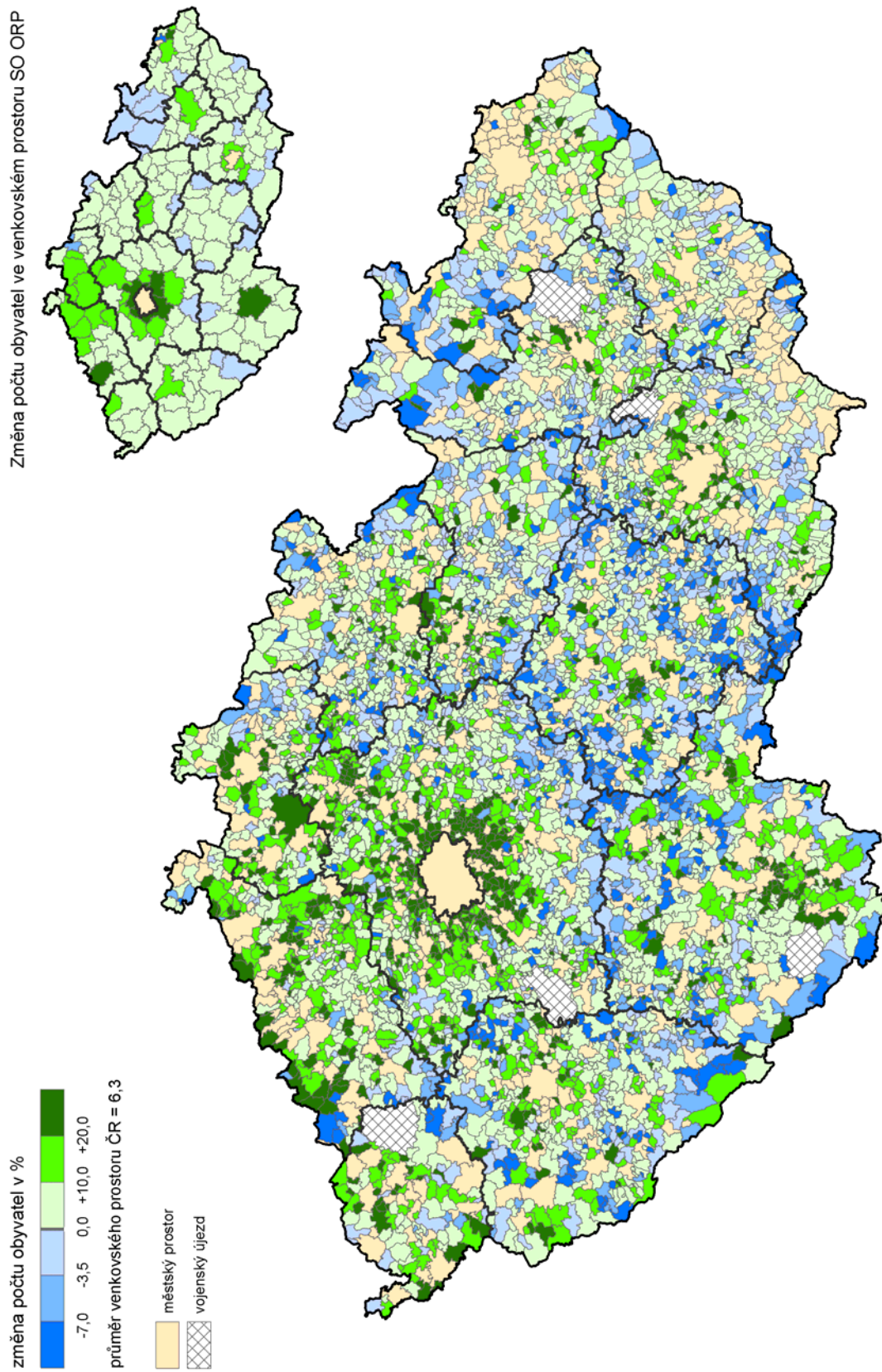
Hustota zalidnění v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

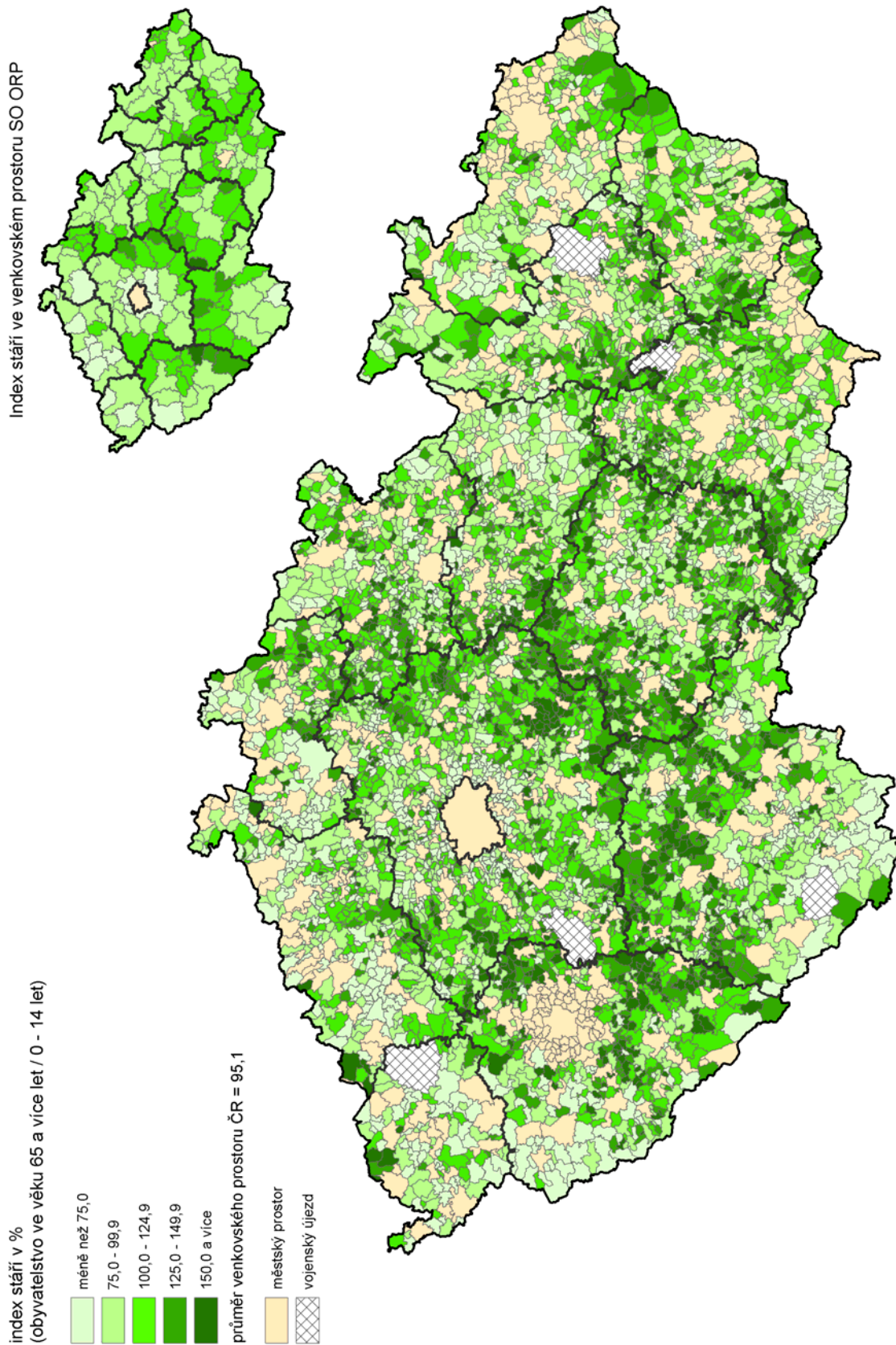
Dokončené byty v obcích venkovského prostoru v letech 2001 až 2008

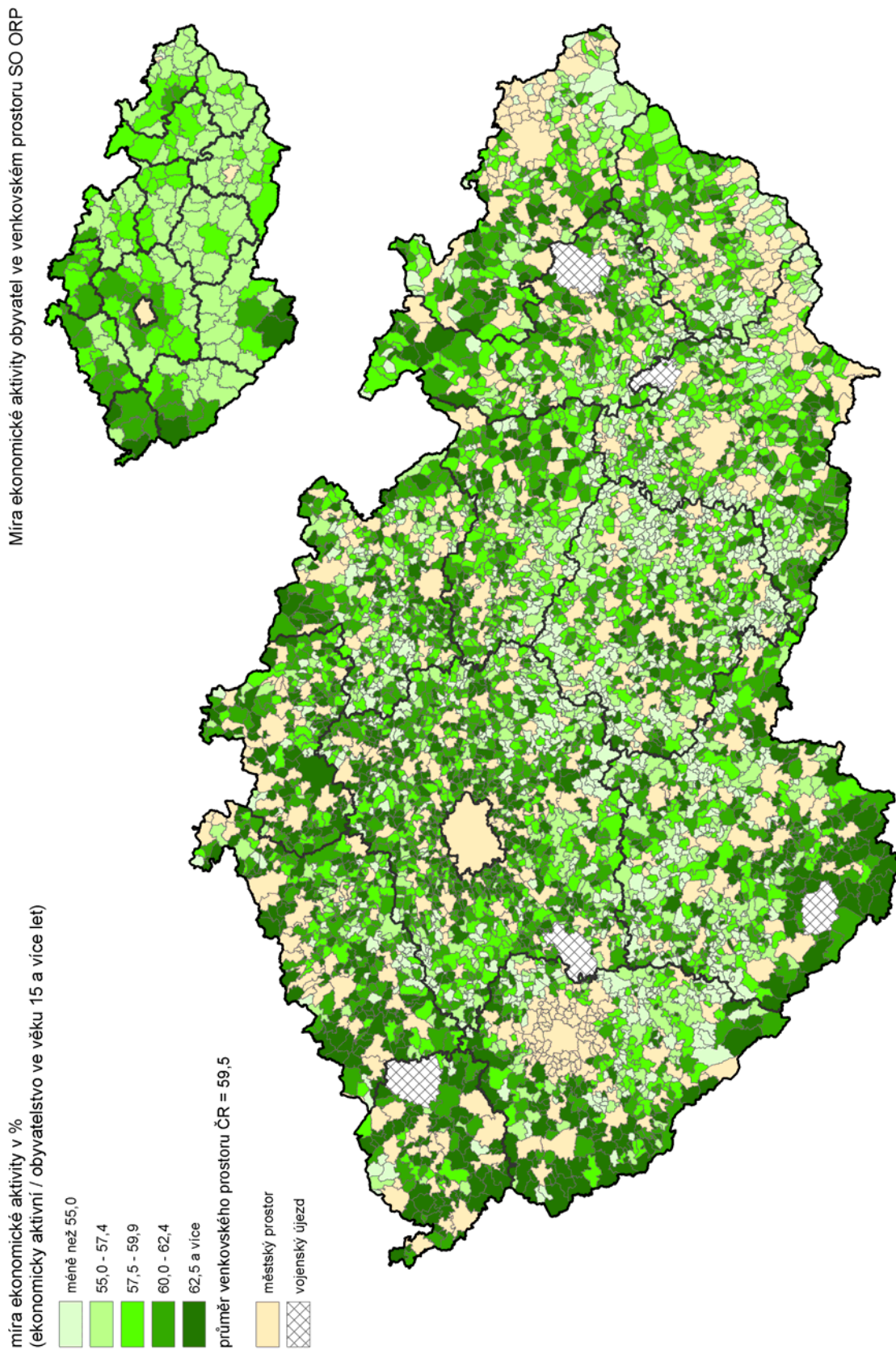
Změna počtu obyvatel v obcích venkovského prostoru mezi roky 2000 a 2008

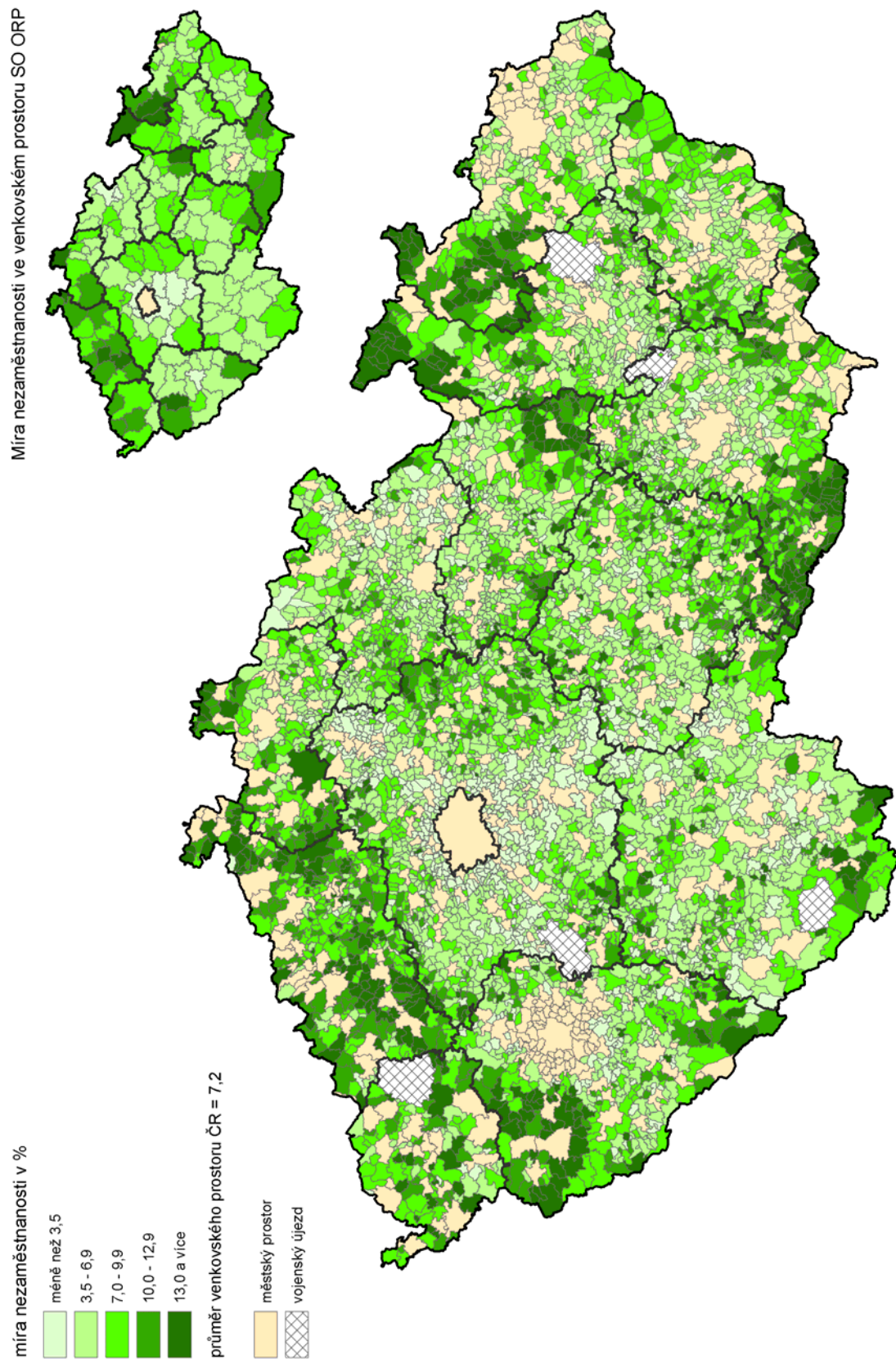
Index stáří v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

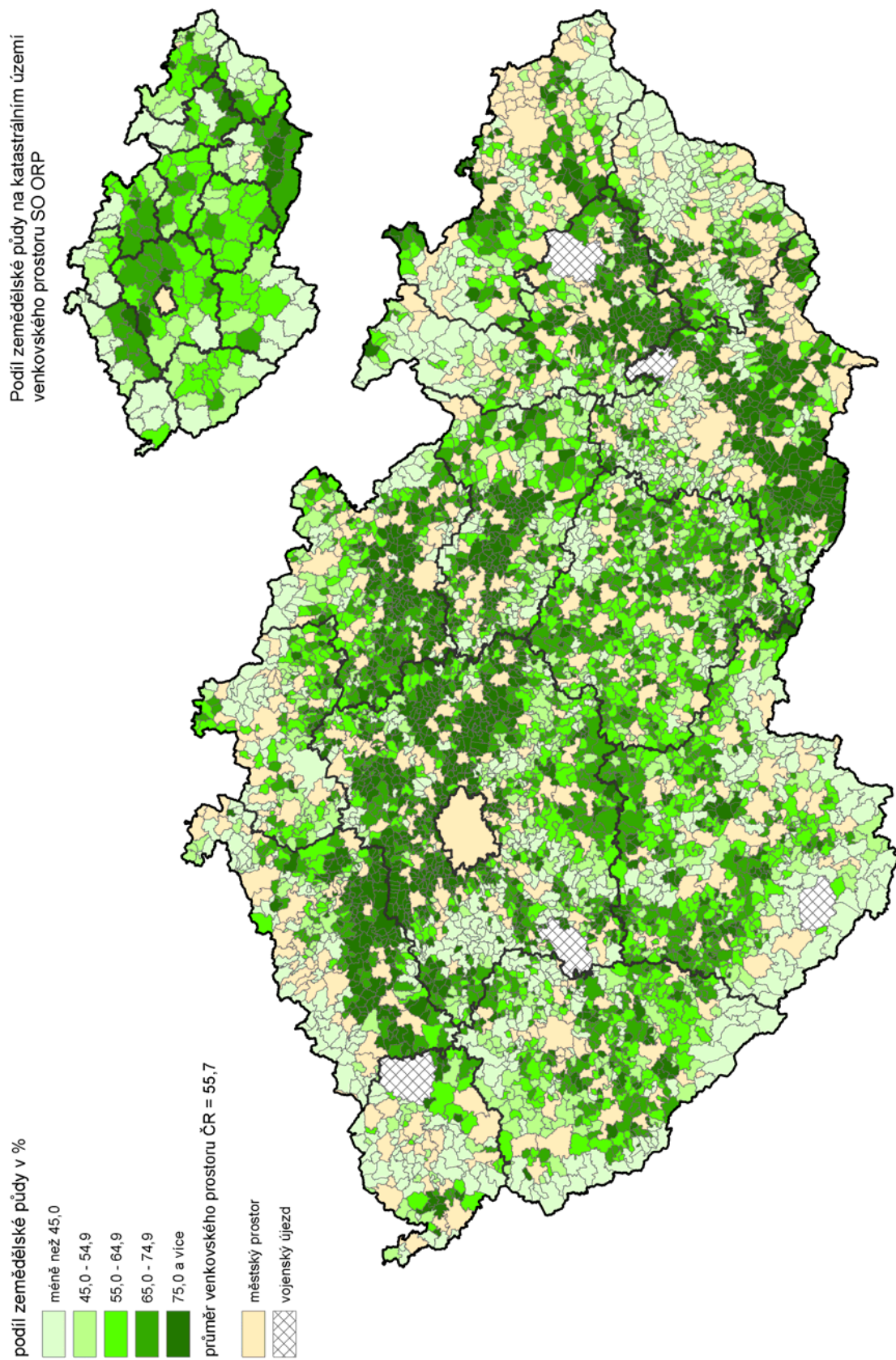
Míra ekonomické aktivity obyvatel obcí venkovského prostoru k 1. 3. 2001 (SLDB)

Míra nezaměstnanosti v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí venkovského prostoru k 31. 12. 2008

D Mezikrajské srovnání městského a venkovského prostoru

Pro účely porovnání venkova a jeho vyčíslitelných charakteristik na úrovni celé České republiky bylo nutné zvolit dostatečně jednoduché vymezení jednotné pro všechny kraje. Toto společné vymezení se liší od vymezení zvoleného pro daný kraj v části B, které by mělo lépe odpovídat místním podmínkám. Jednotné vymezení venkova využité v této kapitole pro porovnání krajů bylo stanoveno následovně:

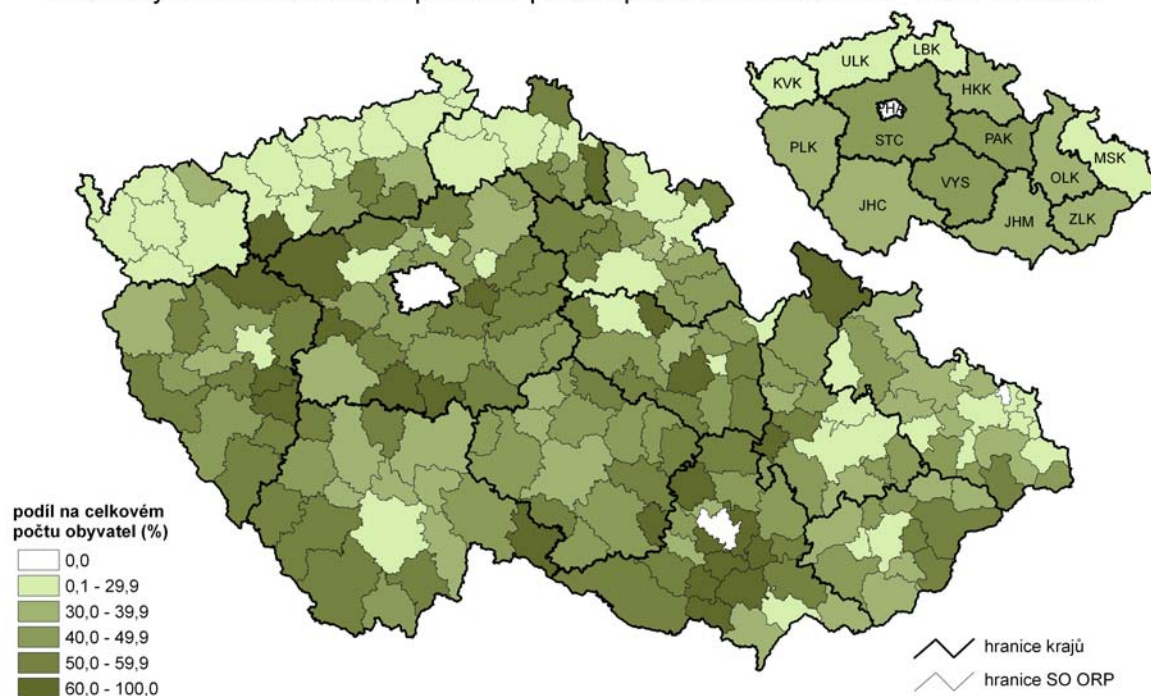
Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; použitá hustota zalidnění, která je ve vývoji stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007²¹. Důvody výběru těchto kritérií a postup sestavení tohoto vymezení jsou uvedeny v části A této publikace.

Základní charakteristiky venkovského prostoru podle jednotného vymezení k 31. 12. 2008

	Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)				Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)		
		obce	počet obyvatel	výměra			obce	počet obyvatel	výměra
Česká republika	5 734	91,8	29,8	78,8	Liberecký	189	87,9	27,5	74,8
v tom kraje:					Královéhradecký	414	92,4	35,7	80,3
Hl. m. Praha	-	-	-	-	Pardubický	423	93,8	40,6	82,2
Středočeský	1 069	93,3	45,2	85,0	Vysočina	677	96,2	44,2	82,2
Jihočeský	587	94,2	39,5	84,1	Jihomoravský	612	90,9	34,1	75,6
Plzeňský	467	93,2	36,4	85,0	Olomoucký	365	91,7	39,8	80,4
Karlovarský	111	84,1	24,6	72,0	Zlínský	269	88,5	37,0	72,3
Ústecký	311	87,9	22,0	75,0	Moravskoslezský	240	80,3	17,7	64,5

Podíl obyvatel venkovského prostoru podle správních obvodů ORP k 31. 12. 2008

²¹ Postupně došlo u několika obcí k nárůstu počtu obyvatel a změně hustoty zalidnění. K 31. 12. 2008 na základě bilance obyvatelstva a územní struktury by dalších 15 obcí splňovalo podmínky pro začlenění z prostoru venkovského do městského. Jde především o obce s rychlou suburbanizační tendencí v zázemí největších měst (Praha, Brno, Plzeň).

D.1 Území, sídelní struktura, dostupnost

Charakter území a sídelní struktura městského a venkovského prostoru (a také rozdíly mezi nimi) jsou do značné míry dány samotnými kritérii, pomocí nichž byly oba tyto prostory vymezeny. Počty obcí a prostorové rozmístění obyvatel jsou v této kapitole základními informačními zdroji. Pro podrobnější popis území jsou dále využity údaje o půdním fondu, které ČSÚ přebírá od Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, a kapitola je doplněna i o mezikrajské srovnání časové dostupnosti sídel správních obvodů obcí s rozšířenou působností a krajských měst (byla stanovena pomocí mapového serveru na základě optimalizovaného nastavení jízdy automobilem).

Územní strukturu České republiky tvořilo k 31. 12. 2008 celkově 6 249 obcí. Na základě zvolené varianty více než 90 % obcí připadalo do venkovského prostoru a zabíralo přes tři čtvrtiny z rozlohy celého státu (79 %). V tomto prostoru žilo ovšem pouze 30 % z celkové populace. Mezi regiony s největším podílem obcí venkovského typu na celkovém počtu v kraji patří Vysočina, Jihočeský a Pardubický kraj. Naopak nejvyšší podíl obcí městského charakteru je typický pro Moravskoslezský kraj.

Tab. D.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008

	Počet obyvatel		Rozloha (km ²)		Počet obcí		Počet částí obcí		Počet obcí se statutem města	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	62 172	16 693	5 734	515	12 014	3 030	168	424
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	62 172	16 197	5 734	514	12 014	2 918	168	423
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	9 364	1 651	1 069	77	2 401	390	17	64
Jihočeský	251 465	384 863	8 456	1 600	587	36	1 701	279	19	34
Plzeňský	207 574	362 053	6 429	1 132	467	34	1 310	228	27	28
Karlovarský	75 851	232 552	2 386	928	111	21	344	174	17	20
Ústecký	183 915	651 976	4 003	1 332	311	43	877	270	20	38
Liberecký	120 105	317 220	2 365	798	189	26	572	189	13	26
Královéhradecký	197 836	356 684	3 820	939	414	34	860	214	15	33
Pardubický	209 350	305 835	3 715	804	423	28	804	187	10	26
Vysočina	227 651	287 760	5 588	1 207	677	27	1 157	245	9	25
Jihomoravský	390 624	756 522	5 440	1 755	612	61	698	204	6	43
Olomoucký	255 601	386 536	4 237	1 030	365	33	610	157	8	22
Zlínský	218 816	372 596	2 866	1 098	269	35	321	117	4	26
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	3 503	1 924	240	59	359	264	3	38

dokončení

	Průměr na 1 obec								Hustota zalidnění (osoby/km ²)	
	počet obyvatel		rozloha (km ²)		počet částí obcí		počet katastrálních území		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	543,6	14 273,3	10,8	32,4	2,1	5,9	1,8	5,1	50,1	440,3
ČR bez Hl. m. Prahy	543,6	11 901,9	10,8	31,5	2,1	5,7	1,8	4,9	50,1	377,7
v tom kraje:										
Středočeský	520,6	8 754,9	8,8	21,4	2,2	5,1	1,7	3,5	59,4	408,4
Jihočeský	428,4	10 690,6	14,4	44,5	2,9	7,8	2,4	6,2	29,7	240,5
Plzeňský	444,5	10 648,6	13,8	33,3	2,8	6,7	2,6	5,4	32,3	319,9
Karlovarský	683,3	11 073,9	21,5	44,2	3,1	8,3	3,5	8,0	31,8	250,6
Ústecký	591,4	15 162,2	12,9	31,0	2,8	6,3	2,6	6,0	45,9	489,5
Liberecký	635,5	12 200,8	12,5	30,7	3,0	7,3	2,0	5,3	50,8	397,6
Královéhradecký	477,9	10 490,7	9,2	27,6	2,1	6,3	1,9	5,4	51,8	379,9
Pardubický	494,9	10 922,7	8,8	28,7	1,9	6,7	1,5	5,2	56,4	380,6
Vysočina	336,3	10 657,8	8,3	44,7	1,7	9,1	1,5	8,0	40,7	238,3
Jihomoravský	638,3	12 402,0	8,9	28,8	1,1	3,3	1,1	3,2	71,8	431,0
Olomoucký	700,3	11 713,2	11,6	31,2	1,7	4,8	1,6	4,9	60,3	375,4
Zlínský	813,4	10 645,6	10,7	31,4	1,2	3,3	1,2	3,3	76,3	339,5
Moravskoslezský	922,6	17 437,8	14,6	32,6	1,5	4,5	1,5	4,3	63,2	534,8

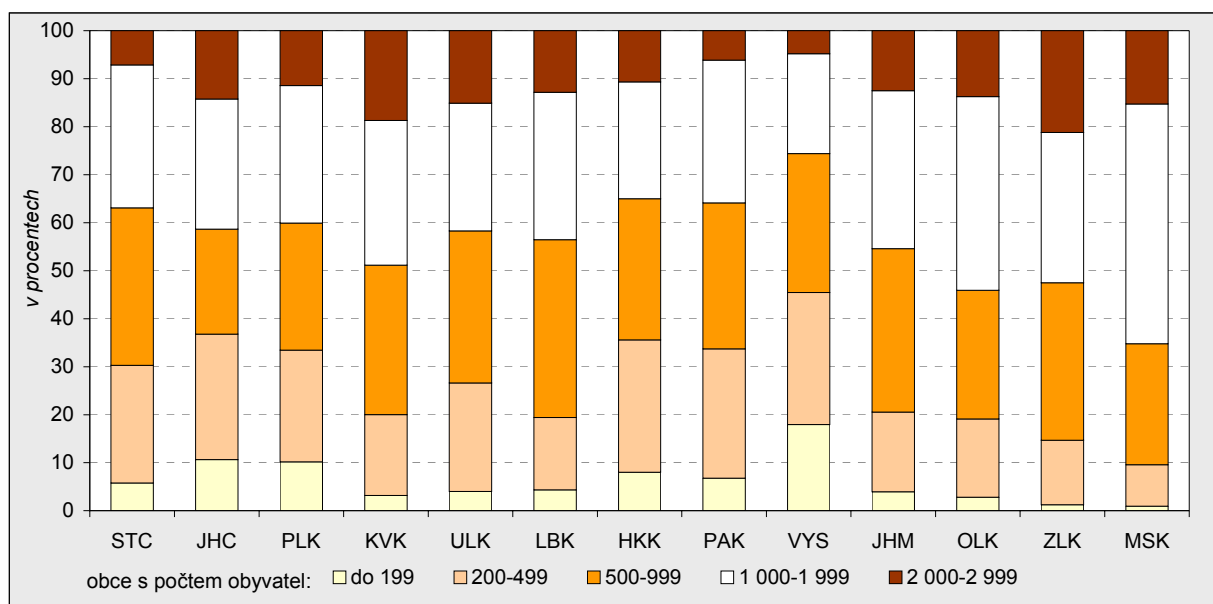
Venkovská obec je v průměru 11 km² velká, má 550 obyvatel a hustota zalidnění je devětkrát menší než hustota zalidnění ve městech. Z administrativního hlediska se venkovské obce v průměru člení na 2 části²², avšak například u nadprůměrně velkých obcí v Karlovarském kraji připadají na jednu obec až 3 části. V Jihomoravském kraji se venkovské obce na více částí téměř nečlení. Naproti tomu města mají celostátně v průměru trojnásobný počet částí i katastrálních území.

Tab. D.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel k 31. 12. 2008

	Počet obcí venkovského prostoru celkem	v tom s počtem obyvatel					z toho se statutem města
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 a více	
ČR celkem	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
ČR bez Hl. m. Prahy	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
v tom kraje:							
Středočeský	1 069	261	410	260	121	17	17
Jihočeský	587	239	204	80	49	15	19
Plzeňský	467	184	153	77	43	10	27
Karlovarský	111	17	38	35	15	6	17
Ústecký	311	55	124	84	36	12	20
Liberecký	189	37	57	63	26	6	13
Královéhradecký	414	117	166	86	36	9	15
Pardubický	423	109	176	88	45	5	10
Vysočina	677	342	204	93	34	4	9
Jihomoravský	612	119	193	184	95	21	6
Olomoucký	365	49	125	103	74	14	8
Zlínský	269	19	84	99	48	19	4
Moravskoslezský	240	14	57	78	77	14	3

Nejčastěji jsou ve venkovském prostoru zastoupeny obce s méně než 500 obyvateli (62 % obcí). Malá sídla do 200 obyvatel jsou typická především pro kraj Vysočina, ve většině ostatních krajů jsou nejpočetnější obce s 200 až 499 obyvateli. To neplatí pro venkovský prostor na východní Moravě (Moravskoslezský a Zlínský kraj), kde je výskyt malých obcí minimální a nejpočetnější skupinou jsou obce s 500 až 999 obyvateli. Ústecký kraj se na celkovém počtu obcí venkovského prostoru v České republice podílí 5,4 %, tento podíl je pátý nejnižší v mezikrajském srovnání.

Graf D.1 Podíl obyvatel ve venkovském prostoru podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008

²² Podle zákona 128/2000 Sb., o obcích, je část obce evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území.

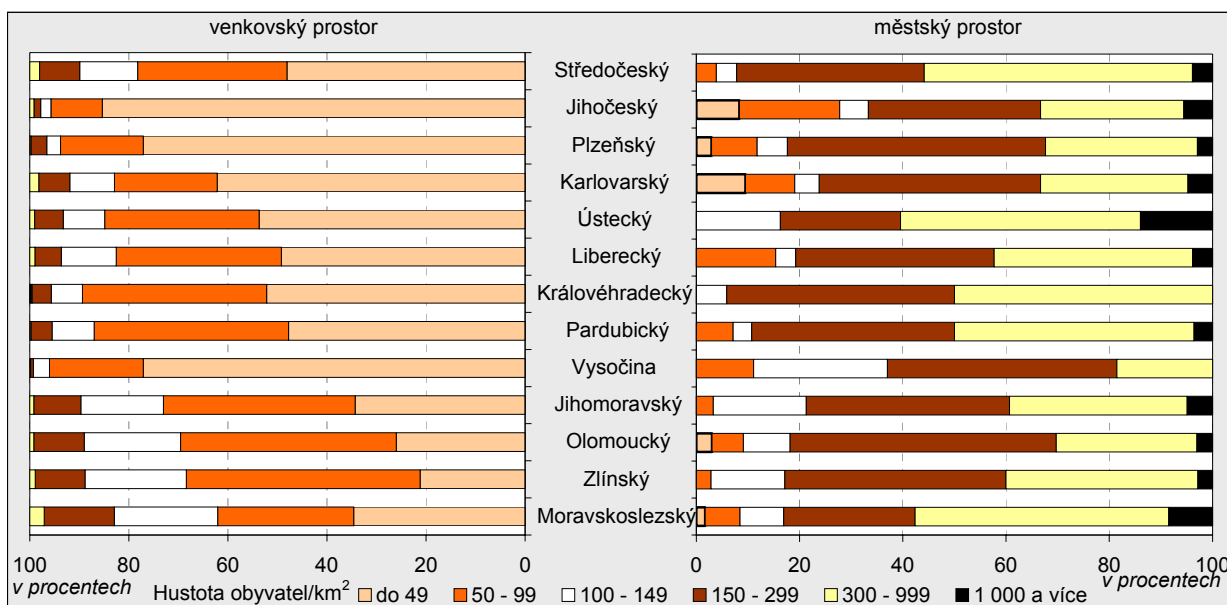
Podíváme-li se na venkovské obyvatelstvo prostřednictvím velikosti obcí, v nichž žije, zjistíme, že mezi kraji existují poměrně velké rozdíly. Například podíl velkých obcí na celkovém počtu obyvatel venkova byl ve Zlínském a Karlovarském kraji okolo 20 %, zatímco na Vysočině a v Pardubickém kraji pouze 5–6 %.

Tab. D.1.3 Obce podle hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

	Počet obcí celkem	v tom s hustotou zalidnění (osoby/km ²)											
		do 49		50 - 99		100 - 149		150 - 299		300 - 999		1 000 a více	
		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	6 249	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	26
ČR bez Hl. m. Prahy	6 248	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	25
v tom kraje:													
Středočeský	1 146	514	-	322	3	125	3	87	28	21	40	-	3
Jihočeský	623	501	3	61	7	12	2	8	12	5	10	-	2
Plzeňský	501	360	1	78	3	13	2	15	17	1	10	-	1
Karlovarský	132	69	2	23	2	10	1	7	9	2	6	-	1
Ústecký	354	167	-	97	-	26	7	18	10	3	20	-	6
Liberecký	215	93	-	63	4	21	1	10	10	2	10	-	1
Královéhradecký	448	216	-	154	-	26	2	16	15	1	17	1	-
Pardubický	451	202	-	166	2	36	1	18	11	1	13	-	1
Vysočina	704	522	-	128	3	22	7	4	12	1	5	-	-
Jihomoravský	673	210	-	237	2	102	11	58	24	5	21	-	3
Olomoucký	398	95	1	159	2	71	3	37	17	3	9	-	1
Zlínský	304	57	-	127	1	55	5	27	15	3	13	-	1
Moravskoslezský	299	83	1	66	4	50	5	34	15	7	29	-	5

Hustota zalidnění, která byla využita jako jedno z kritérií varianty pro vymezení venkovského prostoru pro mezikrajské srovnání, je ve venkovském prostoru nejnižší v jižních a západních Čechách, nejvyšší na jižní Moravě. U více než poloviny venkovských obcí ČR byla hustota zalidnění k 31. 12. 2008 velmi nízká, a to do 49 obyvatel na km². Nejčastěji je tomu v Jihočeském kraji (85 % z celkového počtu venkovských obcí regionu), v Plzeňském kraji a v kraji Vysočina (77 %). Naopak městský prostor se vyznačuje hustotou zalidnění vyšší než 150 obyvatel/km² (více než 82 % městských obcí v ČR). V Ústeckém kraji dokonce u 14 % obcí městského prostoru přesahuje tento ukazatel hranici 1 000 obyvatel/km². Obdobně tomu je i v dalším průmyslovém regionu – v Moravskoslezském kraji (8,5 %).

Graf D.2 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

Ústecký kraj má kromě výše zmíněného prvenství ve skupině obcí s nejhustěji osídleným prostorem městského typu i nejnižší podíl obcí se 150 až 299 obyvateli. Venkovské obce se téměř ve všech kategoriích pohybují zhruba uprostřed v mezikrajském žebříčku.

Tab. D.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability k 31. 12. 2008

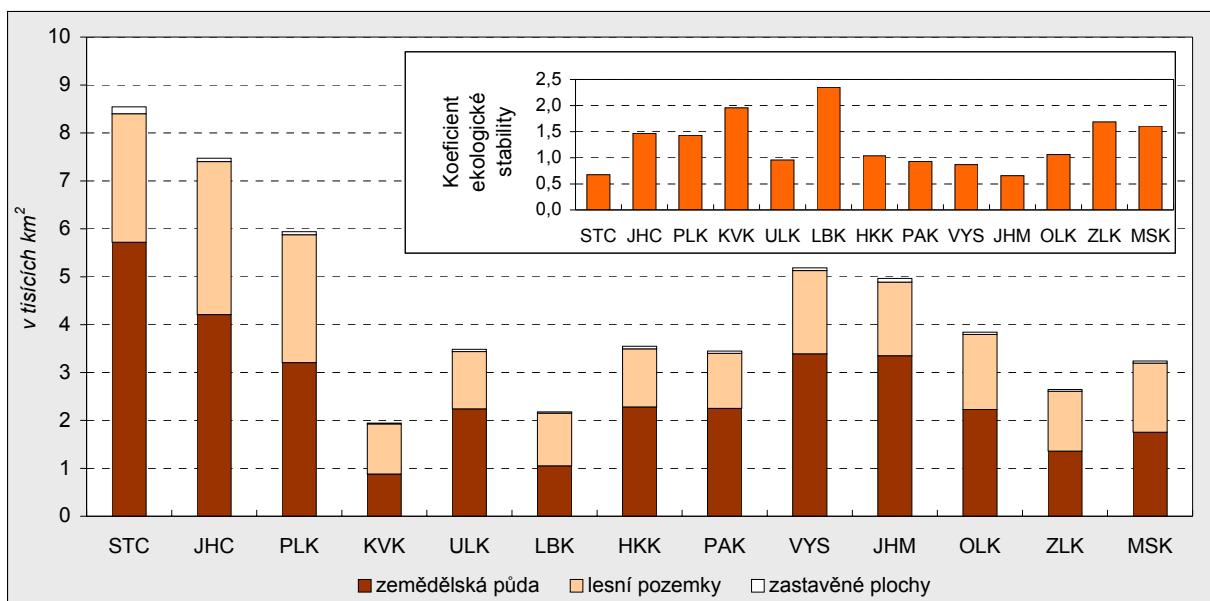
Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální, výpočty ČSÚ

	Rozloha celkem (km ²)		z toho druh pozemku (%)						Koeficient ekologické stability ¹⁾	
	V	M	zemědělská půda		lesní pozemky		zastavěné plochy		V	M
			V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	62 172	16 693	54,6	50,9	35,0	28,6	1,2	3,5	1,09	0,90
ČR bez Hl. m. Prahy	62 172	16 197	54,6	51,2	35,0	29,1	1,2	3,3	1,09	0,93
v tom kraje:										
Středočeský	9 364	1 651	61,1	56,4	28,6	22,5	1,5	4,1	0,68	0,59
Jihočeský	8 456	1 600	49,8	44,9	37,7	36,0	0,8	2,2	1,47	1,40
Plzeňský	6 429	1 132	49,9	53,4	41,5	28,9	1,0	3,0	1,43	0,85
Karlovarský	2 386	928	37,1	38,4	43,7	42,2	0,6	1,8	1,96	2,02
Ústecký	4 003	1 332	56,0	39,2	29,8	30,6	1,2	3,5	0,96	1,02
Liberecký	2 365	798	44,6	43,4	46,3	38,6	1,1	3,3	2,35	1,89
Královéhradecký	3 820	939	59,7	53,9	31,7	28,0	1,5	3,9	1,04	1,00
Pardubický	3 715	804	60,6	59,4	31,0	22,7	1,2	3,5	0,93	0,73
Vysočina	5 588	1 207	60,7	59,9	31,1	27,1	1,0	2,2	0,87	0,74
Jihomoravský	5 440	1 755	61,6	53,5	28,2	27,4	1,4	3,8	0,66	0,72
Olomoucký	4 237	1 030	52,6	56,3	36,9	26,1	1,1	3,3	1,06	0,72
Zlínský	2 866	1 098	47,4	53,6	43,6	29,6	1,3	3,2	1,68	0,91
Moravskoslezský	3 503	1 924	50,0	52,4	41,2	25,3	1,2	4,0	1,61	0,91

¹⁾ poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

Úvaha, že ve venkovském prostoru se pro zemědělskou činnost využívá vyšší podíl celkové rozlohy území než v prostoru městském, se potvrdila jen částečně. V pěti krajích (Zlínském, Olomouckém, Plzeňském, Moravskoslezském a Karlovarském) byl **podíl zemědělské půdy** vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Největší podíl zemědělské půdy na celkové rozloze venkovského prostoru má Jihomoravský a Středočeský kraj. Tyto kraje mají zároveň na svém území nízký podíl lesní půdy a tomu též odpovídají velmi nízké hodnoty koeficientu ekologické stability. To potvrzuje zemědělský charakter těchto dvou regionů. Venkovské oblasti se vyznačují celkově větším podílem lesních ploch než městský prostor. Rozdíl větší než 10 procentních bodů je patrný v Plzeňském kraji a na střední a východní Moravě. Naproti tomu větším podílem lesních ploch v městském prostoru disponuje pouze Ústecký kraj.

Graf D.3 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru k 31. 12. 2008

Podíl **zastavěných ploch** je na venkově třikrát nižší než ve městech. Postupující suburbanizace v zázemí velkých měst vede k tomu, že nejvyšší podíl zastavěných ploch byl v roce 2008 ve Středočeském kraji (tedy v zázemí Prahy), v Královéhradeckém a Jihomoravském kraji. Naproti tomu nejnižší podíl zastavěných ploch byl ve venkovském prostoru Karlovarského a Jihočeského kraje. Je třeba vzít v úvahu, že změny

v administrativním zdroji dat, ve kterém jsou evidovány druhy pozemků, probíhají s určitým zpožděním, a proto je reálný podíl zastavěných ploch v městském i venkovském prostoru poněkud vyšší.

Koeficient ekologické stability je výrazně nadprůměrný v Karlovarském a Libereckém kraji, a to nejen ve venkovském, ale i v městském prostoru. Podstatně vyšší koeficient ekologické stability byl ve venkovském prostoru v porovnání s městským prostorem zjištěn v Plzeňském, Zlínském a Moravskoslezském kraji. Naproti tomu v Karlovarském, Ústeckém a Jihomoravském kraji lze krajinu považovat za méně stabilní na venkově než ve městech.

Tab. D.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)						Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností krajského města (%)					
	do 14 minut		15 - 29 minut		30 a více minut		do 29 minut		30 - 59 minut		60 a více minut	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	43,9	74,2	46,0	23,7	10,0	2,1	21,1	56,5	48,4	30,1	30,5	13,4
ČR bez Hl. m. Prahy	43,9	89,2	46,0	8,4	10,0	2,5	21,1	47,7	48,4	36,2	30,5	16,0
v tom kraje:												
Středočeský	40,3	76,0	44,4	14,5	15,4	9,5	16,5	14,4	55,7	64,7	27,8	20,9
Jihočeský	38,2	88,7	50,0	8,9	11,8	2,4	18,1	38,4	33,8	33,8	48,1	27,8
Plzeňský	39,5	90,3	45,3	6,3	15,2	3,4	27,4	66,9	45,7	22,5	26,9	10,6
Karlovarský	35,3	79,0	47,7	18,0	17,0	3,0	40,6	58,0	45,8	36,2	13,6	5,8
Ústecký	52,0	95,1	41,9	3,0	6,1	2,0	21,2	45,5	42,3	24,1	36,5	30,4
Liberecký	54,8	86,4	34,9	12,3	10,4	1,3	23,7	61,4	47,8	33,3	28,5	5,2
Královéhradecký	46,6	84,7	47,2	12,6	6,2	2,7	20,5	36,9	46,8	49,6	32,7	13,5
Pardubický	52,6	93,2	39,8	4,1	7,6	2,8	26,3	48,1	23,7	15,4	49,9	36,6
Vysočina	38,2	83,2	51,2	14,4	10,6	2,4	15,9	35,3	40,7	41,3	43,5	23,4
Jihomoravský	41,5	91,8	49,8	7,8	8,7	0,4	18,8	60,2	57,4	25,5	23,9	14,3
Olomoucký	39,2	90,5	53,0	6,7	7,7	2,8	28,4	61,3	50,9	32,2	20,8	6,5
Zlínský	49,7	90,1	43,5	9,0	6,9	1,0	20,1	37,1	60,2	55,8	19,7	7,1
Moravskoslezský	53,6	96,2	42,7	3,8	3,7	0,0	19,6	57,9	57,4	34,3	23,0	7,8

Indikátory **časové dostupnosti obce do sídel správních úřadů** je nutno brát s patřičným nadhledem, neboť se jedná o údaje pořízené pomocí mapového serveru při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích a bez zohlednění použití jiných dopravních prostředků a vytíženosti komunikací během dne. U obcí, které jsou samotné sídlem správních oblastí, byl stanoven čas s ohledem na jejich velikost.

Převážná část obyvatelstva venkovského prostoru žije v obcích, ze kterých je sídlo příslušného správního obvodu ORP dostupné individuální dopravou do 29 minut. Poměrně velké mezikrajské rozdíly byly zjištěny u dostupnosti do 14 minut. Zatímco v Libereckém kraji se do sídla SO ORP za tuto dobu dostane 55 % obyvatel venkovských obcí, v Karlovarském kraji pouze 35 % obyvatel. Část obcí tvořící městský prostor je přímo sídly SO ORP, proto 89 % obyvatel městského prostoru má na správní úřad relativně blízko (do 14 minut).

Časová dostupnost sídla kraje je ovlivněna především velikostí kraje, polohou krajského města, následně hustotou a kvalitou silniční sítě. S rostoucí velikostí kraje se zvětšuje diference v časové dostupnosti krajského města. Nejvíce obyvatel venkovského prostoru žije v pásmu s dojezdem na krajský úřad mezi půl hodinou až hodinou jízdy. Výjimku tvoří kraj Jihočeský, Pardubický a Vysočina, kde nejvíce obyvatel venkovských obcí cestuje do krajského města déle než hodinu.

Poloha krajského města v Ústeckém kraji způsobuje, že v porovnání s republikovým průměrem je podíl obyvatel cestujících déle než hodinu z venkovském prostoru zhruba o pětinu vyšší a z obcí městského prostoru dokonce více než dva a čtvrt krát vyšší.

D.2 Obyvatelstvo

Zdroje dat použité v této kapitole umožňují velmi rozsáhlé hodnocení rozdílů populačního vývoje ve venkovském a městském prostoru. S ohledem na rozsah materiálu se pokusíme vystihnout jen ty nejvýznamnější aspekty demografického vývoje v obou sledovaných prostorech.

K 31. 12. 2008 žilo v obcích zařazených do venkovského prostoru 29,8 % obyvatel z celkového počtu obyvatel České republiky a zbylých 70,2 % v obcích městského prostoru. Mezi kraji však existují výrazné rozdíly. Například ve Středočeském kraji jsou podíly městského a venkovského obyvatelstva téměř vyrovnané, naproti tomu v Moravskoslezském kraji dosahoval podíl venkovského obyvatelstva pouze 17,7 %. Druhý nejnížší podíl obyvatel v obcích venkovského prostoru má Ústecký kraj (22,0 %).

Významným faktorem odlišujícím strukturu obyvatel venkovského od městského prostoru je podstatně vyšší **zastoupení dětí do 14 let** na celkové populaci. Nejméně zřetelně je tato odlišnost patrná v Ústeckém kraji, kde byl k 31. 12. 2008 podíl dětí ve venkovských a v městských obcích téměř vyrovnaný. Naopak nejvýrazněji převažovaly děti mezi obyvatelstvem venkova v krajích Pardubickém (převaha o 1,7 p. b.), Jihomoravském (1,6 p. b.), Karlovarském a Olomouckém (1,5 p. b.). Venkovské obce mají zpravidla nižší podíl osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel, výjimku tvořil pouze kraj Vysočina. Tato situace může být zapříčiněna mimo jiné i umístěním sociálních zařízení pro seniory častěji ve městech. Z pohledu ekonomiky je pak nejdůležitější věkovou skupinou obyvatelstvo ve věku 15 až 64 let. Ve většině krajů, s výjimkou Ústeckého, Karlovarského a Královéhradeckého kraje, žil ve venkovském prostoru menší podíl těchto osob než v městském prostoru. Nicméně rozdíl mezi městy a venkovem nebyl v této věkové skupině výrazný (nejmenší byl v Pardubickém kraji – 0,1 p. b., největší na Vysočině – 2,1 p. b.).

Tab. D.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem		v tom ve věkové skupině (%)						Průměrný věk (roky)	
			0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	15,1	13,7	70,5	71,2	14,4	15,1	39,9	40,7
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	15,1	14,0	70,5	71,0	14,4	14,9	39,9	40,5
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	15,4	14,5	70,5	71,1	14,1	14,4	39,8	40,1
Jihočeský	251 465	384 863	15,0	13,9	70,5	71,1	14,5	15,0	40,2	40,6
Plzeňský	207 574	362 053	14,4	13,5	70,8	71,0	14,7	15,5	40,5	41,0
Karlovarský	75 851	232 552	15,7	14,2	72,3	71,6	11,9	14,2	38,7	40,2
Ústecký	183 915	651 976	15,3	15,1	71,9	71,4	12,8	13,4	39,6	39,6
Liberecký	120 105	317 220	15,3	14,5	71,0	71,5	13,7	14,0	39,8	40,0
Královéhradecký	197 836	356 684	15,1	13,8	70,4	69,9	14,6	16,3	40,1	41,3
Pardubický	209 350	305 835	15,6	13,9	70,3	70,4	14,1	15,8	39,6	40,9
Vysočina	227 651	287 760	15,1	14,1	69,1	71,2	15,8	14,7	40,3	40,2
Jihomoravský	390 624	756 522	14,9	13,3	70,4	70,7	14,7	16,0	40,0	41,2
Olomoucký	255 601	386 536	15,0	13,5	70,3	71,0	14,7	15,4	40,0	40,9
Zlínský	218 816	372 596	14,8	13,5	70,2	70,8	15,0	15,7	40,1	41,0
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	15,0	14,1	71,0	71,3	13,9	14,6	39,7	40,3

Z rozdílné věkové struktury obyvatelstva vyplývá, že **průměrný věk** obyvatel ve venkovských obcích je zpravidla nižší než průměrný věk obyvatel městského prostoru. Výjimkou je pouze kraj Vysočina a také Ústecký kraj, kde byl průměrný věk na venkově a ve městě téměř stejný, resp. stejný.

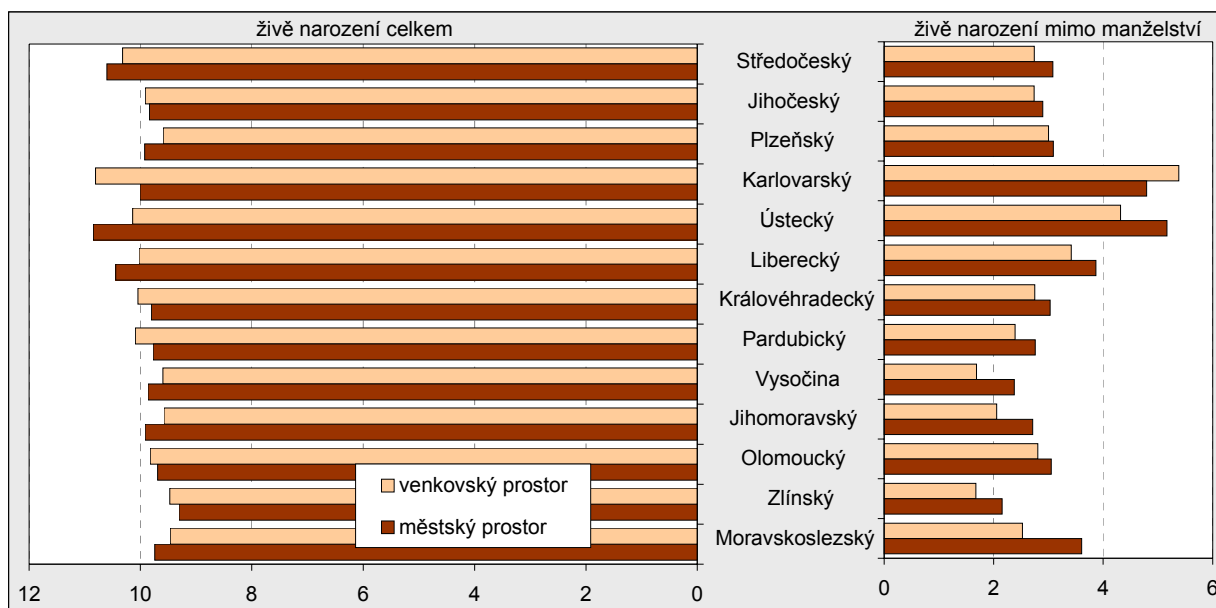
Významným faktorem, ovlivňujícím budoucí populační vývoj, ale i budoucí sociální a ekonomickou situaci regionu, je mimo jiné vývoj **porodnosti**. Nejlépe lze hodnotit rozdíly v intenzitě porodnosti mezi městským a venkovským prostorem krajů pomocí obecné míry plodnosti, která je definována jako poměr počtu všech živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku. Ta dosáhla ve venkovském prostoru celé České republiky hodnoty 41,1 ‰, zatímco ve městech se pohybovala okolo 40,0 ‰. K tomuto jevu, tj. větší plodnosti na venkově, dochází ve většině krajů, výjimkou jsou pouze Ústecký, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj.

Tab. D.2.2 Porodnost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Živě narození na 1 000 obyvatel		Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let		Podíl živě narozených mimo manželství (%)		Potraty na 1 000 obyvatel		Umělá přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	9,9	10,0	41,1	40,0	27,0	32,4	3,3	4,4	2,2	3,0
ČR bez Hl. m. Prahy	9,9	10,0	41,1	40,1	27,0	33,3	3,3	4,5	2,2	2,9
v tom kraje:										
Středočeský	10,3	10,6	42,9	42,4	26,6	29,0	3,6	4,5	2,4	3,1
Jihočeský	9,9	9,8	41,5	39,0	27,6	29,5	3,2	4,4	2,1	2,9
Plzeňský	9,6	9,9	40,4	40,1	31,3	31,1	4,1	5,1	2,6	3,3
Karlovarský	10,8	10,0	43,3	39,6	49,8	47,9	5,0	5,6	3,5	3,9
Ústecký	10,1	10,8	42,9	43,3	42,6	47,6	4,4	6,0	2,9	4,1
Liberecký	10,0	10,4	42,1	41,6	34,1	37,0	3,9	5,3	2,5	3,5
Královéhradecký	10,0	9,8	42,1	40,5	27,4	30,9	3,4	4,6	2,4	3,2
Pardubický	10,1	9,8	42,2	39,6	23,7	28,3	2,8	3,8	1,7	2,2
Vysočina	9,6	9,9	40,9	39,0	17,6	24,1	2,8	4,0	1,7	2,5
Jihomoravský	9,6	9,9	39,5	39,9	21,5	27,4	3,0	3,8	1,9	2,5
Olomoucký	9,8	9,7	40,5	38,5	28,6	31,5	3,1	3,9	1,9	2,5
Zlínský	9,5	9,3	39,0	37,1	17,7	23,1	2,8	3,6	1,6	2,2
Moravskoslezský	9,5	9,7	38,7	39,0	26,7	37,0	3,0	4,1	1,9	2,7

Z venkovských obcí byla nejnižší plodnost v Moravskoslezském kraji (38,7 ‰), naopak nejvyšší v kraji Karlovarském (43,3 ‰). V Ústeckém kraji je dosahována ve venkovském prostoru druhá nejvyšší plodnost (spolu se Středočeským krajem) v České republice a v městském prostoru je dokonce nejvyšší.

Graf D.4 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001-2008

Zajímavou charakteristikou porodnosti a především populačního chování obyvatelstva je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených. Republikový podíl dětí narozených mimo manželství činil ve venkovském prostoru 27,0 % a v městském 32,4 %. Vyšší podíl v obcích městského prostoru byl ve všech krajích České republiky s výjimkou dvou (Plzeňského a Karlovarského). Nejnižší hodnota ve venkovských obcích byla zaznamenána v kraji Vysočina (17,6 %) a ve Zlínském kraji (17,7 %), naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (49,8 %), druhá nejvyšší hodnota, a to jak ve venkovském, tak i městském prostoru patří Ústeckému kraji.

Počet **potratů** i umělých přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel byl ve venkovském prostoru o čtvrtinu nižší než v prostoru městském. Tato skutečnost byla zjištěna ve všech krajích s tím, že v moravských krajích je potratovost dlouhodobě nižší než v krajích na západě a severu republiky. Jednoznačně nejvyšší

potratovost v městských obcích je v Ústeckém kraji, ve venkovských obcích se v mezikrajském srovnání jedná o druhou nejvyšší hodnotu po kraji Karlovarském.

Tab. D.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Zemřelí na 1 000 obyvatel		Standardizovaná míra úmrtnosti (‰)		Příčiny úmrtí (%)					
	V	M	V	M	novotvary		nemoci oběhové soustavy		vnější příčiny	
					V	M	V	M	V	M
ČR celkem	10,9	10,2	10,7	10,2	25,4	27,2	53,0	50,7	6,2	6,1
ČR bez Hl. m. Prahy	10,9	10,1	10,7	10,4	25,4	27,1	53,0	50,8	6,2	6,2
v tom kraje:										
Středočeský	11,4	10,4	10,9	10,6	25,9	27,4	52,4	50,6	6,1	6,0
Jihočeský	11,0	9,5	10,7	9,9	26,6	29,3	50,6	47,2	6,5	6,4
Plzeňský	11,2	10,4	10,8	10,3	27,3	29,7	50,5	48,0	5,5	5,6
Karlovarský	9,8	9,9	12,1	11,0	28,3	29,1	45,2	45,6	7,1	6,5
Ústecký	11,4	10,7	12,5	12,1	26,8	27,7	51,1	50,2	6,4	6,4
Liberecký	10,9	9,8	11,1	10,4	25,7	28,5	52,7	49,2	6,5	6,6
Královéhradecký	10,7	10,3	10,1	9,6	24,7	26,1	54,8	52,4	5,9	6,1
Pardubický	10,3	10,1	10,3	10,0	25,0	25,9	52,2	51,5	6,2	6,3
Vysočina	10,9	9,1	9,9	9,6	24,4	27,5	57,5	53,5	5,4	5,9
Jihomoravský	10,8	10,2	10,4	9,6	24,2	26,2	56,0	53,2	6,0	5,9
Olomoucký	10,6	9,9	10,6	9,8	25,4	27,0	52,4	50,4	6,7	6,6
Zlínský	11,0	9,8	10,9	9,7	22,4	24,3	54,6	54,4	7,2	6,7
Moravskoslezský	10,2	10,4	10,8	11,2	25,1	26,0	52,3	50,9	5,9	5,9

Úroveň **úmrtnosti** je jedním z nejčastěji využívaných indikátorů životní úrovně obyvatelstva a kvality života. Rozdíl mezi městským a venkovským prostorem v úmrtnostních poměrech nejlépe vystihuje standardizovaná míra úmrtnosti, která srovnává zemřelé na 1 000 obyvatel s vyloučením vlivů rozdílné věkové struktury. Tento ukazatel dosáhl v České republice hodnoty 10,7 ‰ ve venkovském prostoru a 10,2 ‰ v městském prostoru. Ve všech krajích, s výjimkou Moravskoslezského kraje, byla vyšší úmrtnost v obcích venkovského prostoru. Neslavné prvenství, jak ve venkovském, tak i v městském prostoru připadá Ústeckému kraji. Obecně více osob umírá na novotvary v městském prostoru a na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru. Podíl zemřelých na vnější příčiny byl ve většině krajů podobný, jak v obcích venkovského, tak i městského prostoru. Výraznější rozdíly jsou patrné pouze v krajích Karlovarském, Zlínském a na Vysočině, ve kterých docházelo k odchylce mezi městským a venkovským prostorem od -0,5 do 0,6 p. b.

Tab. D.2.4 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

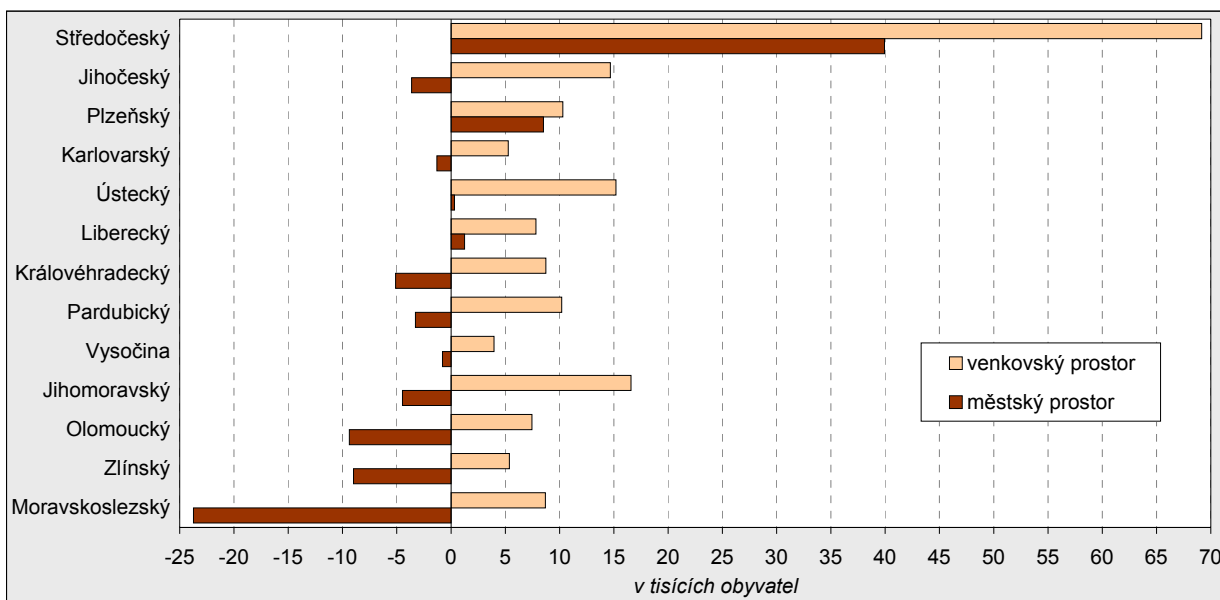
	na 1 000 obyvatel									
	Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Celkový přírůstek		Sňatky		Rozvody	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	-1,0	-0,3	8,7	1,2	7,7	0,9	4,7	5,3	2,3	3,4
ČR bez Hl. m. Prahy	-1,0	-0,1	8,7	-0,1	7,7	-0,2	4,7	5,2	2,3	3,5
v tom kraje:										
Středočeský	-1,1	0,2	18,0	7,5	17,0	7,7	4,9	5,4	2,7	3,6
Jihočeský	-1,1	0,3	8,7	-1,5	7,6	-1,2	4,8	5,2	2,2	3,4
Plzeňský	-1,7	-0,4	8,1	3,5	6,4	3,0	4,7	5,4	2,5	3,4
Karlovarský	1,0	0,1	8,0	-0,8	9,0	-0,7	5,2	5,5	3,1	4,0
Ústecký	-1,3	0,1	12,2	-0,1	10,9	0,1	5,2	5,4	2,8	4,0
Liberecký	-0,9	0,7	9,3	-0,2	8,5	0,5	4,9	5,6	2,2	3,9
Královéhradecký	-0,7	-0,5	6,4	-1,3	5,7	-1,8	4,8	5,1	2,6	3,4
Pardubický	-0,2	-0,3	6,5	-1,0	6,3	-1,3	4,7	5,1	2,1	3,1
Vysočina	-1,3	0,8	3,5	-1,1	2,2	-0,3	4,6	4,9	1,7	2,9
Jihomoravský	-1,2	-0,3	6,7	-0,4	5,5	-0,8	4,6	5,3	2,1	3,2
Olomoucký	-0,8	-0,2	4,5	-2,8	3,7	-3,0	4,5	5,0	2,3	3,4
Zlínský	-1,5	-0,4	4,6	-2,5	3,1	-3,0	4,4	4,8	1,9	3,0
Moravskoslezský	-0,8	-0,6	5,8	-2,2	5,0	-2,9	4,4	4,9	2,1	3,5

Pro venkovský prostor České republiky byl v letech 2001 až 2008 charakteristický **úbytek obyvatelstva přirozenou měnou** (tzn., že počet zemřelých převyšoval počty narozených) a současně výrazný přírůstek migrací, což následně vedlo k vysokým celkovým přírůstkům obyvatel.

Průměrný roční přirozený úbytek obyvatel ve sledovaném období dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v celé České republice hodnoty -1,0 ‰ ve venkovském prostoru a -0,3 ‰ v městském prostoru. K přirozenému úbytku obyvatel docházelo ve venkovském prostoru všech krajů s výjimkou Karlovarského kraje. V městském prostoru již vývoj tak jednoznačný nebyl a kraje ČR se dělí téměř rovnoměrně na ty, kde byl přirozený přírůstek kladný (Středočeský, Jihočeský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký kraj a Vysočina) a kde nastal přirozený úbytek obyvatel.

Obecně lze říci, že se přirozená měna obyvatel v městském prostoru od venkova liší mnohem méně, než **migrační přírůstek**. V souhrnu let 2001 až 2008 dosáhl průměrný roční přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel za Českou republiku ve venkovském prostoru hodnoty 8,7 ‰ a 1,2 ‰ v městském prostoru. Venkovské oblasti všech krajů měly migrační saldo kladné a tento přírůstek tak byl určující pro přírůstek celkový. Relativně nejvíce obyvatel získal díky migraci venkovský prostor Středočeského kraje (18,0 na 1 000 obyvatel), nejméně pak Vysočina (3,5 ‰). Zjednodušeně lze říci, že se lidé stěhují z měst a městský prostor tak dlouhodobě kvůli migraci obyvatele ztrácí. Výjimkou byly pouze kraje Středočeský a Plzeňský, v jejichž městských obcích došlo k nárůstu počtu obyvatel migrací.

Graf D.5 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001)

Jak již bylo řečeno výše, celkový přírůstek obyvatelstva byl (hlavně ve venkovském prostoru) determinován migračním přírůstkem. V přepočtu na 1 000 obyvatel dosahoval celkový přírůstek v letech 2001 až 2008 ve venkovských obcích celé ČR 7,5 ‰ a v městských obcích 1,0 ‰ (po vyloučení Hl. m. Prahy došlo v městském prostoru k celkovému úbytku obyvatel). Ve všech krajích počet obyvatel venkovského prostoru rostl a v přepočtu na 1 000 obyvatel tento nárůst výrazně převyšoval přírůstek v městském prostoru.

S ohledem na částečně přetrvávající odlišný životní styl, rozdílnou dopravní dostupnost škol a hlavně nabídku pracovních pozic je zřejmé, že zůstává odlišná i **vzdělanostní struktura obyvatel** venkovských a městských obcí. Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001 umožňují tyto rozdíly analyzovat. Ve venkovských oblastech převažovaly k 1. 3. 2001 osoby se základním vzděláním a vyučením bez maturity. V městském prostoru žilo naopak více obyvatel s vyšším vzděláním (úplné střední s maturitou, vyšší odborné, nástavbové a vysokoškolské vzdělání).

Tab. D.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001

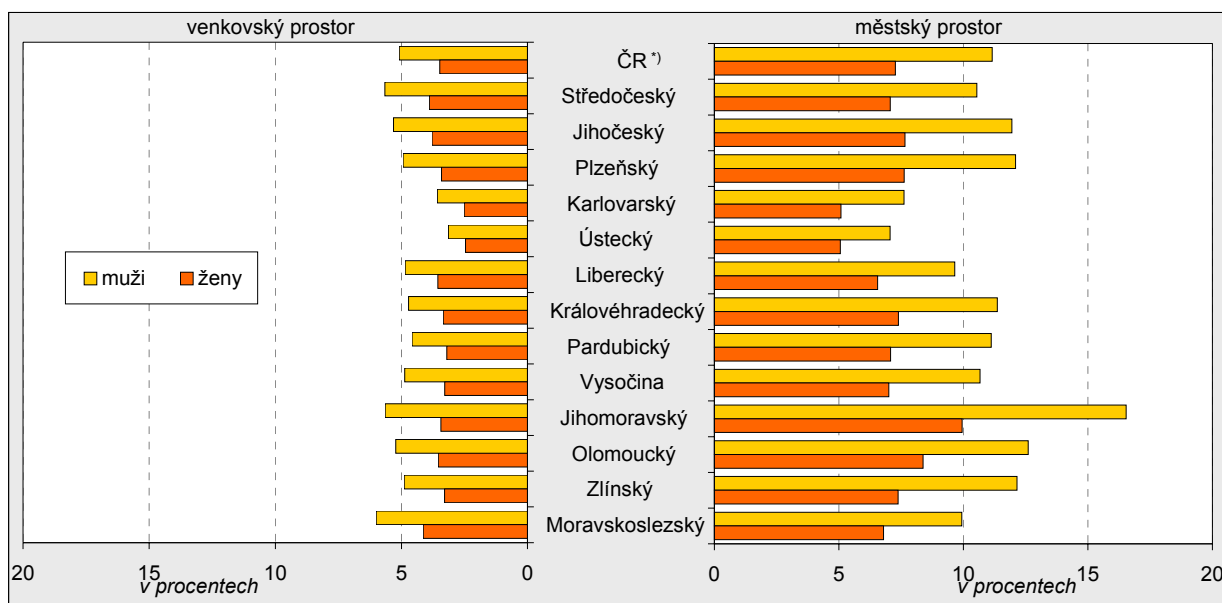
Zdroj: SLDB 2001

v %

	Nejvyšší dokončené vzdělání									
	základní, neukončené a bez vzdělání		vyučení a střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		vyšší odborné a nástavbové		vysokoškolské	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,9	21,3	43,6	35,8	20,0	26,9	2,3	3,9	4,3	10,7
ČR bez Hl. m. Prahy	28,9	22,7	43,6	37,1	20,0	26,1	2,3	3,7	4,3	9,1
v tom kraje:										
Středočeský	26,7	21,2	44,0	37,6	20,9	27,1	2,5	4,0	4,8	8,7
Jihočeský	29,7	20,4	42,7	36,3	19,9	28,3	2,2	4,0	4,5	9,7
Plzeňský	28,6	20,5	43,6	37,1	20,3	27,6	2,0	3,7	4,2	9,8
Karlovarský	35,6	26,7	41,1	37,6	16,7	24,5	1,9	3,4	3,0	6,3
Ústecký	32,3	27,1	43,8	38,1	17,3	23,6	2,0	3,1	2,8	6,0
Liberecký	28,4	22,9	43,7	38,8	19,8	25,2	2,4	3,4	4,2	8,0
Královéhradecký	27,3	20,7	44,2	37,4	20,9	27,4	2,6	4,1	4,0	9,3
Pardubický	27,5	20,4	45,4	37,9	19,9	27,5	2,5	4,2	3,9	9,0
Vysočina	28,8	21,1	44,0	37,9	20,1	27,4	2,3	3,9	4,1	8,8
Jihomoravský	29,5	20,8	43,5	34,0	19,5	27,1	2,2	4,0	4,5	13,1
Olomoucký	28,9	21,3	43,4	36,4	20,3	27,3	2,1	3,5	4,4	10,4
Zlínský	30,5	22,3	43,2	36,8	19,5	26,7	2,2	3,7	4,1	9,7
Moravskoslezský	28,5	25,2	42,2	38,0	21,0	23,9	2,4	3,2	5,1	8,3

V Ústeckém kraji je jeden z nejvyšších (v městských obcích nejvyšší) podílů obyvatel se základním vzděláním a vyučených bez maturity, naproti tomu má nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob vůbec.

Graf D.6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001

Největšího podílu dosahovali vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé ve venkovských obcích v Moravskoslezském (5,1 %) a Středočeském kraji (4,8 %). V obcích zařazených do městského prostoru byl nejvyšší podíl vysokoškoláků (kromě Hlavního města Prahy) v Jihomoravském (13,1 %) a Olomouckém kraji (10,4 %).

D.3 Hospodářství

Na rozdíl od demografické oblasti, hodnocené v předchozí kapitole, jsou zdroje dat charakterizující hospodářství na úrovni jednotlivých obcí velmi omezené. Většina ukazatelů hospodářské statistiky, které ČSÚ nabízí na úrovni celé České republiky (či jednotlivých krajů), je založena na výběrových šetřeních, což neumožňuje získat a publikovat podrobné údaje za menší územní celky²³. Tím jsou možnosti hodnocení hospodářského vývoje a rozdílů mezi venkovským a městským prostorem relativně limitované.

Hlavními zdroji dat na úrovni obcí je v ekonomické oblasti Registr ekonomických subjektů (RES) a Sčítání lidu domů a bytů z roku 2001, jehož výsledky však již nemusí po 8 letech dynamických změn v prostředí tržního hospodářství zcela přesně odpovídat aktuální situaci. Pro účely této analýzy proto byly tradiční zdroje dat ČSÚ doplněny o externí zdroje, jako například údaje o hospodaření obcí (MF ČR). Přestože jsou datové možnosti v této oblasti skutečně velmi malé, hospodářský vývoj regionu je možné alespoň zprostředkovaně sledovat i prostřednictvím situace na trhu práce, kterému je však věnována samostatná kapitola D.4.

Jak již bylo výše zmíněno, podrobné údaje o zemědělství jsou založené na výběrových šetřeních a jsou dostupné nejvýše do úrovně okresů (blíže viz část C). Proto není možné se této bezpochyby důležité součásti ekonomického života venkovských oblastí věnovat v územním vymezení, které bylo vybráno pro tuto kapitolu (tzn. vymezení založené na údajích o obcích).

Tab. D.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele

Zdroj: Český statistický úřad; Ministerstvo financí ČR

	Ekonomické subjekty ¹⁾ na 1 000 obyvatel		Statistické jednotky typu podnik ^{1, 2)} na 1 000 obyvatel		Intenzita podnikatelské aktivity ³⁾ (%)		Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele ⁴⁾ (Kč)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	209	259	112	136	13,7	14,7	16 554	29 782
ČR bez Hl. m. Prahy	209	234	112	121	13,7	13,6	16 554	24 882
v tom kraje:								
Středočeský	231	244	128	130	15,9	14,8	17 262	22 959
Jihočeský	227	247	124	132	14,5	14,6	18 648	25 421
Plzeňský	217	253	113	132	13,1	13,8	20 279	29 345
Karlovarský	239	269	115	127	13,6	14,2	18 847	22 410
Ústecký	207	211	101	101	13,0	11,9	18 458	21 001
Liberecký	241	270	124	128	15,1	15,4	16 052	24 029
Královéhradecký	223	242	122	135	14,4	15,1	15 254	22 569
Pardubický	192	227	104	121	12,5	13,8	15 291	23 265
Vysočina	182	209	104	117	12,3	13,0	15 492	25 889
Jihomoravský	196	265	105	142	13,0	15,1	15 382	29 895
Olomoucký	188	225	95	116	12,4	13,3	15 011	24 368
Zlínský	203	242	110	129	14,4	14,8	15 024	23 692
Moravskoslezský	184	194	97	97	11,9	11,0	15 653	25 598

¹⁾ k 31. 12. 2008

²⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

³⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (Zdroj: SLDB 2001)

⁴⁾ v roce 2008

Je všeobecně přijímaným faktem, že jsou města centry ekonomického života regionů. O tom svědčí například počet obsazených pracovních míst podle výsledků sčítání lidu 2001, kdy venkovský prostor tvořil zhruba jen pětinu celkového počtu pracovních míst (podrobněji viz kapitola D.4.). Aktuálnější údaje v této územní podrobnosti nejsou ze zjišťování ČSÚ k dispozici. Nepřímo můžeme využít údaje o počtech zaměstnanců v členění podle obce místa výkonu práce uvedeného v pracovní smlouvě, které každoročně zjišťuje ministerstvo financí jako jeden z podkladů pro stanovení podílu jednotlivých obcí na celostátním výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (např. vyhláška 276/2009 Sb. Ministerstva financí ČR).

Tyto údaje za rok 2008 také potvrzují ekonomickou převahu měst nad venkovem, stejně jako to, že ve všech krajích s výjimkou Moravskoslezského kraje byla míra nezaměstnanosti ve venkovských oblastech vyšší než

²³ Jedinou výjimku tvoří Praha, která je zároveň nejen obcí, ale také krajem a regionem soudržnosti.

v městských. Proto soukromé podnikání pro venkovské oblasti nabývá o to většího významu. Intenzita podnikatelské aktivity je ve městě a na venkově velmi podobná, a pokud neuvažujeme Hlavní město Prahu, pak je na venkově dokonce i mírně vyšší (dle dat v roce 2001). Malé rozdíly mezi městským a venkovským prostorem v tomto ohledu potvrzují také údaje o počtech ekonomických subjektů, jejichž velkou většinu tvoří právě fyzické osoby a drobní podnikatelé, a těch je (v relaci na obyvatele) ve městech a na venkově relativně stejný počet.

V každém kraji je však situace odlišná a stejně tak různě probíhají i hospodářské změny. Například v krajích s absencí jednoho velkého ekonomického centra či nízkou četností ekonomických subjektů ve městech je rozdíl mezi městem a venkovem v počtu ekonomických subjektů na obyvatele poměrně malý. Jedná se například o Ústecký, Moravskoslezský nebo Středočeský kraj. V těchto regionech je rovněž relativně nízký rozdíl mezi městem a venkovem v počtech zaměstnanců (na obyvatele) a vyšší intenzita podnikatelské aktivity na venkově než ve městech. Naopak na východě republiky, tj. ve zbývajících moravských regionech a Pardubickém kraji, jsou rozdíly mezi městem a venkovem poměrně veliké²⁴.

Pokud porovnáme všechny venkovské oblasti mezi sebou, pak lze říci, že podnikatelsky aktivnější jsou obyvatelé venkovských obcí Středočeského, Jihočeského, Libereckého, Královéhradeckého a Zlínského kraje. Naopak spíše méně aktivními jsou v této souvislosti venkovské oblasti v Ústeckém kraji a na Moravě (jedná se o regiony s nejvyšší nezaměstnaností). Nejvíce zaměstnanců je zaměstnáno na území venkovských obcí Středočeského kraje, a to jak absolutně (jedná se o nejlidnatější venkovský prostor všech krajů), tak spolu s Karlovarským a Moravskoslezským krajem i relativně v přepočtu na obyvatele.

Tab. D.3.2 Ekonomické změny v letech 2001 až 2008

	Růst celkového počtu ekonomických subjektů (%)		Počet nově vzniklých ekonomických subjektů na 1 zaniklý subjekt		Růst počtu ekonomických subjektů			
					ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾ (%)		v terciárním sektoru (%)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,7	20,1	2,4	2,5	16,1	15,7	31,6	20,1
ČR bez Hl. m. Prahy	28,7	18,9	2,4	2,3	16,1	12,3	31,6	18,2
v tom kraje:								
Středočeský	37,3	24,4	2,6	2,5	24,9	17,2	42,3	25,2
Jihočeský	27,2	15,8	2,3	2,2	11,6	8,1	28,0	14,6
Plzeňský	27,4	23,5	2,4	2,8	13,3	11,4	31,5	23,8
Karlovarský	26,7	21,4	2,7	2,6	7,4	5,6	27,5	23,2
Ústecký	26,6	18,4	2,3	2,3	9,9	12,2	27,0	16,3
Liberecký	28,0	18,7	2,4	2,6	17,6	14,6	31,6	19,9
Královéhradecký	27,9	16,3	2,5	2,2	17,9	7,0	28,7	15,4
Pardubický	32,9	19,8	2,5	2,3	27,4	23,4	30,7	17,3
Vysočina	25,6	20,1	2,3	2,4	13,7	9,5	27,6	19,4
Jihomoravský	27,7	22,2	2,4	2,5	17,6	18,5	30,6	22,4
Olomoucký	19,9	12,4	2,2	2,0	8,2	4,0	22,9	12,5
Zlínský	21,9	13,6	2,0	2,1	6,9	6,0	29,1	13,3
Moravskoslezský	30,6	16,2	2,4	2,2	22,4	14,4	32,4	13,0

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), kokašská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Výrazně aktivnější, pokud jde o zakládání nových ekonomických subjektů, byli v letech 2001 až 2008 obyvatelé venkovských oblastí (a to především českých regionů) než obyvatelé měst. Z nich zcela výsadní postavení měl Středočeský kraj, kde se každý rok zvýšil počet ekonomických subjektů o více než 4 %. Naopak nejpomaleji rostl počet registrovaných subjektů v Olomouckém kraji (přesto však stále výrazně rychleji než v městském prostoru kraje).

²⁴ Při těchto porovnáních však nesmíme zapomenout na to, že v Jihomoravském kraji je součástí městského prostoru také město Brno, což výrazně zvyšuje odlišnost tohoto prostoru oproti venkovským obcím.

Velmi zajímavé poznatky o hospodářském vývoji jednotlivých regionů odhaluje změna počtu zaměstnanců z podkladů Ministerstva financí ČR. Zatímco **počet zaměstnanců** se zvyšoval v městských oblastech všech krajů, a v průměru výrazně více než na venkově, mezi venkovskými oblastmi existují veliké rozdíly. Pouze ve čtyřech krajích se počet zaměstnanců mezi lety 2001 a 2008 zvýšil, ve zbývajících klesal. Nicméně například ve venkovském prostoru Středočeského kraje se jednalo o natolik výrazný nárůst, že překonal i růst počtu zaměstnanců ve všech městských regionech. Naopak nejvíce pracovních míst zaniklo ve venkovských obcích Vysočiny, Moravskoslezského a Jihočeského kraje. Jediným krajem, kde se počet zaměstnanců vyvíjel v městských i venkovských obcích relativně vyrovnaně a nezvyšovala se tak disparita uvnitř prostoru, byl Ústecký kraj. Naopak k extrémně odlišnému (a opačnému) vývoji městského a venkovského prostoru došlo v Pardubickém a Plzeňském kraji.

Tab. D.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky¹⁾ k 31. 12. 2008

	Počet statistických jednotek typu podnik celkem		z toho sektor ¹⁾ (%)						Zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor ²⁾ na 1 000 obyvatel	
			primární		sekundární		terciární			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	348 534	997 055	12,5	2,4	33,1	24,2	54,1	73,0	7,8	6,3
ČR bez Hl. m. Prahy	348 534	740 857	12,5	3,0	33,1	26,5	54,1	70,1	7,8	5,8
v tom kraje:										
Středočeský	71 105	87 912	9,0	2,5	31,6	26,7	59,0	70,4	7,8	6,3
Jihočeský	31 104	50 876	16,8	4,3	30,8	26,4	52,0	68,9	9,0	7,0
Plzeňský	23 430	47 614	15,2	3,0	28,9	24,8	55,5	71,7	7,3	5,6
Karlovarský	8 692	29 582	9,5	2,5	27,3	22,1	62,6	74,6	5,9	4,6
Ústecký	18 574	65 826	12,3	2,5	30,5	26,4	56,5	70,5	4,9	3,8
Liberecký	14 835	40 636	11,4	2,4	33,7	31,5	54,7	65,8	7,6	6,0
Královéhradecký	24 113	48 043	13,5	3,6	31,7	28,4	54,4	67,6	7,8	7,2
Pardubický	21 791	37 075	13,1	3,0	34,9	28,3	51,7	68,3	8,1	5,9
Vysočina	23 787	33 694	17,9	5,0	33,7	28,2	48,1	66,5	8,7	7,1
Jihomoravský	41 180	107 382	11,6	2,6	37,3	24,9	50,7	72,1	7,8	6,9
Olomoucký	24 407	44 680	12,0	2,9	34,5	26,1	53,2	70,7	6,7	5,7
Zlínský	24 075	48 165	11,3	3,5	40,2	28,9	48,1	67,1	10,4	7,7
Moravskoslezský	21 441	99 372	12,4	2,7	31,4	25,3	55,7	71,6	7,0	4,4

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

²⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Tab. D.3.4 Ekonomické subjekty¹⁾ podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008

	na 1 000 obyvatel									
	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)		Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)		Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)		Střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)		Velké podniky (250 a více zaměstnanců)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	92,7	105,5	15,0	23,4	3,4	5,1	0,6	1,4	0,1	0,3
ČR bez Hl. m. Prahy	92,7	94,3	15,0	20,7	3,4	4,6	0,6	1,3	0,1	0,2
v tom kraje:										
Středočeský	106,4	104,9	17,2	19,8	3,5	4,3	0,6	1,2	0,1	0,2
Jihočeský	103,8	103,6	15,6	22,3	3,5	4,7	0,7	1,3	0,0	0,3
Plzeňský	95,6	104,0	13,5	21,0	3,0	4,8	0,6	1,4	0,1	0,3
Karlovarský	93,8	102,5	15,6	19,4	4,2	4,0	1,0	1,1	0,1	0,2
Ústecký	81,3	78,5	15,6	17,6	3,5	3,6	0,6	1,0	0,1	0,2
Liberecký	102,8	102,1	16,3	20,4	3,7	4,2	0,7	1,2	0,0	0,2
Královéhradecký	102,1	106,7	15,7	21,6	3,3	4,8	0,6	1,3	0,1	0,2
Pardubický	86,6	93,7	13,6	20,7	3,2	5,0	0,7	1,5	0,1	0,2
Vysočina	87,3	91,3	13,5	19,3	3,0	4,6	0,7	1,6	0,0	0,3
Jihomoravský	86,7	107,7	14,6	26,4	3,5	6,0	0,6	1,5	0,0	0,3
Olomoucký	78,3	88,2	13,5	20,9	3,1	4,9	0,6	1,3	0,0	0,2
Zlínský	91,8	98,8	14,2	23,2	3,5	5,4	0,6	1,6	0,0	0,3
Moravskoslezský	77,9	73,6	14,9	18,0	3,5	3,8	0,5	1,0	0,1	0,2

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

Pokud jde o **odvětvovou strukturu ekonomiky**, pak se potvrzuje, že v tradičně zemědělsky vnímaných venkovských oblastech Vysočiny, Jihočeského či Plzeňského kraje, je podíl primárního sektoru relativně vysoký. Na druhou stranu je překvapivé, že odvětvová struktura v moravských venkovských regionech je výrazně vychýlena směrem k sektoru průmyslu a primární sektor zde zaujímá v porovnání se zbytkem ČR spíše nižší podíl z celkového počtu ekonomických subjektů. Nicméně relativně velký podíl v těchto regionech připadá na zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor.

Vzhledem k tomu, že většinu ekonomických subjektů tvoří fyzické osoby bez zaměstnanců, jsou rozdíly v této kategorii mezi městem a venkovem a mezi kraji navzájem určující i pro již výše zmíněný celkový počet ekonomických subjektů. Pokud jde o **drobné a malé podniky** (do 50 zaměstnanců), které jsou tolik důležité pro flexibilní poptávku na regionálním trhu práce, jsou již rozdíly mezi městem a venkovem mnohem větší (ve prospěch městského prostoru). A stejně jako v případě odvětvové struktury, i zde se ukazuje, že mezi venkovem na západě a na východě ČR existují výrazné rozdíly. Ve venkovských oblastech na západě sídlí drobných a malých podniků relativně více než na východě (s výjimkou Plzeňského kraje) a podobně je tomu i u obchodních společností.

Ústecký kraj jako celek se řadí spíše mezi regiony s nižším počtem fyzických osob, relativně nevýrazným počtem drobných a malých podniků ve venkovských oblastech a jedním z nejmenších podílů v městském prostoru. Podobně je tomu i v Moravskoslezském kraji.

Zajímavým poznatkem je relativně vysoký **počet subjektů neziskového sektoru** ve venkovských oblastech v porovnání s městskými obcemi. Více je těchto subjektů samozřejmě ve městech, nicméně v přepočtu na obyvatele je jejich četnost na venkově větší (a to hlavně díky největší skupině těchto subjektů: sdružením a jejich organizačním složkám). V Ústeckém kraji je takto měřená občanská participace relativně nízká, jak ve městech, tak na venkově.

Tab. D.3.5 Ekonomické subjekty¹⁾ podle právní formy k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

	Soukromí podnikatelé ¹⁾		Samostatně hospodařící rolníci a zemědělské podnikatelé		Obchodní společnosti		Neziskový sektor ²⁾		Zahraniční osoby	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	81,4	94,1	9,0	2,0	9,9	27,3	5,0	4,0	2,2	4,7
ČR bez Hl. m. Prahy	81,4	88,5	9,0	2,2	9,9	19,7	5,0	4,0	2,2	3,7
v tom kraje:										
Středočeský	94,3	98,0	7,5	2,0	14,0	18,5	4,5	4,0	3,1	4,8
Jihočeský	85,8	97,5	12,4	3,1	11,0	20,1	7,1	5,1	2,2	3,1
Plzeňský	77,8	92,3	9,2	2,1	8,9	22,0	7,0	4,8	4,9	6,9
Karlovarský	79,5	88,3	5,3	1,7	12,1	19,4	3,9	3,7	10,5	11,3
Ústecký	71,3	73,6	9,1	1,7	9,8	15,0	3,5	2,8	3,5	5,6
Liberecký	91,9	96,8	9,1	1,8	11,4	19,0	5,1	3,8	2,2	4,1
Královéhradecký	87,0	100,2	11,5	3,2	10,3	19,3	6,4	5,1	1,7	3,1
Pardubický	75,9	91,3	8,9	2,4	8,0	18,1	5,0	4,4	1,5	2,0
Vysočina	71,8	86,9	11,9	3,5	6,9	15,4	6,3	5,1	1,3	2,3
Jihomoravský	77,6	95,5	8,8	2,5	10,0	32,5	3,9	4,0	1,2	3,8
Olomoucký	72,6	86,8	6,9	2,1	6,6	17,4	4,7	4,4	0,9	1,6
Zlínský	84,5	95,2	8,6	3,1	8,4	22,6	4,4	4,0	0,8	1,5
Moravskoslezský	74,1	72,8	7,7	1,5	8,0	15,1	3,5	2,9	0,8	1,7

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

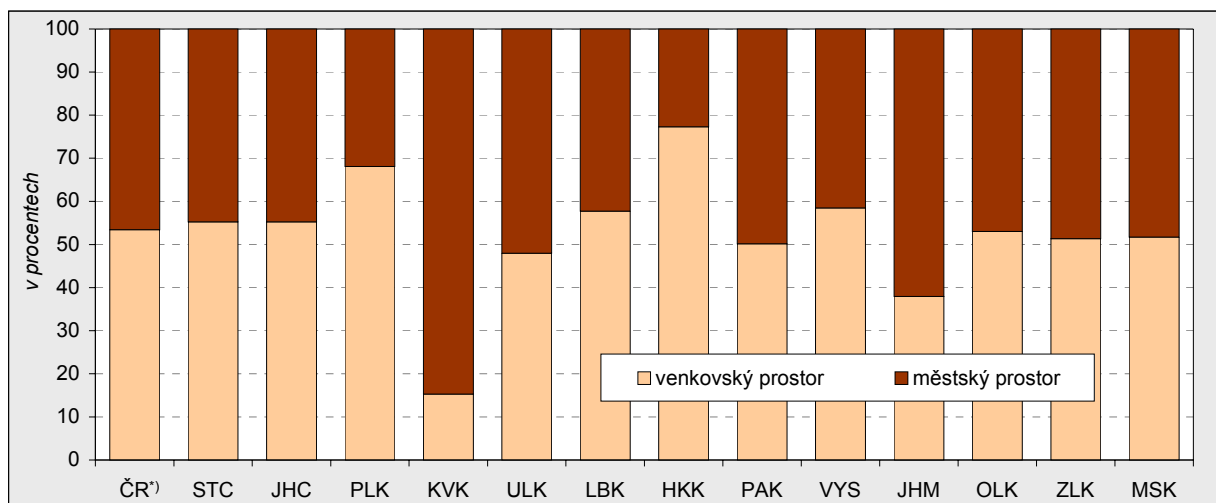
Tab. D.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008

	Počet lůžek na 1 km ²								Místa pro stany a karavany na 1 km ²	
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem		v hotelech a penzionech		v kempech, chatových osadách a turistických ubytovnách		v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,3	15,7	1,5	10,1	0,9	1,8	1,0	3,8	0,5	1,1
ČR bez Hl. m. Prahy	3,3	11,0	1,5	6,2	0,9	1,8	1,0	3,1	0,5	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	1,8	8,2	0,6	5,9	0,6	1,0	0,6	1,4	0,6	0,7
Jihočeský	3,4	14,4	1,2	6,2	1,2	2,0	1,0	6,1	1,2	2,5
Plzeňský	2,8	7,5	1,2	4,4	0,8	1,5	0,8	1,7	0,4	1,1
Karlovarský	1,9	26,9	1,0	18,3	0,3	1,1	0,5	7,4	0,2	1,0
Ústecký	2,4	7,7	1,0	4,2	0,9	1,6	0,5	1,9	0,5	0,6
Liberecký	10,3	22,3	5,9	11,3	1,5	7,0	2,9	4,0	0,7	1,5
Královéhradecký	9,1	10,9	5,0	5,3	1,7	2,8	2,5	2,8	0,8	2,4
Pardubický	2,6	12,2	1,0	5,0	1,0	1,7	0,7	5,5	0,3	0,8
Vysočina	2,0	6,5	0,7	3,1	0,5	1,2	0,7	2,2	0,4	0,5
Jihomoravský	2,2	11,4	0,9	7,3	0,9	1,6	0,5	2,4	0,6	1,1
Olomoucký	2,6	9,4	0,9	4,5	0,9	1,7	0,8	3,2	0,1	0,5
Zlínský	3,8	9,3	1,6	5,9	0,9	1,4	1,3	2,0	0,2	0,5
Moravskoslezský	4,0	6,7	1,8	3,7	0,9	0,9	1,3	2,1	0,2	0,7

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školící zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.).

Kapacity ubytovacích zařízení v sobě do značné míry odrážejí turistickou atraktivitu regionu. Díky tomu lze počet lůžek využít i jako určité měřítko turistické obliby jednotlivých regionů. Na druhou stranu turistická atraktivita území často významně ovlivňuje ubytovací kapacity nejen na území dané obce, ale i obcí okolních. Hotely a penziony, které tvoří největší část lůžkových kapacit ubytovacích zařízení, se koncentrují ve městech a vzhledem k tomu, že se jedná o menší území, je zde hustota lůžek mnohem vyšší než na venkově. I uvnitř městského a venkovského prostoru v rámci kraje však existují velké rozdíly. Pokud se podíváme na celkové počty lůžek ve městech a venkově, zjistíme, že ve většině krajů jsou podíly obou prostorů velmi vyrovnané (tj. okolo 50 %). Pouze v Královéhradeckém a Plzeňském kraji je velmi výrazný podíl venkovského prostoru a naopak v Karlovarském a Jihomoravském kraji významně převládá městský prostor. V Ústeckém kraji jsou oba podíly velmi vyrovnané.

Graf D.7 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách v hromadných ubytovacích zařízeních daného kraje v roce 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Tab. D.3.7 Veřejné rozpočty^{*)} v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

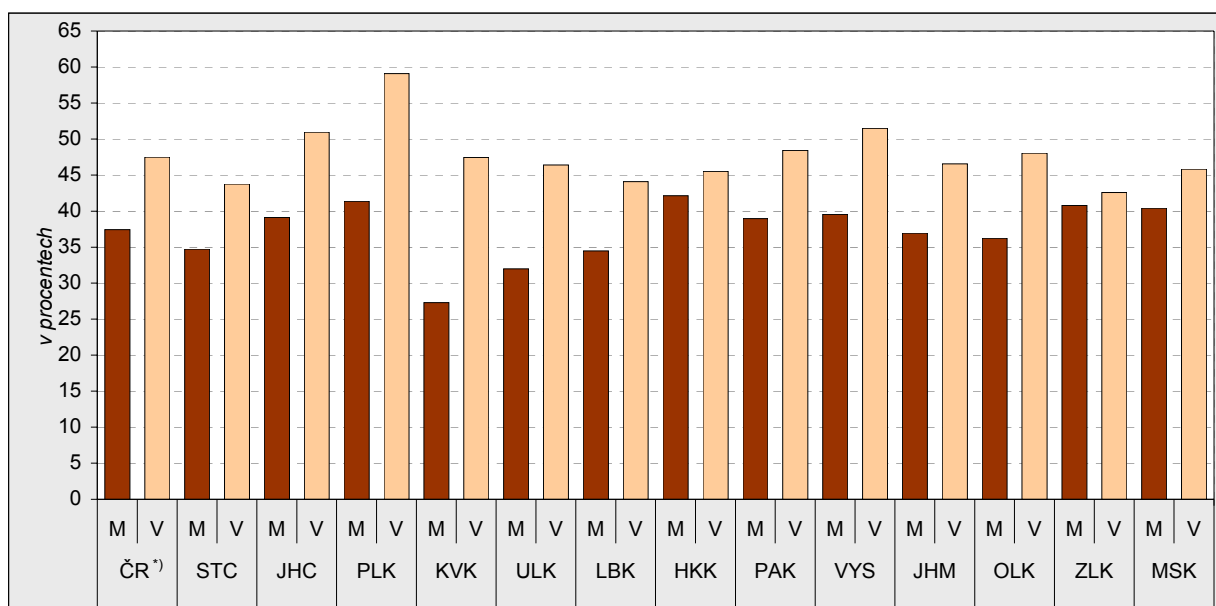
	Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)		Podíl na výdajích celkem (%)				Saldo příjmů a výdajů na 1 obyvatele (Kč)		Podíl salda příjmů a výdajů na příjmech celkem (%)	
			běžné výdaje		kapitálové výdaje					
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	7 944	14 579	63,4	71,1	36,6	28,9	394,6	197,0	2,5	0,7
ČR bez Hl. m. Prahy	7 944	11 139	63,4	72,9	36,6	27,1	394,6	129,6	2,5	0,6
v tom kraje:										
Středočeský	8 293	9 967	60,1	71,9	39,9	28,1	514,2	166,3	3,1	0,7
Jihočeský	8 168	10 223	64,4	71,9	35,6	28,1	-41,2	313,2	-0,2	1,3
Plzeňský	8 224	13 913	64,2	69,1	35,8	30,9	413,5	387,2	2,4	1,5
Karlovarský	8 592	10 147	69,2	74,4	30,8	25,6	649,2	410,8	3,7	1,9
Ústecký	8 440	10 040	68,5	79,9	31,5	20,1	770,7	434,4	4,2	2,0
Liberecký	8 080	10 209	70,3	71,6	29,7	28,4	278,0	132,5	1,7	0,6
Královéhradecký	7 801	9 660	66,2	75,6	33,8	24,4	272,0	282,2	1,9	1,4
Pardubický	7 778	9 774	62,2	73,9	37,8	26,1	580,0	207,5	3,9	1,0
Vysočina	7 410	9 839	61,5	73,6	38,5	26,4	29,7	597,0	0,2	2,6
Jihomoravský	7 900	14 241	59,5	68,4	40,5	31,6	440,3	-243,0	2,9	-0,9
Olomoucký	7 702	10 655	64,8	71,4	35,2	28,6	448,8	26,3	3,0	0,1
Zlínský	7 358	9 825	61,9	73,2	38,1	26,8	301,6	-0,9	2,1	0,0
Moravskoslezský	7 686	12 131	65,8	74,5	34,2	25,5	515,6	-152,2	3,6	-0,6

^{*)} obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

Příjmy (a tím i výdaje) obecních rozpočtů jsou velmi výrazně ovlivněny pravidly pro rozpočtové určení daní a také celkovými daňovými příjmy státního rozpočtu. Rozdíly mezi jednotlivými venkovskými a městskými oblastmi tak jsou dány především velikostí strukturou obcí v regionu. Například na západě České republiky jsou daňové příjmy přepočtené na obyvatele vyšší, než ve venkovských oblastech na východě, kde je obecní struktura více rozdrobená. V Ústeckém, Karlovarském a Středočeském kraji jsou rozdíly mezi příjmy venkovských a městských rozpočtů menší, než například v Jihomoravském, Plzeňském nebo Moravskoslezském kraji, kde příjmy velkých krajských měst výrazně zvyšují průměr celého městského prostoru. Výrazný růst daňových příjmů obecních rozpočtů v posledních letech byl vyvolán jednak změnou pravidel rozpočtového určení daní (navíc směrem ke zvýšení podílu menších obcí - proto rostly příjmy venkovských obcí rychleji než měst) a také celkovým ekonomickým růstem, díky kterému se zvýšily celkové daňové příjmy státního rozpočtu, z nichž obce získávají příslušný podíl.

Graf D.8 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele mezi roky 2003 a 2008

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, výpočty ČSÚ

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

D.4 Trh práce

Možnosti zkoumání základních charakteristik a vzájemných rozdílů trhu práce ve venkovském a městském prostoru jsou, tak jako v ostatních oblastech, výrazně ovlivněny dostupností relevantních dat na úrovni obcí. K dispozici jsou pouze údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 (pro hodnocení velikosti a skladby pracovních sil) a údaje o registrované nezaměstnanosti, které přebíráme každoročně z Ministerstva práce a sociálních věcí (data z úřadů práce).

Tab. D.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001				Nezaměstnanost k 31. 12. 2008				Změna míry nezaměstnanosti ³⁾ k 31.12. (2008 - 2000) (procentní body)	
	míra ekonomické aktivity (%)		pracovní místa na 1 000 zaměstnaných osob ¹⁾		míra nezaměstnanosti ²⁾ (%)		počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	59,5	62,0	636,7	1 131,8	7,15	6,08	6,7	3,2	-1,53	-2,19
ČR bez Hl. m. Prahy	59,5	61,8	636,7	1 112,7	7,15	6,79	6,7	4,5	-1,53	-2,49
v tom kraje:										
Středočeský	60,4	63,2	619,8	1 065,5	5,48	4,86	3,2	2,5	-1,05	-1,28
Jihočeský	59,5	62,7	682,6	1 145,8	5,84	4,73	6,0	3,4	-0,41	-0,25
Plzeňský	60,2	62,3	643,5	1 156,8	6,80	5,01	4,5	1,6	0,50	-1,22
Karlovarský	63,6	64,2	976,1	967,8	9,16	7,59	9,8	5,7	0,17	0,16
Ústecký	60,9	63,1	719,6	1 017,0	11,02	10,08	13,3	9,6	-4,70	-4,95
Liberecký	61,7	63,8	680,9	1 066,0	8,06	6,61	11,9	6,3	1,43	1,05
Královéhradecký	59,4	61,1	684,8	1 145,0	5,67	4,73	6,1	2,9	-0,43	-0,82
Pardubický	59,2	61,3	613,1	1 191,1	7,49	5,71	6,7	3,7	-0,98	-1,23
Vysočina	57,4	61,7	655,5	1 168,9	7,12	6,46	9,6	6,3	-0,18	-0,74
Jihomoravský	58,4	60,7	550,7	1 200,1	7,87	6,89	6,4	4,8	-1,95	-1,96
Olomoucký	59,2	61,7	585,5	1 204,2	7,56	6,35	18,5	6,2	-4,65	-4,78
Zlínský	58,3	61,2	542,4	1 205,2	7,18	5,89	9,9	3,5	-1,05	-1,43
Moravskoslezský	58,8	60,2	670,9	1 029,3	7,84	8,78	9,6	6,2	-4,53	-6,09

¹⁾ bydlících na příslušném území

²⁾ v současně platné metodice (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

³⁾ v metodice roku 2001 (podíl uchazečů o zaměstnání celkem na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

Jedním ze základních pohledů na problematiku trhu práce je velikost disponibilní pracovní síly, tedy počet ekonomicky aktivních obyvatel a **míra ekonomické aktivity obyvatelstva**²⁵. Pokud se podíváme na rozdíly mezi městským a venkovským prostorem, pak ve všech krajích je patrná menší ekonomická aktivita obyvatel ve venkovském prostoru. Tyto rozdíly jsou však relativně malé - činily maximálně 7,3 % celkové míry ekonomické aktivity v kraji (na Vysočině). Naopak nejmenší rozdíl (o 0,6 procentního bodu) se projevil v Karlovarském kraji (tj. 1 % celkové míry ekonomické aktivity v kraji). To, jak se venkovský prostor podílí na celkové pracovní síle kraje, je v první řadě ovlivněno rozmístěním obyvatelstva. Například ve Středočeském kraji a na Vysočině je podíl venkova okolo 42 % pracovní síly kraje, zatímco v Ústeckém kraji pouze 20 %. Míra ekonomické aktivity ve venkovském i městském prostoru Ústeckého kraje je vyšší než celorepublikový průměr.

Je zcela běžným jevem, že **míra ekonomické aktivity je u mužů a žen rozdílná** a ne jinak je tomu i v případě venkovského a městského prostoru. Ve venkovském prostoru hodnota tohoto ukazatele představovala při sčítání lidu 2001 u mužů 68,7 % a u žen 50,5 %. Zajímavější je však srovnání rozdílů na venkově a ve městech samostatně v kategorii mužů a v kategorii žen. Pokud jde o muže, ve všech krajích jsou muži téměř stejně ekonomicky aktivní, bez ohledu na to, zda žijí ve městě či na venkově. A jen v Karlovarském kraji jsou mírně aktivnější muži na venkově než ve městech. V případě žen jsou rozdíly mezi ekonomickou aktivitou ve městech a na venkově mnohem výraznější (ovšem také ve prospěch městského prostoru). Například na Vysočině činil rozdíl mezi městy a venkovem přes 6 procentních bodů (tzn. téměř

²⁵ Definice ekonomicky aktivních obyvatel – viz kapitola B.5 Trh práce v Ústeckém kraji. Na rozdíl od míry ekonomické aktivity prezentované v kapitole B.5 (počítané ve věkové skupině 15 až 64 let), zde je tento ukazatel počítán ve věkové skupině 15letých a starších.

12 % průměrné ekonomické aktivity kraje) a značně vysoký byl také rozdíl v Jihočeském (přes 9 % průměru kraje) a Zlínském kraji (téměř 8 % průměru kraje).

Tab. D.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Míra ekonomické aktivity									
	muži		ženy		celkem ve věku					
					15 - 24 let		25 - 54 let		55 - 64 let	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	68,7	69,9	50,5	54,8	50,8	47,5	88,5	89,6	30,4	39,8
ČR bez Hl. m. Prahy	68,7	69,7	50,5	54,6	50,8	47,8	88,5	89,6	30,4	36,6
v tom kraje:										
Středočeský	69,5	71,2	51,5	55,8	52,7	50,2	88,9	90,1	36,3	41,8
Jihočeský	69,1	70,5	50,1	55,4	50,7	46,4	88,7	90,3	32,2	39,1
Plzeňský	69,4	70,0	51,2	55,1	52,8	49,3	89,5	90,4	32,4	39,1
Karlovarský	72,5	72,3	54,7	56,8	54,9	51,9	87,9	89,7	33,3	40,2
Ústecký	69,2	70,8	52,5	55,9	54,5	51,2	87,5	89,3	30,0	35,0
Liberecký	70,6	71,6	53,0	56,6	52,4	49,0	88,6	89,4	37,3	43,1
Královéhradecký	68,5	69,2	50,7	53,7	50,2	46,9	88,0	89,3	33,4	40,7
Pardubický	68,4	69,3	50,3	53,9	50,3	47,1	88,6	90,2	29,2	36,3
Vysočina	66,9	69,7	48,0	54,3	48,4	45,2	88,7	90,6	27,4	34,1
Jihomoravský	68,2	68,9	49,0	53,3	50,0	45,9	88,2	89,4	26,8	39,1
Olomoucký	68,3	69,6	50,5	54,5	49,5	46,4	88,8	90,7	27,3	36,0
Zlínský	67,7	69,5	49,2	53,6	49,1	45,7	88,1	90,0	26,6	35,7
Moravskoslezský	67,4	67,7	50,4	53,2	48,5	46,7	88,0	88,4	24,2	27,9

Pokud se na míru ekonomické aktivity podíváme z pohledu tří vybraných **věkových kategorií**, zjistíme, že i zde je patrný odlišný vztah mezi městským a venkovským prostorem. Zatímco na venkově jsou mladí lidé ekonomicky aktivnější než mladí lidé ve městech, starší obyvatelé jsou výrazně aktivnější ve městech. Z toho lze zjednodušeně usuzovat, že lidé ve městech sice vstupují do ekonomické aktivity později než lidé na venkově, jsou však ekonomicky aktivní déle, resp. i ve vyšším věku.

Pokud hodnotíme samotný venkovský prostor, pak ekonomicky nejméně aktivní jsou mladí lidé v kraji Vysočina a naopak neaktivnější v Karlovarském kraji. Naproti tomu v nejstarší věkové skupině jsou ekonomicky nejméně aktivní v Moravskoslezském kraji a nejvíce v kraji Libereckém. Rozdíly ve střední věkové skupině jsou mezi městy a venkovem relativně malé, což vzhledem k tomu, že se jedná o největší část celkové pracovní síly v krajích, předurčuje již výše zmíněné relativně malé rozdíly v celkové míře ekonomické aktivity mezi městským a venkovským prostorem.

Pokud se na míru ekonomické aktivity podíváme **bez ohledu na hranice krajů** (v úvodu této části D je jí věnován jeden kartogram), je patrné, že míra ekonomické aktivity je vysoká především v okolí Hlavního města Prahy a dalších velkých měst, kde se koncentruje větší množství pracovních příležitostí, a také v příhraničních oblastech s Německem. Naproti tomu zřetelně nižší je míra ekonomické aktivity ve vnitrozemí, především na pomezí hranic kraje Vysočina a Pardubického a Jihomoravského kraje, ale také v pohraničních oblastech na hranicích se Slovenskem.

Další významnou charakteristikou trhu práce je **odvětvová struktura zaměstnaných**, kteří mají bydliště (trvalé či dlouhodobé) na příslušném území. V této struktuře se sice nepromítají důsledky dojížděky za prací, nicméně zachycují, v jakých odvětvích lidé na daném území nacházejí práci a na jaká odvětví jsou navázány jejich příjmy. Zdrojem dat i pro tento ukazatel je pouze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001²⁶.

Z celkového počtu zaměstnaných osob v České republice bydlí ve venkovském prostoru necelá třetina, ovšem v jednotlivých krajích je situace rozdílná. Ukazatel do značné míry kopíruje již výše zmíněný podíl ekonomicky aktivních ve venkovském a městském prostoru. I zde je nejvyšší podíl venkova ve Středočeském kraji, což zřejmě souvisí se značným objemem dojížděky Středočecků za zaměstnáním

²⁶ Zde je nutno dodat, že určitá část zaměstnaných nevedla obor činnosti (nebo nedokázala obor svého zaměstnání zařadit do příslušné skupiny Odvětvové klasifikace ekonomických činností – OKEČ). Celkově se jedná o 3–6 % zaměstnaných. Pro účely této analýzy jsme zpracovali odvětvovou strukturu činnosti pouze za ty osoby, které na tuto otázku odpověděly.

do Prahy, a také na Vysočině. Naopak nejmenší podíl zaměstnaných osob bydlících na venkově nalezneme v Moravskoslezském kraji.

Tab. D.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Zaměstnané osoby celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonom. činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
	V	M	V	M	primární		sekundární		terciární	
					V	M	V	M	V	M
ČR celkem	1 319 033	3 447 430	1 264 618	3 299 275	11,5	2,1	46,0	38,2	42,5	59,7
ČR bez Hl. m. Prahy	1 319 033	2 846 399	1 264 618	2 733 191	11,5	2,3	46,0	41,6	42,5	56,1
v tom kraje:										
Středočeský	229 768	314 250	217 108	295 850	9,7	2,0	40,8	39,3	49,5	58,7
Jihočeský	109 546	190 691	106 079	184 791	16,2	3,5	43,4	40,9	40,4	55,6
Plzeňský	92 744	172 811	88 939	165 528	14,3	2,7	45,8	40,8	39,9	56,5
Karlovarský	32 706	112 185	30 837	107 264	8,1	1,7	47,9	40,0	44,0	58,3
Ústecký	72 464	287 968	68 448	272 771	9,6	1,8	42,7	40,8	47,7	57,4
Liberecký	53 324	156 127	50 704	148 716	7,4	1,4	53,3	48,7	39,2	49,9
Královéhradecký	87 654	174 360	83 424	166 730	11,8	2,5	46,7	42,9	41,5	54,7
Pardubický	89 325	146 086	86 230	141 664	13,1	2,5	47,6	42,5	39,3	55,0
Vysočina	98 595	137 247	95 194	132 882	18,5	4,4	47,2	46,1	34,3	49,5
Jihomoravský	162 905	353 421	157 444	342 438	11,0	2,5	47,0	36,5	42,0	61,0
Olomoucký	106 927	180 861	103 096	174 615	11,4	2,9	46,7	40,2	41,8	56,9
Zlínský	93 344	178 996	90 131	173 545	7,3	2,5	53,0	46,7	39,7	50,8
Moravskoslezský	89 731	441 396	87 001	426 380	9,0	1,6	46,1	42,4	44,8	55,9

Z hlediska odvětvové struktury a struktury pracovních příležitostí by se při stereotypním pohledu na venkov jako na pouze zemědělskou oblast, mohl jevit **primární sektor** jako nejdůležitější sektor trhu práce, nicméně tomu tak není. Zaměstnaných v tomto sektoru je zde sice dvakrát více (11,5 %) než je celostátní průměr (4,7 %, resp. 5,4 % s vyloučením Hl. města Prahy), nicméně i na venkově tvoří největší podíl zaměstnaní v sekundárním sektoru a službách. V podílu zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybolovu však existují mezi jednotlivými kraji značné rozdíly. Zatímco ve Zlínském a Libereckém kraji se tento podíl pohybuje jen mírně nad 7 %, na Vysočině a v Jihočeském kraji se jedná až o 18,5 %, resp. 16,2 %,.

V městském prostoru se podíl zaměstnaných v primárním sektoru pohybuje okolo 2,1 % (po vyloučení Hl. města Prahy 2,3 %) - od 1,4 % v Libereckém kraji po 4,4 % v kraji Vysočina. Pokud tyto údaje navíc porovnáme s obsazenými pracovními místy (více viz níže), pak je patrné, že část obyvatelstva měst jednak za prací v primárním sektoru vyjíždí na venkov, a dále je evidentní, že součástí městských prostorů, vymezených podle definovaných kritérií, jsou i oblasti, které samy poskytují pracovní příležitosti v tomto sektoru.

Pokud se podíváme na zbylé dva sektory, je patrné, že ve všech krajích je ve venkovském prostoru podíl obyvatel zaměstnaných **v sekundárním sektoru** vyšší než ve městech. To je dáno hlavně výrazně vyšší koncentrací **terciárního sektoru** do měst, což vede k relativnímu snížení podílu sekundárního sektoru. Nejvýraznější rozdíl mezi městy a venkovem byl z pohledu obou sektorů v roce 2001 v Jihomoravském kraji, kde se na odvětvové struktuře měst výrazně projevila přítomnost města Brna. Naopak nejvíce vyrovnané byly podíly průmyslu a stavebnictví ve městech a na venkově Vysočiny a Středočeského kraje, a v případě služeb ve Středočeském kraji, čímž se významně projevuje dojíždka venkovského obyvatelstva do Hlavního města Prahy.

Ústecký kraj patří ke krajům s relativně nižším podílem primárního sektoru na zaměstnanosti (jak ve městech, tak na venkově), nižším podílem sekundárního sektoru (rovněž jak ve městech, tak na venkově) a poměrně vysokým podílem terciárního sektoru. Jinými slovy, jedná se o kraj, jehož venkovský prostor se v odvětvové struktuře zaměstnanců nejvíce podobá městskému prostoru.

Dalším indikátorem, který je při posuzování trhu práce velmi významný, je **počet pracovních příležitostí na 1 000 zaměstnaných** ve venkovském a městském prostoru. Jde samozřejmě o zjednodušenou

interpretaci, kdy za pracovní příležitosti považujeme **obsazená pracovní místa**²⁷ a nezabýváme se počtem volných pracovních míst (údaj není v této míře územní podrobnosti dostatečně spolehlivý). Opět jsme zde odkázáni na Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001.

Tab. D.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Pracovní místa celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonomické činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
	V	M	V	M	primární		sekundární		terciární	
					V	M	V	M	V	M
ČR celkem	839 818	3 901 859	799 157	3 742 330	17,6	1,9	43,7	39,7	38,7	58,4
ČR bez Hl. m. Prahy	839 818	3 167 135	799 157	3 046 716	17,6	2,3	43,7	43,6	38,7	54,2
v tom kraje:										
Středočeský	142 403	334 840	133 072	316 053	15,5	2,1	39,9	44,9	44,6	53,0
Jihočeský	74 776	218 487	72 100	212 023	23,1	3,3	41,7	42,1	35,2	54,6
Plzeňský	59 685	199 900	56 745	191 933	21,1	2,6	40,6	43,3	38,3	54,1
Karlovarský	31 923	108 570	30 183	103 734	8,2	1,8	58,3	37,4	33,5	60,9
Ústecký	52 147	292 871	48 888	277 555	13,5	1,7	42,6	41,5	43,9	56,9
Liberecký	36 308	166 427	34 254	158 645	10,5	1,4	51,1	49,5	38,4	49,1
Královéhradecký	60 029	199 634	56 811	191 240	17,4	2,2	42,3	44,8	40,3	53,0
Pardubický	54 766	174 005	52 426	168 965	20,9	2,2	44,2	45,7	34,8	52,0
Vysočina	64 625	160 430	62 196	155 469	27,2	4,2	44,7	48,3	28,2	47,5
Jihomoravský	89 718	424 137	86 053	411 573	18,9	2,3	42,1	38,9	39,0	58,8
Olomoucký	62 601	217 788	59 906	210 793	18,8	2,6	41,0	42,6	40,2	54,8
Zlínský	50 634	215 731	48 381	209 465	12,2	2,4	47,8	50,1	39,9	47,5
Moravskoslezský	60 203	454 315	58 142	439 268	12,7	1,7	48,6	42,8	38,6	55,6

Kromě Hlavního města Prahy jsou všechny ostatní kraje České republiky typické záporným saldem dojíždky za prací, a tedy nižším počtem obsazených pracovních míst ve srovnání s počtem zaměstnaných osob bydlících v daném kraji (tzn. že počet pracovních příležitostí na 1 000 zaměstnaných je nižší než 1 000). Nejvýrazněji je tento vliv patrný ve Středočeském kraji, z něhož směřuje velmi silný dojíždkový proud právě do hlavního města. Naopak relativně nejméně záporné saldo dojíždky (hodnoty ukazatele se blíží 1 000 ze spodu) mají Jihomoravský a Královéhradecký kraj.

Venkovský prostor se na celkovém počtu pracovních míst v České republice (bez Hl. města Prahy) podílí 21 %, ale bydlí zde třetina zaměstnaných osob. Už tento poměr předznamenává (byť se v jednotlivých krajích různí), že dojíždka hraje na trhu práce venkovského i městského prostoru velký vliv. Pomocí počtu pracovních příležitostí na 1 000 zaměstnaných pak lze tento vliv kvantifikovat. Například ve zlínském a jihomoravském venkovském prostoru připadá na 1 000 zaměstnaných pouze okolo 550 pracovních míst, zatímco v Karlovarském kraji až 976. Stručněji řečeno, ve všech krajích byl počet pracovních míst ve venkovských obcích nižší než počet zaměstnaných a pouze s výjimkou Karlovarského kraje zde připadalo na 1 000 zaměstnaných méně pracovních míst než v městském prostoru.

Ústecký kraj patřil spolu s Moravskoslezským krajem (a i s Karlovarským - byť ten má v tomto případě zcela výsadní postavení) k regionům s relativně nejmenšími vnitroregionálními rozdíly mezi městským a venkovským prostorem.

Pokud se podíváme na **odvětvovou strukturu obsazených pracovních míst**, zjistíme, že sice stejně jako v případě odvětvové struktury zaměstnanců převažují na venkově místa v sekundárním sektoru, ale na rozdíl od zaměstnanecké struktury se výrazně zvýšil podíl primárního sektoru a relativně klesl význam terciéru. Pouze ve dvou krajích, a to ve Středočeském a Ústeckém, přesahuje význam služeb ve venkovském prostoru sekundární sektor. Výrazně odlišná od všech krajů je odvětvová struktura pracovních míst venkovského prostoru v Karlovarském kraji. Sekundární sektor zde zaujímá více než 58 %

²⁷ S ukazatelem jsme pracovali v kapitole B.5 Trh práce v Ústeckém kraji, proto bližší metodické poznámky jsou uvedeny tam.

všech pracovních míst, primární sektor je nejméně významný ze všech krajů a na velmi nízké úrovni je i podíl služeb.²⁸

Doposud jsme se věnovali dlouhodobým charakteristikám trhu práce, jako je struktura pracovní síly a pracovní příležitosti. V následujícím textu již přejdeme k aktuálnějšímu vývoji trhu práce – zejména **z pohledu vývoje nezaměstnanosti v městském a venkovském prostoru**, kde můžeme využít údajů z evidence nezaměstnaných registrovaných na úřadech práce²⁹.

Tab. D.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

	Míra nezaměstnanosti				Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem					
	muži		ženy		dosažitelní		ženy		osoby se zdravotním postižením	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	5,95	5,48	8,74	6,78	95,5	95,0	52,9	51,8	19,1	16,6
ČR bez Hl. m. Prahy	5,95	6,09	8,74	7,61	95,5	95,1	52,9	51,8	19,1	17,0
v tom kraje:										
Středočeský	4,43	4,37	6,84	5,44	95,9	95,8	54,4	51,6	17,3	14,9
Jihočeský	4,73	4,21	7,35	5,35	94,3	94,0	53,8	52,3	19,3	17,6
Plzeňský	5,42	4,36	8,63	5,76	96,9	95,4	54,7	53,2	17,7	16,6
Karlovarský	7,89	7,29	10,86	7,94	96,1	96,0	51,0	48,2	12,6	12,2
Ústecký	9,32	8,83	13,28	11,55	95,9	96,0	52,2	53,0	18,9	16,2
Liberecký	6,92	5,99	9,55	7,32	95,2	94,4	51,7	51,6	17,4	15,4
Královéhradecký	4,72	4,34	6,89	5,19	95,9	95,4	53,1	50,7	17,5	15,8
Pardubický	6,46	5,23	8,85	6,27	96,2	96,0	51,1	50,7	21,2	20,0
Vysočina	5,73	5,92	9,03	7,12	95,8	95,4	53,8	50,4	19,1	17,0
Jihomoravský	6,48	6,03	9,73	7,89	96,0	95,4	53,1	52,9	20,5	18,0
Olomoucký	6,39	5,74	9,09	7,05	94,4	94,8	52,6	51,9	18,3	16,2
Zlínský	5,98	5,23	8,78	6,68	94,3	94,4	52,9	52,4	22,9	20,4
Moravskoslezský	6,87	7,95	9,11	9,75	94,2	94,3	51,1	51,4	21,3	18,0

V posledních letech docházelo v České republice jako celku (a tudíž i ve většině jejích regionů) **k poklesu počtu uchazečů o zaměstnání a tedy i míry nezaměstnanosti**. Ke konci roku 2008 dosahovala (počítáno na ekonomicky aktivní ze SLDB 2001) za celou Českou republiku 6,4 % (v ČR bez Hl. města Prahy 6,9 %). Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru dosahovala na úrovni celé ČR 7,2 %. Z jednotlivých krajů byla nejvyšší ve venkovském prostoru Ústeckého kraje (11,0 %) a naopak nejnižší v kraji Středočeském (5,5 %). Ve všech krajích, kromě Moravskoslezského, byla ve venkovském prostoru míra nezaměstnanosti vyšší než ve městech. To samozřejmě souvisí hlavně s koncentrací ekonomického života do měst, ale platí zde i to, co na trhu práce obecně, že svůj vliv sehrává také vzdělanostní struktura, flexibilita a úroveň dopravní obslužnosti.

Posuzování míry nezaměstnanosti z pohledu celých krajů se však jeví jako značně hrubé hledisko (podrobněji, a to až do úrovně obcí, zachycuje míru nezaměstnanosti jeden z kartogramů v úvodu této části). Na první pohled je patrná vyšší míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru v severozápadních Čechách, v jižní části Jihomoravského kraje (při hranici s Rakouskem) a na severní Moravě. Oblasti s vyšší mírou nezaměstnanosti však můžeme najít i uvnitř území většiny krajů, tzv. vnitřní periferie.

Míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji (10,3 % ke konci roku 2008) je dlouhodobě nejvyšší v celé České republice. I v našem kraji je situace ve venkovském prostoru (11,0 %) horší než v prostoru městském

²⁸ V oblasti ekonomické aktivity obyvatelstva a zejména pak u dojížděky za prací je třeba mít na paměti, že Sčítání lidu, domů a bytů proběhlo již před 8 lety a pro zachycení změn v této dynamické oblasti nejsou na úrovni obcí bohužel k dispozici žádné aktuálnější údaje. Na změny v intenzitě a směru dojížděky působí řada vlivů: rozvoj nebo naopak utlumení některých oborů v jednotlivých regionech, vývoj poptávky a nabídky pracovních míst v závislosti na stupni vzdělání, rozvoj bytové výstavby a s ní související stěhování obyvatelstva i změny dopravní obslužnosti území. Aktualizace těchto dat bude k dispozici až na základě výsledků příštího Sčítání lidu, domů a bytů, které proběhne koncem března roku 2011.

²⁹ Míra nezaměstnanosti je v této kapitole z důvodu srovnatelnosti v delší časové řadě počítána jako **podíl aktuálního počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001**. Od poloviny roku 2004 vychází oficiální výpočet nezaměstnanosti z počtu tzv. dosažitelných uchazečů, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa (za dosažitelné se nepovažují uchazeči v pracovní neschopnosti, v rekvalifikaci, na mateřské dovolené, vykonávající krátkodobé zaměstnání, ve vazbě nebo ve výkonu trestu).

(10,1 %). Nejvyšší nezaměstnanost v kraji je na Úštěcku, Mostecku, Litvínovsku, Teplicku a v oblasti Šluknovského výběžku.

Zpracování dat o registrovaných uchazečích o zaměstnání umožňuje ještě některé **podrobnější pohledy na strukturu nezaměstnaných**. Míra nezaměstnanosti v členění podle pohlaví se liší jak v absolutní hodnotě, tak v porovnání městského a venkovského prostoru. Jak ve venkovském, tak v městském prostoru je z dlouhodobého hlediska míra nezaměstnanosti žen vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Konkrétně k 31. 12. 2008 dosahoval rozdíl mezi mírou nezaměstnaností žen a mužů ve venkovském prostoru v České republice 2,8 procentního bodu a v městském prostoru 1,3 procentního bodu. V jednotlivých krajích je situace obdobná, rozdíly mezi nezaměstnaností žen a mužů se pohybují mezi 2,2 a 3,3 procentního bodu ve venkovském prostoru a mezi 0,8 a 2,7 procentního bodu v prostoru městském. Z pohledu jednotlivých krajů pak můžeme zmínit, že nejvyšší míra nezaměstnanosti (přesahující 10 %) byla zaznamenána v kategorii žen ve venkovském i městském prostoru Ústeckého kraje a ve venkovském prostoru Karlovarského kraje.

Pokud jde o osoby se zdravotním postižením, jejich podíl z celkového počtu uchazečů o zaměstnání byl k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru v celorepublikovém průměru vyšší než v prostoru městském zhruba o 2 procentní body. Obdobný poměr byl zaznamenán i v jednotlivých krajích s tím, že největší rozdíl byl zjištěn v kraji Moravskoslezském (3,3 procentního bodu) a naopak nejmenší v kraji Karlovarském (0,4 procentního bodu). Celkově se podíly nezaměstnaných osob se zdravotním postižením z celkového počtu nezaměstnaných pohybují ve venkovském prostoru od 12,6 % (Karlovarský kraj) do 22,9 % (Zlínský kraj). V městském prostoru je situace obdobná.

Tab. D.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Podíly vybraných skupin uchazečů o zam. na uchaz. celkem (%)								Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání (dny)	
	osoby ve věku				podle délky evidence na ÚP					
	do 25 let		50 a více let		do 6 měsíců		1 rok a více		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	17,3	17,2	30,5	28,7	61,2	55,1	25,3	30,4	452	579
ČR bez Hl. m. Prahy	17,3	17,5	30,5	28,6	61,2	54,1	25,3	31,4	452	603
v tom kraje:										
Středočeský	17,7	18,7	30,4	27,9	64,6	61,9	20,6	23,2	361	430
Jihočeský	17,2	19,1	29,9	27,1	68,3	67,7	19,5	18,7	333	323
Plzeňský	18,3	18,5	30,4	27,5	62,7	64,1	24,1	21,4	435	399
Karlovarský	20,4	20,0	27,6	27,9	56,8	53,4	29,4	31,7	548	576
Ústecký	18,1	18,0	31,2	26,4	53,4	46,3	33,3	39,3	610	773
Liberecký	18,0	18,9	30,8	27,8	58,7	60,3	26,2	23,9	466	420
Královéhradecký	18,6	19,5	30,9	28,6	70,2	68,7	16,1	16,4	300	305
Pardubický	17,0	18,7	30,5	29,2	64,0	62,4	23,5	23,7	430	443
Vysočina	16,8	18,2	27,6	26,5	62,3	60,9	25,5	25,4	453	485
Jihomoravský	17,0	16,5	30,5	27,7	60,5	52,5	26,5	32,2	446	563
Olomoucký	15,9	16,7	30,9	30,7	61,8	56,8	25,1	28,5	450	539
Zlínský	16,1	17,1	30,5	29,1	56,8	55,6	29,2	29,7	507	520
Moravskoslezský	15,9	15,2	33,8	31,5	56,2	45,1	30,0	41,3	572	861

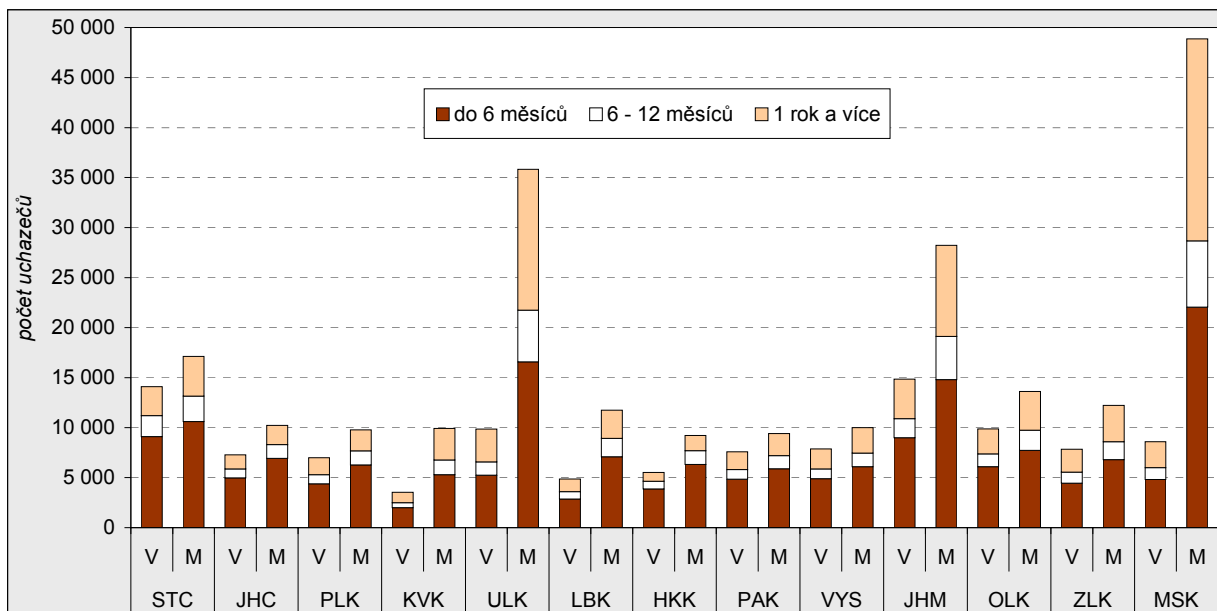
Pokud se podíváme na **strukturu uchazečů o zaměstnání podle věku**, zjistíme, že podíl mladých lidí na celkovém počtu nezaměstnaných je v celorepublikovém průměru prakticky shodný ve venkovském i v městském prostoru. Při pohledu na jednotlivé kraje sice existují určité rozdíly, nicméně nejsou příliš výrazné. Největší rozdíl mezi venkovem a městem byl z tohoto pohledu zaznamenán v Jihočeském kraji (1,9 procentního bodu – vyšší v městském prostoru).

Ve skupině nezaměstnaných ve věku 50 a více let jsou již rozdíly mezi městským a venkovským prostorem výraznější. V republikovém průměru je podíl nezaměstnaných bydlících na venkově téměř o 2 procentní body vyšší. V jednotlivých krajích se pak rozdíly pohybují od 4,9 procentního bodu (Ústecký kraj) až po 0,3 procentního bodu (Karlovarský kraj); zde je ovšem podíl nezaměstnaných ve věku 50 a více let bydlících na venkově nižší než v městském prostoru.

Důležitou charakteristikou trhu práce je také **doba evidence na úřadu práce**³⁰. V celorepublikovém průměru byla k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru zhruba čtvrtina nezaměstnaných dlouhodobě bez práce, zatímco v městském prostoru jich bylo více než 30 %. Nejlépe na tom byl z tohoto pohledu venkovský prostor v Královéhradeckém kraji, naopak nejhůře Ústecký kraj. Srovnání dlouhodobé nezaměstnanosti ve venkovském a městském prostoru poskytuje v krajích různé výsledky. Ve dvou třetinách krajů je vyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných v městském prostoru, naopak je tomu v kraji Plzeňském, Libereckém, Jihočeském a na Vysočině.

Souhrnným ukazatelem „rychlosti“ návratu osob, které ztratily zaměstnání do pracovního procesu, je **průměrná délka evidence uchazeče o zaměstnání**. Ta v celorepublikovém průměru dosahuje ve venkovském prostoru 452 dnů a v městském prostoru 579 dnů. Mezi kraji sice existují značné rozdíly, přesto lze konstatovat, že situace je horší ve většině případů v městském prostoru (výjimku tvoří kraje Liberecký, Plzeňský a Jihočeský). Tradičně nejméně příznivá je situace v Ústeckém, Moravskoslezském a Karlovarském kraji. Rozdíl mezi městy a venkovem je v některých krajích poměrně značný (v Moravskoslezském kraji se jedná o téměř 300 dnů, v Ústeckém kraji o 163 dnů a v Jihomoravském o 117 dnů), naopak například v Královéhradeckém kraji je rozdíl téměř zanedbatelný.

Graf D.9 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce k 31. 12. 2008

Neméně důležitým ukazatelem kvality a absorpční schopnosti trhu práce je **počet uchazečů na 1 volné pracovní místo** (viz tabulka D.4.1). Do výše prezentovaných závěrů (o rozdílně příznivých situacích na venkově a ve městech) logicky zapadají i poznatky vyplývající z tohoto ukazatele. Situace na trhu práce je podstatně nepříznivější ve všech venkovských prostorech a to přesto, že rozdíly mezi kraji jsou poměrně značné. Nejvýraznější je tento rozdíl v Olomouckém kraji, kde ve venkovském prostoru bylo 18,5 uchazeče na 1 volné místo (nejvíce mezi kraji ČR), zatímco v městském prostoru to bylo 6,2 uchazeče. V Ústeckém kraji, přestože je tento ukazatel jeden z nejvyšších, jsou vnitrokrajské rozdíly relativně malé. Nejlépe na tom byl městský prostor v Plzeňském, Středočeském a Královéhradeckém kraji a také venkovský prostor Středočeského kraje (3,2 uchazeče). V tomto kraji se však nejvíce projevuje rozpor mezi tím, kde uchazeči bydlí a tím, kde nacházejí své pracovní uplatnění.

Pro **hodnocení vývoje trhu práce** v období 2000 až 2008 je k dispozici v potřebném územním detailu a v metodicky srovnatelné časové řadě pouze celkový počet uchazečů o zaměstnání, z něhož můžeme s pomocí počtu ekonomicky aktivních obyvatel (zjištěného při Sčítání lidu 2001) vypočítat míru registrované

³⁰ Pokud délka evidence přesahuje 1 rok, hovoříme o tzv. dlouhodobé nezaměstnanosti, která bývá spojena s různými problémy v sociální oblasti.

nezaměstnanosti. Srovnání takto vypočtené míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2000 a k 31. 12. 2008 je uvedeno v tabulce D.4.1.

Na první pohled je patrné, že mezi koncovými roky hodnoceného období došlo na úrovni celé České republiky ke snížení míry nezaměstnanosti, a to jak ve venkovském, tak v městském prostoru, přičemž toto snižování bylo ve všech krajích (kromě Jihočeského kraje) rychlejší v městském prostoru než v prostoru venkovském.

Pokud se však podíváme pouze na venkovský prostor, nedošlo ke snížení ve všech krajích. V Libereckém, Karlovarském a Plzeňském kraji se míra nezaměstnanosti dokonce zvýšila. K výraznějšímu snížení míry nezaměstnanosti naopak došlo v krajích s vyššími počty nezaměstnaných, tedy v Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském kraji, kde se pokles pohyboval mezi 4–5 procentními body.

Velmi podobný byl vývoj i v městském prostoru. Také zde došlo ve 2 krajích (Libereckém a Karlovarském) ke zvýšení míry nezaměstnanosti. Naproti tomu největší pokles byl zaznamenán ve stejných krajích jako ve venkovském prostoru, největší pak v Moravskoslezském kraji (6,1 procentního bodu).

D.5 Bydlení, bytová výstavba

Pro zjištění rozdílů mezi venkovským a městským prostorem v oblasti bydlení byly využity především výsledky sčítání lidu, domů a bytů v letech 1991 a 2001, které umožňují porovnat nejen rozsah a strukturu domovního a bytového fondu, ale i kvalitativní ukazatele jako je např. technické vybavení bytu či jeho velikost. Aktuálnější informace o nové bytové výstavbě poskytuje agregace dat o jednotlivých dokončených budovách a bytech.

Pokud je při srovnávání vyloučeno Hlavní město Praha, pak na ostatním území ČR byla z celkového počtu 1 548,5 tis. trvale obydlených domů v roce 2001 více než polovina (50,9 %) ve venkovském prostoru. V přepočtu na 1 000 obyvatel bylo nejvíce trvale obydlených domů ve venkovských obcích Středočeského a Jihomoravského kraje, naopak nejméně ve venkovských obcích Karlovarského kraje.

V období po roce 2001 v bytové výstavbě převažovala výstavba rodinných domů, a to jak na venkově, tak ve městech. V přepočtu na 1 000 obyvatel se průměrně ročně dokončilo ve venkovském prostoru většiny krajů více bytů než ve městech, výjimku představoval pouze Jihomoravský kraj a Vysočina.

Tab. D.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu

	Dokončené byty 2001 - 2008 (roční průměr)				Domovní a bytový fond podle SLDB 2001					
	na 1 000 obyvatel		průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)		průměrná obytná plocha trvale obydleného bytu (m ²)		byty v rodinných domech z celk. počtu trvale obydlených bytů (%)		průměrné stáří trvale obydlených domů (roky)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,6	2,9	80,9	65,7	58,9	46,2	83,9	27,9	47,3	46,6
ČR bez Hl. m. Prahy	3,6	2,5	80,9	67,1	58,9	46,9	83,9	31,1	47,3	46,2
v tom kraje:										
Středočeský	5,7	4,5	88,2	72,7	60,6	49,4	86,2	39,6	49,3	47,8
Jihočeský	3,9	2,7	80,1	66,1	57,9	47,6	78,6	31,6	48,3	44,1
Plzeňský	3,9	3,4	71,0	65,1	57,9	46,4	79,7	28,9	50,0	46,9
Karlovarský	2,7	1,8	84,2	66,5	53,5	43,5	55,6	17,2	56,8	53,8
Ústecký	2,2	1,0	76,6	72,8	57,2	44,0	74,6	19,6	58,9	53,7
Liberecký	3,2	2,4	76,3	61,2	56,7	47,1	74,4	30,5	54,9	54,3
Královéhradecký	3,2	2,5	75,6	64,1	56,7	48,5	79,6	37,2	48,7	48,0
Pardubický	3,4	2,8	74,8	64,6	58,1	48,2	87,2	36,7	44,9	44,5
Vysočina	2,9	3,0	81,8	64,0	59,1	48,8	88,7	39,4	44,1	40,9
Jihomoravský	3,3	3,6	84,2	63,0	61,9	47,6	91,7	33,2	43,5	45,0
Olomoucký	2,8	2,1	74,1	65,0	58,3	47,0	84,8	29,7	46,1	47,2
Zlínský	2,8	2,3	79,0	71,0	59,3	48,6	92,1	41,3	40,4	41,7
Moravskoslezský	3,1	1,3	78,2	71,0	60,0	45,2	85,3	27,3	42,9	41,6

Domovní fond České republiky značně ovlivnila bytová výstavba v poválečném období. Ve městech zaznamenala velký rozmach výstavba bytových sídlišť, od konce padesátých let až v podstatě do roku 1989 především panelových. Značná část panelové výstavby byla směřována do regionů orientovaných na „těžký průmysl“ na severozápadě republiky a na severní Moravě. Na venkově se v tomto období rozvíjela především svépomocná výstavba rodinných domů, ale při naplňování tehdejší představy přiblížení venkova městům se i na venkově stavěly bytové domy včetně panelových. Republikovou úroveň 1,3 % panelových domů z celkového počtu trvale obydlených domů na venkově vysoce převyšuje Karlovarský kraj s podílem 5,8 %. V ostatních krajích je rozpětí od 0,6 % ve Zlínském kraji po 2,3 % v Plzeňském kraji.

Hodnotíme-li domovní fond na základě výsledků SLDB 2001, pak domovní fond je na jihovýchodě republiky (tedy v Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském kraji) na venkově mladší než je ve městech. Naopak výrazně starší je v kraji Ústeckém, Jihočeském a na Vysočině. Z celé ČR, je ve venkovském prostoru Ústeckého kraje nejvyšší průměrné stáří trvale obydlených domů, v městském prostoru pak jsou domy třetí nejstarší. V domovní zástavbě převažují ve venkovském prostoru rodinné domy. S výjimkou Karlovarského kraje převyšuje podíl rodinných domů ve všech krajích 90 %. Zastoupení rodinných domů na venkově

je nejvyšší na jihovýchodě republiky, na severozápadě je nejnižší – ke Karlovarskému kraji se přidává i Liberecký a Ústecký kraj.

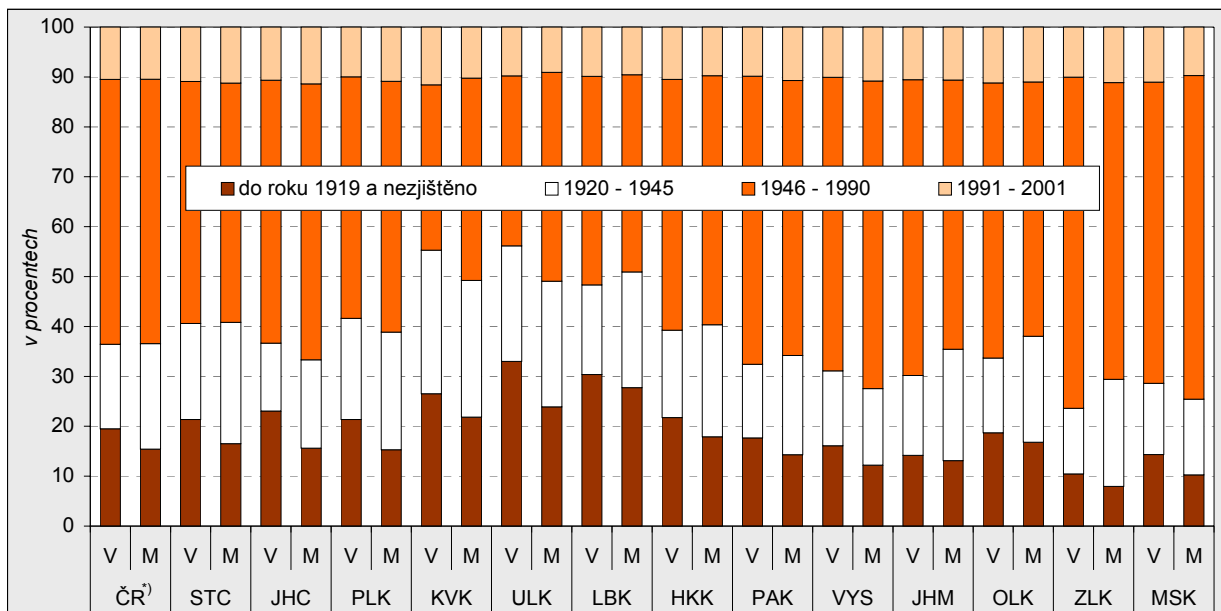
Tab. D.5.2 Domovní fond v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel				z hodnoty 2001		Neobydlené domy na 1 000 obyvatel			
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rodinné domy (%)		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	268,1	115,6	-0,4	5,1	95,1	78,0	82,6	13,1	19,0	2,6
ČR bez Hl. m. Prahy	268,1	124,3	-0,4	4,9	95,1	79,8	82,6	14,7	19,0	2,6
v tom kraje:										
Středočeský	291,6	153,3	-1,4	4,3	95,4	85,3	107,8	23,6	23,2	4,5
Jihočeský	265,6	125,2	0,0	3,5	94,2	80,0	121,4	19,7	39,5	4,8
Plzeňský	266,4	121,5	-2,0	5,8	94,0	76,9	96,6	16,1	30,0	3,8
Karlovarský	202,9	91,2	2,2	6,0	86,0	61,5	35,2	7,3	2,5	1,6
Ústecký	263,6	93,2	-0,5	5,2	92,0	68,4	81,9	8,4	8,1	0,4
Liberecký	247,7	121,9	-4,8	4,9	91,5	76,7	115,6	17,5	26,5	2,5
Královéhradecký	263,0	143,6	-3,5	5,4	93,3	81,3	105,2	19,9	20,2	3,8
Pardubický	268,3	139,9	0,0	3,3	95,9	82,0	84,3	17,0	17,5	2,8
Vysočina	269,9	143,0	0,9	4,1	96,6	83,7	86,4	19,5	26,3	4,1
Jihomoravský	282,6	133,4	1,3	4,8	97,4	82,7	59,2	14,1	13,5	2,3
Olomoucký	259,8	118,1	1,0	5,0	95,3	78,5	47,8	11,7	6,0	2,2
Zlínský	267,8	150,4	-0,7	4,6	97,7	87,3	57,9	16,9	10,5	2,4
Moravskoslezský	242,0	104,7	3,0	4,9	95,6	77,9	48,4	8,5	12,5	1,4

Vysoký podíl rodinných domů ve struktuře venkovské zástavby vede k tomu, že počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel je ve venkovském prostoru vždy vyšší než v městském. Největší rozdíly jsou v Ústeckém, Jihomoravském a Plzeňském kraji. Ve srovnání s rokem 1991 zůstal v roce 2001 počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru na stejné úrovni v Jihočeském a Pardubickém kraji, k poklesu došlo v 6 krajích, zatímco v městském prostoru došlo ve všech krajích k nárůstu.

Graf D.10 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v roce 2001

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Výrazně rozdílná situace mezi městem a venkovem je v počtu a především ve využití **neobydlených domů**. Vysoké zastoupení domů využívaných k rekreaci, tzv. druhého bydlení na venkově, vede k tomu, že počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel na venkově výrazně převyšuje hodnoty ve městech. Tento jev je zvláště patrný v malých obcích a lokalitách, které spadají do známých rekreačních oblastí. Největší rozdíly v počtu neobydlených domů na 1 000 obyvatel mezi městem a venkovem jsou právě v krajích, kde je využití domů pro rekreační účely nejvyšší, tedy v Jihočeském a Libereckém kraji.

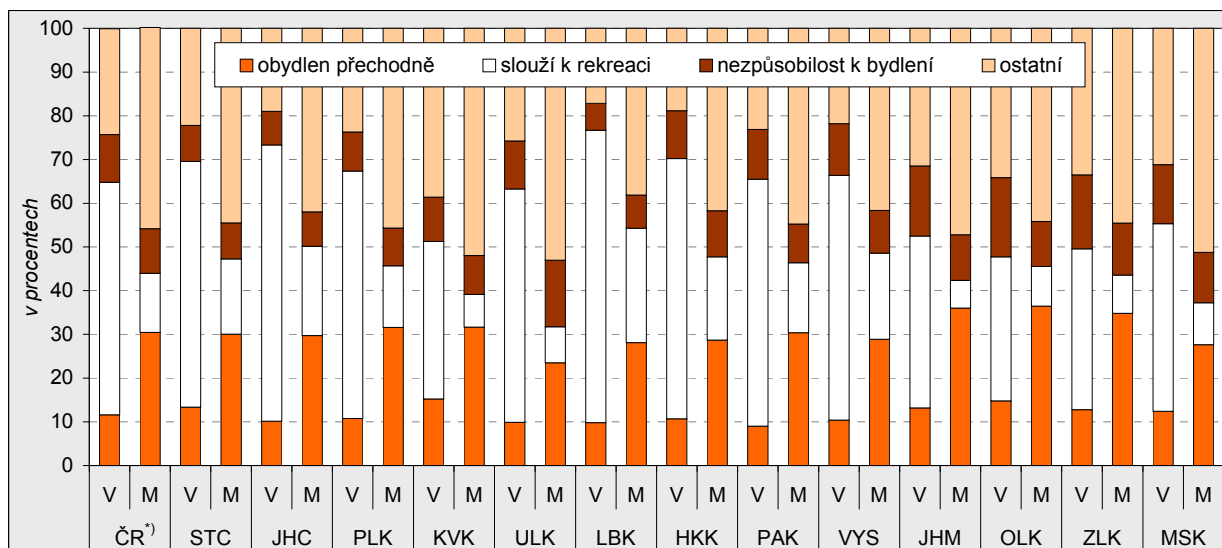
Tab. D.5.3 Bytový fond v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel				Neobydlené byty na 1 000 obyvatel				Byty sloužící k rekreaci z celkového počtu bytů v roce 2001 (%)	
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	343,6	386,5	8,6	17,1	93,9	36,1	23,9	13,3	11,4	0,9
ČR bez Hl. m. Prahy	343,6	379,1	8,6	17,4	93,9	34,1	23,9	10,2	11,4	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	356,6	376,8	3,9	13,8	119,4	42,5	28,0	14,9	14,1	1,7
Jihočeský	356,3	378,2	12,3	17,2	137,4	41,3	46,4	14,0	17,6	2,0
Plzeňský	358,8	391,1	10,7	18,7	110,9	38,5	36,2	12,2	13,4	1,3
Karlovarský	349,9	390,2	7,3	19,3	46,5	26,9	-1,0	7,5	4,2	0,5
Ústecký	362,7	400,2	6,1	20,1	95,2	31,4	8,8	-1,2	11,1	0,6
Liberecký	358,8	384,8	5,7	15,1	135,0	38,8	35,8	11,4	18,3	2,4
Královéhradecký	357,9	378,5	4,7	16,5	119,1	40,5	26,9	13,9	14,9	1,8
Pardubický	341,6	371,8	7,8	19,8	95,7	35,8	22,4	13,1	12,4	1,4
Vysočina	334,0	355,9	12,8	16,8	97,1	36,2	32,0	13,4	12,6	1,8
Jihomoravský	322,9	376,6	8,8	14,1	63,9	34,7	16,4	14,1	6,5	0,5
Olomoucký	337,4	374,9	9,2	18,4	58,9	31,8	11,9	11,6	4,9	0,7
Zlínský	316,2	359,9	11,9	18,0	63,6	33,7	14,4	13,4	6,2	0,7
Moravskoslezský	330,3	378,7	11,2	19,3	60,4	24,0	18,4	4,8	6,6	0,6

Pokud jde o **bytový fond**, je situace podle základních ukazatelů ve městech a na venkově odlišná od ukazatelů domovního fondu. Ve všech krajích připadá na 1 000 obyvatel na venkově méně trvale obydlených bytů než ve městech. To souvisí nejen s tím, že jsou ve venkovských obcích více zastoupeny byty v rodinných domech, které jsou obvykle větší než byty v domech bytových, ale i s větším průměrným počtem členů v nich žijících domácností. V období 1991 až 2000 došlo na venkově k menšímu nárůstu počtu bytů na 1 000 obyvatel než ve městech. K 1. 3. 2001 tak na republikové úrovni (bez Hl. m. Prahy) na 1 000 obyvatel připadalo na venkově o 35,6 bytů méně než ve městech, na úrovni krajů byly největší rozdíly zjištěny v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Graf D.11 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v roce 2001

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Podle SLDB 2001 tvoří byty v domech z let 1946 až 1990 rozhodující podíl bytového fondu jak ve městech, tak i na venkově, ale na venkově jsou tyto podíly díky rozsáhlé výstavbě panelových sídlišť ve městech o pětinu menší. Ve všech krajích jsou na venkově oproti městům výrazně vyšší podíly bytů v domech postavených do roku 1919, a stejně tak je tomu i ve většině krajů v případě zástavby z let 1920 až 1945.

V důsledku relativně omezené výstavby bytových domů v druhé polovině 90. let byl podíl nejnovějších bytů (tj. bytů postavených po roce 1990) na venkově vyšší než ve městech. Výjimkou je pouze Pardubický kraj.

Tab. D.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu									
	do roku 1919		1920 - 1945		1946 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2001	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	16,3	9,0	15,0	14,6	43,1	50,9	14,2	17,2	10,2	7,5
ČR bez Hl. m. Prahy	16,3	8,2	15,0	12,4	43,1	53,8	14,2	17,3	10,2	7,6
v tom kraje:										
Středočeský	17,9	7,9	17,4	13,7	39,2	53,1	13,6	15,4	10,3	8,8
Jihočeský	17,6	7,7	11,4	9,4	44,5	52,3	14,8	20,9	10,3	8,9
Plzeňský	16,7	8,5	17,0	13,9	40,4	55,1	14,7	13,9	10,1	7,7
Karlovarský	19,5	12,4	20,7	13,2	39,5	53,3	9,3	14,2	9,4	6,2
Ústecký	28,2	9,7	20,6	11,0	30,0	51,1	10,0	21,8	9,0	5,4
Liberecký	24,5	15,7	15,8	14,0	34,6	39,2	13,1	22,5	10,3	7,6
Královéhradecký	18,0	11,3	15,6	16,0	40,8	47,8	13,8	15,7	10,4	8,2
Pardubický	14,7	7,2	13,2	12,4	46,3	53,4	15,0	16,3	9,7	10,1
Vysočina	13,2	6,8	13,2	9,0	46,5	54,5	15,9	19,5	10,0	9,6
Jihomoravský	12,3	8,6	14,7	17,2	46,1	48,9	15,5	16,7	10,6	7,6
Olomoucký	16,1	8,9	13,6	13,3	44,5	52,7	14,0	16,6	11,0	8,0
Zlínský	8,7	3,8	11,9	11,8	53,1	58,9	15,5	16,1	10,1	9,0
Moravskoslezský	11,4	4,5	12,3	8,3	50,6	64,8	14,8	15,8	10,2	6,0

Byty ve venkovských obcích byly v roce 2001 v průměru o čtvrtinu větší (měřeno plochou bytu) než ve městech, avšak vzhledem k vyššímu průměrnému počtu v nich žijících osob byla průměrná obytná plocha na osobu na venkově větší pouze o 13 %. Kvalitativní ukazatele bydlení, jako jsou průměrná celková a obytná plocha a počet místností, jsou nejpříznivější ve venkovském prostoru na jihu a východě Moravy. Pokud však jde o průměrnou obytnou plochu na osobu, jsou tyto kraje podprůměrné (právě z důvodu častějšího soužití více rodin v jedné domácnosti). Naopak ve venkovském prostoru Středočeského kraje, v němž je průměrná obytná plocha bytů druhá nejvyšší po již zmiňovaném Jihomoravském kraji, je relativně vysoká i obytná plocha na osobu.

Tab. D.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001

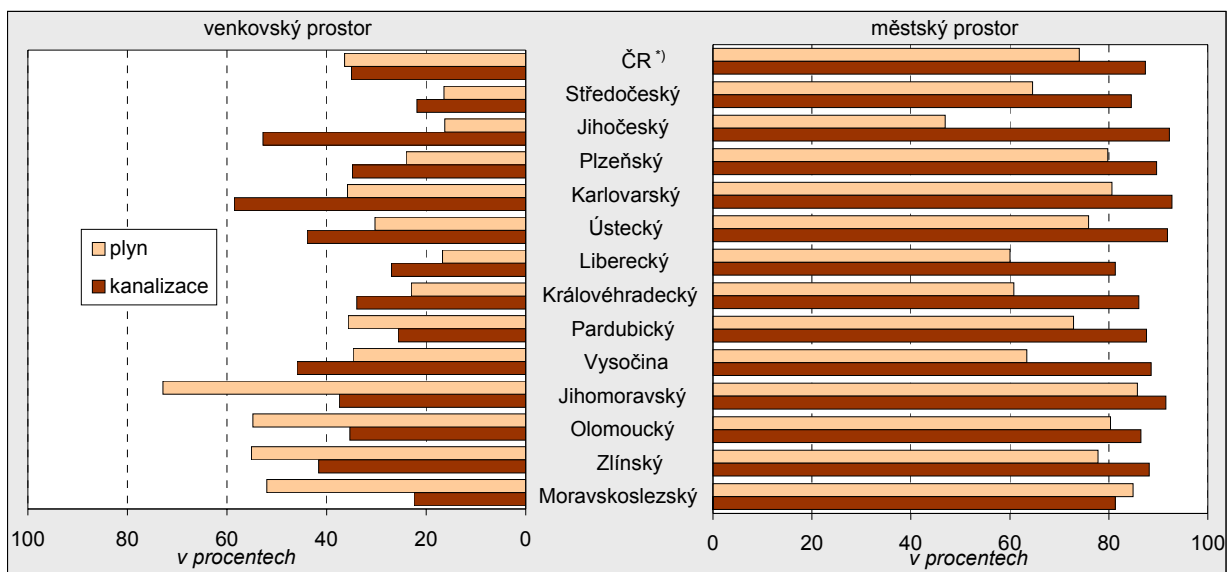
Zdroj: SLDB 2001

	Průměrné hodnoty na 1 byt								Obytná plocha na osobu (m ²)	
	počet osob		celková plocha (m ²)		obytná plocha (m ²)		počet obytných místností 8 m ² a více		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	2,87	2,55	90,8	71,2	58,9	46,2	3,10	2,58	20,3	17,9
ČR bez Hl. m. Prahy	2,87	2,60	90,8	72,1	58,9	46,9	3,10	2,63	20,3	17,9
v tom kraje:										
Středočeský	2,77	2,62	91,4	75,1	60,6	49,4	3,12	2,73	21,6	18,6
Jihočeský	2,78	2,62	88,0	73,1	57,9	47,6	3,00	2,66	20,5	18,0
Plzeňský	2,75	2,52	87,9	71,1	57,9	46,4	3,02	2,56	20,8	18,2
Karlovarský	2,79	2,52	82,1	67,4	53,5	43,5	2,84	2,42	18,9	17,1
Ústecký	2,69	2,45	86,9	67,4	57,2	44,0	2,94	2,51	20,8	17,8
Liberecký	2,74	2,57	87,4	72,4	56,7	47,1	2,94	2,62	20,4	18,2
Královéhradecký	2,76	2,61	87,2	74,1	56,7	48,5	2,97	2,65	20,3	18,4
Pardubický	2,91	2,65	90,9	74,3	58,1	48,2	3,04	2,67	19,8	18,0
Vysočina	2,97	2,78	91,9	75,8	59,1	48,8	3,10	2,73	19,7	17,4
Jihomoravský	3,08	2,63	96,7	74,4	61,9	47,6	3,33	2,65	20,0	18,0
Olomoucký	2,92	2,63	91,6	72,6	58,3	47,0	3,08	2,63	19,8	17,8
Zlínský	3,12	2,75	93,2	75,9	59,3	48,6	3,24	2,78	18,9	17,6
Moravskoslezský	3,00	2,60	92,1	69,2	60,0	45,2	3,24	2,60	19,9	17,3

Největší rozdíly v průměrné obytné ploše bytu na venkově a ve městech byly zjištěny v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji, kde se blížily 15 m², rozdíl v Ústeckém kraji byl třetí nejvyšší. Naproti tomu nejnižší rozdíl byl v Královéhradeckém kraji (zhruba 8 m²). Rozdíl mezi maximální a minimální průměrnou obytnou

plochou bytu ve venkovském prostoru jednotlivých krajů byl 8,4 m² (od 53,5 m² v Karlovarském kraji po 61,9 m² v Jihomoravském kraji).

Graf D.12 Podíl trvale obydlených bytů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Technická vybavenost bytů na venkově je nižší než ve městech. Zatímco ve městech bylo v roce 2001 na plyn napojeno okolo 74 % bytů a na kanalizaci 87 % bytů, na venkově byly podíly výrazně nižší (36, resp. 35 %). Míra plynofikace venkovských bytů byla nejvyšší na východě republiky, napojení na kanalizaci zde však bylo pouze průměrné. Pokud se podíváme na rozdíly mezi městským a venkovským prostorem uvnitř jednotlivých krajů, pak největší nalezneme ve Středočeském kraji.

Tab. D.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008

	Dokončené byty				Podíl dokončených bytů (%)					
	celkem		úhm 2005 - 2008 / úhm 2001 - 2004 (%)		v nových rodinných domech		v nových bytových domech		v nástavbách, přístavbách a vestavbách	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	86 307	168 219	124,1	130,6	68,3	30,6	8,9	44,8	12,0	13,1
ČR bez Hl. m. Prahy	86 307	123 220	124,1	122,3	68,3	36,8	8,9	35,2	12,0	13,9
v tom kraje:										
Středočeský	23 222	23 133	166,5	158,2	78,9	41,9	8,4	35,3	7,5	10,7
Jihočeský	7 581	8 451	132,0	105,9	69,6	39,2	9,8	32,4	9,3	15,3
Plzeňský	6 300	9 602	94,6	136,7	51,7	33,5	15,2	39,8	12,4	10,9
Karlovarský	1 605	3 394	117,2	160,7	70,0	33,0	6,9	41,6	6,9	9,2
Ústecký	3 007	5 245	144,3	93,3	65,5	47,4	4,1	20,0	7,1	10,3
Liberecký	2 952	6 069	121,5	103,8	60,0	35,0	12,5	46,9	10,4	6,0
Královéhradecký	4 988	7 050	113,3	110,8	60,8	33,3	15,2	36,3	12,4	13,4
Pardubický	5 581	6 719	131,0	106,4	64,4	33,8	14,4	43,1	12,1	11,3
Vysočina	5 184	7 001	113,3	113,6	68,9	35,7	5,0	35,9	14,5	14,5
Jihomoravský	10 046	21 878	115,8	145,8	69,6	25,3	8,2	44,8	13,6	17,9
Olomoucký	5 632	6 720	97,7	93,5	60,6	32,2	6,5	39,6	18,0	17,8
Zlínský	4 797	7 048	80,1	110,3	64,3	42,1	2,3	28,6	20,7	13,7
Moravskoslezský	5 412	10 910	105,6	90,6	65,2	51,4	5,3	8,1	19,5	20,6

Pokud jde o výstavbu **bytů v letech 2001 až 2008**, byla přibližně jedna třetina z celkového počtu 254,5 tisíc dokončených bytů postavena na venkově, z toho dvě třetiny v nových rodinných domech. Za osmileté období bylo ve venkovském prostoru dokončeno celostátně na 1 000 obyvatel o 8,6 bytů více než v městském prostoru. Mezi jednotlivými kraji byly zjištěny značné rozdíly: intenzita bytové výstavby ve venkovských obcích ve Středočeském kraji byla 2,7krát vyšší než ve venkovských obcích Ústeckého

kraje. Průměrná obytná plocha dokončeného bytu byla na venkově o 13,8 m² větší ve srovnání s městským prostorem, a to přesto, že ve většině krajů byla průměrná obytná plocha bytů v nově postavených rodinných a bytových domech (bez nástaveb a přístaveb) na venkově nižší než ve městech.

D.6 Občanská a technická vybavenost

Základním zdrojem dat na úrovni obcí v občanské a technické vybavenosti je soubor hodnot ukazatelů databáze městské a obecní statistiky (MOS). Pro účely této publikace byla též použita externí data z oblasti územně plánovací dokumentace (ÚPD). Vzhledem k tomu, že se databáze MOS naplňuje v oblasti občanské vybavenosti zejména z externích administrativních zdrojů a aktualizace některých dat neprobíhá každoročně, jsou v jednotlivých oblastech zachyceny poslední dostupné údaje z let 2006 a 2007. Pro oblast vybavenosti bylo zvoleno porovnání pouze venkovského prostoru, neboť v městském prostoru je zastoupení technické i občanské vybavenosti téměř 100 %.

Tab. D.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

	Podíl obcí se školou				Podíl dětí ve věku 6-14 let v obcích bez základní školy		Podíl obcí s veřejnou knihovnou ²⁾		Podíl obcí s poštou ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		2000	2006	2000	2006	2000	2006
	2000/01	2006/07	2000/01	2006/07						
ČR bez HI. m. Prahy	49,3	47,8	37,6	36,5	28,4	31,7	82,2	76,2	39,3	38,9
z toho kraje:										
Středočeský	40,8	40,6	31,1	29,2	38,3	43,0	80,6	61,9	35,0	33,1
Jihočeský	37,0	33,9	26,6	24,9	35,0	39,0	76,1	73,4	32,2	31,7
Plzeňský	36,0	34,3	27,8	27,2	33,7	37,2	79,7	74,1	35,3	34,7
Karlovarský	59,5	53,2	45,0	40,5	25,1	30,1	86,5	84,7	60,4	60,4
Ústecký	53,7	50,8	35,4	31,8	32,4	40,2	76,5	72,7	47,3	46,9
Liberecký	58,2	57,7	51,3	52,4	18,7	20,1	84,7	85,7	53,4	53,4
Královéhradecký	48,6	47,6	38,9	37,2	29,1	32,4	80,7	78,0	47,1	47,1
Pardubický	48,2	46,6	36,9	36,4	29,9	31,8	80,1	76,8	36,4	35,5
Vysočina	35,3	33,8	28,5	27,5	32,9	36,7	73,6	68,2	27,5	27,5
Jihomoravský	63,9	60,5	45,8	45,6	26,4	27,5	92,8	90,8	42,0	41,2
Olomoucký	68,8	67,4	52,1	51,8	19,2	21,0	92,9	92,9	42,2	45,2
Zlínský	71,7	71,4	53,2	53,9	21,2	22,0	97,4	98,9	39,4	38,7
Moravskoslezský	77,1	78,3	66,3	65,4	15,1	16,1	83,3	86,3	65,0	67,5

v %

dokončení

	Podíl obcí s ordinací ⁴⁾ (%)						Podíl obcí se zařízením lékárenské péče ⁴⁾ (%)		Počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyv. 65+	
	praktického lékaře pro dospělé		praktického lékaře pro děti a dorost		stomatologa		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007				
ČR bez HI. m. Prahy	24,0	23,9	18,9	17,5	15,4	13,9	5,7	7,1	7,7	15,6
v tom kraje:										
Středočeský	23,3	22,1	16,6	15,3	12,7	11,2	4,3	4,9	7,8	7,1
Jihočeský	22,3	22,5	22,7	18,7	13,6	12,4	6,3	7,7	11,6	21,9
Plzeňský	21,6	21,2	16,9	14,3	13,1	12,0	5,8	7,7	5,3	23,3
Karlovarský	35,1	37,8	16,2	14,4	21,6	15,3	9,0	9,0	10,8	15,1
Ústecký	29,6	29,6	16,4	15,8	16,1	14,5	5,8	8,4	9,4	18,0
Liberecký	29,1	27,5	16,4	17,5	19,0	15,3	6,9	6,9	22,1	33,7
Královéhradecký	20,8	21,0	11,6	10,6	17,6	15,2	5,1	7,0	4,7	11,3
Pardubický	16,1	15,8	12,8	13,0	13,2	12,3	5,7	7,3	5,6	23,1
Vysočina	13,7	15,5	13,6	13,9	10,8	9,7	3,4	3,8	5,4	10,4
Jihomoravský	21,9	22,2	23,7	20,3	14,4	12,9	5,9	8,3	3,9	9,9
Olomoucký	34,2	33,4	21,9	23,8	23,3	21,9	6,6	9,0	9,1	19,4
Zlínský	36,4	37,2	42,4	34,6	20,8	20,1	10,0	11,9	10,5	16,3
Moravskoslezský	43,8	41,7	25,8	28,3	28,3	25,4	7,9	9,2	4,8	18,2

¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

⁴⁾ včetně detašovaných pracovišť

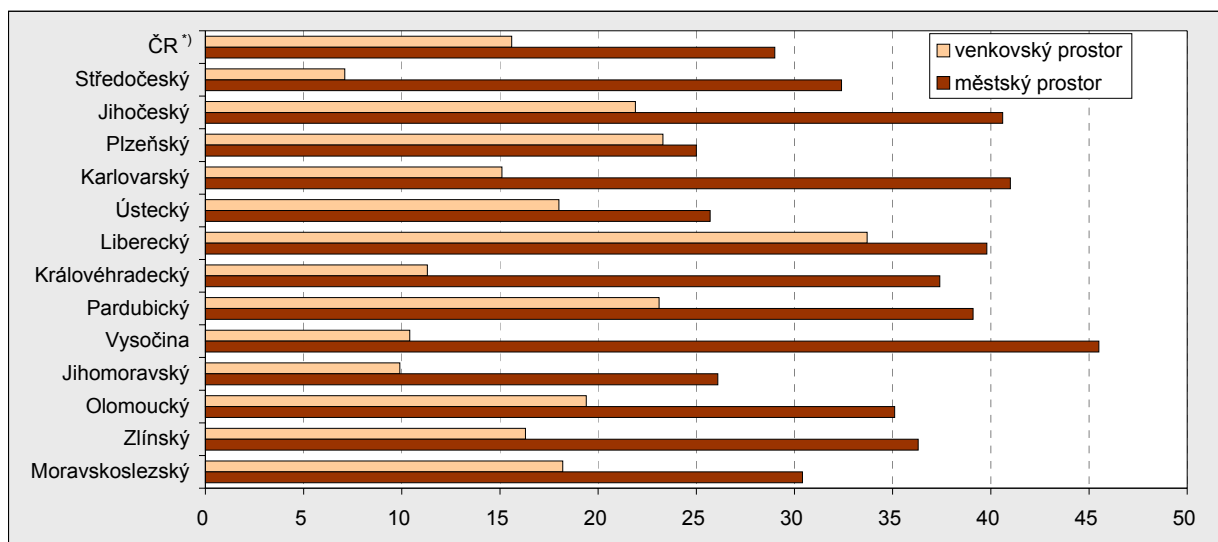
Na úroveň **občanské vybavenosti** obcí venkovského prostoru působí řada faktorů: zřizování, vybavení a provoz jednotlivých zařízení do jisté míry závisí na dostupných finančních prostředcích obcí a zřizovatelů

zařízení, na celkové finanční situaci v regionu, hustotě zalidnění a nepřímo i na počtu obyvatel venkovských obcí a jejich věkové struktuře (např. počet dětí a žáků v oblasti školství).

Nejrozšířenějším **školským zařízením** jsou ve venkovských obcích mateřské školy, které mají k dispozici obyvatelé téměř poloviny obcí. Ve více než třetině obcí je základní škola. Nejvyšší podíl obcí venkovského prostoru s mateřskou i základní školou mají kraje Moravskoslezský a Zlínský. Pro tyto kraje na východě Moravy je charakteristická specifická sídelní struktura s nadprůměrně velkými obcemi. Naopak nejnižší podíl obcí se školskými zařízeními mají kraje Jihočeský, Plzeňský a Vysočina, které mají rozdrobenou sídelní strukturu. Z retrospektivního pohledu je zřejmé, že téměř ve všech krajích ČR (s výjimkou Moravskoslezského) došlo proti roku 2000 k poklesu podílu obcí se zařízeními předškolní výchovy, a to zejména v důsledku rušení a slučování mateřských škol v jednotlivých obcích venkovského prostoru. Nejvyšší pokles podílu obcí s předškolními zařízeními zaznamenal kraj Karlovarský. Mírně se snížil i podíl venkovských obcí vybavených základní školou; větší úbytek byl zjištěn v Karlovarském a Ústeckém kraji. Pouze ve dvou krajích (Libereckém a Zlínském) se podíl obcí se základní školou zvýšil. Důsledkem redukce základních škol je zvýšení podílu dětí ve věku 6–14 let, které žijí v obcích, ve kterých není zřízena základní škola. Další příčinou je i probíhající suburbanizace, kdy intenzivní bytová výstavba, a tím i růst počtu dětí, nastává v obcích v zázemí velkých měst. Těmto původně malým obcím často chybí základní občanská vybavenost a jejich obyvatelé využívají příslušná zařízení v blízkém městě. Zvláště patrné je to ve Středočeském kraji, kde v obcích bez základní školy žije 43 % dětí venkovského prostoru, zatímco celorepublikový průměr činí necelých 32 %.

Nejrozšířenějším a často jediným kulturním zařízením jsou ve venkovských obcích **veřejné knihovny**, případně jejich pobočky. K dispozici je mají obyvatelé více než třetiny venkovských obcí. Největší podíl obcí s touto službou má Zlínský kraj, naopak nejmenší kraj Středočeský. Vývojově se rozsah těchto služeb od roku 2000 mírně snižoval. Výrazný úbytek byl zaznamenán pouze ve Středočeském kraji.

Graf D.13 Počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let k 31. 12. 2007

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Základní **zdravotní péče** je poskytována v ordinacích praktických lékařů, které jsou zřizovány v závislosti na koncentraci obyvatel (potenciálních pacientů). Tato zdravotnická zařízení jsou provozována ve většině případů privátními lékaři. Nejvyšší podíl obcí s dostupným zdravotnickým zařízením mají moravské kraje, a to Moravskoslezský, Zlínský a Olomoucký. Naopak nejnižší podíl má kraj Vysočina, kde převažují typicky malá sídla do 200 obyvatel (50,5 % z celkového počtu obcí ve venkovském prostoru kraje). Zatímco v krajích Jihočeském, Karlovarském, Královéhradeckém, Vysočině, Jihomoravském a Zlínském podíl obcí s ordinacemi lékařů pro dospělé od roku 2000 vzrostl, ve stejných krajích (kromě Vysočiny) poklesl podíl obcí s ordinací dětského lékaře. Podíl venkovských obcí s ordinací stomatologa se po roce 2000 v souladu

s všeobecným trendem snižoval, především vlivem celkového úbytku zubních lékařů. Naproti tomu se ve všech krajích zvýšil podíl obcí se zařízením lékárenské péče.

Vybavenost **byty v domech s pečovatelskou službou** na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let je celostátně ve venkovském prostoru poloviční oproti prostoru městskému, avšak po roce 2000 se výrazně zvyšovala vybavenost i na venkově (zejména v Plzeňském a Pardubickém kraji).

V souladu s racionalizací poštovních služeb došlo ve většině krajů ČR k mírnému poklesu podílu venkovských obcí s **poštovním úřadem** či poštovnou. Pouze v krajích Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém a na Vysočině zůstal tento podíl nezměněn. Naproti tomu v kraji Olomouckém a Moravskoslezském podíl obcí s poštou vzrostl. Nyní jsou poštovní služby poskytovány v 39 % venkovských obcí. Zatímco v Moravskoslezském kraji je pošta ve dvou třetinách obcí, v kraji Jihočeském a na Vysočině má poštu méně než třetina obcí.

Zásadní vliv na služby poskytované v rámci občanské vybavenosti má i dostupnost jednotlivých obcí venkovského prostoru, případně jejich částí. Postupné omezování veřejné dopravy, rušení linek a snižování počtu spojů, financování dopravy z peněz obecních rozpočtů, to vše jsou faktory, které výrazně limitují rozsah a rozvoj poskytovaných služeb.

Úroveň **technické vybavenosti** doznala ve svém vývoji od roku 2000 výrazných změn zejména v souvislosti s budováním čistíren odpadních vod a rozvodů plynu.

Tab. D.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

v %

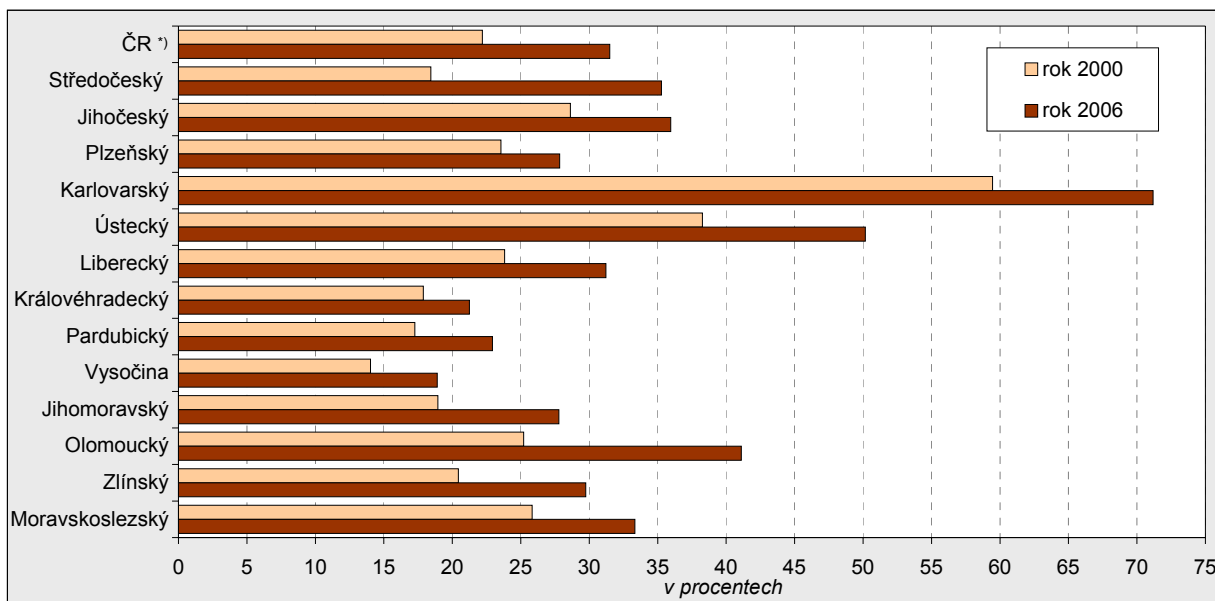
	Podíl obcí připojených na veřejný vodovod		Podíl obcí připojených na kanalizační síť s ČOV		Podíl obcí připojených na rozvod plynu		Podíl obcí s železniční zastávkou		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2007
ČR bez Hl. m. Prahy	79,2	84,3	22,2	31,5	42,5	61,1	22,6	23,0	27,9	57,9
z toho kraje:										
Středočeský	59,9	71,9	18,4	35,3	14,3	39,1	23,7	24,3	26,3	51,8
Jihočeský	79,9	80,2	28,6	35,9	21,3	33,6	22,8	22,3	21,6	56,2
Plzeňský	68,7	68,7	23,6	27,8	23,6	47,8	22,1	23,6	23,6	48,4
Karlovarský	95,5	95,5	59,5	71,2	48,6	58,6	32,4	43,2	31,5	82,9
Ústecký	96,1	96,8	38,3	50,2	41,5	57,2	46,6	43,1	32,8	61,7
Liberecký	94,2	95,2	23,8	31,2	27,5	38,6	35,4	37,0	27,0	49,2
Královéhradecký	78,5	84,8	17,9	21,3	38,6	57,5	23,2	23,7	24,2	61,4
Pardubický	89,4	92,4	17,3	22,9	52,7	77,3	19,6	21,0	23,9	69,3
Vysočina	79,3	85,5	14,0	18,9	41,9	69,7	13,3	13,4	12,4	30,6
Jihomoravský	84,8	90,8	19,0	27,8	81,9	92,8	14,9	13,9	32,0	56,4
Olomoucký	83,0	89,9	25,2	41,1	71,5	86,6	21,9	22,5	26,0	76,7
Zlínský	87,0	92,2	20,4	29,7	79,2	92,2	19,7	19,3	71,0	91,4
Moravskoslezský	95,8	97,1	25,8	33,3	71,7	75,0	27,5	27,5	52,5	87,1

Veřejný vodovod je zřízen téměř v 85 % venkovských obcí; za republikovým průměrem zaostává především Plzeňský a Středočeský kraj. Naproti tomu v Moravskoslezském kraji má veřejný vodovod 97 % obcí.

O více než jednu třetinu stoupl podíl obcí s **nápojením na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod (ČOV)**. V roce 2006 mělo tuto vybavenost 32 % venkovských obcí, nejvyššího podílu obcí s kanalizací napojenou na ČOV dosáhl kraj Karlovarský, naopak nejvíce zaostává kraj Vysočina, Královéhradecký a Pardubický kraj.

K výraznému rozšíření **plynofikace** venkovských obcí po roce 2000 přispěla dotační politika státu, orientovaná na zkvalitňování životního prostředí. Podíl venkovských obcí připojených na rozvod plynu se od roku 2000 zvýšil téměř o polovinu, přitom ve Středočeském kraji se jejich podíl téměř ztrojnásobil a v Plzeňském kraji se více než zdvojnásobil. Pomalu postupovala plynofikace venkova v Jihočeském kraji, kde je napojena pouze třetina obcí. Naproti tomu v Jihomoravském kraji je podíl plynofikovaných obcí (93 %) vyšší než podíl obcí s veřejným vodovodem (91 %).

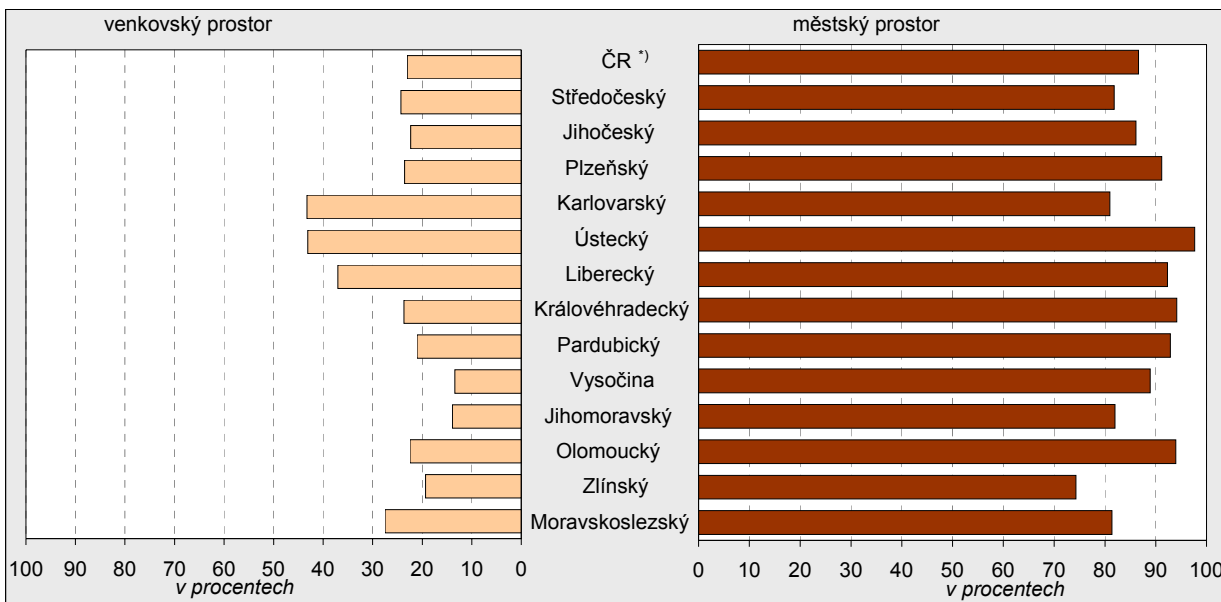
Graf D.14 Podíl obcí ve venkovském prostoru napojených na čistírnu odpadních vod v roce 2000 a 2006

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Dopravní obslužnost obcí veřejnou dopravou závisí mimo jiné na výskytu zastávky veřejné dopravy. Autobusová doprava je zajišťována do většiny obcí a nejsou patrné územní rozdíly. Železniční zastávky jsou pouze v necelé čtvrtině venkovských obcí a čtyřech pětinach měst. Nejvyšší podíl obcí se železniční zastávkou je v Karlovarském a Ústeckém kraji (43 %), pouze třetinový podíl má Vysočina a Jihomoravský kraj.

Graf D.15 Podíl obcí se železniční zastávkou v roce 2006

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Pro rozvoj venkovského prostoru je jednou z podmínek i schválený územní plán, jehož významným nástrojem je **územně plánovací dokumentace** (ÚPD). V této oblasti byl zaznamenán v jednotlivých krajích značný nárůst. Nejvíce se podíl venkovských obcí se schválenou územně plánovací dokumentací za období od roku 2000 zvýšil v Karlovarském kraji a nejméně v kraji Vysočina.

Základním legislativním dokumentem pro rozvoj venkovského prostoru je Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007 až 2013. V praxi je realizován prostřednictvím Programu rozvoje venkova, který

se člení na čtyři hlavní osy, z nichž zejména III. osa směřuje do oblasti technické infrastruktury a občanské vybavenosti. Vyčleněné prostředky k tomuto účelu by mohly mimo jiné zlepšit kvalitu života ve venkovských obcích s ohledem na potřeby jejich obyvatel.

K podpoře rozvoje infrastruktury a služeb slouží v jednotlivých krajích regionální operační programy, zaměřené na rozvoj regionu, z nichž lze poskytovat finanční prostředky za předpokladu splnění předepsaných podmínek. K lepšímu využití získaných finančních prostředků slouží i společné projekty. Za tímto účelem jsou zřizována dobrovolná sdružení obcí či vytvářeny mikroregiony, které se často v daném území zaměřují na zlepšení technické infrastruktury.

Závěr

Ústecký kraj není díky své poloze, sídelní struktuře ani historii možné považovat jako celek za typický venkovský kraj v tradičním slova smyslu. Celým krajem se z východu na západ vine aglomerační pás velkých měst (Děčín-Ústí nad Labem-Teplice-Most-Chomutov), z nichž ani jedno nelze považovat za jediné hlavní centrum kraje a zjednodušeně řečeno po obou stranách tohoto pásu měst se táhne venkovský prostor Ústeckého kraje. Venkovský prostor zaujímá 66 % rozlohy kraje a žije zde jen 17 % obyvatelstva. Pokud by se význam venkovského prostoru měřil podílem na obyvatelstvu daného kraje, pak by Ústecký kraj patřil mezi regiony s nejméně významným venkovem.

Velká část venkovského prostoru se nachází v horských oblastech Krušnohoří či členitém kopcovitém terénu Českého středohoří, Českého Švýcarska a Šluknovského výběžku, kde nejsou podmínky pro zemědělství (odvětví tradičně spojené s představou venkova) příliš příznivé. Na druhou stranu téměř polovinu celého venkovského prostoru tvoří oblast Lounska-Litoměřicka, které se rozkládá v úrodných rovinatých oblastech Poohří a Polabí. A právě tuto oblast by bylo možné považovat za venkov v tradičním slova smyslu. Podle mnohých charakteristik se tato oblast projevuje tak, jak by se od venkovské oblasti očekávalo: velký význam zemědělství, stabilní společnost s menší rozvodovostí, potratovostí i dětmi narozenými mimo manželství či vysoký podíl bytů v rodinných domech.

Od ostatních venkovských oblastí se Lounsko-Litoměřicko ovšem neliší pouze přírodními podmínkami, ale také jiným historickým osudem obzvláště po 2. světové válce. Ze všech těchto faktorů tak vyplývají vcelku výrazné regionální rozdíly ve venkovském prostoru (resp. celém kraji). A vzhledem k velmi specifickým rysům ostatních venkovských oblastí (Děčínska, Krušnohoří i Českého Středohoří) není často ani možné učinit zjednodušený závěr o rozdílech mezi městským a venkovským prostorem v Ústeckém kraji. V případě některých charakteristik se jednotlivé venkovské oblasti projevují stejně jako města, přestože by se obecně mezi městy a venkovem daly očekávat velké odlišnosti (např. potratovost). Pokud však jde o ekonomický život, existují mezi městy a venkovem velké rozdíly. Skutečně platí, že jsou to města, která jsou hospodářskými centry kraje. Významné rozdíly mezi městy a venkovem existují samozřejmě také v kvalitě, resp. charakteru bydlení, v migraci posledních let a s tím související bytové výstavbě, nebo například ve volební účasti. Nebylo by zde však účelné opakovat vše, co již bylo řečeno v jednotlivých kapitolách této publikace (zejména části B).

Je však nutné ještě jednou připomenout, že hodnocené rozdíly mezi městy a venkovem byly do značné míry podmíněny dostupností dat na úrovni obcí, z nichž bylo možné venkovský a městský prostor sestavit. S tím souvisí jedna neméně důležitá otázka položená v úvodu, a sice: Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem? Na tuto otázku nejlépe odpovídá část E, která mimo jiné obsahuje přehled ukazatelů, které je možné na úrovni obcí využít. Je z ní také patrné, že zatímco v oblasti demografických charakteristik je nabídka poměrně široká, ekonomická oblast je omezena v podstatě pouze na údaje z Registru ekonomických subjektů. Pro hodnocení ekonomické a sociální situace jednotlivých oblastí kraje také chybí aktuální údaje o zaměstnanosti a pracovních místech. Zkoumání jsou odkázána na výsledky Sčítání lidu, domů a bytů, což v této dynamicky se měnící oblasti je nedostatečné. Na druhou stranu pokud jde například o kvalitu bydlení je možné stále chápat výsledky Sčítání lidu, domů a bytů za vypovídající.

Poslední významná - a v závěru zatím nezmníněná - otázka, která byla v úvodu položena, se týkala zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji. Zemědělství je velmi důležitou součástí pohledu na venkovský prostor a přestože z datových důvodů bylo nutné se na tuto oblast podívat odlišně než na všechny ostatní oblasti (tj. nikoliv z pohledu městského a venkovského prostoru), jedná se o velmi významnou část celé publikace. Tento pohled, přestože je možný pouze na úrovni okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, dokresluje charakter jednotlivých venkovských oblastí, přestože není možné oddělit města od venkova. Venkovská oblast Lounska-Litoměřicka v podstatě kopíruje okresy Louny a Litoměřice a Děčínsko se rozkládá převážně v okrese Děčín. Jedinými dvěma venkovskými oblastmi, které výrazně nekopírují administrativní rozdělení kraje a leží ve více okresech, jsou Krušnohoří a Středohoří. Pro obě tyto oblasti je však (vzhledem k jejich reliéfu a poloze) patrně významnější lesnictví (než zemědělství) a dostupnost dat za

něj (na úrovni správních obvodů ORP) tak přesto umožňuje zajímavý pohled na tyto oblasti. Shrňme zde tedy to, co je pro zemědělství a lesnictví v Ústeckém kraji charakteristické:

- podíl zemědělské půdy na celkové rozloze kraje činí zhruba 52 % s téměř třetinovým podílem na Lounsku a Litoměřicku, kde se nachází i nejvíce podniků se zemědělskou produkcí. Procento zornění orné půdy v kraji je mírně pod průměrem ČR, nejnižší v celé republice je v okresech Ústí nad Labem a Děčín
- z hlediska zaměstnanosti se podíl tohoto odvětví na všech zaměstnaných v kraji postupně snižuje, je rovněž nižší než republikový průměr
- hospodařící fyzické osoby v kraji více než 10krát převyšují počet právnických osob, na rozdíl od většiny krajů však obhospodařují srovnatelnou výměru zemědělské půdy s právnickými osobami. Mezi velikostí zemědělských podniků fyzických a právnických osob jsou značné rozdíly. Průměrná velikost podniků fyzických osob v kraji více než dvojnásobně převyšuje republikovou úroveň
- Ústecký kraj je jedním z mála krajů, kde se aktivně hospodařící zemědělci orientují převážně na rostlinnou výrobu a jedním ze dvou, kde to platí jak pro fyzické tak i právnické osoby. Převažující orientace na rostlinnou výrobu se promítá i do velikosti rozlohy obhospodařované půdy na 1 plně zaměstnaného pracovníka, která je druhá nejvyšší v České republice
- více než tři čtvrtiny orné půdy obhospodařují zemědělci v oblastech na jihu kraje v rovinaté, úrodné části Polabí a Poohří, na zbývajícím území kraje je vysoký podíl oblastí horského typu a oblastí se specifickým omezením (pánevní oblasti, chráněná území, apod.). Ve struktuře plodin na orné půdě převažují obiloviny (druhý nejvyšší podíl v ČR), dobré půdně klimatické podmínky pro pěstování zeleniny znamenají 3. nejvyšší podíl ploch na celorepublikové výměře
- významnou plodinou lounského a částečně litoměřického okresu je chmel, nachází se zde více než 55 % ploch plodících chmelnic České republiky
- chov hospodářských zvířat v kraji má v celorepublikovém srovnání nízký podíl, zajímavostí je ale druhý nejrozšířenější chov koz a kozlů a více než čtvrtinový podíl na chovu pštrosů v republice. Uplatňování státní podpory pro pastevně chované ovce a berany v oblastech s horšími podmínkami se projevil v rozšíření stád
- negativním jevem je zaostávání za celorepublikovou úrovní ve vybavenosti novými traktory, pozitivní pak je rychlejší pokles počtu traktorů s nejnižším výkonem při mírném nárůstu počtu nejvýkonnějších strojů
- ve struktuře rostlinné produkce má Ústecký kraj v porovnání s republikovým průměrem vyšší zastoupení obilovin (zejména pak pšenice), zeleniny a ovoce a zásluhou nadpoloviční celorepublikové produkce chmele i technických plodin
- lesní půda zabírá téměř třetinu rozlohy kraje, v druhovém složení lesů mírně převládají jehličnaté lesy nad listnatými. Ve struktuře jehličnatých dřevin je ve vyšších a vlhčích polohách (Krušné hory, Labské pískovce, Šluknovsko) dominantní smrk, zatímco na sušších, nížinných polohách Poohří-Polabí (Litoměřicko a Lounsko) má významnější postavení borovice. Převaha listnatých dřevin je typická (kromě Litoměřicka) především v pánevních oblastech, kde výsadba těchto dřevin plní mimo jiné funkci zpevňující dřeviny
- podíl lesů s hospodářskou funkcí v Ústeckém kraji se postupně snižoval ve prospěch lesů zvláštního určení (zejména v pánevních oblastech kraje), jejich nejrozšířenější subkategorií jsou lesy se zvýšenou funkcí ochrannou, další významný podíl tvoří území národních parků, národních přírodních rezervací, CHKO a přírodních památek. Kategorii lesa s funkcí ochrannou v kraji zastupují téměř výhradně mimořádně nepříznivá stanoviště (prudké svahy, strže, odvaly, výsypky apod.)
- celkovou zásobu dřeva v kraji tvoří z více než dvou třetin hroubí z jehličnatých dřevin, nejnižší zásoby dřeva na jeden hektar se vyskytují v oblasti Severočeské hnědouhelné pánve a Krušných hor, kde docházelo z důvodů těžebních a v důsledku obnovy porostů zničených emisemi k největší výsadbě lesa, v těchto oblastech se nacházejí i nejmladší porosty v Ústeckém kraji s průměrným stářím 41 až 55 let, díky tomu je průměrné stáří lesů (56 let) v Ústeckém kraji o 8 let mladší než celorepublikový průměr.

ČÁST E

Příloha

- ***Přílohová tabulka k části B***
- ***Seznam obcí Ústeckého kraje a jejich zařazení do venkovského a městského prostoru***
- ***Seznamy ukazatelů ČSÚ k problematice venkova***
- ***Seznam použité literatury***

E1. Přílohová tabulka k části B - Venkov v Ústeckém kraji

údaje roku 2008*

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
B.1	ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ ÚZEMÍ							
	Rozloha	ha	179 495	353 958	33 954	72 518	170 250	77 237
	Rozloha	%	33,6	66,4	6,4	13,6	31,9	14,5
	Počet obcí		66	288	24	33	153	78
	Počet částí obcí		372	775	58	103	367	247
	Rozloha podle velikostních skupin obcí:							
	do 200 obyvatel	%	0,0	13,9	10,5	30,6	8,1	12,2
	200 až 499 obyvatel	%	0,0	37,5	48,3	40,5	37,1	30,7
	500 až 999 obyvatel	%	0,2	30,8	21,3	17,0	33,8	41,3
	1000 až 1499 obyvatel	%	3,2	12,4	20,0	8,0	12,5	12,9
	nad 1500 obyvatel	%	96,6	5,5	0,0	3,9	8,5	2,8
	Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí:							
	do 200 obyvatel	%	-	6,0	5,3	5,8	5,4	7,3
	200 až 499 obyvatel	%	0,0	31,5	25,4	31,3	34,8	27,3
	500 až 999 obyvatel	%	0,2	39,1	39,6	30,4	34,7	50,9
	1000 až 1499 obyvatel	%	1,6	16,0	29,7	21,1	15,6	9,9
	nad 1500 obyvatel	%	98,2	7,5	0,0	11,3	9,4	4,7
	Hustota zalidnění	osoby/km ²	386,6	40,1	39,3	22,8	43,0	50,4
	Rozloha na 1 obec	ha	2 720	1 229	1 415	2 198	1 113	990
	Počet obyvatel na 1 obec	osoby	10 514	493	556	501	478	499
	Počet částí obce na 1 obec		5,6	2,7	2,4	3,1	2,4	3,2
	Počet základních sídelních jednotek na 1 obec		14,6	2,9	2,3	3,7	2,5	3,4
	Statut obce:							
	město		47	11	1	3	4	3
	městys		2	7	-	-	6	1
	ostatní obce		17	270	23	30	143	74
	Podíl zemědělské půdy	%	43,3	56,1	30,8	25,9	72,5	59,7
	Podíl orné půdy	%	25,9	38,7	9,0	4,8	62,0	32,1
	Podíl lesní půdy	%	29,5	30,3	61,7	60,6	13,5	25,0
	Podíl zastavěných ploch	%	3,0	1,1	0,9	0,5	1,3	1,2
	Podíl jinak využívaných ploch	%	14,0	6,5	3,4	7,8	6,8	6,0
	Podíl dobývacích ploch	%	4,6	2,0	0,1	4,3	1,8	1,2
	Koeficient ekologické stability krajiny		0,96	0,98	5,45	5,00	0,35	1,17
B.2	OBYVATELSTVO							
	Obyvatelstvo k 31.12.2008	%	83,0	17,0	1,6	2,0	8,8	4,7
	Počet obyvatel k 31.12.:							
	1991	osoby	705 590	118 843	10 150	13 473	63 502	31 718
	1992	osoby	704 589	120 585	11 397	13 496	63 664	32 028
	1993	osoby	703 487	121 770	11 797	13 657	64 279	32 037
	1994	osoby	703 398	121 705	11 905	13 731	64 063	32 006
	1995	osoby	702 683	122 391	11 916	14 119	64 002	32 354
	1996	osoby	702 748	122 786	11 893	14 011	64 368	32 514
	1997	osoby	702 198	123 672	11 925	14 058	64 589	33 100
	1998	osoby	702 041	124 811	12 060	13 587	65 077	34 087
	1999	osoby	701 633	125 518	12 107	13 705	65 342	34 364
	2000	osoby	700 183	126 830	12 226	13 968	65 880	34 756
	2001	osoby	689 533	129 917	12 433	14 297	67 589	35 598
	2002	osoby	688 847	130 865	12 511	14 421	68 043	35 890
	2003	osoby	688 599	132 269	12 616	14 685	68 694	36 274
	2004	osoby	688 588	133 545	12 790	14 925	69 129	36 701
	2005	osoby	687 951	135 222	12 970	15 229	69 899	37 124
	2006	osoby	686 771	136 494	13 086	15 556	70 363	37 489
	2007	osoby	691 405	139 775	13 189	16 126	72 213	38 247
	2008	osoby	693 898	141 993	13 338	16 519	73 194	38 942

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
Věková struktura obyvatelstva:								
	0-14 let	%	15,2	15,2	15,5	14,1	15,4	15,2
	15-64 let	%	71,4	72,0	72,6	74,8	71,1	72,3
	65 a více let	%	13,4	12,8	11,9	11,1	13,5	12,5
Průměrný věk v roce:								
	1991	roky	35,1	37,3	36,5	35,5	37,9	37,2
	1992	roky	35,3	37,5	36,8	35,8	38,1	37,3
	1993	roky	35,5	37,7	36,7	36,2	38,3	37,5
	1994	roky	35,7	37,9	36,8	36,4	38,5	37,7
	1995	roky	36,0	38,0	37,0	36,7	38,6	37,8
	1996	roky	36,3	38,2	37,2	36,9	38,6	38,1
	1997	roky	36,6	38,3	37,5	37,1	38,8	38,3
	1998	roky	36,9	38,4	37,7	37,3	38,8	38,4
	1999	roky	37,2	38,6	38,0	37,6	39,0	38,6
	2000	roky	37,6	38,8	38,1	37,8	39,2	38,7
	2001	roky	38,0	38,6	37,8	38,0	38,9	38,6
	2002	roky	38,2	38,8	38,0	38,3	39,1	38,8
	2003	roky	38,4	39,0	38,2	38,4	39,3	39,0
	2004	roky	38,7	39,2	38,6	38,7	39,5	39,2
	2005	roky	38,9	39,3	38,8	38,9	39,5	39,4
	2006	roky	39,2	39,5	38,9	39,1	39,8	39,5
	2007	roky	39,4	39,6	39,2	39,1	39,8	39,6
	2008	roky	39,5	39,7	39,4	39,1	39,8	39,7
	Živě narození ¹⁾	%	84,8	15,2	1,6	1,6	7,9	4,1
	Obecná míra porodnosti ¹⁾	‰	10,8	10,0	10,7	9,6	10,0	9,9
	Obecná míra plodnosti ¹⁾	‰	43,0	42,1	45,3	38,7	42,3	41,9
	Podíl narozených mimo manželství ¹⁾	%	47,6	41,2	46,3	44,8	39,6	40,8
	Úhrnná plodnost ¹⁾ :							
	2000	děti	1,20	1,33
	2001	děti	1,21	1,26
	2002	děti	1,28	1,28
	2003	děti	1,31	1,31
	2004	děti	1,38	1,29
	2005	děti	1,40	1,33
	2006	děti	1,45	1,37
	2007	děti	1,58	1,56
	2008	děti	1,64	1,65
	Průměrný věk žen při 1. porodu ¹⁾ :							
	2000	roky	23,4	23,8
	2001	roky	23,4	24,3
	2002	roky	23,6	24,4
	2003	roky	24,3	24,7
	2004	roky	24,7	25,3
	2005	roky	24,9	25,3
	2006	roky	25,7	25,7
	2007	roky	25,6	25,9
	2008	roky	25,7	26,0
	Potraty ¹⁾	%	88,4	11,6	1,4	1,4	5,5	3,4
	Podíl umělých přerušeni těhotenství ¹⁾	%	67,8	67,0	62,7	66,3	67,6	68,2
	Hrubá míra potratovosti ¹⁾	‰	5,9	4,0	4,9	4,3	3,7	4,3
	Obecná míra potratovosti ¹⁾	‰	23,4	16,8	20,6	17,3	15,5	18,1
	Potratový index ¹⁾		54,3	40,3	45,4	44,6	36,7	43,5
	Zemřelí ¹⁾	%	83,2	16,8	1,7	1,7	9,0	4,5
	Obecná míra úmrtnosti ¹⁾	‰	10,8	11,2	12,1	9,9	11,5	10,9
	Standardizovaná míra úmrtnosti ¹⁾	‰	12,1	12,3	14,1	12,6	11,8	12,5
	Podíl ovdovělých ¹⁾	%	7,3	8,1	7,6	6,8	8,7	7,7

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
	Zemřelí podle příčin smrti ¹⁾ :							
	dýchací nemoci	%	4,3	5,0	6,3	5,2	5,0	4,4
	novotvary	%	29,7	29,1	26,1	30,7	28,6	30,6
	selhání oběhové soustavy	%	54,1	54,1	56,3	50,6	54,9	52,9
	nemoci trávicí soustavy	%	5,0	4,9	4,5	5,3	5,0	4,7
	vnější příčiny	%	6,9	6,9	6,7	8,2	6,5	7,5
	Přírůstek migrací ¹⁾	%	12,7	87,3	6,8	15,0	40,7	24,8
	Migrační přírůstek ¹⁾	‰	0,4	13,5	11,1	20,6	12,2	14,0
	Migrační přírůstek 20-40letých ¹⁾	‰	-1,3	2,7	1,1	4,3	2,4	3,2
	Podíl rodáků ²⁾	%	45,9	39,4	38,4	33,0	41,3	38,7
	Přírůstek obyvatelstva ¹⁾ :							
	přirozený	osoby	232	-1 337	-146	-38	-866	-287
	migrací	osoby	2 116	14 500	1 132	2 485	6 761	4 122
	celkem	osoby	2 348	13 163	986	2 447	5 895	3 835
	Migrační přírůstek ¹⁾ :							
	zahraniční migrací	osoby	19 912	3 711	317	620	1 948	826
	migrací uvnitř ČR	osoby	-17 796	10 789	815	1 865	4 813	3 296
	celkem	osoby	2 116	14 500	1 132	2 485	6 761	4 122
	Sňatky ¹⁾	%	84,3	15,7	1,5	1,7	8,0	4,5
	Rozvody ¹⁾	%	88,2	11,8	1,2	1,4	5,9	3,3
	Obecná míra sňatečnosti ¹⁾	‰	5,4	5,2	5,4	4,9	5,1	5,4
	Obecná míra rozvodovosti ¹⁾	‰	3,9	2,7	2,9	2,8	2,6	2,7
	Podíl vdaných a ženatých ²⁾	%	43,0	45,8	42,0	45,8	46,2	46,3
	Podíl rozvedených ²⁾	%	10,1	7,1	8,0	7,8	6,5	7,5
	Podíl obyvatel nejvýše se základní školou ²⁾	%	28,0	32,9	34,4	31,6	33,1	32,3
	Podíl vysokoškoláků ²⁾	%	6,0	2,8	2,8	3,2	2,8	2,7
	Podíl vysokoškolsky vzdělaných žen ²⁾	%	5,0	2,4	2,5	2,6	2,4	2,4
	Index vzdělanosti (průměrný počet let vzdělání) ²⁾	roky	11,12	10,55	10,38	10,67	10,54	10,59
	Věřící ²⁾	%	82,5	17,5	1,6	1,4	10,4	4,1
	Podíl věřících ²⁾	%	16,7	18,9	18,6	14,0	21,5	16,1
B.3	PODNIKÁNÍ							
	Ekonomické subjekty	%	82,8	17,2	1,7	2,2	8,5	4,8
	Ekonomické subjekty na 1 000 obyvatel							
	celkem		209	213	221	237	204	216
	aktivní		100	104	105	127	99	104
	Podnikatelé na 1 000 obyvatel	osoby	75,2	82,4	82,0	88,6	79,9	84,6
	Obchodní společnosti na 1 000 obyvatel		20,1	13,0	13,3	20,0	11,4	12,8
	Malé a střední podniky	%	84,2	15,8	1,6	2,3	7,7	4,2
	Velké podniky	%	94,3	5,7	1,4	0,7	3,5	0,0
	Malé a střední podniky na 1 000 obyvatel		22,0	20,2	22,3	24,8	19,0	19,7
	Intenzita podnikatelské aktivity ²⁾		11,9	13,3	14,6	13,7	13,0	13,1
	Odvětvová struktura:							
	zemědělství	%	2,8	13,8	8,8	11,6	15,6	13,6
	zpracovatelský průmysl	%	12,3	13,3	12,3	10,6	14,1	13,7
	stavebnictví	%	14,5	16,6	14,4	12,4	18,1	17,1
	služby	%	70,3	56,2	64,4	65,2	52,2	55,6
	Zaměstnanci ³⁾	%	90,3	9,7	1,1	1,2	5,2	2,2
	Počet zaměstnanců na 1 000 obyvatel ³⁾	osoby	403	213	255	237	220	175
	Počet zaměstnanců na 1 000 ekonomicky aktivních ³⁾	osoby	772	455	534	515	472	373
	Počet zaměstnanců na 1 000 ekonomicky aktivních ⁴⁾	osoby	705	420	529	495	421	347

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
	Růst počtu ekonomických subjektů ⁵⁾	%	18,7	27,3	27,2	37,0	21,4	34,5
	Růst počtu podnikatelů ⁵⁾	%	10,5	22,9	23,2	30,5	17,5	30,3
	Růst počtu obchodních společností ⁵⁾	%	35,2	59,4	45,9	54,9	61,5	64,6
	Počet nově vzniklých subjektů na 1 zaniklý ⁵⁾		2,17	2,10	2,24	2,33	1,90	2,35
	Intenzita změn na mikroúrovni ⁵⁾		6,0	5,6	5,4	7,0	5,5	5,4
	Podniky v odvětví zemědělství a lesnictví (primární sektor)	%	48,9	51,1	3,1	6,1	28,1	13,7
	Podniky v odvětví zemědělství a lesnictví a na ně napojený zpracovatelský průmysl	%	62,7	37,3	2,6	4,3	20,3	10,1
	Zemědělci	%	46,1	53,9	3,3	5,9	30,3	14,5
	Zemědělci na 1 000 obyvatel	osoby	1,8	10,5	6,8	9,9	11,4	10,2
	Růst/pokles počtu zemědělců mezi lety 2000 a 2008 ⁵⁾	%	-0,3	0,2	15,0	8,2	-2,3	-0,6
	Lůžka v ubytovacích zařízeních	%	57,4	42,6	19,6	12,3	8,2	2,5
	Místa pro stany	%	36,9	63,1	17,8	8,5	35,0	1,8
	Lůžka na 1 000 obyvatel:	ks	16,2	59,0	288,7	146,6	22,1	12,4
	v hotelech a penzionech	ks	8,2	26,9	153,8	89,7	2,2	3,2
	v jiných ubytovacích zařízeních	ks	8,0	32,1	135,0	56,8	19,9	9,2
	Lůžka na 1 km ² :	ks	6,3	2,4	11,3	3,3	1,0	0,6
	v hotelech a penzionech	ks	3,2	1,1	6,0	2,0	0,1	0,2
	v jiných ubytovacích zařízeních	ks	3,1	1,3	5,3	1,3	0,9	0,5
	Místa pro stany na 1 000 obyvatel	ks	1,5	12,2	36,7	14,1	13,2	1,3
	Místa pro stany na 100 km ²	ks	56,6	49,0	144,0	32,1	56,6	6,5
	Potenciál cestovního ruchu (na 1 km ²) ⁶⁾ :							
	kulturní subsystém		48,6	7,3	15,0	11,1	5,0	5,4
	přírodní subsystém		34,2	35,4	65,6	56,0	21,2	34,0
B.4	TRH PRÁCE							
	Nezaměstnaní	%	83,6	16,4	2,0	1,6	8,5	4,2
	Míra nezaměstnanosti	%	10,1	11,0	14,1	9,7	11,1	10,2
	Volná pracovní místa	%	86,4	13,6	4,4	1,7	5,3	2,2
	Počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo	osoby	9,5	11,2	80,8	6,3	8,1	33,3
	Míra nezaměstnanosti celkem k 31.12.:							
	2000	%	15,5	16,0	13,9	15,0	17,1	14,9
	2001	%	15,9	16,0	13,8	15,3	16,8	15,4
	2002	%	17,3	17,6	16,4	17,8	18,4	16,6
	2003	%	17,9	17,9	17,1	18,5	18,4	16,8
	2004	%	17,1	17,7	17,3	17,7	18,4	16,3
	2005	%	16,5	16,7	17,9	15,8	17,4	15,5
	2006	%	14,8	15,3	16,7	14,7	15,5	14,8
	2007	%	11,6	12,2	14,3	11,8	12,3	11,6
	2008	%	10,6	11,4	14,7	10,2	11,5	10,6
	Dlouhodobá nezaměstnanost	%	4,1	3,7	5,0	3,2	3,7	3,4
	Průměrná délka nezaměstnanosti	měsíce	25,6	19,4	19,2	19,7	19,8	18,5
	Nezaměstnaní podle délky nezaměstnanosti:							
	do 6 měsíců	%	46,4	54,8	52,4	55,9	55,4	54,2
	6-12 měsíců	%	14,5	12,9	13,4	13,1	12,4	13,5
	12 a více měsíců	%	39,1	32,3	34,1	31,0	32,2	32,2

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
	Nezaměstnaní podle věku:							
	do 24 let	%	18,1	18,1	16,7	19,8	18,4	17,5
	25-49 let	%	55,3	50,3	53,5	49,3	49,7	50,3
	50 a více let	%	26,6	31,6	29,8	30,9	31,9	32,2
	Nezaměstnaní podle vzdělání:							
	bez vzdělání, neúplné základní a ZŠ	%	45,9	38,6	37,4	36,5	39,7	37,7
	středoškolské bez maturity	%	35,9	44,9	47,1	43,5	44,7	44,8
	středoškolské s maturitou	%	16,4	15,3	13,8	18,7	14,4	16,4
	vysokoškolské	%	1,9	1,2	1,7	1,2	1,2	1,1
	Specifická míra nezaměstnanosti podle vzdělání:							
	bez vzdělání, neúplné základní a ZŠ	%	24,3	21,5	27,1	20,9	21,2	20,4
	středoškolské bez maturity	%	6,2	7,1	10,1	6,6	7,0	6,4
	středoškolské s maturitou	%	4,1	5,5	6,6	5,6	5,2	5,7
	vysokoškolské	%	2,2	3,1	5,8	2,4	3,0	2,7
	Ekonomicky aktivní ²⁾	%	84,7	15,3	1,5	1,7	7,9	4,2
	Míra ekonomické aktivity ²⁾	%	73,0	71,7	71,6	71,6	71,9	71,5
	Podíl důchodců na ekonomicky neaktivních ²⁾	%	44,0	47,8	45,1	44,4	49,0	47,6
	Podíl ekonomicky aktivních na ²⁾ :							
	tržních službách	%	30,3	26,2	28,6	28,2	24,1	28,4
	netržních službách	%	25,7	20,8	17,9	22,6	21,0	20,6
	Ekonomicky aktivní dle sektorů ²⁾ :							
	primární sektor	%	2,1	11,4	5,6	7,1	15,2	7,7
	sekundární sektor	%	41,8	41,7	47,9	42,1	39,7	43,3
	terciární sektor	%	56,1	46,9	46,5	50,8	45,1	49,0
	Pracovní místa ²⁾	%	88,6	11,4	1,4	1,7	5,6	2,8
	Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných ²⁾		1 002	711	898	939	674	620
	Pracovní místa podle sektorů ²⁾ :							
	primární sektor	%	1,9	15,9	5,7	7,3	23,0	11,6
	sekundární sektor	%	41,9	39,3	46,0	39,7	35,6	43,0
	terciární sektor	%	56,2	44,9	48,3	53,0	41,4	45,4
	Intenzita cesty za prací (na 1 000 zaměstnaných) ²⁾ :							
	vyjíždějící	osoby	327	662	563	623	664	709
	dojíždějící	osoby	329	373	461	562	338	329
	Podíl vyjíždějících do ciziny za prací ²⁾	%	0,38	0,32	0,62	0,44	0,24	0,31
B.5	BYDLENÍ							
	Dokončené byty ¹⁾	%	70,1	29,9	3,7	4,9	14,4	7,0
	Dokončené byty na 1 000 obyvatel ¹⁾ :		1,05	2,30	2,98	3,33	2,14	1,96
	rodinné domy		0,50	1,56	1,66	2,66	1,40	1,36
	bytové domy		0,20	0,07	0,21	0,03	0,08	0,02
	nástavby aj.		0,10	0,18	0,24	0,18	0,16	0,19
	ostatní		0,24	0,49	0,86	0,46	0,50	0,38
	Průměrná plocha dokončených bytů ¹⁾ :							
	rodinné domy:							
	celková plocha	m ²	248	235	226	229	230	254
	obytná plocha	m ²	101	94	90	91	92	102
	bytové domy:							
	celková plocha	m ²	99	91	87	128	91	76
	obytná plocha	m ²	42	38	37	49	40	27
	Průměrná hodnota bytu ¹⁾	v tis. Kč	1 843	2 009	1 734	2 285	1 903	2 183

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
	Struktura dokončených bytů ¹⁾ :							
	rodinné domy	%	48,1	67,7	55,7	79,8	65,8	69,7
	bytové domy	%	19,0	3,0	7,2	1,0	3,5	1,0
	nástavby aj.	%	9,7	7,8	8,2	5,5	7,5	9,9
	ostatní	%	23,2	21,4	28,9	13,7	23,2	19,3
	Byty celkem ²⁾		83,3	16,7	1,6	1,7	9,0	4,4
	Počet bytů na 1 000 obyvatel ²⁾ :							
	byty celkem		432	465	468	440	477	451
	trvale obydlené byty		398	360	343	365	361	364
	Podíl bytů ²⁾ :							
	v rodinných domech	%	23,2	82,0	76,9	73,2	84,6	81,8
	v panelových domech	%	49,5	4,9	4,9	8,6	4,9	3,2
	v ostat. bytových domech	%	26,4	11,1	15,8	14,5	8,7	13,0
	Podíl bytů ²⁾ :							
	se zavedeným plynem	%	73,7	28,7	9,2	33,9	31,2	28,2
	s připojením na veřejnou kanalizaci	%	89,9	40,0	18,0	49,2	44,4	35,4
	Způsoby vytápění ²⁾ :							
	ústřední vytápění	%	81,6	67,2	60,7	72,6	67,5	66,3
	etážové	%	7,1	10,5	7,4	9,6	10,1	12,8
	kamna	%	11,3	22,3	31,9	17,8	22,4	20,9
	Energie používané k vytápění ²⁾ :							
	uhlí	%	18,8	48,8	56,9	39,4	48,2	50,7
	dřevo	%	3,1	8,8	17,6	11,7	6,4	9,5
	elektřina	%	11,2	13,0	15,1	13,6	13,4	11,4
	plyn	%	66,9	29,4	10,4	35,4	32,0	28,3
	Počet osob na 1 byt ²⁾	osoby	2,5	2,7	2,8	2,6	2,7	2,7
	Obytná plocha na 1 osobu ²⁾ :							
	byty celkem	m ²	18,0	21,2	20,6	22,0	21,2	21,1
	byty v rodinných domech	m ²	23,1	22,7	22,9	24,1	22,5	22,4
	Průměrná plocha 1 bytu ²⁾ :							
	rodinné domy:							
	celková plocha	m ²	95,7	95,7	100,6	101,5	94,6	94,3
	obytná plocha	m ²	63,7	63,0	65,2	66,4	62,4	62,2
	bytové domy:							
	celková plocha	m ²	60,3	63,6	65,3	61,7	63,9	63,5
	obytná plocha	m ²	39,1	42,0	42,9	40,3	42,3	41,8
	Průměrné stáří bytů - odhad ²⁾	roky	51,4	58,5	65,6	60,6	54,9	61,9
	Bytový fond podle stáří ²⁾ :							
	rodinné domy:							
	do 1919	%	26,0	31,1	42,7	33,5	27,6	34,3
	1920-1945	%	31,3	23,7	22,3	26,8	22,2	26,2
	1946-1980	%	21,2	23,4	13,8	18,2	27,7	19,5
	1981-1990	%	10,8	11,2	10,6	9,5	12,2	10,0
	1991-2001	%	10,7	10,5	10,6	12,0	10,4	10,1
	bytové domy:							
	do 1919	%	16,2	22,5	36,7	29,8	14,8	24,0
	1920-1945	%	12,0	13,9	20,3	18,5	6,8	19,8
	1946-1980	%	52,1	46,4	27,0	36,7	57,3	43,6
	1981-1990	%	15,3	10,1	8,4	6,9	14,4	5,7
	1991-2001	%	4,5	7,1	7,6	8,1	6,7	6,9
B.6	VYBAVENOST, OBČANSKÁ SPOLEČNOST							
	Podíl obcí s mateřskou školou ⁷⁾	%	100,0	46,9	58,3	36,4	42,5	56,4
	Podíl obcí se základní školou ⁷⁾ :							
	se ZŠ s 1.-9. třídou	%	89,4	12,8	8,3	18,2	13,1	11,5
	se ZŠ	%	95,5	27,1	37,5	27,3	27,5	23,1

Část	Ukazatel	Měrná jednotka	Městský prostor	Venkovský prostor	v tom			
					Děčínsko	Krušnohoří	Lounsko-Litoměřicko	Středohoří
	Průměrný počet žáků/děti v jedné třídě ⁷⁾ :							
	v mateřské škole	děti	23,1	21,2	21,1	20,5	21,3	21,2
	v základní škole s 1.-9. třídou	žáci	20,2	16,7	19,6	14,2	16,9	16,8
	Počet dětí na 1 obsazené místo v mateřské škole ⁷⁾ :							
	ve věku 0-3 let	děti	1,52	1,58	1,66	1,79	1,61	1,41
	ve věku 3-6 let	děti	1,42	1,56	1,59	1,72	1,60	1,43
	Mateřské a základní školy ⁷⁾ :							
	mateřské školy	%	83,7	16,3	1,6	1,6	8,2	4,9
	ZŠ 1.-5. ročník	%	51,6	48,4	9,1	3,8	26,9	8,6
	ZŠ 1.-9. ročník	%	91,2	8,8	0,5	1,2	4,8	2,2
	Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro dospělé ⁸⁾	osoby	1 635	1 365	1 519	883	1 580	1 291
	Počet obyvatel na 1 ordinaci lékaře pro děti a dorost ⁸⁾	osoby	764	697	2 557	321	598	1 454
	Pokoje v domech s pečovatelskou službou ¹⁰⁾	%	89,5	10,5	2,9	0,7	5,3	1,6
	Podíl obcí s lékárnou ⁸⁾	%	77,3	5,6	4,2	15,2	5,2	2,6
	Podíl obcí s ordinací lékaře ⁸⁾ :							
	s ordinací pro dospělé	%	87,9	26,4	29,2	42,4	23,5	24,4
	s ordinací pro děti	%	80,3	11,8	4,2	18,2	14,4	6,4
	s ordinací pro ženy	%	57,6	1,0	0,0	6,1	0,7	0,0
	se zubařskou ordinací	%	84,8	10,1	12,5	6,1	11,8	7,7
	Podíl plynofikovaných obcí ⁹⁾	%	93,9	54,9	29,2	39,4	60,8	57,7
	Podíl obcí s poštou ⁹⁾	%	97,0	43,4	58,3	63,6	38,6	39,7
	Podíl obcí s vlakovou zastávkou ⁹⁾	%	89,4	40,6	37,5	48,5	36,6	46,2
	Podíl obcí napojených na ⁹⁾ :							
	vodovod	%	100,0	96,5	91,7	97,0	96,7	97,4
	čističku odpadních vod	%	93,9	47,6	33,3	66,7	52,9	33,3
	Pokrytí území územně plánovací dokumentací ¹⁰⁾	%	91,4	66,4	39,2	73,7	70,0	63,4
	Byty využívané k rekreaci ²⁾	%	27,0	73,0	12,1	4,4	40,5	16,0
	Podíl bytů k rekreaci na celkovém počtu bytů ²⁾	%	0,9	12,5	21,4	7,3	13,0	10,3
	Podíl obcí s knihovnou ⁹⁾	%	100,0	70,5	91,7	93,9	61,4	71,8
	Podíl obcí s tělocvičnou ⁹⁾	%	81,8	25,7	29,2	27,3	28,1	19,2
	Podíl obcí s hřištěm ⁹⁾	%	87,9	44,4	41,7	66,7	47,7	29,5
	Účast ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2006	%	56,2	62,0	59,8	62,6	62,7	61,3
	Účast ve volbách do obecních zastupitelstev v roce 2006	%	36,8	59,8	59,3	64,3	59,9	57,9
	Účast ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008	%	36,7	41,1	39,3	43,2	40,3	42,3
	Neziskové organizace	%	77,5	22,5	1,3	3,1	11,5	6,5
	Neziskové organizace na 1 000 obyvatel		2,9	4,1	2,6	5,0	4,1	4,3

* není-li uvedeno jinak

1) průměr let 2001 až 2008

2) SLDB 2001

3) rok 2007 MF ČR

4) rok 2001 MF ČR

5) rozdíl let 2000 a 2008

6) rok 2001 Ústav územního rozvoje Brno

7) ÚIV školní rok 2006/2007 (tj. k 30. 9. 2006)

8) rok 2007 ÚZIS ČR

9) rok 2006

10) rok 2007

Pozn.: podrobná metodika - viz jednotlivé subkapitoly částí B

E.2 Přehled obcí v Ústeckém kraji a jejich zařazení do městského a venkovského prostoru

(obce jsou řazeny v jednotlivých krajích podle abecedy)

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							Části B (specifické)		Části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Arnoltice	DC	Dec	Dec	553	317	57,4	V	D	V
Bečov	MO	Mos	Mos	2 822	1 956	69,3	M		V
Bechlín	LT	RnL	RnL	1 524	1 245	81,7	V	L	V
Bělušice	MO	Mos	Mos	1 081	199	18,4	V	S	V
Benešov nad Ploučnicí	DC	Dec	BnP	977	3 996	408,9	M		M
Bílence	CV	Chv	Chv	1 272	243	19,1	V	L	V
Bílina	TP	Bln	Bln	3 252	15 883	488,4	M		M
Bitozeves	LN	Ztc	Ztc	2 096	374	17,8	V	L	V
Blatno	CV	Chv	Chv	4 534	374	8,3	V	K	V
Blatno	LN	Pob	Pob	2 237	523	23,4	V	L	V
Blažim	LN	Ztc	Ztc	963	248	25,7	V	L	V
Blšany	LN	Pob	Pob	3 634	977	26,9	V	L	V
Blšany u Loun	LN	Lno	Lno	428	233	54,4	V	L	V
Bohušovice nad Ohří	LT	Ltm	Ltm	862	2 568	297,8	M		M
Boleboř	CV	Chv	Jir	2 006	215	10,7	V	K	V
Bořislav	TP	Tpc	Tpc	750	357	47,6	V	S	V
Braňany	MO	Mos	Mos	613	1 220	199,1	M		V
Brandov	MO	Ltv	Ltv	1 230	242	19,7	V	K	V
Brňany	LT	Ltm	Ltm	564	443	78,6	V	L	V
Brodec	LN	Lno	Lno	285	75	26,4	V	L	V
Brozany nad Ohří	LT	Ltm	Ltm	1 468	1 170	79,7	V	L	V
Brzánky	LT	RnL	RnL	216	90	41,6	V	L	V
Březno	CV	Chv	Chv	4 611	1 258	27,3	V	L	V
Bříza	LT	RnL	RnL	778	406	52,2	V	L	V
Břvany	LN	Lno	Lno	938	328	35,0	V	L	V
Budyně nad Ohří	LT	RnL	RnL	3 358	2 108	62,8	M		V
Býčkovice	LT	Ltm	Ltm	552	282	51,1	V	S	V
Bynovec	DC	Dec	Dec	636	285	44,8	V	D	V
Bystřany	TP	Tpc	Tpc	852	1 839	215,8	M		V
Bžany	TP	Tpc	Tpc	1 114	800	71,8	V	S	V
Cítoliby	LN	Lno	Lno	682	998	146,3	V	L	V
Ctiněves	LT	RnL	RnL	548	301	54,9	V	L	V
Čeradice	LN	Ztc	Ztc	1 267	300	23,7	V	L	V
Černčice	LN	Lno	Lno	274	1 506	550,0	M		V
Černěves	LT	RnL	RnL	456	225	49,3	V	L	V
Černiv	LT	Lov	Lib	317	149	47,0	V	L	V
Černouček	LT	RnL	RnL	372	271	72,9	V	L	V
Černovice	CV	Chv	Chv	559	519	92,8	V	K	V
Česká Kamenice	DC	Dec	CKa	3 876	5 539	142,9	M		M
Český Jiřetín	MO	Ltv	Ltv	3 360	72	2,1	V	K	V
Čížkovice	LT	Lov	Lov	705	1 392	197,5	M		V
Děčany	LT	Lov	Lov	1 239	376	30,3	V	L	V
Děčín	DC	Dec	Dec	11 770	52 282	444,2	M		M
Deštnice	LN	Ztc	Ztc	1 074	188	17,5	V	L	V
Dlažkovice	LT	Lov	Lov	269	110	41,0	V	L	V
Dobkovice	DC	Dec	Dec	575	687	119,5	V	S	V
Dobrná	DC	Dec	Dec	881	445	50,5	V	S	V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Dobroměřice	LN	Lno	Lno	485	1 386	285,5	M		V
Dobříň	LT	RnL	RnL	606	556	91,8	V	L	V
Doksany	LT	RnL	RnL	310	384	123,7	V	L	V
Dolánky nad Ohří	LT	Ltm	Ltm	332	254	76,6	V	L	V
Dolní Habartice	DC	Dec	BnP	557	561	100,8	V	S	V
Dolní Podluží	DC	Var	Var	1 515	1 209	79,8	V	D	V
Dolní Poustevna	DC	Rum	Slu	1 105	2 049	185,4	M		V
Dolní Zálezly	UL	UnL	UnL	357	579	162,1	V	S	V
Domašín	CV	Kad	KIO	1 580	98	6,2	V	K	V
Domoušice	LN	Lno	Lno	1 527	679	44,5	V	L	V
Doubice	DC	Rum	Rum	1 929	101	5,2	V	D	V
Drahobuz	LT	Ltm	Ltm	997	257	25,8	V	L	V
Droužkovice	CV	Chv	Chv	1 068	674	63,1	V	L	V
Dubí	TP	Tpc	Tpc	3 386	8 062	238,1	M		M
Duchcov	TP	Tpc	Duc	1 541	8 970	582,2	M		M
Dušníky	LT	RnL	RnL	428	356	83,2	V	L	V
Evaň	LT	Lov	Lib	755	287	38,0	V	L	V
Františkov nad Ploučnicí	DC	Dec	BnP	537	369	68,7	V	S	V
Habrovany	UL	UnL	UnL	282	219	77,6	V	S	V
Háj u Duchcova	TP	Tpc	Duc	751	1 040	138,5	V	K	V
Havraň	MO	Mos	Mos	1 716	504	29,4	V	L	V
Heřmanov	DC	Dec	BnP	1 769	494	27,9	V	S	V
Hlinná	LT	Ltm	Ltm	1 201	226	18,8	V	S	V
Holedeč	LN	Ztc	Ztc	1 855	533	28,7	V	L	V
Homole u Panny	UL	UnL	VBr	1 175	376	32,0	V	S	V
Hora Svaté Kateřiny	MO	Ltv	Ltv	1 846	420	22,8	V	K	V
Hora Svatého Šebestiána	CV	Chv	Chv	3 440	270	7,9	V	K	V
Horní Beřkovice	LT	RnL	RnL	510	914	179,3	V	L	V
Horní Habartice	DC	Dec	BnP	727	400	55,0	V	S	V
Horní Jiřetín	MO	Ltv	Ltv	3 986	2 100	52,7	M		V
Horní Podluží	DC	Var	Var	747	756	101,3	V	D	V
Horní Řepčice	LT	Ltm	Ust	260	111	42,6	V	L	V
Hostomice	TP	Bln	Bln	300	1 278	426,3	M		V
Hoštka	LT	Ltm	Ste	1 879	1 637	87,1	V	L	V
Hrob	TP	Tpc	Duc	1 109	2 113	190,5	M		M
Hrobce	LT	RnL	RnL	738	599	81,2	V	L	V
Hrobčice	TP	Bln	Bln	4 257	969	22,8	V	S	V
Hrušovany	CV	Chv	Chv	1 257	472	37,5	V	L	V
Hřensko	DC	Dec	Dec	1 989	335	16,8	V	D	V
Hříškov	LN	Lno	Lno	1 025	401	39,1	V	L	V
Hřivice	LN	Lno	Lno	1 342	616	45,9	V	L	V
Huntířov	DC	Dec	Dec	1 423	768	54,0	V	D	V
Chabařovice	UL	UnL	UnL	1 689	2 520	149,2	M		V
Chbany	CV	Kad	Kad	2 789	612	21,9	V	L	V
Chlumčany	LN	Lno	Lno	526	498	94,6	V	L	V
Chlumec	UL	UnL	UnL	1 288	4 437	344,5	M		M
Chodouny	LT	RnL	RnL	999	627	62,8	V	L	V
Chodovlice	LT	Lov	Lov	308	148	48,0	V	L	V
Chomutov	CV	Chv	Chv	2 926	49 926	1 706,2	M		M

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Chotěšov	LT	Lov	Lib	782	483	61,8	V	L	V
Chotiměř	LT	Lov	Lov	343	283	82,6	V	S	V
Chotíněves	LT	Ltm	Ust	704	206	29,3	V	L	V
Chožov	LN	Lno	Lno	2 128	605	28,4	V	L	V
Chraberce	LN	Lno	Lno	368	147	39,9	V	L	V
Chřibská	DC	Var	Var	1 596	1 490	93,4	V	D	V
Chuderov	UL	UnL	UnL	1 535	992	64,6	V	S	V
Chudoslavice	LT	Ltm	Ltm	385	117	30,4	V	S	V
Janov	DC	Dec	Dec	466	315	67,6	V	D	V
Janská	DC	Dec	CKa	536	209	39,0	V	D	V
Jenčice	LT	Lov	Lov	635	351	55,3	V	L	V
Jeníkov	TP	Tpc	Duc	774	930	120,2	V	S	V
Jetřichovice	DC	Dec	CKa	4 422	422	9,5	V	D	V
Jílové	DC	Dec	Dec	3 656	5 269	144,1	M		M
Jimlín	LN	Lno	Lno	983	796	81,0	V	L	V
Jirkov	CV	Chv	Jir	1 712	20 894	1 220,3	M		M
Jiřetín pod Jedlovou	DC	Var	Var	1 137	597	52,5	V	D	V
Jiřikov	DC	Rum	Rum	1 331	4 018	301,9	M		M
Kadaň	CV	Kad	Kad	6 562	18 042	274,9	M		M
Kalek	CV	Chv	Chv	4 870	215	4,4	V	K	V
Kámen	DC	Dec	Dec	178	192	107,7	V	D	V
Kamýk	LT	Ltm	Ltm	578	138	23,9	V	S	V
Keblice	LT	Lov	Lov	508	370	72,8	V	L	V
Kladruby	TP	Tpc	Tpc	287	312	108,7	V	S	V
Klapý	LT	Lov	Lib	894	522	58,4	V	L	V
Kláštevec nad Ohří	CV	Kad	KIO	5 381	15 594	289,8	M		M
Kloneč	LT	RnL	RnL	585	443	75,7	V	L	V
Klíny	MO	Ltv	Ltv	1 843	93	5,1	V	K	V
Korozluky	MO	Mos	Mos	639	162	25,4	V	S	V
Kostomlaty pod Milešovkou	TP	Tpc	Tpc	1 115	894	80,2	V	S	V
Kostomlaty pod Řípem	LT	RnL	RnL	789	447	56,7	V	L	V
Košťany	TP	Tpc	Duc	2 432	2 814	115,7	M		V
Koštice	LN	Lno	Lno	1 672	613	36,7	V	L	V
Kovářská	CV	Kad	Vej	2 087	1 231	59,0	V	K	V
Kozly	LN	Lno	Lno	435	120	27,6	V	S	V
Krabčice	LT	RnL	RnL	1 031	875	84,9	V	L	V
Krásná Lípa	DC	Rum	Rum	3 139	3 768	120,0	M		M
Krásný Dvůr	LN	Pob	Pob	2 521	747	29,6	V	L	V
Krupka	TP	Tpc	Kru	4 662	13 986	300,0	M		M
Kryry	LN	Pob	Pob	3 943	2 422	61,4	M		V
Kryštofovy Hamry	CV	Kad	Vej	6 842	60	0,9	V	K	V
Křesín	LT	Lov	Lib	980	329	33,6	V	L	V
Křešice	LT	Ltm	Ltm	1 108	1 426	128,8	M		V
Křimov	CV	Chv	Chv	3 033	319	10,5	V	K	V
Kunratice	DC	Dec	CKa	1 365	278	20,4	V	D	V
Kyškovice	LT	RnL	RnL	345	274	79,4	V	L	V
Kytlice	DC	Dec	CKa	2 677	475	17,8	V	D	V
Labská Stráň	DC	Dec	Dec	288	199	69,0	V	D	V
Lahošť	TP	Tpc	Duc	303	584	193,0	V	S	V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Ledvice	TP	Bln	Bln	504	557	110,5	V	S	V
Lenešice	LN	Lno	Lno	1 371	1 430	104,3	V	L	V
Levín	LT	Ltm	Ust	490	111	22,7	V	S	V
Lhotka nad Labem	LT	Lov	Lov	301	242	80,3	V	S	V
Libčeves	LN	Lno	Lno	3 473	921	26,5	V	S	V
Libědice	CV	Kad	Kad	1 104	232	21,0	V	L	V
Liběšice	LT	Ltm	Ust	3 223	1 549	48,1	V	L	V
Liběšice	LN	Ztc	Ztc	2 588	735	28,4	V	L	V
Libkovice pod Řípem	LT	RnL	RnL	795	540	67,9	V	L	V
Libočany	LN	Ztc	Ztc	571	546	95,7	V	L	V
Libochovany	LT	Ltm	Ltm	830	594	71,6	V	S	V
Libochovice	LT	Lov	Lib	1 565	3 605	230,4	M		M
Libořice	LN	Ztc	Ztc	1 034	348	33,7	V	L	V
Libotenice	LT	RnL	RnL	572	416	72,7	V	L	V
Libouchec	UL	UnL	Lbu	2 802	1 874	66,9	V	K	V
Lipno	LN	Ztc	Ztc	1 872	526	28,1	V	L	V
Lipová	DC	Rum	Slu	1 282	628	49,0	V	D	V
Lišany	LN	Ztc	Ztc	564	172	30,5	V	L	V
Lišnice	MO	Mos	Mos	853	188	22,0	V	L	V
Líšňany	LN	Lno	Lno	597	449	75,2	V	L	V
Litoměřice	LT	Ltm	Ltm	1 799	23 823	1 324,4	M		M
Litvínov	MO	Ltv	Ltv	4 070	27 502	675,8	M		M
Lkáň	LT	Lov	Lib	447	159	35,5	V	L	V
Lobendava	DC	Rum	Slu	1 954	351	18,0	V	D	V
Lom	MO	Ltv	Ltv	1 681	3 823	227,4	M		M
Loučná pod Klínovcem	CV	Kad	Vej	2 089	86	4,1	V	K	V
Louka u Litvínova	MO	Ltv	Ltv	268	749	280,0	M		V
Louny	LN	Lno	Lno	2 413	18 822	780,0	M		M
Lovečkovice	LT	Ltm	Ust	2 272	503	22,1	V	S	V
Lovosice	LT	Lov	Lov	1 189	8 926	750,5	M		M
Lubenec	LN	Pob	Pob	3 668	1 505	41,0	V	L	V
Ludvíkovice	DC	Dec	Dec	948	850	89,6	V	D	V
Lukavec	LT	Lov	Lov	335	342	102,0	V	L	V
Lukov	TP	Bln	Bln	964	138	14,3	V	S	V
Lužice	MO	Mos	Mos	880	535	60,8	V	S	V
Malá Veleň	DC	Dec	BnP	502	442	88,0	V	S	V
Malé Březno	MO	Mos	Mos	1 909	212	11,1	V	L	V
Malé Březno	UL	UnL	VBr	1 106	549	49,6	V	S	V
Malé Žernoseky	LT	Lov	Lov	332	701	211,2	V	S	V
Malečov	UL	UnL	UnL	2 369	750	31,7	V	S	V
Malič	LT	Ltm	Ltm	142	153	108,0	V	S	V
Málkov	CV	Chv	Chv	2 189	639	29,2	V	K	V
Malšovice	DC	Dec	Dec	1 303	835	64,1	V	S	V
Mariánské Radčice	MO	Ltv	Ltv	1 248	436	34,9	V	K	V
Markvartice	DC	Dec	CKa	854	640	74,9	V	S	V
Martiněves	LT	RnL	RnL	2 012	732	36,4	V	L	V
Mašťov	CV	Kad	Kad	2 306	631	27,4	V	L	V
Měděnec	CV	Kad	Vej	1 280	149	11,6	V	K	V
Měcholupy	LN	Ztc	Ztc	2 912	1 025	35,2	V	L	V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Merboltice	DC	Dec	BnP	825	156	18,9	V	S	V
Měrunice	TP	Bln	Bln	1 149	305	26,6	V	S	V
Meziboří	MO	Ltv	Ltv	1 440	4 949	343,8	M		M
Michalovice	LT	Ltm	Ltm	83	148	178,7	V	S	V
Mikulášovice	DC	Rum	Slu	2 584	2 312	89,5	M		V
Mikulov	TP	Tpc	Duc	319	187	58,6	V	K	V
Miřejovice	LT	Ltm	Ltm	198	176	88,8	V	S	V
Místo	CV	Chv	Chv	1 345	352	26,2	V	K	V
Mlékojedy	LT	Ltm	Ltm	283	169	59,7	V	L	V
Mnetěš	LT	RnL	RnL	765	512	66,9	V	L	V
Modlany	TP	Tpc	Tpc	1 011	887	87,8	V	S	V
Moldava	TP	Tpc	Duc	3 242	301	9,3	V	K	V
Most	MO	Mos	Mos	8 694	67 438	775,7	M		M
Mšené-lázně	LT	RnL	RnL	3 721	1 755	47,2	V	L	V
Nepomyšl	LN	Pob	Pob	2 821	398	14,1	V	L	V
Nezabylice	CV	Chv	Chv	670	213	31,8	V	L	V
Nová Ves	LN	Lno	Lno	612	99	16,2	V	L	V
Nová Ves v Horách	MO	Ltv	Ltv	2 628	463	17,6	V	K	V
Nové Dvory	LT	RnL	RnL	723	409	56,6	V	L	V
Nové Sedlo	LN	Ztc	Ztc	2 205	567	25,7	V	L	V
Novosedlice	TP	Tpc	Tpc	143	2 331	1 625,3	M		M
Obora	LN	Lno	Lno	529	338	63,9	V	L	V
Obrnice	MO	Mos	Mos	746	2 624	351,5	M		M
Očihov	LN	Pob	Pob	1 245	373	30,0	V	L	V
Ohnič	TP	Bln	Bln	707	772	109,1	V	S	V
Okounov	CV	Kad	KIO	825	329	39,9	V	K	V
Oleško	LT	Ltm	Ltm	327	92	28,2	V	L	V
Opočno	LN	Lno	Lno	225	120	53,4	V	L	V
Osek	TP	Tpc	Duc	4 238	5 033	118,8	M		M
Otvice	CV	Chv	Jir	531	597	112,4	V	L	V
Panenský Týnec	LN	Lno	Lno	613	399	65,1	V	L	V
Patokryje	MO	Mos	Mos	263	403	153,3	V	S	V
Perštejn	CV	Kad	KIO	2 058	1 092	53,1	V	K	V
Peruc	LN	Lno	Lno	5 339	2 138	40,0	M		V
Pesvice	CV	Chv	Jir	384	107	27,8	V	L	V
Pětipsy	CV	Kad	Kad	509	197	38,7	V	L	V
Petrohrad	LN	Pob	Pob	1 853	652	35,2	V	L	V
Petrovice	UL	UnL	Lbu	5 234	896	17,1	V	K	V
Píšťany	LT	Ltm	Ltm	281	213	75,7	V	S	V
Ploskovice	LT	Ltm	Ltm	842	393	46,7	V	S	V
Pnětluky	LN	Lno	Lno	1 475	322	21,8	V	L	V
Počedělice	LN	Lno	Lno	1 161	289	24,9	V	L	V
Podbořanský Rohozec	LN	Pob	Pob	562	127	22,6	V	L	V
Podbořany	LN	Pob	Pob	6 016	6 448	107,2	M		M
Podsedice	LT	Lov	Lov	1 524	667	43,8	V	S	V
Polepy	LT	Ltm	Ltm	1 832	1 434	78,3	V	L	V
Polerady	MO	Mos	Mos	708	227	32,1	V	L	V
Postoloprty	LN	Lno	Pos	4 652	5 151	110,7	M		M
Povrly	UL	UnL	UnL	2 557	2 214	86,6	M		V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Prackovice nad Labem	LT	Lov	Lov	808	594	73,5	V	S	V
Proboštov	TP	Tpc	Tpc	374	2 579	689,4	M		M
Přestanov	UL	UnL	UnL	205	364	177,9	V	K	V
Přestavky	LT	RnL	RnL	561	259	46,1	V	L	V
Račetice	CV	Kad	Kad	386	374	96,8	V	L	V
Račice	LT	Ltm	Ste	527	317	60,2	V	L	V
Račíněves	LT	RnL	RnL	1 114	487	43,7	V	L	V
Radonice	CV	Kad	Kad	3 124	1 210	38,7	V	L	V
Radovesice	LT	Lov	Lib	510	440	86,3	V	L	V
Raná	LN	Lno	Lno	1 234	246	19,9	V	L	V
Ročov	LN	Lno	Lno	1 252	552	44,1	V	L	V
Rochov	LT	Ltm	Ltm	330	106	32,2	V	L	V
Rokle	CV	Kad	Kad	1 357	266	19,6	V	L	V
Roudnice nad Labem	LT	RnL	RnL	1 667	13 216	792,7	M		M
Rtyně nad Bílinou	TP	Tpc	Tpc	878	738	84,0	V	S	V
Rumburk	DC	Rum	Rum	2 469	11 457	464,0	M		M
Růžová	DC	Dec	Dec	1 787	398	22,3	V	D	V
Rybniště	DC	Var	Var	1 272	728	57,3	V	D	V
Ryjice	UL	UnL	UnL	159	185	116,1	V	S	V
Řehlovice	UL	UnL	UnL	2 797	1 287	46,0	V	S	V
Sedlec	LT	Lov	Lib	399	193	48,4	V	L	V
Siřejovice	LT	Lov	Lov	616	283	46,0	V	L	V
Skršín	MO	Mos	Mos	698	217	31,1	V	S	V
Slatina	LT	Lov	Lib	694	264	38,0	V	L	V
Slavětín	LN	Lno	Lno	840	456	54,3	V	L	V
Smolnice	LN	Lno	Lno	776	411	53,0	V	L	V
Snědovice	LT	Ltm	Ste	3 012	729	24,2	V	L	V
Spořice	CV	Chv	Chv	1 666	1 167	70,0	V	K	V
Srbice	TP	Tpc	Tpc	213	290	136,0	V	K	V
Srbská Kamenice	DC	Dec	CKa	1 173	210	17,9	V	D	V
Staňkovice	LN	Ztc	Ztc	1 423	893	62,7	V	L	V
Staňkovice	LT	Ltm	Ltm	259	29	11,2	V	S	V
Staré Křečany	DC	Rum	Rum	3 675	1 268	34,5	V	D	V
Starý Šachov	DC	Dec	BnP	342	213	62,2	V	S	V
Stebno	UL	UnL	UnL	1 095	439	40,1	V	S	V
Straškov-Vodochody	LT	RnL	RnL	844	1 030	122,0	V	L	V
Strupčice	CV	Chv	Jir	1 966	704	35,8	V	L	V
Sulejovice	LT	Lov	Lov	371	692	186,4	V	L	V
Světec	TP	Bln	Bln	1 234	976	79,1	V	S	V
Šluknov	DC	Rum	Slu	4 746	5 744	121,0	M		M
Štětí	LT	Ltm	Ste	5 385	9 543	177,2	M		M
Tašov	UL	UnL	UnL	360	166	46,1	V	S	V
Těchlovice	DC	Dec	Dec	1 048	544	51,9	V	S	V
Telnice	UL	UnL	UnL	1 015	682	67,2	V	K	V
Teplice	TP	Tpc	Tpc	2 377	51 461	2 164,7	M		M
Terezín	LT	Ltm	Ltm	1 354	3 031	223,8	M		M
Tisá	UL	UnL	Lbu	1 186	855	72,1	V	K	V
Toužetín	LN	Lno	Lno	737	300	40,7	V	L	V
Travčice	LT	Ltm	Ltm	793	576	72,6	V	L	V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Trmice	UL	UnL	UnL	666	3 203	480,9	M		M
Trnovany	LT	Ltm	Ltm	304	322	105,9	V	L	V
Třeбенice	LT	Lov	Lov	2 185	1 816	83,1	V	S	V
Třebívlice	LT	Lov	Lov	1 402	803	57,3	V	S	V
Třebušín	LT	Ltm	Ltm	1 564	557	35,6	V	S	V
Tuchoňice	LN	Ztc	Ztc	2 318	700	30,2	V	L	V
Údlice	CV	Chv	Chv	1 187	1 097	92,4	V	L	V
Úherce	LN	Lno	Lno	347	72	20,8	V	L	V
Újezdeček	TP	Tpc	Tpc	177	906	510,6	M		V
Úpohlavy	LT	Lov	Lov	397	245	61,7	V	L	V
Ústí nad Labem	UL	UnL	UnL	9 396	95 289	1 014,2	M		M
Úštěk	LT	Ltm	Ust	7 493	2 958	39,5	M		V
Valkeřice	DC	Dec	BnP	1 413	420	29,7	V	S	V
Varnsdorf	DC	Var	Var	2 621	15 801	602,8	M		M
Vědomice	LT	RnL	RnL	547	1 012	185,1	V	L	V
Vejprty	CV	Kad	Vej	977	3 314	339,2	M		M
Velemín	LT	Lov	Lov	4 024	1 436	35,7	V	S	V
Velemyšleves	LN	Ztc	Ztc	1 641	329	20,1	V	L	V
Veliká Ves	CV	Kad	Kad	1 781	284	15,9	V	L	V
Velká Bukovina	DC	Dec	BnP	1 435	448	31,2	V	S	V
Velké Březno	UL	UnL	VBr	811	2 170	267,7	M		M
Velké Chvojno	UL	UnL	Lbu	1 713	752	43,9	V	S	V
Velké Žernoseky	LT	Ltm	Ltm	296	491	165,8	V	S	V
Velký Šenov	DC	Rum	Slu	1 982	2 057	103,8	M		V
Veltěže	LN	Lno	Lno	468	393	84,0	V	L	V
Vernéřice	DC	Dec	BnP	3 140	1 120	35,7	V	S	V
Veselé	DC	Dec	CKa	738	306	41,5	V	S	V
Vchynice	LT	Lov	Lov	521	312	59,9	V	L	V
Vilémov	DC	Rum	Slu	407	957	235,2	V	D	V
Vilémov	CV	Kad	Kad	1 883	575	30,5	V	L	V
Vinařice	LN	Lno	Lno	959	238	24,8	V	L	V
Vlastislav	LT	Lov	Lov	564	155	27,5	V	S	V
Volevčice	MO	Mos	Mos	513	97	18,9	V	L	V
Vražkov	LT	RnL	RnL	762	417	54,7	V	L	V
Vrbice	LT	RnL	RnL	1 074	505	47,0	V	L	V
Vrbičany	LT	Lov	Lov	241	328	136,1	V	L	V
Vrbno nad Lesy	LN	Lno	Lno	474	167	35,3	V	L	V
Vroutek	LN	Pob	Pob	5 270	2 017	38,3	V	L	V
Vrskmaň	CV	Chv	Jir	1 498	237	15,8	V	L	V
Vršovice	LN	Lno	Lno	557	264	47,4	V	L	V
Vrutice	LT	Ltm	Ltm	701	298	42,5	V	L	V
Všehrady	CV	Chv	Chv	386	119	30,8	V	L	V
Všestudy	CV	Chv	Jir	511	177	34,6	V	L	V
Výsluní	CV	Chv	Chv	3 033	272	9,0	V	K	V
Vysoká Pec	CV	Chv	Jir	1 957	917	46,9	V	K	V
Výškov	LN	Lno	Pos	1 431	495	34,6	V	L	V
Zabrušany	TP	Tpc	Duc	925	1 119	120,9	M		V
Záluží	LT	RnL	RnL	420	126	30,0	V	L	V
Zálužice	LN	Ztc	Ztc	607	76	12,5	V	L	V

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)		
							vymezení použité v		
							části B (specifické)		části C (jednotné)
							M-město V-venkov	oblast venkova ¹⁾	M-město V-venkov
Zbrašín	LN	Lno	Lno	1 275	310	24,3	V	L	V
Zubrnice	UL	UnL	VBr	674	226	33,5	V	S	V
Žabovřesky nad Ohří	LT	RnL	RnL	479	229	47,8	V	L	V
Žalany	TP	Tpc	Tpc	987	510	51,7	V	S	V
Žalhostice	LT	Ltm	Ltm	233	528	226,5	V	S	V
Žatec	LN	Ztc	Ztc	4 269	19 346	453,2	M		M
Želenice	MO	Mos	Mos	975	463	47,5	V	S	V
Želkovice	LN	Lno	Lno	228	88	38,6	V	S	V
Žerotín	LN	Lno	Lno	1 120	183	16,3	V	L	V
Židovice	LT	RnL	RnL	356	343	96,2	V	L	V
Žim	TP	Tpc	Tpc	572	149	26,0	V	S	V
Žitenice	LT	Ltm	Ltm	1 308	1 453	111,1	M		V
Žiželice	LN	Ztc	Ztc	1 477	448	30,3	V	L	V

¹⁾ oblast venkova

D - Děčínsko

K - Krušnohoří

L - Lounsko-Litoměřicko (Lou-Lit)

S - České středohoří

E.3 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí

Oblast dat/Ukazatel	Zdroj	Měřicí jednotka
Území, sídelní struktura, dostupnost		
Struktura pozemků podle druhu	ČÚZK	ha
Počet částí obcí	ČSÚ	počet
Počet ZSJ	ČSÚ	počet
Počet katastrů	ČSÚ	počet
Statut obce	ČSÚ	počet
Vzdálenost obcí od sídla kraje	mapy.cz	km
Časová dostupnost sídla kraje z obce	mapy.cz	min
Vzdálenost obcí od okresního města	mapy.cz	km
Časová dostupnost okresního města z obce	mapy.cz	min
Vzdálenost obcí od sídla SO ORP	mapy.cz	km
Časová dostupnost sídla SO ORP z obce	mapy.cz	min
Obyvatelstvo		
Počet obyvatel k 31. 12. podle pohlaví	ČSÚ	počet
Střední stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ	počet
Počet obyvatel k 1. 1. podle pohlaví (po promítnutí SLDB 2001)	ČSÚ	počet
Živě narození	ČSÚ	počet
Živě narození v manželství	ČSÚ	počet
Zemřelí podle pohlaví	ČSÚ	počet
Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví	ČSÚ	počet
Potraty celkem	ČSÚ	počet
Umělá přerušení těhotenství (ÚPT)	ČSÚ	počet
Počet sňatků	ČSÚ	počet
Počet rozvodů	ČSÚ	počet
Saldo stěhování podle pohlaví	ČSÚ	počet
Saldo stěhování zahraniční podle pohlaví	ČSÚ	počet
Průměrný věk podle pohlaví	ČSÚ	roky
Počet obyvatel podle jednoletých věkových skupin a pohlaví	ČSÚ	počet
Počet obyvatel podle pohlaví (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
Počet obyvatel podle věkové skupiny a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
Rodinný stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
Vzdělanostní struktura obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
Náboženské vyznání podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
Narození v obci současného bydliště podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
Ekonomika		
Statistické jednotky typu podnik - celkem	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
Ekonomické subjekty k 31. 12. zaregistrované v RES - celkem	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
Ekonomické subjekty vzniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
Ekonomické subjekty zaniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
Vybrané ukazatele cestovního ruchu	ČSÚ	počet
Trh práce		
Nezaměstnanost - soubor ukazatelů	MPSV	počet
Ekonomicky aktivní celkem podle pohlaví a odvětví (údaje k 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
Ekonomicky neaktivní celkem podle pohlaví a odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
Zaměstnaní celkem podle odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
Dojíždějící a vyjíždějící zaměstnaní podle pohlaví, věku, vzdělání, délky trvání cesty do zaměstnání	ČSÚ (SLDB)	počet
Počet pracovních míst celkem, podle odvětví a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet

E.3 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí

dokončení

Oblast dat/Ukazatel	Zdroj	Měřicí jednotka
Bydlení, bytová výstavba		
Trvale obydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
Neobydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Trvale obydlené domy podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
Průměrné stáří domu celkem, v rodinných domech, bytových domech	ČSÚ (SLDB)	roky
Neobydlené byty v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Obydlené byty přechodně v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Byty sloužící k rekreaci v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Byty nezpůsobilé k bydlení v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Trvale obydlené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Osoby bydlící v trvale obydlených bytech v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Byty podle způsobu vytápění	ČSÚ (SLDB)	počet
Počet trvale obydlených bytů podle pokojů celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Celková plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
Průměr celkové plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
Obytná plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
Průměr obytné plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
Byty se zavedeným plynem celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Byty s připojením na veřejnou kanalizační síť v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Počet obytných místností 8 m ² a více celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
Byty v domech podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
Dokončené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ	počet
Obytná plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
Užitková plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
Hodnota dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	tis. Kč
Vybavenost		
Mateřské školy - výskyt zařízení v obci, zapsané děti, počet tříd	ÚIV (ČSÚ)	
Základní škola 1. až 5. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
Základní škola 1. až 9. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
Samostatná ordinace praktického lékaře - pro dospělé, děti a dorost - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
Samostatná ordinace praktického lékaře - gynekologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
Samostatná ordinace stomatologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
Zařízení lékárenské péče - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
Domy s pečovatelskou službou - výskyt zařízení v obci	Obce a KÚ	
Byty v domech s pečovatelskou službou	Obce a KÚ	počet
Knihovny včetně poboček - výskyt zařízení v obci, počet	MK	
Sportovní hřiště - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
Tělocvičny včetně školních - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
Připojení na veřejný vodovod	KÚ	
Připojení na kanalizační síť s ČOV	KÚ	
Plynofikace obce	Plynárenská společnost	
Pošta - výskyt v obci	Česká pošta	
Železniční stanice (zastávka) - výskyt v obci	ČD a další provozovatelé	

E.4 Seznam použité literatury a informačních zdrojů

- 1) Rozvoj venkova v Ústeckém kraji v letech 2000–2006. ČSÚ, Ústí nad Labem, 2008 (Informace o regionech, městech a obcích, kód 13-42n2-08)
- 2) Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006. ČSÚ, Praha, 2008 (Informace o regionech, městech a obcích, kód e-13-80-08)
- 3) Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, Analytické vyhodnocení. ČSÚ, Praha, 2009 (Životní prostředí, zemědělství; kód 2127-09)
- 4) Politika rozvoje venkova v období 2007 – 2013, Evropská komise, http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.htm
- 5) Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, duben 2006
- 6) Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013, MZe ČR, VÚZE Praha, Praha, listopad 2008, <http://www.mze.cz/Index.aspx?typ=2&ch=74&ids=2406&val=2406>
- 7) Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013, 2007, http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/NSRR_final_1.pdf
- 8) Strategie regionálního rozvoje České republiky MMR ČR, Praha, květen 2006
- 9) Venkov, typologie venkovského prostoru, Radim Perlín, 1998, <http://web.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>
- 10) Prostorový rozvoj a plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace, Sborník ze semináře, MMR ČR a VŠE Praha, Praha 15. 6. 2006
- 11) Poziční dokument menších měst a venkova – Rozvoj venkova v letech 2007 – 2013 financovaný z prostředků Společné zemědělské politiky a Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, SMO
- 12) Dojížďkový přístup k vymezení městského, příměstského a venkovského obyvatelstva v České republice, Jana Vobecká *in* Demografie 1/2009, str. 14 - 23
- 13) Venkovský prostor a jeho oživení, Jan Binek a kol., GaREP, Brno, 2007, Základní metodicko-teoretické poznatky z výzkumného úkolu MMR WB 29- 04
- 14) Kohezní politika: Osídlení v České republice, Partnerství měst a venkova. L. Kašparová, M. Půček a kolektiv, MMR Praha, ÚÚR Brno, 2009
- 15) Strategie rozvoje venkovských oblastí Ústeckého kraje, Krajský úřad Ústeckého kraje, 2003
- 16) Regionální operační program NUTS II Severozápad pro období 2007–2013, Region soudržnosti NUTS II Severozápad, 11. prosince 2007
- 17) Program rozvoje Ústeckého kraje, schválen zastupitelstvem kraje 30. dubna 2008

Internetové adresy:

- 18) Český statistický úřad - <http://www.czso.cz>
- 19) Ministerstvo pro místní rozvoj - <http://www.mmr.cz/>
- 20) Ministerstvo zemědělství - <http://www.mze.cz/>
- 21) Ministerstvo životního prostředí - <http://www.mzp.cz/>
- 22) Ministerstvo financí - <http://www.mfcr.cz/>
- 23) Ústav územního rozvoje Brno - <http://www.uur.cz/>
- 24) Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem - <http://www.uhul.cz/>
- 25) INFO VENKOV - nový portál zaměřený na rozvoj venkova (připravuje Ústav zemědělských a potravinářských informací) - <http://www.infovenkov.cz/>
- 26) Krajský úřad Ústeckého kraje - <http://www.kr-ustecky.cz/>